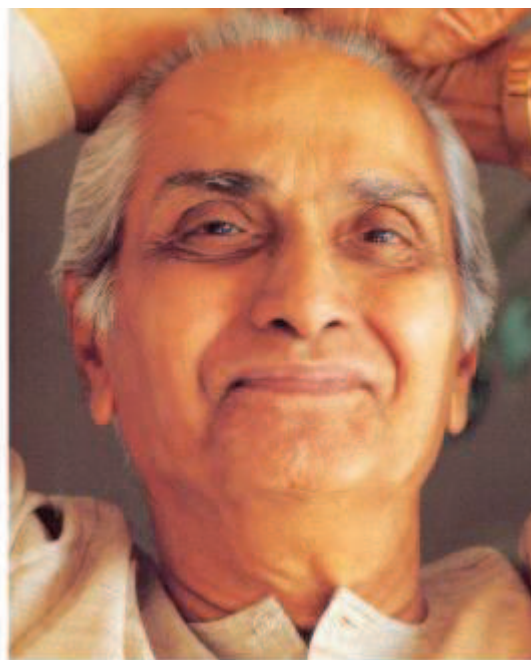

Vědomí mluví

*Rozhovory
s Raméšem S. Balsekarem*

*zaznamenal editor
Wayne Liquorman*

Poděkování

Editor by rád poděkoval následujícím body-mind systémům¹⁾ za úsilí, s jakým vykonali tuto práci pro *To, co je Ničím: Činorodému Projevu*, který vytvořil základ, na němž jsou zavěšena všechna slova, maha-přepisující Margie Harrisové a jejímu milému Macovi, Nortonovi a Albie Smithovým – zachráncům zbloudilých souborů, Kamale Poopalové, Baja Henrymu Swiftovi, Royi Gibbonovi, Anandě Grimmové, Jimu Schoonoverovi, Gail Rameyové, Ardelize Lansangové, Velii Andersonové, Peteru Crippsovi, Carol Zahnové, Connii Magwoodové, Stephanii Potterové, Lise Webberové i všem ostatním, kteří pomohli této knize na svět.

Výtky za jakékoliv a veškeré chyby by měly být adresovány korektorům Lee Scantlinovi, Garrymu Dufresneovi, Dorothy Doyleové a zejména Dr.Garrymu Starbuckovi (pokud ho dokážete najít), jemuž se nikdy nestalo, že by se byl setkal s rozpolceným nekonečnem, které by nedokázal uzdravit.

Pokud jde o editora, zůstává v pohodlném útočišti svého prohlášení, že je zcela neznalý oblastí týkajících se gramatiky a interpunkce. Ve škole nepochybně nedával pozor, když se tyto věci probíraly – což je jediná praxe, kterou nábožně dodržuje dodnes.

¹⁾ význam odborných pojmů – viz slovníček na konci knihy (pozn.překl.)

Editorovy poznámky

Vědomí je to jediné, co existuje. Chápete-li to plně, hluboce a intuitivně, je zbytečné, abyste četli dál. Odložte knihu a radostně pokračujte ve svém životě.

Pokud ale patříte k podstatně větší skupině těch, kdo se považují za lidi, pak by tu možná pro vás něco bylo. Jako editor vás mohu ujistit, že je to opravdu velmi dobrá kniha. Četl jsem ji. Někdo může zjistit, že poněkud postrádá otevřený sex, násilí a podobné zába-
vy, nicméně přesto je to příjemná kniha. Pokud jste ovšem jedním z těch nešťastníků, kteří si přestali být jisti, kým nebo čím doopravdy jsou, pak vám to, co následuje, může skutečně pomoci.

*

Caveat emptor, čtenář budiž varován.

To, co si můžete přečíst v této knize, není Pravda. Pravda se nedá vtěsnat do knihy. To, co tu je, jsou náznaky, ukazatele směru, vodítka; každé z nich trochu jiným způsobem – snad – popisuje poněkud odlišné cesty, ale smyslem všech je naznačit stejný cíl... Přímo Tady, právě Teď.

*

Raměš, kterého jsem až dosud považoval za jeho bezmeznou moudrost, mě požádal, abych v tomto úvodu vylíčil svůj příběh. Ti z vás, kdo se účastnili Raměšových promluv, možná už něco z toho slyšeli. Rád ten příběh vypráví, i když s přidavkem některých detailů, které nejsou tak docela přesné. Některé úseky se místy objevují i v této knize, kde se o mně zmiňuje jako o přímo prototypu člověka, který byl obdařen Milostí. Jsem oním zmiňovaným pilotem rogalu, který byl skutečně *zachován při životě*, když došlo k havárii mezi dráty vysokého napětí. Jsem i onen „džentlmen navyklý na alkohol“ (jeho způsob, jak říci „beznadějný alkoholik“), který se po devatenácti letech strávených v opilosti a v závislosti na drogách jednoho dne probudil a zjistil, že jeho posedlost pitím a drogami zázračně zmizela.

Existuje sanskrtské slovo *sádhana*¹⁾ označující cvičení, jejichž pomocí může člověk postupovat po cestě k osvícení. *Sádhana* obvykle souvisí s procvičováním takových věcí jako je meditace, se zpíváním posvátných zpěvů, modlitbami, posty, vykonáváním rituálů, projevováním dobré vůle a tak podobně. Cílem *sádhany* je osvobodit člověka od plného sebeztožňování s egem. V dobách, kdy jsem byl „postižen rozumností“, jsem nikdy podobné věci nedělal. Jediným mým zájmem bylo bezprostředně uspokojovat vlastní touhy a nic dalšího jako je osvícení nebo něco podobného mě nikdy nezajímalo. Byl jsem si jist, že jsem středem vesmíru a že můžu dělat, co se mi zamane. Spiritualita, náboženství a „všechny ty ostatní nesmysly“ byly jen pro slabochy a zbabělce, kteří se bojí přijmout zodpovědnost za svůj život. Raměš mi pomohl pochopit, že moje devatenáct let trvající *sádhana* měla pitím a drogami přimět moje „já“ k tomu, aby se podrobilo. Řekl mi: „Nic se nepromarnilo, všechno to byla příprava pro další scénu.“

¹⁾ Význam sanskrtských pojmů - viz slovníček na konci knihy (pozn.překl.)

To, že tak dlouho trvající posedlost se rozplynula v tlukotu srdce, konečně upoutalo mou pozornost. Bylo naprosto nepochybné, že *já* jsem to neudělal. Co si to udělalo mně. Věděl jsem hluboko uvnitř, že tu *musela* působit nějaká síla větší než moje egoistické já, a začal jsem pátrat, jaká síla by to mohla být. Měl jsem to štěstí, že jsem potkal jiného uzdraveného alkoholika, který měl podobnou zkušenost, a díky jemu jsem se dostal k Tao Te Tingu. Přesto, že jsem tomu nerozuměl, intuitivně jsem cítil, že tyto prosté verše míří přímo k pravdě.

Byl jsem vnitřně přesvědčený, že musím pro urychlení postupu něco udělat, a tak jsem začal cvičit Tai Čchi Čuan, zkoušel jsem řadu meditativních praktik a dalších dva a půl roku jsem se prostě víceméně potuloval po tržišti nabídek z duchovní oblasti. Pak mi přišel poštou nějaký leták inzerující přednášku jakéhosi gurua z Indie, o němž jsem jakživ neslyšel, protože ale vstupné bylo jen jeden dolar, řekl jsem si: „Konečně, co můžu ztratit?“

16. září 1987 jsem se spolu s několika přáteli vydal poslechnout si první Raměšovu veřejnou promluvu ve Spojených Státech (vlastně první vůbec). Bylo mi šestatřicet let a ani se mi nesnilo o tom, co mě čeká, že mám o všechno přijít. Neměl jsem ani nejmenší tušení, že to byl okamžik *naplnění* Milostí. Netušil jsem, co je džňáni a že jeden z nich mě právě vnitřně zasáhl. Pokud jde o advaitu, nevěděl jsem o ní naprosto nic. Nikdy jsem nezaslechl jména velkých mudrců advaity jako byli Nisargadatta Maharadž nebo Ramana Maharishi a pojem „vědomí“ jsem znal jen jako stav, který trvá, dokud vás nepraští baseballovou pálkou do hlavy. V tom jsem měl velkou výhodu. Musel jsem překonávat daleko méně duchovních představ než většina ostatních, mnohem zkušenějších hledajících, kteří tam byli, i když jsem tehdy měl pocit, že jsem se zapletl do něčeho na způsob cesty kolem vlastní hlavy. Raměš vypadal po všech stránkách obyčejně; poněkud intelektuálně působící bankovní ředitel v důchodu, mírný a neokázalý. Ze shromáždění jsem odcházel s lehkým zájmem o další setkání s ním.

Když jsem se vrátil ze dvou pracovních cest, během nichž ve mně džňániho vnitřní dotek dozrával, šel jsem si poslechnout Raměše znovu. Tentokrát – v intimním prostředí krásného domu na vrcholu kopce, kde byl Raměš hostem Henryho Denisona – jsem pocítil, jak mě Raměšova přítomnost a učení změnilo. Uchvátilo mě to. Okouzlo. Zjistil jsem, že mě to táhne zpět k němu, že toužím naslouchat mu a být neustále s ním. To, čemu učil, prostoupilo mou mysl a začalo pronikat hlouběji. Každé ráno, jakmile můj vůz dojel k odbočce k Henryho domu, mi srdce začalo doslova poskakovat očekáváním. Moje mysl byla plná představ, jak budu s ním. Hořce jsem žárlil na člověka, který ho vozil na projížďky a na obědy mimo dům. Uvědomil jsem si, že jsem se zamiloval!

Po několika takových týdnech mě samotného udivilo, když jsem zjistil, že mu píšu tuto báseň:

*Kdo by si pomyslel,
že se zamiluji
do brýlatého bankéře
z Bombaje?*

*Absurdní
směšné
musel jsem ztratit rozum
Jsem ženatý – rodič –
mezinárodní podnikatel – cynik –
a teď jsem tady zjistil,
že celou svou vůlí
letím k vám
jako můra k plameni*

*Jsem užaslý...
obávám se...
skrytě doufám...
že mé „já“ se dostane až příliš blízko
a bude zničeno.*

Během těch tří měsíců Raměšova pobytu ve Spojených Státech jsem ho beze studu obtěžoval. Trávil jsem v jeho přítomnosti každou možnou chvíli a pak jsem sprádal plány, jak to udělat, aby těch chvil bylo víc. Měl se mnou svou příznačnou trpělivost.

Když přišel okamžik jeho návratu do Indie, několik se nás sešlo na letišti, abychom ho vyprovodili. Seděli jsme v malé restauraci, ubíjeli čas a náš hovor se stočil k publikování obsahu Raměšových promluv, které měl v posledních třech měsících. Jak byly plány a projekty čím dál impozantnější, byznysmen ve mně pocítil nutkání poznamenat: „Uvědomujete si, doufám, že mluvíte o začátku podnikání? Dát dohromady knihu je skvělá věc, ale co účetnictví, tok peněz, skladové hospodářství a vyřizování objednávek...“ Henry přerušil můj slovní výpad dotazem „Ale, vy jste pracoval v oboru vydavatelství?“

„Ne“, řekl jsem, a Raměš, který seděl vedle mě, okamžitě dodal: „Zatím ne.“

Měl jsem pocit, jako kdybych dostal ránu pěstí. Chabě jsem se pousmál a zeptal jsem se: „Vy víte něco, co já nevím?“ (Mohl jsem vůbec položit stupidnější otázku?) Raměš se jen tajemně usmál a odvrátil pohled, ale já v té chvíli věděl, že tím nakladatelem jsem já. Byl to okamžik, kdy se zrodila Advaita Press.

Neuvěřitelné, byla to přesně ta záminka, kterou jsem potřeboval, abych mohl odjet do Indie. Přece tam nepojedu, abych dělal něco tak zbytečného, jako je sedět u nohou gurua; pojedu tam, abych pracoval s autorem rukopisu. Jde o obchod. To může pochopit každý. A tak jsem odjel do Bombaje „pracovat na rukopise.“ Raměš mluvil a já poslouchal. Jeho žena Šarda (laskavá, okouzující paní domu, mimořádně nadaná kuchařka) vařila a já jedl. Byla to nádhera.

Vzešla z toho kniha *Experiencing The Teaching*¹⁾ (Žití nauky), mnohem důležitější ale

¹⁾ Ramesh S. Balsekar, *Experiencing The Teaching* (Los Angeles: Advaita Press, 1988)

pro mě bylo, že jsem se mohl plně pohroužit do Raméše a jeho učení. Celý proces se dovršil během jednoho roku. Výsledkem bylo zjištění, že Raméš je se mnou všude, jako kdyby se stal částí mého „já“. Když jsem se mu o tom zmínil a pověděl mu, že v důsledku toho je teď pro mě vydávání jeho knih docela jednoduché, řekl mi, že totéž zažil se svým guruem, Nisargadattou Maharadžem, když mu dělal tlumočníka. Řekl: „Občas se mě někdo zeptal, co Maharadž řekl, a já jim musel odpovědět: 'Nedokážu vám vždycky doslova zopakovat, co řekl, mohu vám ale přesně říci, co chtěl vyjádřit.'“

Tato kniha, *Consciousness Speaks* (Vědomí mluví), je plodem, který vzešel ze semene, zasazeného v onen osudový den na letišti. Neobsahuje vždycky doslova to, co Raméš řekl, je v ní ale přesně to, co chtěl vyjádřit. Její úplné dokončení zabralo přibližně pět let, mezi tím ale vyšly čtyři jiné Raméšovy knihy a kniha od Ram Tse.

*

Je-li pro vás tato tematika nová a terminologie matoucí, nespěchejte na sebe příliš. Mnoho z materiálů v této knize pochází z přednášek, které jsem vyslechl ještě předtím, než jsem je začal hlouběji chápat. Vzpomínám si, že jsem slyšel slova, vyjadřující určité ideje, většina z toho mi ale v té době nedávala žádný smysl. Bylo to vyjádření pravdy, kterou jsem tehdy ještě nechápal; ona ve skutečnosti nepochopitelná je. Její rozpoznání je vždycky intuitivní a okamžité. Skutečným smyslem celého procesu pátrání je plně nás zaměstnat, zatím co čekáme, až k čemusi dojde.

Raméš používá analogii, podle níž se to celé podobá snaze popsat barvu někomu, kdo je od narození slepý. Vylíčení může být živé, názorné, přesné a pravdivé, zapůsobí ale jen do té míry, v níž si váš posluchač dokáže spojit to, co mu říkáte, s tím, co už zná. Popisujete-li slepému barvu detailněji a detailněji, začne se u něho rozvíjet stále plastičtější mentální představa toho, o čem si myslí, že je to barva. Nicméně v okamžiku, kdy mu bude darován zrak, objeví, že i když váš popis plně odpovídal, skutečná barva se jeho mentální představě vůbec nepodobá, protože si svou mentální představu vytvářel v naprosto jiné dimenzi.

Skutečné vidění barev tady představuje transcendentní zkušenost, která přesahuje hranice mentální představivosti. Tak je tomu i s Raméšovým učením.

*

Když dojde k osvícení, člověk při tom nemusí nutně získat i schopnost přenášet na druhé poznání, kterého se mu osvícením dostalo. Tato schopnost je ale v Raméšově případě pozoruhodně veliká. Organismus známý jako Raméš je bohatě obdařen velkým soucitem, trpělivostí, humorem a výmluvností. I když rozhovory v této knize mohou zprostředkovat jen zlomek působení, jaké se dá zažít v jeho přítomnosti, můžete při čtení vycítit energii, která naplňuje místnost, když Raméš vysvětluje své téma se vřelým zaujetím.

Ovšem to, co je na Raméšovi nejpůsobivější, je jeho naprostá obyčejnost a naprostá obyčejnost toho, co učí. I když se na jeho učení dá vybudovat teoretický systém – dobrým příkladem by mohlo být jeho pojetí operující mysli a přemítající mysli – základ jeho učení je jednoduchost sama. Nenabízí žádné zázraky, žádné prostředky, žádné zvláštní síly; ve skutečnosti to, co nabízí, je Nic, ono Nic, kterým všichni ve skutečnosti Jsme.

A tak i když se o Raméšovi často říká, že vypadá obyčejně, nikdo by nikdy nemohl říci, že je všední. Právě naprostý nedostatek přetvářky zmírňuje zářivost oslňujícího třpytu jeho

dosažení v hřejivou laskavost. Když studoval v Indii a na londýnské Ekonomické škole, vždycky měl prospěch *téměř* takový, jako ti nejlepší ve třídě, nikdy ale nebyl *tím nejlepším*. Když se ve svém volnu věnoval kulturistice, golfu a soutěžím v badmintonu, dosáhl vždycky nadprůměrného umístění, třebaže málokdy byl nejlepší.

Se Šardou se Raméš oženil v roce 1940 a spolu vychovali tři děti. Nejstarší byl Adžit, který byl velmi nadaný, ale po celý život měl problémy se zdravím. Zemřel v roce 1990 ve věku čtyřiceti devíti let. Další dcera, Džaja, se vdala a pak se odstěhovala do Bangaloru, kde řídí úspěšný mlékárenský podnik. Jeho nejmladší syn Šivdas je také ženatý a je vedoucím pracovníkem nadnárodní farmaceutické společnosti.

Raméšova výjimečnost začala být doopravdy zřejmá, když v roce 1940 započal svou kariéru jako bankovní úředník. Přestože neměl žádné přehnané ambice, ve svém postavení šel neustále vzhůru až do svého odchodu do důchodu v roce 1977, kdy byl generálním ředitelem banky (což ve Spojených Státech odpovídá postavení prezidenta obchodní společnosti nebo C.E.O). Těch deset let, v nichž pracoval jako ředitel, přineslo bance obrovský ekonomický vzestup, tisícům lidí možnost zaměstnání a byly otevřeny stovky nových poboček v Indii a po celém světě.

Krátce po svém mandatorním odchodu do důchodu, když dosáhl věku šedesáti let, se Raméš v jednom článku v časopise dočetl, že guru jménem Nisargadatta Maharadž vyučuje v chudinské čtvrti Bombaje advaitě (ne-dualitě). To bylo téma, o které se vždycky intenzivně zajímal. Šel si ho poslechnout a okamžitě poznal, že je to jeho konečný guru; během tří nebo čtyř měsíců začal pro Maharadže překládat jeho každodenní rozhovory. Bylo to nedlouho předtím, než Raméš prožil také své vlastní nejvyšší intuitivní poznání. Více podrobností o těchto událostech obsahují následující stránky.

Bankovní ředitel ve výslužbě, golfista, manžel a otec rodiny – to neodpovídá tradiční představě indického gurma... a možná to přinejmenším částečně vysvětluje, proč devadesát procent z těch, kdo k němu přicházejí, jsou lidé ze Západu. Jeho původ a vzdělání v kombinaci s jeho Poznáním z něho dělají Mistra, který je dokonalým mostem mezi Východem a Západem a mezi duchovním a hmotným.

*

To jediné, co existuje, je Vědomí. Tato slova a klíčová myšlenka se na následujících stránkách stále opakují. Opakování má svůj dobrý důvod. Raméš vypráví, jak kdysi jedna jeho oblíbená restaurace nabízela jako svou specialitu brambory zapečené ve slupkách. Číšník přistoupil ke stolu a ťuk, ťuk, poklepával brambory paličkou, až slupky popraskaly. Raméš říká, že jeho učení je právě takové; stále stejnou paličkou vytrvale poklepává, ťuk, ťuk, až skořápka pukne; a neexistuje způsob, jak předem odhadnout, kolik poklepů bude třeba.

17. října 1992

Wayne Liquorman
Hermosa Beach

Kapitola první:

Začátek

Je jen jediná věc, pokud vůbec nějaká, na kterou jsem vždycky až úzkostlivě dbal: aby bylo účastníkům seminářů či retreatů jasné, že nikomu nic nenabízím. Pak na mě najednou dopadlo poznání, že to není pravda. Nabízím něco, co je ničím, jménem božské Entity, která ve skutečnosti není žádnou entitou, a proto je také ničím. A nejkomičtější na tom je, že toto nic nabízím vám, kdo jste také ničím! Je to opravdu komické. Ale dokud tento žert nepoznáváme jako žert, může to být hrozně tragický žert.

Co se týče dotazu, který tu včera padl – „Kdo hledá co?“ – nauka nám říká, že žádný „někdo“ prostě neexistuje. Existuje jen jako jisté uspořádání živoucí energie, vibrující neuvěřitelnou rychlostí podle určitého modelu. „Kdo“ tedy odpadá. A hledané „co“ není vnímatelné žádným z našich smyslů, takže odpadá také. Bez podpory od „kdo“ a od „co“ musí padnout i samotné hledání! Hledání se tak propadne do onoho nic, do čistého noumenálního ticha, v němž není žádný hledající, nic, co by se dalo najít, ani žádné hledání.

To, co jsme právě pochopili, jsme pochopili na intelektuální rovině, ve skutečnosti se to dá ale snadno zažít, právě teď a právě tady. Zkusme si to. Doporučuji vám nechat zavřené oči a uvolnit se.

Řekl jsem „Uvolněte se“. Neřekl jsem „Narovnejte záda.“ Sedněte si jakýmkoliv způsobem, který je pro vás pohodlný, prostě se uvolněte. Skutečnost je ale taková, že v momentě, kdy nám řeknou „udělejte něco“, dokonce i „uvolněte se“, to první, co uděláme, není uvolnění. Byli jste uvolnění a najednou jste se napřímili. A přesně to se děje, když se snažíte. Usilování probíhá neustále, není tu ale žádný „někdo“, který by usiloval. Tak prostě zavřete oči, uvolněte se a současně si uvědomte, že žádný „někdo“ tu ve skutečnosti není. Ten „někdo“ je jen imaginární představou. Není tu žádný „někdo“ a není tu žádné „něco“, co by bylo možné pozorovat. Když se to opravdu poznává, nikoli intelektuálně, když cítíte, že tu žádný „někdo“ není a že tu není ani žádné „něco“, pak prožíváte úžasné vnímání prázdnoty, nesmírný pocit naprosté svobody; a prožíváte současný okamžik, ustavičný okamžik. Prožívání *je* ve skutečnosti věčný okamžik, současný okamžik.

Uvnitř okamžiku neexistuje žádný „někdo“, který by něco prožíval. Je tu jen prožívání, které znamená totéž co současný okamžik, právě tady a právě teď. A v tom neustálém okamžiku, v tomto současném okamžiku není nic, co by bylo „mnou“, a nic, co by mělo nějaké trvání v čase; není v něm žádná minulost, přítomnost ani budoucnost. A není-li tu žádné „já“ a žádný pocit, které by měly nějaké trvání v čase, pak je tu jen ticho, ve kterém se nemohou začít vytvářet žádné pojmy. Vytváření pojmů závisí výhradně na „já“ a na vnímání času. Když tu není žádné „já“ a nic, co by po nějakou dobu trvalo, nemůže dojít k vytváření představ. Je to současný okamžik, věčný okamžik. Nějakou zkušenost „máme“, jen když o tom zakoušení mluvíme. Mluvíme-li o zkušenosti, týká se to určité doby, po kterou to trvalo. To je vždycky v minulosti. Když na zkušenost myslíme, a jediné tehdy, když na ni myslíme, objeví se jako minulá událost. Kdykoliv je tu současné prožívání, není tu žádný prožívající. Jakékoliv prožívání je nutně neosobní prožívání. Existuje ale neosobní dění, které přijímá postoj osobnosti, beroucí na sebe individualitu, a to pouze tehdy, když „já“ uvažuje o zkušenosti. Dotyčná zkušenost je ale něco, co už patří do minulosti. A tak v samotném prožívání, ať je to bolest, nebo blaženost, nikdy žádné „já“ není, pro-

tože prožívání probíhá vždycky nevyhnutelně v současném okamžiku – v okamžiku, který je mimo jakýkoliv časový interval. Probíhá to v naprosto odlišné dimenzi. Není to přítomnost. Přítomnost není totéž co současný okamžik, protože „přítomné“ se vztahuje k minulému a k budoucímu. Prožívání, jakékoliv prožívání, bolest či radost, znamená současný okamžik. Jakmile to začne být zřejmé, spousta nejasností a otázek automaticky odpadne.

O každé zkušenosti, kterou si lze vybavit, řeknete: „Dobrá! Ale v tomto přítomném okamžiku si můžu tu zkušenost vybavit.“ Můžete, jenže ta zkušenost, na kterou myslíte, je vzpomínkou na onen prožitek. Dotyčnou zkušenost nemůžete nikdy prožít znovu. Můžete prožít něco podobného, nikdy to ale nebude tatáž zkušenost. Prožívání v současném okamžiku zmizelo ve chvíli, kdy jste začali o prožitku uvažovat. Můžete si i představit nějakou zkušenost, která teprve nastane. Ale ať si vybavíme nějakou minulou zkušenost, nebo si ji představíme jako něco, co se teprve stane, není to současný okamžik. A toto je specifický trik myslí, prohlížet minulé zkušenosti a buď si přát, aby se zkušenost opakovala, anebo aby se už nikdy neopakovala, podle toho, jestli byla příjemná nebo nepříjemná.

Jakmile to člověk pochopí, způsobí to pozoruhodnou proměnu, možná na intelektuální rovině, nicméně proměna to je. I když je to intelektuální pochopení, způsobí to, že ulpívání myslí začne postupně přecházet v pozorování. Není to osvícení. Nejde o skutečné probuzení.

(Poznámka editora: Otázky tazatelů budou v dalším textu tištěny *kurzívou*.)

Je-li tu proces pochopení, který začíná na intelektuální rovině, proniká hlouběji a změní se v něco na způsob náhlého Probuzení, jak je možné interpretovat to jako proces?

To je rozumná otázka. A lze na ni odpovědět následovně: vystupujete po schodišti – zase představa – a netušíte, kolik je tam schodů. Jediné, co můžete dělat, je neustále stoupat po schodech vzhůru. Toto stoupaní je proces. A nikdy nevíte, kolik kroků k vrcholu schodiště ještě zbývá. Poslední krok je vždycky nečekaný! Když stále věnujete pozornost svému pokroku, chcete-li ho uspišit, je to na překážku. Pro mysl je to přirozené. Jeden z předních psychologů v San Francisku navštěvoval podobné rozhovory po tři nebo čtyři roky a vytrvale prohlašoval: „Chápu to, Raméši, ale pokud je to proces, musím ho docela určitě dokázat urychlit.“ A tak se vracím zpět ke své otázce – „Kdo“ tu je, aby ten proces urychlil? Tento proces se dá vycit'ovat a pokud se nesnažíme ho urychlit, zrychluje se sám od sebe. Protože usilování je vždycky spojené s „já“.

Tento vývoj se dá vycitit, zpočátku ale stále přetrvává otázka „A co mám dělat já?“ – tak dlouho, dokud je tu „já“. Odpověď zní, že to jediné, co byste měli dělat, je neplést se do toho, o vývoji nepřemýšlet. Najednou se objeví myšlenka „Takových okamžiků se mi bude objevovat stále víc!“ Dobrá! Je to myšlenka, která vznikla spontánně a nemáte nad ní žádnou moc. Nebo se může objevit myšlenka „Nedělám vůbec žádný pokrok.“ Ať už je to myšlenka, že děláte pokroky, nebo že k žádnému pokroku nedochází, je to vždycky myšlenka, která vyvstane ve Vědomí, což vy nemůžete nijak ovlivnit. Pokud se jakýkoliv mentální obsah, pozitivní či negativní, jen pozoruje, tak se rozplyne a vy se už do něho nebudete nadále zaplétat.

*

Základním problémem lidské bytosti je, že chce za pomoci svého omezeného intelektu získat úplný vhled do všeho projeveného i neprojeveného. Asi jako kdyby se malý šroubek chtěl vyznat v celém stroji.

Heisenberg, který prvně definoval princip neurčitosti, říká: „Samotná snaha udělat si o elementárních částicích nějakou představu a uvažovat o nich ve vizuálních pojmech má za následek jejich naprosto chybnou interpretaci.“ Jenže to je přesně to, co lidský intelekt chce dělat. Chce objevovat. A tím, že se snaží na to přijít, vytváří problémy. Dokud tedy lidský intelekt neuzná, že to jediné, co může udělat, je řídit se přírodními zákony, nedokáže přírodě porozumět. A to mluvíme jen o rovině projeveného. Jak by potom mohl intelekt doufat, že pochopí Zdroj, z něhož tento projevený svět vzniká?

Heisenberg dále řekl: „Atomy nejsou věci.“ Elektrony, které tvoří obal atomu, už nejsou věcmi ve smyslu klasické fyziky, věcmi, které se dají jednoznačně definovat pomocí pojmů jako je poloha, rychlost, síla a rozměr. Takovéto pojmy dokáže lidský intelekt pochopit, sestoupíme-li ale na úroveň atomů, tam už objektivní svět v prostoru a čase neexistuje.

Nicméně ucelenost fyziky je stále ještě pouhou hypotézou, že? Vychází z čistě abstraktních představ o subatomických neviditelných částicích. Neexistuje i ne-dvojnost pouze jako představa, není to jen určitý pohled?

Ovšem, je to pojem, představa. Všechno je představa. Všechno, co kdy řekl jakýkoliv mudrc, jakýkoliv světec, kdokoliv, je mentální představou.

A co tedy představou není?

Jediná věc, která na projevené úrovni představou není, je uvědomování si „Já jsem“, to, co má každá jednotlivá lidská bytost, co od pradávna vždycky věděla každá vnímající bytost: „Já existuji v tomto okamžiku, tady a teď.“

A dokonce i to je představa.

I to se nakonec *stane* představou.

*

Říkáte, že my všichni jsme Božími nástroji; znamená to, že „Člověk je se vším jedno“?

Vy jakožto Vědomí, ano. Vědomí je imanentní. Je to základ všech bytostí, všeho.

Tenhle stůl je Vědomí? To okno a všechno co existuje je Vědomí a já jsem s tím vším jedno?

Ano, mystikové to prohlašovali po tisíce let. Vědci teď říkají, že všechno, co existuje, je touto celistvostí, a že tato celistvost je skutečně a doopravdy *nedělitelná*. Jinými slovy lidské myšlení, založené na vztahu subjekt-objekt, rozděluje to, co je od přírody nedělitelné, a tím se dostává do potíží.

*

Co tím míníte, když říkáte, že všechno je teď?

Abych to objasnil, používám podobenství o kresbě, která je na míli dlouhá a deset pater vysoká. Ať dohlédnete jakkoliv daleko s fyzickým zrakem, který máte a který je omezený, dokážete najednou zahlédnout jen její část. A tak ji prohlížíte kus po kuse a bude vám tr-

vat dlouho, než dojdete ke konci. Ale ten obraz tu byl neustále celý.

Co bylo, je teď. Co je, je teď. A co bude, je také teď. Ale lidská mysl je schopná to poznat jedině intuitivním vhledem, ne rozumově. A intuitivní vhled může vyvstat, jen když uvažování ustane.

Kapitola druhá:

Podstata Vědomí

PŘEHLED

Řekl jste, že celé projevení je primárně neosobní. Jak tedy do tohoto obrazu zapadá jednotlivá bytost?

Co je projevení? Je to pouze náhlý, spontánní jev, způsobený Vědomím, jev, který vstane ve Vědomí, uvnitř Vědomí. V tomto projevení je lidská bytost jen jedním z objektů. Pokud jde o projevení jako takové, mezi lidskou bytostí a neživým předmětem není v podstatě žádný rozdíl; lidská bytost je prostě objekt, právě tak, jako jím je kus skály. Kde tedy vůbec vzniká problém individuality? Pramení z toho, že u neživých věcí neexistuje vědomí v podobě schopnosti vnímat.

Lidská bytost je podobně jako zvíře obdařena vnímáním. Vnímání umožňuje smyslovou činnost. Lidská bytost je v podstatě neživý předmět plus schopnost vnímat, stejně jako kterýkoliv jiný živočich nebo hmyz, který si uvědomuje, že existuje, který má pocit přítomnosti. To je schopnost vnímat.

Ke schopnosti vnímat, kterou má hmyz nebo zvíře, je lidská bytost navíc vybavena intelektem. Intelekt je to, co lidské bytosti umožňuje rozpoznávat rozdíly a poznávané mentálně interpretovat, což zvířata dělat nemusejí. To, co jedinci dává pocit individuality a co působí, že se v oblasti projevení považuje za něco zvláštního, je právě intelektuální schopnost rozlišovat a poznávané interpretovat. A co víc, ve svém přesvědčení, že všechno projevené bylo vytvořeno v jeho prospěch, zachází jedinec tak daleko, že neustále zvažuje: „Jak bych mohl využít přírodu, abych z toho měl užitek?“ Míru „výhod“, které si tím lidská bytost opatřila, můžeme pozorovat všichni.

Vracíme se tedy k základní myšlence, že lidská bytost je stejná jako všechny ostatní objekty v tomto projevení a že je pouze snovou postavou, obdařenou smysly, které jí umožňují věci vnímat, rozpoznávat, interpretovat a uvědomovat si jejich vzájemné rozdíly. Pokud lidská bytost chápe, že všechno má neosobní charakter, že ona sama je jen jedním z projevených objektů s určitými přídavnými schopnostmi navíc, že je něco jako vnímající živočich plus intelekt, tak *to* je první krok ke vnímání neosobnosti v celém projevení. V neosobnosti tohoto projevení existuje inherentní chápání, že nic z toho, co je projevené, nemůže mít samostatnou existenci.

A tak projevené je pouze jistým druhem zrcadlení prvotního základu, zvaného Vědomí v klidu, Bůh a tak podobně. To, co se nazývá osvícení, je ve skutečnosti vnímání jednoty, nejen jednoty všeho projeveného, ale i jednoty projeveného a neprojeveného. Jakmile jedinec začne o sobě uvažovat jako o individualitě a na jednotu zapomene – nejen na jednotu mezi projeveným a neprojeveným, ale i na jednotu projevení jako celku, – začne všechno posuzovat z hlediska vlastního zabezpečení. A jak začne myslet na své vlastní bezpečí, nadělá si tím spoustu problémů. Takže prvním stupněm poznání na této rovině je pochopení, že pro jedince je nemožné dosáhnout bezpečí, protože pohyb a změna jsou samým základem života a jeho prožívání. Hledá-li jedinec bezpečí, hledá tedy něco, co prostě neexistuje. Toto pochopení představuje začátek porozumění samotnému životu a takovým porozuměním se lze dostat zpět do neosobnosti. Dítě v nejtělejší věku má vrozené chápání

života. Je to jeho prožívání současnosti. Proto se na nic neptá. Ale jak se jeho intelekt postupně rozvíjí, začíná se ptát. Když je dítě prvně konfrontováno se smrtí jako s existujícím jevem, vyvolá to v něm i představu o životě. Smrt a dezintegrace přinesou dítěti představu o životě a představu bezpečí. A jak se jeho intelekt rozvíjí, jeho intuitivní přirozené vědomí Celistvosti slábne a zamlžuje se.

*

Čím lidská bytost skutečně je?

Tuto základní skutečnost vyjádřil jasně zenový Mistr Tung Shan, když prohlásil: „Ukazuji tuto pravdu existujícím bytostem a pak už to nadále nejsou existující bytosti.“ Konečná otázka zní: „Čím jsem ve skutečnosti teď?“ Každý je v podstatě objektem. A jak tento objekt vypadá, podíváme-li se na něj pod elektronovým mikroskopem, který dokáže všechno nesmírně zvětšit? Tento objekt, tělo, sice právě existuje a jeho podkladem je inteligentní projekce, ale to, co nám mikroskop ukáže, vypadá skutečně jen jako naprostá prázdnota, určitě ne jako pevný předmět. A co víc, fyzikové zabývající se subatomickou úrovní nám říkají, že hluboko uvnitř této prázdnoty je jádro, oscilující pole, a že při následném zkoumání toto pole mizí v dalších uspořádaných polích – polích protonů, neutronů a ještě menších částic; to všechno se rovněž vytrácí a nakonec zbývá jen rytmus vesmírné pulzace. Jinými slovy není tu vůbec nic pevného ani na té nejúžasnější tělesné úrovni, ani v srdci vesmíru. Pevné jádro, které je středem atomu, není tedy vůbec ničím pevným a je to spíše dynamické individuální uspořádání koncentrované energie, která pulzuje a vibruje neuvěřitelnou rychlostí.

Na tento objekt, na lidské tělo se můžeme podívat ještě z jiné a naprosto odlišné perspektivy, která je právě tak působivá. Budeme-li ho pozorovat ze stále větší a větší vzdálenosti, vystřídá ho nejprve dům, pak město, krajina, kontinent, planeta Země, dále Slunce, sluneční soustava, galaxie, Mléčná dráha a nakonec shluk galaxií, které se budou rychle zmenšovat v pouhé světelné body a nakonec úplně zmizí v nesmírné prázdnotě.

A tak sledováním obou perspektiv, vnitřní i vnější, docházíme k jednomu a témuž závěru: lidská bytost je ve skutečnosti prázdňným prostorem a dokonalou iluzí. Pak se objeví otázka: „Co je tedy mou skutečnou podstatou? Kým nebo čím opravdu jsem?“ Noumenon se stává něčím, co se jeví jako projevený vesmír. Absolutní se stává relativním, potencialita se konkretizuje a potenciální energie se stává aktivovanou energií. Na prázdňném jevišti se objevuje hra, na prázdňném plátně se objevuje obraz. Zdrojem toho všeho je prázdnota se svou potencialitou. Ale my si v důsledku svého omezeného vnímání myslíme, že to, co vnímáme svými smysly, je skutečné, zatímco skutečné je to, co našimi smysly vnímatelné není.

Metafyzicky se ocitáme zpět u otázky „Kdo hledá co?“ Onen „někdo“ není, jak jsme viděli, nic než prázdnota, proto nemůže být skutečné ani žádné „něco“. Nemůže tu být žádný nevyvratitelný „někdo“. Nemůže existovat žádná nepopíratelná individuální hledající entita. Zjistili jsme také, že to, co je hledáno, není ničím předmětným. Ono hledané není něčím, co by bylo možné vidět očima, co by mohly uši zaslechnout, co by dokázal zachytit čich, co by mohl ochutnat jazyk nebo co mohou nahmatat prsty. Takže to něco, co se hledá, není naprosto nic předmětného.

*

NIRVÁNA A SAMSÁRA JSOU JEDNO

Existuje ten Zdroj, o němž mluvíte, v každém jedinci samostatně, nebo je to spíš něco, co všechny prostupuje?

Je to něco, co „každého prostupuje“. Je v nitru každého, v nitru všech objektů.

Je to jako úlomek, který byl dán mně, a někomu druhému zas jiný kousek ...?

Ne ne. Všechno to tvoří jednotu. Je to ten celek, o kterém po staletí mluví mystikové a vědci o něm mluví od chvíle, kdy vznikla kvantová mechanika. Všechno, co existuje, je touto celistvostí a jednotou, kterou nelze rozdělit na části.

Neosobní Vědomí je Šiva neboli Átman čili Já, jak říkával Ramana Mahariši. A dživa neboli já, tedy „sobecké já“, je vědomí, které se s něčím ztotožňuje. Ramana Mahariši vysvětloval, že Vědomí je jako oceán. Univerzální Vědomí neboli Já je oceán a dživa neboli ztotožněné vědomí je vlnou. Dokud vlna zůstává vlnou, zdá se, že jako taková existuje samostatně. Je ale vlna něčím jiným než vodou? A když vlna zaniká, kam jde? Stává se oceánem.

Jakmile je tu poznání, pak je jedno, jaká slova se k jeho vyjádření použijí nebo který Mistr jich použil. Každý Mistr to vyjadřuje jinak z jediného důvodu: jeho posluchači byli jiní, okolnosti byly jiné, lidé i doba byli odlišní.

Maharadž mi jednou řekl – a překvapilo mě, že to řekl – „Mnohým z mých kolegů se nelíbí, co říkám, protože nepapouškuju to, co říkal můj guru. Z mých úst vychází to, co potřebujete vy, ne to, co potřebuji já a mí kolegové.“ Udivilo mě, když dodal: „Až vy začnete vysvětlovat nauku, také to nebude papouškování toho, co jsem řekl já.“ A tak mnohá lidem, kteří chodívali k Maharadžovi, se nelíbí, co říkám. Prohlašují: „To ale Maharadž neřekl!“ Samozřejmě že to není totéž, co říkal Maharadž!

*

VĚČNÉ

Podle toho, co jste úplně na začátku řekl, je Vědomí vším.

Ano.

Vytváří Vědomí „mě“?

Ano. „Já“ není nic jiného než Vědomí. S formou je to jiné. Ale „Já“ je stále ještě Vědomí, které se ztotožnilo s tělem jakožto „já“.

Potom „já“ nenese žádnou odpovědnost.

Naprosto správně. Toto „já“ je neskutečné. Jakou tedy může mít odpovědnost?

Ale když „já“ pochází z Vědomí, pak tu tedy bude Vědomí, ne?

Je tady. Ono je tady a bude tu i tehdy, až tento psycho-fyzický systém tu už nebude. O to jde. To je důvod, proč základní otázka zenu zní: „Jaká je tvá prapůvodní podoba? Jaká byla tvá podstata předtím, než se narodili tví rodiče?“ Vaše pravá přirozenost nevznikla při vašem narození a nezanikne ani smrtí těla.

*

V KLIDU A V PROJEVU

Nisargadatta v Prior To Consciousness¹⁾ (Dříve než Vědomí) říká: „Je tu pouze Vědomí.“ Většinou to tak říká, někdy se ale o Vědomí vyjadřuje v negativním smyslu, že je nutné dostat se až k tomu, co mu předchází. Mluví o něm dvěma různými způsoby, jednak jako o Absolutnu, a pak jako o něčem, co člověku brání v postupu dál. Říká nám, že se musíme dostat za ně. Nerozumím tomu.

Když mluví o Vědomí jako o překážce, jedná se o vědomí, které se s něčím ztotožňuje. Dříve než Vědomí tu je Vědomí v klidu, které je naší pravou přirozeností. Mluví tedy o neprojeveném a projeveném. Pocit přítomnosti znamená v projevení bdělý stav, což je tehdy, když je vaše mysl aktivní. Takže pocit přítomnosti, který on považuje za překážku, je pocit přítomnosti v bdělém stavu, což znamená, že v mysli vznikají mentální představy. Ve stavu hlubokého spánku mysl žádné představy nevytváří a vytvářet nemůže, protože tam není pocit přítomnosti. V *Prior to Consciousness* říká, že tam není *ani jedno* – ani pocit přítomnosti, ani absence tohoto pocitu, takže tam o Vědomí vůbec nelze mluvit, protože v tomto stavu klidu si Vědomí neuvědomuje ani samo sebe.

Proč si neuvědomuje samo sebe?

Protože tu není nic „jiného“, co by si mohlo uvědomit.

Takže dříve než Vědomí je tu Vědomí bez pohybu? Ale není to ani jeho absence. Není to prostě čisté Vědomí, že ne?

Je to čisté Vědomí. Nejde o žádné popření Vědomí.

Je to negace neustálých změn – přítomnosti a absence Vědomí – které existují pouze v oblasti projevení, a tak je to popření fenomenality, samotného projevení.

Kdo tu fenomenalitu popírá?

Je to mysl. A tak poslední Skutečnost tu může být jen tehdy, popře-li se samotný popírající. Je-li popřena samotná mysl, nezbývá tu žádný „někdo“, který by měl být popřen. Není tu žádný „někdo“, který by si vytvářel představu reality. Je to stav, ve kterém není možná žádná představa.

Je to čisté Vědomí?

Ano, můžete to označit jako čisté Vědomí, Vědomí bez pohybu.

Je tu dříve než Vědomí, které se s něčím ztotožňuje?

Pokud tomu rozumíte, není třeba to vyjadřovat slovně.

I to znamená znečištění?

V okamžiku, kdy to označíte (směje se) jako čisté Vědomí, je to znečištěno.

Říkáte, že to všechno je „vysněný svět, iluze“, a že všechno projevené vytváříme sami. A zároveň říkáte, že tu musí tu být tělo, aby se mohly projevit mysl a Vědomí. Co se objeví dřív, tělo nebo Vědomí?

Vědomí je to jediné, co existuje. V onom prapůvodním stavu, ať už ho nazýváme Skutečností, Absolutnem nebo Prázdností, neexistuje žádný důvod k uvědomování si čehokoliv. A tak Vědomí v klidu si samo sebe neuvědomuje. Jen když zčistajasna vystane pocit „Já jsem“, začne si samo sebe uvědomovat. „Já jsem“ je neosobní pocit uvědomění. Právě

¹⁾ *Prior To Consciousness*, vydal Jean Dunn (Durham, NC: Acorn Press, 1985)

tehdy se Vědomí v klidu stává Vědomím v pohybu – když se potenciální energie stává energií kinetickou. Nejsou dvě. Z potenciální energie nevystává nic odděleného.

Pohybující se Vědomí není odděleno od Vědomí v klidu. Vědomí v klidu se stalo Vědomím v pohybu a tento okamžik, který věda nazývá velkým třeskem, mystikové označují jako náhlé vyvstání uvědomění.

Říkáte, že tělo a mysl vznikají současně?

Současně. Všechny objekty se objeví zároveň jako součásti projevení. Potom v určitých objektech nastane schopnost vnímat, která smyslům umožní rozpoznávat jejich objekty.

Není to tedy vnímání, které všechno tvoří?

Ne.

Vytváří je to, co vnímání předchází?

Ano. První je projevení. V tomto projevení jsou pak některé objekty obdařeny schopností vnímat a některé jiné, které už vnímavost mají, mají i intelekt. Ale to všechno se děje najednou, současně.

Otázka „Co bylo dřív, kuře nebo vejce?“, tedy nemá smysl?

Ne. V tomto projevení je obojí, kuře i vejce.

Je to přirozený stav Vědomí v klidu?

Je to přirozený stav, mimo projevení. V projevení je přirozeným stavem nebýt svědkem.

Ale ten stav, kdy tu není svědek – není to Vědomí v klidu?

Ne, kdepak! Všechno v projevení je mentální představou, imaginací, a pro praktické účely můžeme na Vědomí v klidu zapomenout, protože můžeme mluvit jen o oblasti projevení. Jeden z mých přátel ke mně přišel před osmi lety. Pověděl jsem mu tehdy, že mluví o realitě, ale že realita je ve skutečnosti jen mentální představou. Začal si doslova rvát vlasy! Řekl „Co tím míníš, že realita je jen představa? Realita je realita!“ A tak jsem řekl: „Ano, realita je realita, ale ne když o ní mluvíš.“

Když o realitě mluvíte, proměnili jste ji v mentální představu. Slovní vyjádření „realita“ je mentální představou. Realita jako taková je něco, na co nemůžete myslet. Pokud realitou *jste*, nemůžete o ní mluvit. A jakmile o něčem mluvíte nebo přemýšlíte, je to v oblasti fenomenality, a proto je to konceptuální.

Mohl byste říci, jaký vztah je mezi ne-volným stavem, jakým je osvícení, a dvojí negací, o níž mluvíte? Víím, že porozumění jedné nebo oběma vede k osvícení. Vždycky jsem si myslel, že když člověk porozumí jedné z nich, objeví se automaticky pochopení i té druhé. Ale nedaří se mi, alespoň ne intelektuálně, najít mezi oběma nějakou souvislost. Jak spolu souvisejí? Víím, že nějaká souvislost tu být musí.

Ne. Mezi nimi žádná souvislost neexistuje.

Aha! Žádný div, že jsem to nemohl pochopit!

Ale je to velmi dobrá otázka. Osvícení je zkušenost, která je ve všech případech stejná, ať k ní došlo oddaností nebo správnou činností, při níž neexistovalo žádné „já“, které by to všechno dělalo. Společným činitelem je absence pocitu jednajícího osobního „já“. Není tu žádné „já“. Nevznikají žádné mentální představy. Pouze všechny nejasnosti najednou zmizely. Zmizely všechny koncepce, všechny nejasnosti. Když nastane osvícení, podobné otázky zmizí. Dvojí negací jsem mínil představu, kterou potřebujete, jen dokud se objevují

otázky. Nejasnost týkající se následující dvojí negace je: v hlubokém spánku nemám žádný pocit přítomnosti. Pocit přítomnosti tu prostě není. Mysl se ptá: „Je to noumenální stav?“

Není.

A proč ne? Kvůli dvojí negaci.

Protože se zase probudíte.

V bdělém stavu je přítomná přítomnost. V hlubokém spánku tu není. Představíme-li si, že tu žádný z obou stavů není, můžeme předpokládat, že je to Noumenon.

A ten stav ve skutečnosti neexistuje...je to jen představa.

Naprosto správně!

A tudíž se mu vůbec nemůžu přiblížit.

Že „vy“ se mu nemůžete přiblížit, je pravda. Když ale konceptuálně vzato vzniklo toto zpochybnění, protože to chápete, pak v důsledku toho se dotyčný stav stane realitou.

Nejste v tom stavu stále? Nikdo v něm nemůže být trvale?

Žádný „někdo“.

Ale existuje ten stav? Může v tom stavu Vědomí existovat?

Vědomí existuje, ale neví, že existuje. Vědomí bez pohybu, bez uvědomování, je potenciální energií. Takže tento stav je pouhou představou. „Někdo“ se objeví, když Vědomí, Subjektivita, začne samo sebe objektivizovat tím, že samo sebe promítne do určitého zpředmětnění. Proto říkám, že z praktických důvodů máte na noumenální stav zapomenout. Ale i tak je to velmi dobrá otázka.

Může noumenální stav neustále vyjadřovat sám sebe skrze nástroj – tělo?

Přesně to dělá. Noumenální stav se stává projeveným stavem. Vědomí v klidu a Vědomí v pohybu nejsou dva různé stavy. Existuje jen Vědomí v jednom či druhém stavu.

A tak vy, Raméši...ne, ne „vy“, ale to, co komunikuje, je Vědomí v klidu?

Ne, Vědomí v pohybu.

Vaše slova jsou Vědomí v pohybu?

Ano, Vědomí je v pohybu, jakmile vyvstane „Já jsem“. Vědomí v klidu si vůbec neuvědomuje, že je v klidu.

Je to pořád čisté Vědomí, pouze je v pohybu?

No jistě! Všechny psycho-fyzické mechanismy jsou součástí projevení, které se objeví samo od sebe, jakmile se Vědomí začne pohybovat.

Znamená to, že se objevujete v mém vědomí, jen abyste mě probudil? Abyste mi předal tyhle „dobré zprávy“ a nic víc?

Ano, „dobré zprávy“ nebo „špatné zprávy“.

Nic víc?

Aby došlo k nějaké události, k mluvení a naslouchání, oba tyto organismy, váš psycho-fyzický organismus, který naslouchá, a tento psycho-fyzický organismus, který většinou mluví, musí být v tuto chvíli na tomto místě.

NEOSOBNÍ CHOD CELKU

Raměši, nevycházet snad Maharadž z toho, že Celek funguje sám od sebe?

Přesně tak. Funguje sám od sebe stejně jako váš dýchací systém, váš zaživací systém, váš nanejvýš komplikovaný nervový systém. Nepotřebuje žádné „já“, aby to řídilo.

Šrí Aurobindo říká něco v tom smyslu, že „Slyšení slyší, vidění vidí a smysly jsou v podstatě samostatné. Znamená to, že za nimi neexistuje žádný skutečný subjekt? Všechno je to vnímání?

Je to tak. Říkám v podstatě totéž – že neexistuje žádný individuální vnímající, nikdo, kdo by si činnost jakéhokoliv smyslu uvědomoval. U všech smyslů nastává vnímání prostřednictvím psycho-fyzického systému. To je všechno. Vaše je reakce na to, co se vnímá.

Takže neexistuje nic, co by tu muselo předem být, aby se mohly objevit všechny ty vjemy – hmatové vjemy, vidění, slyšení... Není tu žádná entita, žádný subjekt. Teprve po zareagování smyslů získám pocit „já“, objeví se preference a to všechno.

Správně. A je tu ještě jedna další věc, že totiž proběhnutí celé té reakce není osobní chybou žádného člověka. Nikdo se kvůli tomu nemusí cítit provinile.

Hned se objeví srovnávání a posuzování, protože mysl nic jiného nedovede?

Přesně tak. Je to přirozenost mysli. A tak když se člověk pokusí to potlačit, může se mu to podařit jen na čas a pak to najednou vyvře a zaplaví vás to.

Jak vysvětlíte, že jedno dítě se narodí v bohaté rodině a jiné v chudé, že někdo po celý život trpí, někdo další pochází ze středostavovské rodiny a stane se z něho žebrák, nebo ho pronásledují a dostane se do vězení? Všechny tyto bláznivé věci se dějí, aniž by měly možnost volby? Prostě se to děje?

Ano.

A jakou to všechno má tedy příčinu?

Příčina je zcela prostá. Pokud přijmete, že to jediné, co tu je, je Vědomí, kdo potom podstupuje utrpení? Kdo jiný to prožívá než Vědomí? Je to tedy Vědomí, které celou tu škálu zkušeností zakouší prostřednictvím různých psycho-fyzických mechanismů. Ale protože dochází k sebeztotožnění, odštěpená mysl říká „já“ trpím nebo „já“ mám radost.

A to je to jediné, co se děje.

Popíráte jakoukoliv ideu budoucích či minulých událostí. To, co říkáte, předpokládá jediné současnost. Ať se děje cokoliv, stane se to v současnosti.

Ano, ovšem. Jinými slovy to, o čem horizontálně uvažujeme jako o něčem, co probíhá během nějaké doby, je přesně vzato něco, co vždycky proběhne v současném okamžiku. Nejen to, co zrovna děláte, ale všechno, co se momentálně děje po celém světě. Všechno, k čemu dochází prostřednictvím bilionů psycho-fyzických mechanismů, což zahrnuje všechny dobré skutky i všechny špatné skutky, zemětřesení a záplavy, války, boje, všechno – přesně tím fungování Celku v dané chvíli je.

Takže tím způsobem je možné úplně se vyhnout koncepci času.

Moje přesvědčení se zcela shoduje s tím, k čemu dochází věda. Jednoho z těchto rozhovorů se zúčastnila jistá matematicka a tvrdila, že Einstein nakonec došel k závěru, že prostor ani čas neexistují. Mně ani jiným mystikům věřit nemusíte. Ale ta matematicka důkladně prostudovala Einsteinovy závěry a potvrdila, že Einstein k tomuto závěru skutečně

dospěl; že časo-prostor není skutečný, že je to jen imaginace, předpoklad existující pouze v představě, nutný k tomu, aby mohlo dojít k projevení, aby se třídimenzionální objekty mohly promítat v prostoru a prožívat v čase.

Pokud je časo-prostor abstrakcí a je-li časo-prostor nezbytným mechanismem, čím je pak jeho projevení, než také abstrakcí? A tak i lidská bytost coby součást projevení je rovněž abstraktní prázdnotou.

Vy tvrdíte, že odněkud přijde rozhodnutí, že raději pokropím trávnik, než bych šel na procházku nebo si dopřál šálek kávy? Že to není prostě projevení Celku v dotyčném okamžiku? Říkáte, že v tom všem je nějaký záměr, úmysl, který odněkud nebo od někoho pochází?

Ne, kromě toho, že se objeví nápad, jak jste řekl. Hleďte, v podstatě jde o to, že žádný mozek nemůže vytvořit myšlenku pomocí hmoty, ze které se skládá. Myšlenka může přijít jedině zvenčí. Potom může v kterémkoliv okamžiku vzniknout reakce, ale idea přijde zvenčí, chápete?

Pojem „zvenčí“ nějak těžko chápu. Odkud „zvenčí“?

Právě o to jde. Ve skutečnosti žádné venku ani uvnitř neexistuje. Je tu jediné Vědomí.

Takže ve skutečnosti tu není nic vnějšího, co by se dalo nazvat „vnějškem.“

Správně. Neexistuje ani hořejšek, ani dolejšek, ani vnějšek, ani vnitřek. A projevení je jevem uvnitř tohoto Vědomí. Je tu pouze Vědomí. A dokonce i toto projevení je jen zpředmětněním samotného Vědomí. Vědomí je to jediné, co tu je.

A odpor, který máme k této rezignaci na vlastní vůli, k nemožnosti uplatnit svou vůli – nazvěme to jakkoliv – je ve skutečnosti ego, „já“, protestující proti svému zničení.

Přesně tak. A pod tím je hlubší skutečnost, že tu není žádné „já“, kterému by se to dalo vytknout. Z tohoto sklonu nemůžeme obvinít žádné „já“.

Škoda. (se smíchem)

Nemůžete za to obvinít nikoho. Je tu jen Vědomí. Kdo tedy vytváří všechna ta „já“, biliony „já“? Kdo jiný než Vědomí, pouze tím, že se ztotožní s každým jednotlivým psycho-fyzickým systémem. A tak jsou tu biliony „já“, která se spolu hádají a milují a vzájemně se nenávidí, a to je všechno, čím tato Lila je.

Pokud jde o naše rodiče a životní podmínky, v tom nemáme žádnou možnost volby. Prostě jsme se narodili s naprosto konkrétními vlastnostmi na určitém místě určitým rodičům. Nejsme to my, kdo jedná. To jen psycho-fyzický mechanismus reaguje na nějakou vnější událost nebo myšlenku. Každý psycho-fyzický organismus může reagovat pouze v souladu se svými vrozenými vlastnostmi. To je důvod, proč jedna a tatáž událost vyvolá v každém organismu jinou reakci. Každý organismus zareaguje podle charakteristických vlastností, s nimiž byl vytvořen. Každý jednotlivý organismus je promítnut a vytvořen s jistými základními vlastnostmi, takže skrze něj může docházet k určitým činnostem. Jeho jednání je součástí neosobního chodu Celku. To je důvod, proč ve skutečnosti nemůžete nést žádnou odpovědnost. Jste pouhý nástroj, jehož prostřednictvím dojde neosobním způsobem k jednání. Jste prostě nástroj, skrze který jedná Vědomí.

Takže se musím dívat i na ego jako na činnost Celku. S tímto pohledem doufám funguji správně. Je to tak?

Ano, potom fungujete správně. Když ale se svým egem neustále bojujete, pak správně nefungujete. Nebojovat stále s egem, přijmout ho, to je velký krok. Velký krok. Jedním

z podivuhodných zákonů vesmíru je, že když tu není odpor, není tu ani konflikt. Když nepřestanete bojovat, ani ego nemůže přestat. Ego musí být hrozně frustrované, když nenachází žádný odpor.

*

Nedávno jsem se zastavil, abych nakrmil lamy, které žijí na poli pod cestou. Jak jsem se tak na ně díval, vzpomněl jsem si, co jste říkal: „Mám-li hlad, jím, jsem-li unavený, spím.“ To všechno lamy dělají; nemají žádné pochybnosti.

Lama nemá žádný intelekt. Neexistuje u ní žádná představa spoutanosti. A proto...

Neví, že je svobodná.

Ne, to ne. Není tam žádná představa spoutanosti, a proto tam neexistuje žádná potřeba osvobodit se od té představy. Jelikož tam není žádná představa nesvobody, tak osvobození nebo osvícení je irelevantní. Tam dochází jen k tomu, že se tělo „narodí“ a v příslušné době „zemře“. To je všechno. Miliony těl se tvoří a zanikají a toto je jedním z nich.

Čím se v tom odlišují od někoho, kdo je osvícený a neuvědomuje si, že je osvícený?

Není v tom žádný rozdíl. Když říkám, že osvícení je pouze neosobní událostí, znamená to přesně to. Označujeme-li to za osobní dosažení, poskvňujeme to. A pak vznikne otázka: „K čemu se dá přirovnat osvícená bytost?“ Nic takového jako osvícený člověk neexistuje. Osvícení je jen další událostí. Existují záplavy, požáry, zemětřesení; existuje osvícení, jen jako jedna z událostí v celém procesu; všechno jsou to součásti procesu projevení.

Osvícení má význam jenom v oblasti jevů. Takže je to stále ještě představa. A v oblasti fenomenality chce mysl vědět, jaký je ten prapůvodní stav prázdnoty. Je to přesně stejné jako chtít vědět, jaký je stav hlubokého spánku. Na to se nikdo neptá, protože zkušenost hlubokého spánku mají všichni. Zeptat se „Jaký je to stav?“ může tedy jen člověk, který nikdy v životě nespal. Jen ten se může ptát „Jaký je stav hlubokého spánku?“

Bylo by nemožné mu to popsat.

Přesně tak. Běžnější příklad je: jak byste popsal barvy někomu, kdo je od narození slepý? Ten může poznávat jen hmatem, sluchem, chutí nebo čichem.

*

Shledal jsem, že máte velmi zajímavou osobnost. V téhle místnosti je opravdu plno zajímavých osobností. Proč mi některé osobnosti připadají zajímavější než jiné?

Každý jedinec je v podstatě individuálním uspořádáním vibrující energie. Setkají-li se dva organismy, jejichž uspořádání spolu ladí, řeknete: „Ten člověk je mi sympatický.“

A tak na sebe reagují jednotlivá individuální uspořádání vibrující energie. Když mluvím, je možné, že vyzařující energie přitahuje jistá individuální uspořádání. Půjdeme-li o krok dále, je to důvod, proč se zde tato individuální uspořádání sešla. Všechno je to součástí chodu projevení. Dojdete-li k potenciálu Prázdnoty, pak to všechno nemá žádný smysl: spoutanost, osvícení, vědění, všechno je to nesmysl. Nic z toho nepotřebujete. Pouze pozorujete, jak neosobně probíhá projevení, které souběžně a spontánně vyvstává z Neprojeveného. Z Ničeho vyvěrá toto všechno. To je vcelku pochopitelné. A je to také všechno, co je třeba pochopit, i v oblasti projevení. Všechno ostatní je úplně zbytečné. Ale sestoupíte-li na nižší rovinu, tam se jednatelce považuje za individuálně existujícího jedince a je

třeba větší množství slovního vysvětlování.

Není tohle všechno, o čem mluvíte, představa?

Ovšemže je! Jediná pravda, která není představou, je vnímání současnosti, tady, teď. Neosobní pocit současného „Já Jsem“, ne „já jsem Joe nebo Jana.“ Jedinou pravdou je neosobní pocit současnosti v současném okamžiku.

Ať je to přístup Maharišiho, Maharadžův nebo váš, je to mentální představa.

Ano, to je, oba to ale vyjádřili naprosto jasně: nic nevzniká, nic nezaniká. Všechno je to imaginace a není tu žádný jedinec, nic jiného, než jev ve Vědomí.

Vede toto probuzení ke vhledu, který trvá dvacet čtyři hodin denně?

Ano, není tu ale žádný „někdo“, kdo by si tento vhled uvědomoval. To je klíč k celé věci. Není tu žádný jedinec, žádné ego, které by si bylo vhledu vědomo. Je tu prostě jen vhled!

Jenže, Raméši, když se to všechno rozpustilo, jak se můžeme odevzdat?

Právě o to jde; všechno se rozpouští. Není tu žádný „někdo“, kdo by se měl odevzdat, žádný „někdo“, kdo by to chápal. K odevzdání prostě dojde. Objeví se chápání bez jakéhokoliv individuálního pochopení či odevzdávání se. A to je transformace: rozplynutí „já“, tohoto „někoho“, tohoto „kdo“.

Takže tu není žádná obava ze vzdání se, žádná obět'.

Přesně tak! Tak dlouho, dokud je tu někdo, kdo se má vzdát, to není vzdání se. Vezměme si pokoru. Řeknete: „Jsem pokorný. Nejsm pyšný.“ Ti nejpyšnější lidé akt pokory vykonávají. Skutečná pokora znamená, že tu není nikdo, kdo by se mohl cítit pokorný nebo pyšný. To je pravá pokora. Pravý soucit znamená, že tu není nikdo, kdo by si uvědomoval „Jsem soucitný“. Je tu láska, pokud tu není nikdo, kdo by říkal „Já miluji.“ Soucit, láska a pokora jsou různá pojmenování stavu bez „já“, stavu existování právě tady a právě teď.

Když se celý svět plný lidí a všeho ostatního rozplyne, čím potom Vědomí bude?

Zůstane tu jen Vědomí, žádné projevení nebude. Jev tu nebude.

Co tu bude?

To, co je tu stále: Božský Základ, Vědomí, Celek, jediný skutečný Subjekt, Prázdnota se svým potenciálem, Bůh, můžete tomu říkat jakkoliv.

Já vím, ale jak to vypadá?

Nevypadá to jako žádná věc, protože to není věc.

Když se život přijímá jako neosobní působení Celku, je to návrat k uctívání?

Ano, z hlediska oddanosti je to čisté uctívání. Z hlediska vědění je to návrat k neosobnosti.

Mně vždycky připadá, že pokud mám něco udělat, musí tu být nějaká touha nebo očekávání, aby vytvořily motivaci pro dotýčnou činnost. Jinak je s činností konec.

Každý psycho-fyzický organismus byl promítnut s určitými charakteristikami a ty nikdy fungovat nepřestanou.

I když chybí touha?

Ano, i bez touhy, neboť touha je motivací, která s sebou neodmyslitelně nese pocit znepokojení. Bez motivace, která v sobě obsahuje pocit úzkosti, půjde práce mnohem snadněji. Tělo i mysl budou činné dál. Činnost se nezastaví jen proto, že neexistující „já“ řekne „Nemám už žádnou motivaci, tak proč bych měl dál pracovat?“ Vy žádnou práci neděláte. Psycho-fyzický organismus bude podle svých fyzických, mentálních a povahových dispozic dále pracovat na povinnostech, na které byl naprogramován.

Vypadá to, jako by v něm byly naprogramované i touhy.

Ovšemže ano! Právě proto naslouchání tomu, co jsem říkal, může zmenšit touhy nebo přinést náhlý záblesk poznání „Je to tak!“ Anebo to nemusí mít vůbec žádný účinek. To působení, o kterém jste slyšel, není vůbec ve vašich rukou, není to záležitost vůle. Můžete jen čekat a vnímat, k čemu dochází.

Když říkáte, že ničení, které našemu životnímu prostředí působí Vědomí, bylo naplánováno, a proto my jakožto...

Čí životní prostředí? Cožpak jsme nějak od svého prostředí oddělení? Vědomí vytvořilo toto prostředí, jehož jsme malou, podstatnou, ale zanedbatelnou částí.

Dobře, na abstraktní ideové rovině to můžu pochopit, když ale šlápnu do olejové skvrny a moje noha je kolem dokola oblepená neřádem, je to značně konkrétnější a to je důvod, proč mluvím o odpovědnosti. Pijeme znečištěnou vodu a dýcháme znečištěný vzduch. To si s tím jako jedinec nemám dělat žádné starosti?

Ano. Hled'te, vy si s tím starosti dělat můžete. Někteří jiní nemají potřebu si je dělat. Mohou říci: „Dobrá, má to tak být.“ Mluvím velmi vážně; nemohl bych být vážnější. Pokud jsou obavy a rozhněvanost součástí fungování organismu, rozruší vás to. Nemůžete si pomoci, budete si dělat starosti; nemůžete jinak, než tím být pobouřený.

Ale dojde-li k hlubšímu porozumění, i jen na intelektuální rovině, a proniká-li toto porozumění stále hlouběji do srdce, kde vyvstane poznání, že organismus, zvyklý prožívat znepokojení, se zdaleka tolik znepokojoval nemusí, může tentýž organismus začít rozpoznávat, že to jediné, co může dělat, je fungovat podle svých vrozených vlastností. Nemůže to nedělat. A to mu přinese nesmírný pocit svobody. Dokud se tak nestane, nemůžete poznat, jak fantastický pocit svobody to je. Najednou to vidíte a je tu svoboda, svoboda jednat podle svých priorit. Svoboda pokračovat v životě přesně stejně jako dosud, s přesvědčením, že nemáte naprosto žádnou možnost ovlivnit výsledky. A tak pokračujete dál v tom, co jste dělal, děláte totéž, dokud nedojde k nějaké změně. Zjištění, že nemůžete vůbec ovlivnit, jak věci dopadnou, znamená, že si úplně přestanete dělat jakoukoliv starost o výsledky a soustředíte se na to, co děláte.

*

Když se individuální psycho-fyzický organismus narodí, má jistou geneticky danou individualitu. Se svými otisky prstů jsem jedinečný a liším se ode všech ostatních. Může tato kontinuita mé odlišnosti trvat po celý můj život bez ohledu na to, jestli jsem si jí vědom? Mám díky svému genetickému vybavení určitou specifickou cestu? Do jaké míry jednám během svého života jinak, protože jsem se narodil jiný?

Když byl vytvářen tento psycho-fyzický mechanismus, za který se považujete, byly mu vtisknuty určité vlastnosti: fyzické, mentální, morální, povahové..., aby Vědomí Celku mohlo během života tohoto mechanismu, v době mezi jeho narozením a smrtí, jednat skrze něj. A to je všechno, co se děje.

Takže bych měl z toho vyvodit, že Vědomí potřebovalo, aby vznikl Adolf Hitler, a že neexistuje žádný způsob, kterým by se to bývalo dalo obejít?

Ano, pane.

Musel se narodit, aby udělal to, co udělat musel?

Ano, pane. Druhá světová válka musela vzniknout. Musely být zničeny miliony životů. A proto musel být vytvořen psycho-fyzický mechanismus jménem Hitler s odpovídajícími charakterovými rysy. Hitler válku nestvořil. Válka stvořila Hitlera.

A všechno je to výtvořem Vědomí.

Ano. Vědomí vytvořilo celou tu imaginaci uvnitř sebe sama. Vědomí hraje všechny role prostřednictvím snových osobností. Ono samo toto drama hraje i pozoruje.

Ta hra je velký podvod!

Ano, opravdu je to podfuk. A když objevíte, že to je podvod a jak je absurdní, znamená to osvícení. Když se toto rozpoznání plně integruje, je to osvícení.

Zdá se, že jediným účelem klamně představy, kterou má nějaké já, je vytvářet bídu a utrpení. Jak to začalo?

Prostě to začalo! Nemůžete za to. To je důvod, proč z toho především vyplývá, že se nikomu nedá nic vytýkat. Vědomí se samo ztotožnilo a prostřednictvím tohoto psycho-fyzického organismu prožívá „život“. Jak dlouho to potrvá, nevíte. Čeho se má dosáhnout, nevíte. Říkám jen: proč se tím trápit? Proč si s tím lámat hlavu? Prostě pozorujte všechno, co se děje.

Trápí vás to, protože si myslíte, že je to vaše jednání. Tak to považujte za jednání Vědomí či Boha nebo Celku nebo něčeho takového. Všechny tyto činnosti jsou nevyhnutelně vymezeny vrozenými povahovými rysy daného organismu. Jakmile to tak vidíte, vnímáte neosobnost toho všeho. A začnete-li vnímat neosobnost tohoto procesu, individuální „já“ musí ustoupit. Nesnažíte se ho potlačit; své ego porazit nemůžete. Ale toto pochopení zahladí ego do toho, z čeho vzniklo.

Myslím, že to, o čem mluvíte, je Milost.

Ovšem, je to Milost. Pochopte, vy tady slyšíte tato slova. Existují tisíce lidí, kteří se o podobné věci nezajímají. Není to Milost, co vás sem přivedlo?

Ano.

Jestliže vás sem tedy přivedla Milost, proč nenecháte na této Milosti, která vás sem přivedla, aby postupovala způsobem, který uzná za vhodný?

Právě na to se snažím strašně moc přijít, jak z toho vybřednout.

To nemusíte, ani nemusíte najít ten správný způsob. Nemusíte z toho vybřednout. Jen pozorujte, co probíhá, a už je to ono. Celý problém vzniká, protože si myslíte, že z toho musíte vybřednout.

*

Říkáte, že neexistuje žádná svobodná vůle a že neexistuje ani žádné předurčení. Obojí je představou. Prostě jen být – proč ne?

Přesně tak! To je velmi dobře řečeno! Kdy vzniká problém předurčení a svobodné vů-

le? V kom se ty otázky objevují? Klade si je jedinec, vnímáte-li ale neosobnost toho všeho, žádná otázka nemůže vůbec vzniknout. Pokud vidíte věci z individuálního hlediska, problémy nikdy neskončí. Jakmile ale pozorujete neosobnost Celku v chodu, žádné problémy nevznikají.

*

PROJEVENÍ

Poznává Vesmírné Vědomí samo sebe v jiných duchovních dimenzích?

Vesmírné Vědomí je část lidské mysli. Vesmírné Vědomí se ničeho nezúčastňuje. Všechno je spontánní. Všechno je energie. Vesmír klidně funguje svým mystickým, magickým způsobem, dokud to nezačnete komentovat a dokud nezačnete svým komentováním vytvářet problémy. Chod vesmíru žádné problémy nezná. Pokud ho ale pozorují fyzikové, předpokládají, že vesmír se bude chovat určitým způsobem, který odpovídá zdravému rozumu. Když vědec zjistí, že vesmír se podle zdravého rozumu nechová, řekne: „Jak to, že částice, která se chová jako částice, se najednou začne chovat jako vlnění? Je tu vlnění, které se chová jako vlnění, a najednou se změní v částici.“ Musí tedy přijmout fakt, že částice se někdy začne chovat jako vlnění a vlnění se začne chovat jako částice. Fyzik tedy vytvoří označení „korpuskulární záření.“ Jen kvůli svému pozorování a svým problémům musí vyčarovat nějaké řešení. Ale vesmír pokračuje spokojeně dál. Žádné problémy nemá. Problémy vznikají jen při komentování, a tak jedinec produkuje problémy tím, že říká: „Tohle by mělo/nemělo být.“

Takže všichni bohové a duchové v různých sférách existují jen tehdy, je-li tu nějaký individuální pozorovatel, který je pozoruje, udělá si o nich nějakou představu a tu potom nějak interpretuje.

Ano. Přesně tak.

Mělo by to tedy znamenat, že vesmírné Vědomí si samo sebe neuvědomuje?

Vesmírné Vědomí je aktivita uvědomující si sebe samu. Ale každého jedince si uvědomovat nemusí z toho prostého důvodu, že si uvědomuje všechny dějové linie jako jediný celek. Jednou se Ramany Maharišiho zeptali: „Jsou bohové a bohyně lidské mytologie skuteční?“ Jeho odpověď zněla: „Ano, jsou právě tak skuteční jako vy.“ Pokud přijmete, že nic nevzniklo a nic nezaniklo, že existuje pouze cosi, co se objevuje ve Vědomí a co klidně probíhá svým vlastním způsobem, problém bohů a bohyň se prostě neobjeví. Jsou právě takovým výtvořem lidské mysli jako nějaký jedinec.

*

Je pro mě těžké pochopit základy toho, co učíte, ne že bych měl nějaké etické námitky, ale kvůli paradoxu, že existujeme jako jedinci a že pocit, kdo jsme, je dán naším fyzickým tělem, našimi zkušenostmi a našimi vzpomínkami. A když mluvíte o iluzorní povaze jedinice, je krajně obtížné pochopit, jak by mohlo Vědomí existovat jinak než uvnitř hranic já.

Hm, ano. Hled'te, Vědomí se může projevat zpředmětně jedinec prostřednictvím organismů. Kdyby v určitém okamžiku všechny organismy zanikly, nedalo by se o existenci Vědomí vůbec uvažovat. Když Vědomí projevuje samo sebe, je to ve skutečnosti Subjektivita, projevující se zpředmětně. To znamená, že k jakémukoliv projevu Vědomí jakožto Subjektivitě musí dojít prostřednictvím objektů.

Co je zdrojem Vědomí?

Zdrojem Vědomí je Vědomí. Existuje pouze Vědomí.

Je za všemi přírodními silami?

Ano, je za všemi přírodními silami, protože přírodní síly jsou součástí oblasti jevů, která je jevem ve Vědomí.

*

CHOD PROJEVENÍ

Když si lidé vybavují vzpomínky na minulé životy, znamená to, že v tom okamžiku prostě spontánně vyvstane myšlenka, bez jakékoliv paměťové stopy s tím spojené?

Vyvstání myšlenky je spontánní. Může se pochopitelně objevit cokoliv, ale myšlenka, která se objeví lékaři, se nejspíš neobjeví právníkovi nebo montérovi. Myšlenka, která se vyskytne v určitém psycho-fyzickém organismu, má něco společného s jeho vrozenými vlastnostmi. Myšlenky rovnic, které vznikly v Einsteinově mozku, by nikde jinde nevyvstaly. Jde v podstatě o to, že lidská mysl se snaží pozorovat a pochopit něco, co naprosto přesahuje její možnosti, a proto docházíme k nesmírným paradoxům. Celý život se stává paradoxem, protože mysl ho nemůže pochopit.

Newtonovští fyzikové si dříve mysleli, že světu lze porozumět, porozumí-li se jeho částí. Ted' se má za to, že máme-li pochopit celek, je nutné porozumět jeho částem, abychom ale porozuměli částem, je právě tak nutné porozumět celku; a to v lidské mysli vyvolává značný zmatek. Při úvahách o takových velkých tématech se nikdy nebere zřetel na omezenost lidského intelektu. U problému 'svobodná vůle versus předurčení' nejde ve skutečnosti o svobodnou vůli versus předurčení nebo na rozdíl od předurčení. Svobodná vůle je *součástí* předurčení. Považujete schopnost svobodně se rozhodovat za něco, co se objevilo jako důsledek určitého mentálního pochodu. Ale ta myšlenka, která se objevila a vedla k tomu, co považujete za uplatnění své svobodné vůle, je součástí fungování Celku. Myslet si, že svobodná vůle je opakem předurčení, znamená naprosté nepochopení.

Mám stručný elaborát, který rozebírá celý tento problém, před kterým stojíme. Dovolte mi, abych ho velmi pomalu přečetl. Budete překvapeni, kolik zmatku se vyjasní, uznáte-li, že ve vesmíru se vyskytují věci, kterým lidská mysl porozumět nemůže.

Vytváření řádu z chaosu:

teorie pravděpodobnosti - zákon velkých čísel

Jedno z nejméně přístupných tajemství vesmíru se týká otázky, jak subatomický mikrosvět částic, které jsou současně zářením a vzpírají se strohému determinismu i mechanické kauzalitice – jakým způsobem tento „vlnící se koberec pěny“ dává vznik pevnému, organizovanému makrosvětu každodenní zkušenosti, kauzality. Makrosvět je jak víme velmi determinovaný, přehledný, velmi přesný, funguje na principu příčiny a následku, a přesto mikrosvět, z něhož tento makrosvět vznikl, představuje pro lidskou mysl, pro lidský intelekt naprostý chaos.

Jak mohl z tohoto chaosu a zmatku vzniknout řád makrosvěta? Moderní vědci odpovídají, že na takovýto zdánlivě zázračný výkon, na vytvoření řádu z chaosu, se musí pohlížet ve světle teorie pravděpodobnosti neboli „zákona velkých čísel.“ Potom ale tento „zákon“

nelze vysvětlit fyzikálními silami. Lidský intelekt říká: „Přírodní zákon musí mít určitý fyzikální základ.“ Nemusí. Je to mylný předpoklad. Zákon velkých čísel se fyzikálními silami vysvětlit nedá. Visí takřkajíc ve vzduchu. Nicméně za pomoci několika příkladů není těžké pochopit, o čem jde. Tím prvním je klasický příklad z knihy Warrena Weavera o teorii pravděpodobnosti. Za prvé: Statistikové zdravotního odboru v New Yorku udávají, že v roce 1955 bylo denně hlášeno průměrně 75,3 případů, kdy nějakého člověka pokousal pes. V roce 1956 jich bylo 73,6; v roce 1957 – 73,5; 1958 – 74,5; 1959 – 72,4. Jak ti psi mohli vědět, kdy mají začít s kousáním a kdy toho mají nechat? Podobně statisticky průkazné se ukázaly v minulém století záznamy německé armády, která evidovala případy, kdy kopnutí jezdeckého koně mělo za následek smrt jezdce. Tyto případy se evidentně řídily tak zvanou rovnicí pravděpodobnosti. A dále vraždy v Anglii a Walesu, které sice měly různý charakter i motivace, ale projevovaly stejný respekt k zákonu statistiky. V dekádě 1920-29, která následovala po skončení první světové války, byl průměrný počet vražd 3,8 na jeden milion obyvatel; ve třicátých letech 3,7; ve čtyřicátých 3,9; v padesátých 3,3; v šedesátých 3,5. To říká statistika. Proč? Přirozeností lidského intelektu je, že chce vědět „Proč?“ Jediná odpověď zní: „Proč ne?“ Tyto bizarní příklady ilustrují paradoxní povahu pravděpodobnosti, která mátlá filozofy od chvíle, kdy Pascal tento matematický obor zavedl a který Von Neumann, pravděpodobně největší matematik v naší zemi, označil za „černou magii.“ Dotyčný paradox vyplývá z faktu, že teorie pravděpodobnosti dokáže se zázračnou přesností předpovědět celkový výsledek velkého množství jednotlivých událostí, z nichž každá sama o sobě je naprosto nepředpověditelná. Jinak řečeno jsme postaveni před velké množství neurčitostí, vytvářejících určitost, před velký počet náhodných událostí, které se ve svém souhrnu plně řídí zákonitostmi, takže ať už paradoxně, nebo ne – zákon velkých čísel funguje! Tajemstvím zůstává, proč a jak tento zákon funguje. Stal se nepostradatelným nástrojem fyziků i genetiků, ekonomických prognostiků, pojišťovacích společností, hráčekých kasin i výzkumů veřejného mínění – natolik, že tato „černá magie“ začala být považována za samozřejmost. Základní otázka ve stručnosti zní: Jaká agentura to ovládá a koriguje? Jak psi v New Yorku vědí, kdy mají s kousáním přestat, protože splnili denní kvótu? Co zapůsobí na vrahy v Anglii a Walesu, že se zastaví u čtyř obětí z milionu? Jaká mysteriózní síla přesvědčí po nějaké době ruletovou kuličku, aby nastolila rovnováhu odpovídající dlouhodobým hlediskům? Tvrdí se nám, že je to zákon pravděpodobnosti. Ale tento zákon nemá k dispozici žádné fyzikální síly, aby sám sebe prosazoval. Je bezmocný, a přece prakticky všemohoucí. Co tato akauzální agentura zamýšlí a k čemu směřuje, není známo, nebo spíše lidský intelekt to nedokáže rozpoznat. Intuitivně ale nějak cítíme, že to má souvislost se směřováním k vyšší formě řádu a jednotě v mnohosti, které pozorujeme ve vývoji vesmíru jako celku. Jak usoudil Feynmann, zdá se, že řád pocházející z chaosu tu prostě nevydedukovatelně a nevysvětlitelně je. Ptát se, proč tomu tak je, je jako ptát se, proč je tu vesmír nebo proč má prostor tři dimenze. Prostě je trojrozměrný! Jak to vyjádřil prof. David Bohm „Člověka to prostě přivedlo k nové představě nedělitelného celku a ta popírá klasickou představu, že svět se dá rozdělit na jednotlivé části, které existují nezávisle na sobě.“ Jistý taoistický Mistr to řekl velmi jasně: „Vytrhněte stéblo trávy a otřesete celým vesmírem.“ Neexistuje ani jediná událost, která by nebyla spojena se vším ostatním, co se ve vesmíru děje. Myslíte si, že jste vytrhli ze země stéblo trávy. Opravdu bylo vytrženo stéblo trávy. Není důležité, čím rukou. Podstatné jsou metafyzické důsledky této základní myšlenky. Za povšimnutí stojí, že Erwin Schrödinger v roce 1925 ještě před vytvořením své slavné rovnice konstatoval ve svém *My View Of The World*¹⁾ (Můj pohled na svět): „Život, který žijete, není pouze jednou částí celé existence; v jistém

¹⁾ *My View Of The World*, Erwin Schrödinger (Ox-Bow: 1961)

smyslu je to celek. Jenomže tento celek není vytvořen tak, aby se dal prozkoumat jedním letným pohledem.“ Jak víme, právě toto vyjadřují brahmíni posvátným mystickým konstatováním, které je tak prosté a přitom tak dokonalé, „To jsi ty“, případně výroky „Jsem na východě a jsem na západě. Jsem dole a jsem nahoře. Celý tento vesmír jsem Já.“ Před lidskou bytostí vyvstává problém, protože napohled to vypadá, jako kdybychom měli jistou vládu nad svými každodenními životy, a přece nemůžeme uniknout pocitu, že jsme bezmocnými oběťmi jiné Vůle, že podléháme nějakému úžasnému vyššímu řádu, který Schopenhauer nazýval „metafyzickou entitou“, jistým druhem vesmírného Vědomí, v porovnání s nímž je individuální vědomí pouhým snem. Poznáme-li celistvost vesmíru a přijmeme-li fakt, že existuje jakýsi podivuhodný řád, který vyvstal ze zřejmého chaosu, že vedle neurčitosti teorie pravděpodobnosti existuje nějaký druh určitosti, uznáme-li to, aniž bychom hledali nějaké vysvětlení, nebude nám zatěžko tuto situaci přijmout. Prostě tady je, a proč ne? Je to proces, který sám sebe rozvíjí a v němž lidská bytost je pouze velmi, velmi malou částíčkou. Ze svých pozorování, jak tento svět paradoxů funguje, si neumíme udělat obraz uceleného systému. Vždycky to vypadá, jako kdyby něco chybělo. Je tu paradox a přitom je tu dokonalý řád, což omezenému lidskému intelektu připadá krajně rozporuplné a matoucí; a protože se pokoušíme pozorovat a pak vysledovat, jak je to uspořádané, cítíme se neschopní a bezmocní. To jediné, co ve skutečnosti můžeme udělat, je účastnit se toho. Lidský intelekt má rád systematické uspořádání. Tato teorie pravděpodobnosti a neurčitosti se mu nelíbí. S jedním fyzikem jsem probíral následující pasáž: „Proč bychom nemohli mít bezpečí? Proč bychom nemohli mít jistotu? Nemůžeme tento svět vlastnit. Nejde to, je to neproveditelné. Svět, ve kterém je všechno jisté, je neuskutečnitelný.“ Alternativou k tomuto nejistému světu je definovaný svět. V takovémto světě se částice budou pohybovat po přesně určených drahách s přesně stanovenou polohou naprosto každého bodu. Právě tak to lidský intelekt chce, protože to je něco, čemu rozumí. Ale o této alternativě definovaného světa je známo, že je nefunkční. V takto definovaném světě by radiace malého elektronu uvnitř všech atomů musela proběhnout přesně v témže okamžiku. Atom by ztratil všechnu svou energii a rychle by spadl do jádra. Všechny atomy by zmizely. Všechna elektromagnetická energie by se vytratila. Všechny nervové systémy by ustaly ve své činnosti. Všechn život by se zastavil, protože život, jak víme, může existovat jediné díky daru neurčitosti. Bezpečí je mýtus. A tak když hledající předpokládá, že bude sledovat takovou a takovou cestu, že se bude řídit určitou metodou, meditoval tak a tak dlouho, a potom, jak cítí, bude mít právo očekávat, že získá osvícení...tento druh jistoty, tento druh očekávání je mýtus.

Takže kdo má šanci kromě padesáti hledajících? (smích)

Kolik lidí ze všech těch milionů obrátilo svou mysl dovnitř? Kolik jich přestalo se svým „spokojeným životem“, aby se stali utrápenými hledajícími? Ti, co neměli na vybranou.

*

Proč chce Vědomí pozorovat samo sebe či prožívat samo sebe?

Hleďte, jakmile jednou samo sebe projevilo, je to samovolný proces.

Je samovolný ?

Ano. Já Jsem, pocit „Já Jsem“. Opakuji, všechno jsou to mentální představy. Existuje potenciální energie nadaná vibrující dynamikou. Kdyby energie byla neživá, kdyby byla něčím na způsob prázdnoty nebo nicoty, nemohlo by z této nicoty nic vzejít. Ale je-li nicota potenciálním zdrojem všeho, pak je tato potenciální prázdnota dynamická, pulzuje po-

tenciální energií a ta se musí projevit, musí sebe samu aktivovat. A jakmile se vynoří jako „Já Jsem“, velký třesk nebo něco na tento způsob, energie vybuchne do projevení a funguje, dokud se výbuch energie nevyčerpá a Vědomí se nevrátí zpět do potenciálního stavu, aby se po nějaké době znovu zaktivovalo.

Vyložím teď postupně jednu maličkost a potom položím svou otázku. Biologové, kteří studují hmyz a specializují se na brouky, hrají spolu takovou hru. Ti entomologové jezdí do deštných pralesů amazonských džunglí a v rámci své skupiny objeví každoročně tisíc nových druhů brouků – brouků jako takových, ne hmyzu obecně. Tyto nově objevené brouky pak pojmenovávají po sobě navzájem, po svých přátelích a tak dále (obveselení) a je to něco na způsob soutěže. Předpokládám, že ten, kdo objeví nových druhů brouků nejvíc, je v té oblasti největší frajer, že je v téhle herně bohem. Mám pocit, že ti brouci tu předtím nebyli, že byli vytvořeni samotným procesem hry. Opravdu mě to mate. Ve všem tom uvažování o Máje – když „já“ je její částí a tak dále, mi připadá, že z toho nedokážu jasně pochopit, jestli tyto věci promítané vědou existují jako sny Absolutna, nebo jestli Absolutno prostě vysnívá toho, kdo tu hru hraje, i hru samotnou.

Otázka, kterou jste položil, se příliš neliší od otázky, kterou si jednou ráno po probuzení položil Chuang Tse: „Byl to Chuang Tse, komu se zdálo, že je motýlem, anebo se teď motýlovi zdá, že je Chuang Tse?“

Pokud to míníte tak, že pozorovatel sám něco vytváří, tak odpověď bude ano. Takže o všem, co říkám, platí, že ať něco řekne *kdokoliv*, ať to řekne jakýkoliv posvátný spis, cokoliv, je to stále pouhá idea. Původní koncept, původní myšlenka je „Já Jsem“, vnímání současnosti. Dokud je tu vnímání současnosti, všechno se neustále mění. A moje vlastní interpretace tohoto hledej-a-najdeš znamená, že hledač brouků najde to, po čem se rozhlíží. Hledač-astronom najde to, na co se zaměří. A tak myslím, že hledej-a-najdeš se nevztahuje na stav blaženosti nebo nebes či něčeho podobného.

Byly galaxie a celý obrovský vesmír, jak je dnes vidíme, promítnuty před desíti až šestnácti biliony let, nebo to tu všechno bylo v projekci Absolutna od samého začátku? Anebo začaly existovat, když Galileo začal předpokládat existenci prvního ze čtyř Jupiterových měsíců?

Hm, co se toho týče, v mé mysli se objevila otázka, kterou obvykle pokládal Ramana Mahariši a kterou jeden z jeho žáků popsal jako konečnou zbraň: „Kdo to chce vědět?“ (směje se)

Pochopte, intelekt vám nechce dát pokoj. Princip je stejný, jako když se nám začne zdát v noci sen. Najednou se objeví a zahrnuje v sobě celý vesmír včetně astronoma, včetně vědce, který se zabývá výzkumem. To, co existuje, je sen, který vznikl spontánně. Ze svého nočního snu se probudíme do tohoto bdělého snu a máme stejné otázky, stejné problémy, jaké v hlubokém spánku nikdy neexistovaly. Takže dokud je tu „někdo“, kdo klade otázky, tento „někdo“ bude i nadále ve zmatku.

*

UDIVUJÍCÍ PESTROST PROJEVENÍ

Víte, nemohu si pomoci, musím se vrátit tomu příběhu o krejčím, který pořád jen šil a přitom se sám sebe ptal: „Kdo je ve skutečnosti ten, kdo šije?“ A najednou jeho mysl tak trochu odvanula a on se cítil velmi šťastný a svobodný. Protože nevěděl, co se to stalo, a hledal nějaké vysvětlení, navštívil zen-buddhistického kněze, který mu řekl „Zahlédli

jsi svou skutečnou přirozenost a poznal jsi, že ten, kdo šije, nejsi 'ty.'“

Pak se krejčí pohroužil do sebe ještě jednou: „Kdo je ten, kdo uviděl svou skutečnou přirozenost? Kdo je skutečný?“

Měl tedy částečné poznání?

Jistě.

Že on sám ve skutečnosti nejedná.

Ano, ale to poznání vzniklo určitému „já“! Když dojde ke skutečnému poznání, krejčí zjistí, že tu není nikdo, kdo by šel za zenovým nebo nějakým jiným Mistrem.

Když to bude dostatečně hluboké a pravé?

Ano.

Je pravda, že když dojde k uvědomění, když se člověk probudí, když je probuzený, že už neexistuje žádná připoutanost ani k vlastnímu psycho-fyzickému systému, ani k objektům, které vidí? Všechno se vnímá jako Vědomí?

Ano, to je poznání; ano.

Je tu pochopení, přestože dotyčný psycho-fyzický systém je tady a ten druhý tam?

Ano. Ale žádné psycho-fyzické systémy, žádné objekty se nevnímají jako něco, co existuje samostatně, jako cosi odděleného.

Všechny jsou vnímány jako Vědomí?

Všechny jsou vnímány ve své nesmírné rozmanitosti, s pocitem údivu, že Vědomí mohlo vytvořit takovou rozmanitost, a přece být stále totéž; že Vědomí je imanentní v bilionech bytostí, a přece v každé z nich může být tak jiné, tak odlišné, že ani dvě lidské bytosti nejsou stejné; dokonce i otisky prstů se liší, tepová frekvence je jiná, zvuk hlasu je jiný. Je to tedy poznání, že v této různorodosti existuje Jednota, která je imanentní.

*

UNICITA¹⁾ RŮZNORODÉHO PROJEVENÍ

Mohl byste mi prosím trochu víc objasnit, co znamená výraz „Unicita“? A také pránu, životní sílu. Vztahujete ji jen k dechu, k ničemu jinému?

Ano, prána je dech.

A Unicita?

Hleďte, Unicita je slovo, které používám, abych naznačil, že nejde ani o dualitu, ani o ne-dualitu. Dualita a ne-dualita jsou dva protiklady, vzájemně propojené. Unicita je stále ještě pojem, je to slovo, ale to, co vyjadřuji pojmem Unicita, nemá žádnou spojitost s dvojicemi protikladů – s dualitou a ne-dualitou.

Mohl byste o Unicitě říci něco víc? Užíval tohoto slova Nisargadatta?

Ne, je to anglické slovo. Ale to, co mínil, byla přirozeně Unicita. Ten výraz používal spisovatel, který už nežije, jmenoval se Wei Wu Wei. Nepoužíval pojmy Noumenon a fenomenon, ty se užívaly mnohem dříve. Myslím, že pojem Unicita vytvořil sám Wei Wu

¹⁾ V angl.originále „UNICITY“ (pozn.překl.)

Wei. Mám to slovo rád a prostě ho používám, aniž jsem k tomu dostal něčí souhlas.

Proč Unicita? Proč ne jednota?

Jednota předpokládá dvojnost. Unicita, i když je to stále ještě mentální představa, definuje ideu, že nikdy nemůže existovat nic dvojího. Může tu být jen Vědomí. Hypoteticky pak Unicita nebo Vědomí vyvolá dualitu tím, že se ztotožní s každou individuální bytostí, a tak se může rozeběhnout Líla, proces pozorovatele a pozorovaného objektu.

*

VZÁJEMNÁ PROPOJENOST V PROJEVENÍ

Zen říká: „Nesete-li vodu, neste vodu.“

Ano! Přesně jak řekl jeden zenový Mistr: „Chcete-li osvícení, jděte a umývejte nádobí.“ Což znamená, že myjete-li nádobí, nedělejte to tak, že by vaše ruce myly nádobí a vaše mysl se přitom toulala bůhvídkde.

Plná odporu.

To není mytí nádobí. Mudrc, moudrý muž, ve svém životě i v práci přistupuje k přírodě a k lidské přirozenosti s postojem důvěryplné úcty, navzdory válkám, revolucím, hladomorům, vzrůstající kriminalitě a hrůzám všeho druhu. Nezabývá se představami o prvotním hříchu, nemá pocit, že existence, samsára je pohroma. Jeho základní chápání vychází z předpokladu, že když nedokážete důvěřovat přírodě a druhým lidem, nedokážete důvěřovat ani sám sobě.

Bez takové základní důvěry, bez víry ve fungování Celku, celého systému přírody, jsme prostě ochromeni. Ve skutečnosti se nakonec nejedná o vaši situaci na jedné straně a o důvěru v přírodu na straně druhé. Jde o to opravdu pochopit, že my i příroda jsme jeden a tentýž proces a ne samostatné entity. Vynecháte-li jedno číslo, způsobíte tím zmatek v celém systému.

Jinak řečeno vesmír je organický a vztahový proces, není to mechanismus. V žádném případě to není analogie k politické či vojenské hierarchii, kde existuje nejvyšší velitel. Je to mnohadimenzionální síť z nesčetných drahokamů, z nichž každý zrcadlí všechny ostatní. Právě tak byl charakterizován vesmír. Každý drahokam je věc-událost a mezi jednou a nějakou další věcí-událostí není žádná neproniknutelná hráz. Je to vzájemné pronikání a vzájemná závislost všeho, co ve vesmíru existuje. To je důvod, proč Číňané říkají: „Utrhni stéblo trávy a otřešes vesmírem.“

Základním principem organického pohledu na vesmír je, že kosmos existuje implicitně v každé své části a že každý jeho bod lze považovat za střed. Fungování celého vesmíru, projevující se jako harmonie složitě uspořádaných schémat, je osvětlováno plným pochopením jako světlometem. Bodový reflektor rozhledu rozdělené mysli iluzorní individuální entity však vidí každé schéma samostatně, část po části, a dochází k závěru, že vesmír je hromada rozporů. Právě rozhled omezeného bodového reflektoru vyvolává zděšení nad normálním obecným jevem, že v biologickém světě slouží jeden druh jinému druhu za potravu. Obsáhlý náhled světlometu, jímž je dokonalé pochopení, vidí věci takové, jaké jsou.

Smrt a narození znamenají totéž co integrace a dezintegrace, objevení se a následné zmizení jevového objektu v projevení. Právě pochopení, apercepce, zahrnuje porozumění, že mezi chápáním a jednáním neexistuje žádná oddělenost.

*

PROSTOR A ČAS

Existuje Vědomí ve fyzickém prostoru mezi vámi a mnou?

Existuje pouze Vědomí. Vy a já jsme pouhými objekty, které se v tomto prostoru promítají. Existuje jedině Vědomí. Prostor a čas jsou pouhé mentální představy, je to mechanismus, který byl vytvořen, aby se objekty mohly rozprostřít. Pro rozprostření třídimenzionálních objektů je prostor nezbytný. A čas je nutný, aby bylo možno objekty pozorovat. Dokud objekt není pozorován, neexistuje.

A tak čas a prostor jsou jen koncepty, je to aparát, jehož vznik umožňuje, aby se toto projevení mohlo objevit a být pozorováno. Je poměrně překvapivé, jak v posledních několika létech věda v této věci trvá skálopevně na svém. Víte, věda říká totéž. Tvrdí, že prostor a čas nejsou skutečné. A byl to tuším Sir Fred Hoyle, kdo prohlásil: „Myslíte-li si, že existuje minulost, přecházející v budoucnost, nebo budoucnost, přecházející v minulost, nemůžete být na větším omylu. Takové plynutí není možné. Všechno je to tady, teď.“

Mohu vám nabídnout metaforu, která to vystihuje nejpřesněji: Kdyby tu byla malba na míli dlouhá a deset pater vysoká, byla by tu celá. Pokud si ji ale budete chtít prohlédnout z jednoho konce na druhý, zabere to určitý čas. Bereme v úvahu čas, protože nemůžeme obsáhnout celý obraz jediným pohledem, lidská mysl to nedokáže. Ale ta věc je tu celá.

A jelikož, jak jste řekl, nevidíme celý obraz, vidíme prostě jeho malou část.

Kousek po kousku. Takže během doby dojdete až na konec, čas je u konce. Představa času končí.

Jsme tedy prakticky omezeni časem a prostorem?

Správně. Jsme omezeni časem a prostorem, a intelektem!

*

PÁRY PROTIKLADŮ

Je vyvstání dvojic protikladů opakem stavu Vědomí v klidu?

Ne, párem protikladů je spánek a bdělý stav. A...

Ne věc a prázdnota?

Prázdnota je stav, který předchází jak bdělému stavu, tak stavu spánku.

Dobrá, ale z Prázdnoty vyvstává stav, ve kterém existují věci¹⁾. Je to opak protikladů?

Ne! To není. V Prázdnotě, která je ve skutečnosti potenciální energií, tato potenciální energie pojednou zaktivizuje sebe samu a jakmile se jednou zaktivizuje, okamžitě vyvstane dvojice protikladů.

Chápu.

Záliba a odpor. Když je překročena náklonnost a odmítání, pak to, co zbývá a co skutečně nelze nijak označit, je Vědomí nebo soucítění nebo láska či dobrota, můžete to nazvat jakkoliv. A tak to, co *Je*, je tu dříve než protiklady, než záliba a odpor.

Mohl byste, prosím, říci něco víc o způsobu, jakým používáte pojmy dualita a dualismus či bipolarita? Něco víc o malých nuancích, kterými se od sebe liší?

¹⁾ v angl. originále „thingness“ (pozn.překl.)

Všechno ve vesmíru je založeno na protikladnosti. Nic na světě, nic ve vesmíru není statické; je to v neustálém pohybu. Ve vesmíru neustále dochází k proměnám jednoho opaku ve druhý. Protiklady jsou vzájemně spojené. Ve skutečnosti se jich můžeme jen účastnit. Ale lidský intelekt protiklady porovnává, chce si jeden z nich vybrat, a to prostě nejde. Oba protiklady jsou vzájemně spojené. Jeden nemůže existovat bez toho druhého. Lidská bytost hledá bezpečí, proto je nešťastná. Bezpečí je trvalý stav a ve vesmíru neexistuje nic, co by nepodléhalo změnám. Lidská bytost hledající bezpečí nutně musí skončit ve frustraci. Musí tuto nejistotu přijmout. Změna jednoho opaku ve druhý je samým základem života a existence.

Podstata principu neurčitosti, jak ho chápou fyzikové, je tak rovněž jasnější. Základní částice má svou danou charakteristiku. Někdy je částicí, jindy vlněním. A tak moderní vědci přišli s novým pojmem zvaným „korpuskulární záření“. Duální povaha elektronu není přesně definovatelná ani teoreticky, ani prakticky. Znáte-li jeho rychlost, jeho přesná poloha je nezjistitelná. Je-li přesně známa jeho poloha, nedá se zjistit jeho rychlost. Neustále je tu nejistota. Tato nepředvídatelnost se snáze pochopí na něčem, co je známo jako paradoxní krychle. Díváte-li se na ni po nějakou dobu, přední a zadní strana si náhle vymění místo. Nevíte, kdy změna proběhne, a nevíte, kdy se to zase vrátí do původního stavu. Advaita Press má logo s kresbou několika krychlí. V jednom okamžiku to vypadá, jako by tam byly tři krychle, když se ale na ně díváte dál, změní se v pět krychlí. Tyto náhlé proměny, výměna zadní strany za přední, jsou jasnou známkou oné principiální duality. Procesy lidského vnímání jsou takové, že nemůžete současně pozorovat obě strany.

Záleží tedy skutečně na tom, jak na procesy života nahlížíte. Lidské bytosti neustále porovnávají, usuzují a preferují, chtějí vědět, proč je to takové, jaké to je, stále se zabývají procesem zkoumání a objasňování. Celý problém je: „Nemohu-li si to představit a porozumět tomu, jak to můžu přijmout?“ Podle fyziků je to nesprávný přístup. Mystikové i fyzikové říkají: „Přijměte to a pak to pochopíte“, ne prostřednictvím intelektu, ale naprosto jinou dimenzí. Ve skutečnosti to není pochopení. Budete to vycit'ovat, budete to prožívat.

Právě proto, že nevnímáme bipolaritu, která je životu neodmyslitelně vlastní, nám připadá, že máme nějaký druh volby. Máme pocit, že si můžeme vybrat, a přece hluboko uvnitř víme, že existuje jakýsi nekonečně mocnější řád, který jak se zdá předurčuje náš život. Máme hluboký pocit, hluboký intuitivní pocit, že způsob, jakým uplatňujeme své možnosti volby, je jen povrchní, že naše životy jsou ve skutečnosti nesený naprosto jinou silou, nekonečně mocnějším principem, vesmírným Vědomím, vedle kterého je individuální vědomí jako svíčka vedle slunce. A tak metafyzické aspekty tohoto chápání jsou udivující.

*

V Sútrách přeložených mnoha způsoby se v podstatě říká, že má-li mysl zneklidňující myšlenky, je třeba upnout pozornost na jejich opak. Je to další učení, které je namířeno na ego? Na absolutní úrovni tu není nikdo, kdo by se rozhodl soustředit se na opačnou myšlenku. Jaké roviny se toto učení týká?

Upřímně řečeno, nevím, o jakém učení mluvíte.

V druhé knize Jógasútry se doporučuje, aby se člověk při vyvstání myšlenky na hřích soustředil na její opak.

Patanžalího jsem nečetl, ale to, co jste řekl, dává smysl v následujícím směru: neexistují neslučitelné opaky.

Všechny protiklady jsou bipolární. Žádný z obou protikladů nemůže existovat bez svého opaku. Lao Tse to opravdu dobře vysvětlil: „Mluvíte-li o kráse, už je tu ošklivost, mluvíte-li o dobru, už je tady zlo.“ A tak budete-li to mít na paměti, začne vám být zřejmé, že všechno je vzájemně propojeno, že neexistuje nic, co by bylo úplně odděleno od svého opaku. Uvažujete-li o něčem, nezapomínejte na opak předmětu svých úvah. Pak poznáte, že ve světě neexistuje nic, co by mohlo existovat samo o sobě.

Jinak řečeno tato sůtra upozorňuje na skutečnost, že všechny protiklady jsou vzájemně provázané, že všechny protiklady jsou bipolární a že nic nemůže existovat bez svého protikladu. Sůtra to říká, aby vás na to upozornila. Jinými slovy – přemýšlíte-li o kráse a toužíte-li neustále po kráse, je tu i ošklivost. A v průběhu neustálých změn jednou existuje krása a podruhé ošklivost. Co se dnes považuje za krásné, nemusí být považováno za krásné vždycky. Moderní umění je považováno za krásné, má cenu milionů dolarů. Před několika léty by na nikoho nezapůsobilo. Potrat byl před několika roky považován za zločin. Dnes vlády třetího světa sponzorují potraty, aby zarazily populační explozi. Co je dobro? Co je zlo? Co je krása? Co je ošklivost? Kdo to rozhodne? Na jakém základě to rozhodnete? Němci považovali Hitlerův útok za báječný. O tom není pochyb. Tehdy byl Hitler pro Němce bohem, pro zbytek světa jím nebyl. A tak jedna a tatáž událost je pro jedny dobrá, pro jiné špatná. Zničili jsme některé drobné škůdce, vymýtili jsme neštovice, to je dobré pro člověka, špatné pro bakterie!

*

KOSMICKÝ SEN – BOŽÍ HRA

Raméši, citoval jste několik různých lidí, kteří řekli, že neexistuje zrození a že neexistuje smrt. Nakolik je to i vaše vlastní zkušenost?

Na plných sto procent! Hled'te, to se ve skutečnosti netýká prožitku. Jde o přesvědčení a je to to nejhlubší možné přesvědčení.

V rovině zkušenosti, nebo v rovině intelektu?

Ne, je to o mnoho hlubší než intelektuální rovina. Váhám říci „Je to založeno na zkušenosti“, protože slovo zkušenost může být zavádějící. Je to ale přesvědčení hlubší než to, že jsem naživu, že jsem právě teď tady. Nemusím se nikoho ptát, jestli jsem živý a jestli jsem tady. Nevím tedy, jestli to nazvete zkušeností. Zkušeností čeho? Prosté bytí, a popravdě řečeno nevím, jestli se to dá označit jako zkušenost. V tomto bytí, v neosobním pocitu bytí není žádné „já“ nutné. A není-li nutné žádné „já“, není nutná žádná zkušenost, chápete?

Když říkáte, že poslední pravdou je, že nic se neudálo, platí potom, že tato fikce nikdy nenastala?

Hled'te, to, co se *nestalo*, se nám jeví jako něco, co se stalo. Toto projevení je pouhým jevem ve Vědomí a nijak se neliší od našeho nočního snu. K preludu „došlo“, a přesto k němu ve skutečnosti nedošlo!

Takže to neprobíhá?

To, co probíhá, je tento bdělý sen. V nočním snu je pro nás všechno nanejvýš reálné, právě tak, jako je pro nás velmi reálný tento život. Ale jakmile se jednou probudíme, už nás nadále netrápí to, co se stalo našemu příteli, který ve snu zemřel! Stalo se prostě to, že jsme se ze svého nočního snu probudili do tohoto snu života.

Když říkáte, že se neděje „nic“, že tento sen se zdá být děním, udivuje mě, jak striktně

chápete konečnou pravdu.

To je konečná pravda.

Děni, které chápeme jako sen, je iluzí. Takže chcete-li, nastala iluze; použijete-li pojem „iluze“ plus „nastala“, dobrá, souhlasím. Ale v té míře, v níž iluze nemůže být skutečná, se to neděje. Je-li tu osvícení či poznání, projevení se pozoruje jako jev ve Vědomí. Uvědomujete si, že je to sen. A coby snová postava se nezabýváte tím, jak dlouho vaše postava potrvá. Ať máte na práci cokoli, ať hrajete jakoukoliv roli, všechno je to součástí snu.

*

Když uvažuji o současném pojetí vývoje vesmíru, myslící bytosti se objevily až po několika bilionech let od jeho vzniku. Vystalo „Já Jsem“ na počátku vesmíru, anebo ve chvíli, kdy se objevila první myslící bytost?

Ve vašem osobním snu se objevují řeky a hory, staré tisíce let. Najdete tam právě narozené dítě i starého člověka, každého v jiném věku. Ale oba vznikli v okamžiku, kdy váš sen začal. Všechny ty objekty různého věku se ve vašem osobním snu objeví v okamžiku, kdy sen začíná. A právě tak i v tomto snu je každý jinak starý.

Kde sen začíná?

Sen začíná ve Vědomí. To je důvod, proč téměř každé náboženství vychází ze základního předpokladu, že život je sen.

A co chronologie Vesmíru? Kdy ten sen začal?

Je to stejné jako chronologie ve vašem osobním snu.

Je pravda, že když u jedince dojde k osvícení... promiňte ty kontradikce v pojmech...

Ano, chápu, vy se ale musíte vyjadřovat v pojmech.

Zastaví se ten sen jen pro určitou izolovanou část tohoto snu?

Sen se nezastaví, pokračuje dál. Po osvícení je zřejmé, že dotyčný psycho-fyzický systém je snovou postavou a že bude jako snová postava existovat dál po celou dobu svého života. Nijak se o to ale nezajímá. Není tu žádný osobní zájem na tom, co se tomuto organismu děje.

Existuje okamžik, kdy sen skončí pro všechny postavy?

Pro všechny postavy skončí, když nastane totální rozpuštění.

Potom musela existovat doba, kdy sen pro všechny postavy začal.

Ano! Právě to chce vědět snová postava.

Kdy to bylo? (se smíchem)

Prvek času existuje jen v oblasti projevení.

Je součástí snu.

Správně! Pojem času je součástí snu.

Pak je povaha snu taková, že neexistuje žádné probuzení, žádný začátek, žádný konec.

Docela správně. Je to jako kruh. Nevíte, kde kruh začíná a kde končí.

V některých východních naukách se hovoří o reinkarnaci, o karmě, o kole života. Jestli

vám ale rozumím správně, všechno je to sen a iluze.

Která pokračuje od příčiny k následku. Pokud vám to usnadní pochopení, uvažujte o tom jako o nedopsaném, nedokončeném románu nebo telenovele na pokračování. Čas, příčiny a následky pokračují, všechno pokračuje jako nedokončený román, psaný Bohem.

Ale je to iluze?

Je snad román něčím jiným než iluzí, vytvořenou autorem? Můžeme tomu říkat Boží román.

Takže pro „mě“ je to všechno sen.

Je to tak. A když to skutečně a poctivě přijmete jako sen, pak už nepochybujete o tom, že je to sen. Akceptoval jste, že tento psycho-fyzický systém funguje jako součást snu a že jste se stal snovou postavou. A jakmile jste sám sebe přijal jako snovou postavu, kde je jedinec? Jedinec, který jedná?

Myslím, že tady narážíme na problém, že označení za sen je pouhá analogie.

Je to tak!

Raméši, mohl byste vysvětlit pojem Lila?

Lila je pouze odpověď na otázku „Proč Bůh stvořil tento vesmír?“ Můžete odpovědět buď „Proč ne?“, anebo říci „Je to jednoduše Boží hra.“ Prostě hra na schovávanou. Je to jen hra na pozorujícího a na pozorované, kde každý sám sebe považuje za subjekt, a proto existují mezilidské vztahy a problémy ve vztazích. V zásadě to prostě znamená hru, která právě probíhá. A my se ptáme „Proč?“ Na to opravdu neexistuje žádná odpověď.

Můžete to pochopit, když budete na pláži sledovat několik dětí s kyblíky a lopatkami. Budují hrad nebo něco podobného, věnují tomu spoustu času, mají s tím hodně starostí, a když jim rodiče navečer řeknou, že je čas jít domů, děti hrad prostě rozkopou a jdou! Můžete se chlapečka zeptat „Proč jsi ten hrad vystavěl a teď ho bouráš?“ On vaši otázku nepochopí. Budete-li neodbytní, řekne „Protože mě baví to dělat. Udělal jsem hrad, protože mě baví postavit hrad. Rozboural jsem ho, protože mě baví ho zbourat.“

*

Osvícení je v jistém smyslu ten nejpřirozenější stav. Proč je to taková vzácnost, místo aby bylo spíše pravidlem?

Hled'te, osvícení je prapůvodní stav. Je to prapůvodní stav, v němž dochází ke ztotožnění s jedincem. Dochází k tomu, protože kdyby tomu tak nebylo, v této snové hře by neexistoval žádný život a jeho prožívání. A tak aby mohla nastat tato snová hra, kterou hinduistická tradice nazývá Lila, Vědomí se ztotožňuje s každým jedincem. Každý jedinec byl naprogramován a vytvořen s určitými danými vlastnostmi, takže prostřednictvím dotyčného organismu může docházet pouze k určitému jednání, které společnost označuje jako dobré, špatné nebo indiferentní. A to je karma.

Jinak řečeno znamená to, že jsou vytvářeny nové organismy, aby mohlo docházet k důsledkům předchozích činností. Nejsou to organismy, v nichž by dále pokračovaly nějaké dřívější duše, nové organismy nejsou vytvářeny proto, aby mohly být za minulé jednání potrestány nebo odměněny. Či minulé jednání? Je to neosobní proces; je to neosobní hra, která pokračuje. Asi jako když spisovatel vytvoří určité postavy, které jednají jistým způsobem, což vede k nějakým důsledkům. A aby se tyto důsledky mohly projevit v dalším

ději, musí autor vytvořit nové postavy.

Mluvil jsem o spisovateli, o božském Autorovi, a před nedávnem mi někdo poslal výňatek Schopenhauerovy metafory o spisovateli. Nikdo opravdu nemůže tvrdit, že nějaká metafora, nějaké podobenství je pouze jeho. Dovolte mi ocitovat Schopenhauerův výrok:

„Když se člověk na sklonku svého života podívá nazpět na to, co proběhlo, a sleduje, jak se zkušenosti a události objevily právě v té době, kdy se shodou okolností staly rozhodujícím stavebním prvkem předem neplánovaného životního příběhu, a jak se díky jim rozvinuly potenciální možnosti charakteru, tak – když si toho člověk všimne – se těžko ubrání představě, že průběh jeho života se podobá důmyslně vykonstruovanému románu; a vrtá mu hlavou, kdo by asi tak mohl být autorem té podivuhodné dějové osnovy. Celý kontext světové historie, osudů, rozvíjejících se během času, je ve skutečnosti nesmírným tkanivem vzájemného ovlivňování, zahrnujícího nejen působení lidí na sebe navzájem, ale i svět přírody s jejími tvory a nepředvídatelnými událostmi všeho druhu.“

Je snad jakákoliv činnost něco jiného než pouhé uskutečnění myšlenky, která přichází zvenčí? Takže či činnost? A odkud ta myšlenka přichází? Proč přichází právě tato konkrétní myšlenka? Pouze proto, že tato myšlenka má vyvolat určité jednání prostřednictvím konkrétního psycho-fyzického systému, který byl naplánován a vytvořen tak, aby k tomuto typu jednání muselo dojít. Je to tak naprogramováno. Takže – kdo je čím vinen?

*

Nevím proč, ale dělá mi to potíže. Pořád mluvíte o autorovi.

Ano. Nové postavy jsou vytvářeny autorem. Ano.

Je ta hra snad něčím řízená, nebo má snad nějaký účel?

Z hlediska jedince ne.

Ne, já myslím z hlediska božského Autora.

Z hlediska Autora je celý smysl vyjádřen pojmem Lila. Je to prostě Vědomí, Bůh, hraje si na schovávanou. Prostě probíhá Lila.

Dalo by se říci, že spíše než příčina a její následek je to prostě nedefinovatelnost?

Ano. Nedefinovatelnost z hlediska jedince. My nevíme, nemůžeme vědět, proč. Takže to můžete označit za nejjistitelné.

Je to něco takového jako neinformovanost o Bohu? Chci tím říci, že z naší strany ne...

My to nevíme! Jak řekl jeden vědec, kterého mám moc rád, „Cosi kdesi něco dělá, a my nevíme, co.“ (se smíchem) Vědec! Řeknu vám – dokonalé! Je to tak. My nevíme, co. A řekl to opravdu upřímně. Je to totéž jako nevíme, nemůžeme vědět.

Jak můžete přijmout něco, co nevíte? Připadá mi, že k přijetí je nutné pochopení, že je to jedno a totéž.

To říká mysl. To je ta potíž, kterou má mysl neustále. Víte, mysl ve skutečnosti říká „Mluvíte o osvícení. Jak mám vědět, že takový stav existuje? Říkáte, že se nedá popsat. Jak mám vědět, že se mi ten stav osvícení bude líbit?“ Chápete? Když ale přesto začne hledání, nemůžete se vyhnout tomu, že něco hledáte, i když nevíte, co to je.

Takže hledání začíná s jedincem a končí jeho naprostým vyhlazením.

*

ILUZE A SKUTEČNOST

Existují po osvětlení stále ještě jevy?

Ano, osvětlení ve skutečnosti znamená jen to, že se rozplyne pocit „já jedním“. Všechna činnost se chápe jako činnost Celku.

Ale pořád jsou tu jevy?

Ovšem!

Které jsou pořád iluzorní?

Ovšemže ano! To je přesně to, co chápe mudrc: že toto tělo, skrze které dochází k jednání, je součástí iluze. Přesně to mudrc vnímá.

Jaký je potom v tomto kontextu význam iluze?

Iluze je něco, co mimo rámec času neexistuje. Je to něco, co se objeví a zase zmizí.

Takže iluze a jevy jsou vzájemně zaměnitelné?

Přesně tak, ano!

Je i iluze další „mentální představou“?

Ano, jistě!

Takže všechno se proměňuje.

Ano. Mystikové to říkali po tisíce let. Vědci teď tvrdí, že existence něčeho statického je iluzorní. A tou základní iluzí je tato iluze něčeho statického, neměnného, bezpečného, co lidská mysl hledá. Je-li tu nezvratné chápání, že nic neměnného neexistuje, pak neustálé hledání trvalého zabezpečení skončí.

Raměši, je Unicita iluzí?

Všechno je mentální představou. I Unicita, to, z čeho projevení vzniklo, je stále ještě představou. Jedinec chce poznat, co bylo předtím, než došlo k projevení. Skutečná je pouze tichost, kdy myšlení je naprosto nepřítomné.

Mate mě, když užíváte slovo „iluze“, protože ji chápu jako něco na způsob bicyklu, ne jako kus provazu považovaný za hada. Provaz, který jsme považovali za hada, nikdy hadem nebyl, ale bicykl je bicykl. Není to iluze bicyklu.

Existuje primární iluze a sekundární iluze. Klasickým příkladem je záměna provazu za hada, jak ho uvádí vedánta. Provaz, považovaný za hada, je sekundární iluzí, která zmizí, jakmile nastane světlo a vy zjistíte, že to had není. Ale samotný provaz je primární iluzí. To, že chápete provaz jako samostatný objekt, je primární iluzí.

Je primární iluzí, protože je pomíjivý?

Řekl bych v principu proto, že neexistuje jako něco samostatného. Je to jev ve Vědomí. Nemá žádnou nezávislou existenci. Vyjdete ven na slunce a objeví se váš stín. Stín tu je. Je skutečný do té míry, že ho můžete vidět, je ale iluzí v tom smyslu, že nemá vlastní nezávislou existenci. A tak stín je sekundární iluzí. A vaše tělo, které vypadá tak pevné, je primární iluzí uvnitř celkové iluze, což je toto projevení.

Raméši, nic není skutečné, všechno kromě Noumena je iluzí, což zní jako informace, která k ničemu není.

Ano! (se smíchem) Jeden můj přítel přišel před osmi lety, hovořili jsme o realitě a on řekl „Ty mi tvrdíš, že realita je mentální představou?“ „Ano“, řekl jsem, „ukaz mi Realitu.“

Skutečnost je mentální představou, která je nezbytná jako doplňková představa k neskutečnému. Pokud by intelekt nevytvořil pojem neskutečného, nemusela by se objevit představa skutečného. Když hluboce usnete, žádná skutečnost ani neskutečnost nepadá v úvahu. Ale toto nepřítomné se opět objeví, když se probudíte do přítomnosti reality. Znovu se objeví, abyste mohli mít představu negativního dvojčete, kvůli té mentální představě, kterou máte. *Všchno je to mentální představa.*

*

PŘEDSTAVY, JAK OBJEVIT CELEK

Můžeme poznat To, co existuje před vznikem představ, anebo Tím můžeme jen být?

Můžeme Tím jedině být, a i to je představa. (se smíchem) Jinými slovy to, co vám říkám, je přesně totéž, co říkal Ramana Mahariši: „Nikdy se nic nepříhodilo; žádné stvoření nikdy neexistovalo.“ Všimněte si, že když to přijmeme, zbývá jen tichost, naprostá absence jakékoliv činnosti mysli. A v tomto utišení je všechno, co je třeba poznat. Cokoliv navíc je mentální představou.

Uvědomuji si, že mi prochází hlavou hodně věcí, které tu byly řečeny. Prostě, pochopil jsem, že všechno se jen děje. Tento psycho-fyzický systém nemůže myslet, nemůže mluvit, nemůže nic dělat. Je to Vědomí, které to dělá. A Vědomí také působí, že tento psycho-fyzický systém si myslí, že může „myslet“ a že může „jednat“.

Správně!

To to zjednodušuje, alespoň pokud jde o mě.

To určitě. Znamená to tedy, že ve skutečnosti tu není nikdo, kdo by se staral, jestli v tomto psycho-fyzickém systému dojde k osvícení nebo nedojde. Proč se tím trápit?

Což vyvolává další otázku. Je i osvícení mentální představou?

Ovšemže ano. Nejen že osvícení je představou, představou je i samotná skutečnost!

*

VĚDOMÍ A UVĚDOMOVÁNÍ SI

Pane, jak si vybavuji, zdá se, že pokud jde o pojmy, v některých knihách jako by byl určitý rozdíl mezi Uvědomováním si a Vědomím. To mě znepokojuje.

Zapomeňte na to.

Ale co když to, na co se zaměřujeme, je Uvědomování...

Maurice Frydman rozlišuje mezi Vědomím v pohybu a stavem Vědomí v klidu, Noumenalitou, která je tu před vyvstáním Vědomí coby „Já Jsem.“

Takže se liší.

Pojem „Uvědomování“ ve vás fakticky vzbuzuje dojem, že se jedná o dva různé stavy.

Nejsou různé. Je to jeden a tentýž stav, v klidu a v pohybu. Nejsou tu dva různé druhy Vědomí. Je jen jedno Vědomí, ať v klidu, nebo v pohybu.

Uvědomování bývá označováno jako energie Vědomí.

Ano, použijete-li slovo „energie“, pak bych řekl, že Vědomí v klidu je potenciální energií a jakmile se energie zaktivizuje, stává se Vědomím v pohybu. Tak dlouho, dokud je vnímáte jako po sobě jdoucí, lze pozorovat rozdíl. V podstatě tu ale žádný rozdíl není. Je to stále energie, ať je ve své potenciální podobě, nebo ve své zaktivizované podobě. Ať v klidu, nebo v pohybu, je to jedno a totéž Vědomí. Jakmile se to pozná, už skutečně nepotřebujete slova. Nepotřebujete žádné mentální představy.

*

VNÍMÁNÍ SOUČASNOSTI: NÁŠ PRAVÝ KAPITÁL

Připadá mi, že za neskutečné se dá považovat všechno kromě toho, že existuji. Je tu jistý rozdíl mezi „Já existuji“ a vlastnickým „moje“, protože „já“ nebo „moje“ je podobné jako „moje tělo“, „moje představy“, kdežto samotná existence se nemění.

A proto ať říkáme cokoliv, ať myslíme cokoliv, jde o mentální představy. Tou jedinou věcí, tou jedinou pravdou, která představou není, je vnímání současnosti. Já Jsem. Jsem naživu. Existuji. To je ta jediná pravda. Ale tato pravda, dokonce i tato pravda, je v oblasti projevení, ve fenomenalitě.

A tak i tato pravda je mentální představou.

Je to tak. Nakonec dokonce i „Já Jsem“ je představou. Ale nejsou-li tu žádné jiné mentální představy, pak tou jedinou věcí, kterou známe, je pocit současnosti: Já Jsem, Já existuji; cokoliv jiného je mentální představou. Když si představíte, že jste jedinou vnímající bytostí na Zemi, pak je tu pouze pocit současnosti. A v takovém případě by tu nebyl ani pocit „Já jsem“. Bylo by to vnímání „Je tu existence“. Je tu uvědomování si, protože existuje něco, co si lze uvědomit, totiž zbývající část projevení.

A pokud to nevložíte do slov, je to pravda.

Ano. Je to Skutečnost.

*

Raméši, „Já Jsem“. Je to ta jediná věc, kterou můžeme znát?

Správně. Já Jsem, tady a teď, v tomto současném okamžiku.

Jak to poznáváme?

Vy to nepoznáváte?

Způsob, jakým to poznávám, je, že mám pořád myšlenku, že já jsem, já si uvědomuji věci...

Ne, ne!

Samotný pocit současnosti?

Tak je to. Pociťování současnosti je tu stále. Proto říkám, že vy nemusíte mít pocit současnosti. Vnímání současnosti tu je.

Bez jakéhokoliv objektu?

Ano. Vnímání současnosti je zprvu neosobní. Když se ráno probudíte, první pocit současnosti je neosobní. Potom vám dojde „Jsem ten a ten.“ Původně je tu jen vycit'ování současnosti, neosobní vnímání současnosti. Osobní sebeztotožnění přichází až pak.

Ve skutečnosti člověk vůbec není „já“. Není tu žádný pocit „já“?

Správně.

Pocit současnosti závisí na tom, že je tu tělo.

Ano. Vnímání současnosti vyvstává jen tehdy, když je tu tělo. Když tu žádné tělo není, není tu žádný nástroj, ve kterém by se mohl pocit současnosti projevit.

To je hodně křehký nástroj!

To jistě! Ale podstatné je, že jsou jich tu biliony. Nevadí, když jedno odejde. Miliony buněk v těle neustále vznikají a zanikají. Kdo kdy vůbec pomyslí na jednu jednotlivou buňku? „Chudinka buňka, žila těžce půl vteřiny a je po ní!“ Dobře.

Říkáte, že život je prostě přijímání a vnímání přítomnosti v současném okamžiku a pozorování všeho, co právě před námi je?

Přesně tak. Dovolte, abych znovu zopakoval, že cokoliv, co říkám, co říká kdokoliv jiný, všechno, co říkají svaté spisy, jsou mentální představy. Potřebujeme je ke komunikaci, dokud mysl nedosáhne stavu, kdy pozná, že ono hledané přesahuje její schopnost chápat.

Pak se mysl sama od sebe ztiší a zavládne ticho. Do té doby se v oblasti jevů nachází i pocit přítomnosti, o kterém mluvíme. Pochopte, je tu pocit přítomnosti. Ten v hlubokém spánku nebo pod vlivem sedativ není. Takže tu máme pocit přítomnosti i absenci pocitu přítomnosti. Přítomnost pocitu přítomnosti i jeho absence jsou součástí oblasti jevů. V Noumenalitě, která je potencialitou, která je Vědomím v klidu, nic z toho neexistuje – ani pocit přítomnosti, ani absence pocitu přítomnosti.

Dovolte, abych to vyjádřil následovně – i když žádné připodobnění to nemůže dokonale vystihnout, protože každá metafora pracuje s objekty a to, o čem mluvíme, nemá ani ten nejmenší náznak něčeho objektivního: ráno vstanete. Jste vzhůru. Jste zarostlý. Oholíte se. Ale v chlapci je *potenciálně* přítomnost vousů i jejich absence. Je tu absence přítomnosti vousů a absence absence vousů – *potenciálně* ovšem; a totéž říkám o *tomto* stavu – o tom původním stavu, kde je absence *obojího*: není tam pocit Přítomnosti, ani tam nechybí.

*

DUALITA

Není Vědomí v klidu onou základní podstatou, v níž nastane Vědomí v pohybu?

Správně.

Proč ale předpokládat nebo si představovat, že někde probíhá zastavení myšlenek, ustání mentální aktivity? Proč to není prostě skončení pohybu?

Zase absolutně správně. Pak už tu není nic, co by se mělo řešit. Plně souhlasím. Ale protože ten problém přetrvává, musíte mít nějakou pomocnou představu. Právě jsem se chystal, že o tom něco řeknu.

Dá se to označit jako divergentní problém. Vědec se zabývá problémem, který je konvergentní. Když stovky vědců opakují určitý pokus, musí všichni dojít ke stejnému výsled-

ku. Tam, kde se problém týká vnitřní zkušenosti Vědomí, se z toho stane problém divergentní. Jinak řečeno intelekt vytváří divergentní problémy tím, že rozděluje to, co je od přírody celistvé a nedělitelné. Intelekt vyrábí problémy rozdělováním obou pólů – opaků, které nemohou existovat samostatně. Nahoře nemůže existovat bez dole, krása bez oškli- vosti. Ale intelekt vyžaduje to *nebo* ono. Tím, že intelekt porovnává a chce vybírat, vytvá- ří divergentní problémy, a ty jsou neřešitelné. Divergentní problém může pouze *zmizet* po- chopením, že onen problém ve skutečnosti žádným problémem není, že ho vytváří intelekt snahou zvolit si jeden ze dvou opaků, které vůbec opaky nejsou. Jsou vzájemně spojeny.

Tak na příklad ve vzdělávacím systému existuje představa, že student musí být ukázně- ný. Trocha ukázněnosti je tedy dobrá, víc ukázněnosti je lepší a naprostá disciplinovanost je ideální. Ze školy se stává vězení. Druhá strana říká „Ne, student musí mít svobodu v myšlení i jednání.“ A tak jelikož svoboda je dobrá věc, větší množství svobody musí být lepší a úplně nejlepší by byla absolutní svoboda. Škola se pak změní v anarchii. Takže po- třeba zvolit to *nebo* ono, požadavek vybrat si jednu ze dvou opačných věcí vytváří diver- gentní problém. Ty dva opaky jsou ve vzájemném vztahu, nemůžete mít jeden *nebo* druhý. Když se to pochopí, když se rozpozná provázanost protikladů a fakt, že celý vesmír je za- ložen na této bipolaritě, v níž nemáte možnost volby, nemáte možnost vybrat si jen jeden pól, pak se dotyčný problém řešit nemusí. Zmizí sám.

V kněžském semináři studovali dva mniši a oba byli vášnivými kuřáky. Měli problém: „Můžu kouřit při modlitbě?“ Na odpovědi se nemohli shodnout, a tak se domluvili, že se každý zeptá svého představeného. Když se později znovu setkali, ptal se první mnich dru- hého, jestli mu jeho opat dovolil při modlitbě kouřit. Druhý mnich odpověděl:

„Kdepak, vynadal mi, jen jsem se o tom zmínil. A co řekl tvůj opat?“

„Můj opat měl ze mě velkou radost. Řekl, že je to ohromné. Na co ses svého opata ptal ty?“

„Ptal jsem se ho, jestli můžu kouřit, když se modlím.“

„Nojo, to máš tak. Já se zeptal, jestli se můžu modlit, když kouřím.“

Je to jedna a tatáž věc, záleží na tom, jak se na ni díváte. Existuje také klasický příklad indického krále a jeho snu. Zdálo se mu, že z jeho oblíbeného stromu opadaly všechny lis- ty a strom zůstal holý. Poslal tedy pro vykladače snů, který řekl: „Vaše výsosti, ten sen je hrozný. Znamená to, že ztratíte všechny své příbuzné.“ A tak byl vykladač snů uvržen do vězení. Další noc měl král stejný sen a byl povolán druhý vykladač. Ten řekl: „Vaše výsos- ti, to je báječný sen. Přežijete všechny své příbuzné!“

Jde jen o to, jak se na věc díváme. Základem života je dvoupólovost protikladů a ta se projevuje prostřednictvím změn. Vesmír a všechno ve vesmíru je v neustálém pohybu. Ne- znamená to nějaký jednostranný pohyb, jak předpokládá lidský intelekt. Není to lineární pohyb, je to pohyb cyklický čili nahoru a dolů. Ke změnám tudíž docházet musí. Když se to nechápe, působí to problémy. A tak se v životě většinou jedná o divergentní problémy.

Když říkáte, že přirozeností vesmíru je princip bipolarity, neznámá to spíš, že inte- lekt vytváří protiklady tím, jak chápe vesmír?

Ne. Dvoupólovost protikladů je princip, na kterém vesmír funguje. Bipolárnost prostě znamená, že je tu celistvost a že střídání jednotlivých pólů protikladů vychází ze vzájemné závislosti obou pólů, ze závislosti jednoho opaku na druhém.

DUALITA A DUALISMUS

Není mi jasný rozdíl mezi dualitou a dualismem.

Hleďte, dualita je princip, na jehož základě funguje celé projevení. Chápe-li se dualita jako dualita, prostě jako bipolárnost protikladů, z nichž žádný nemůže existovat bez svého opaku, je to poznání. Je to osvícení. Samotné Vědomí sestoupilo z roviny duality do roviny dualismu, ztotožnilo se s každým objektem a vytvořilo vztahy subjekt – objekt, aby se mohla rozvíjet tato Lila. Samo Vědomí se tedy ztotožnilo se sebou samým a po nějakou dobu v této identifikaci setrvává. Potom určitý psycho-fyzický mechanismus, který by mohl svůj život prožívat naprosto rozumně, životaschopně a spokojeně, je zasažen naléhavou nutností zjistit: „Jsem skutečně oddělený od ostatních? Co je ten život vůbec zač?“ Mysl se tak obrátí dovnitř a hledající začne své strastiplné putování. Proces dezidentifikace pak pokračuje dál až k rozpoznání, že celý dualismus je žert, kosmický žert. A že dualismus je poznáním vyzdvižen nazpět do roviny duality. Když i rovina duality začne být nesnesitelná, „já“ a „ty“ se rozplyne také.

*

BEZPROSTŘEDNÍ VNÍMÁNÍ

Když se pokouším uvést do souladu těch pár představ, dává mi to pořádně zabrat. Začnu tím, že nejsem tělem.

Tady slovní vyjádření selhává. Slovní formulace mají za následek neodpovídající závěry. Když jde na příklad o bolest, pozorujete ji až do určitého stupně, kdy se bolestí stanete. Pozorování se změní v prožívání bolesti bez vystrašeného prožívajícího. Je tu prožívání bolesti. Jste tou zkušeností. V okamžiku prožívání, ať už je to naprostá hrůza, nebo nejvyšší blaženost, tu není žádný někdo, kdo by to prožíval. Ověřte si to, až se to příště stane. Jakákoliv zkušenost je pokaždé zkušeností v daném okamžiku.

A není tu ani žádný svědek, takže svědek se mění v...

Je to pořád totéž: Vědomí, Poznání, Pozorování a Prožívání. V současném okamžiku není nic než prožívání. Prožívající se objeví později, když přemítající mysl uvažuje o zkušenosti a říká: „To byla hrozná zkušenost.“ Ale přímo v okamžiku prožitku to byl naprostý děs, vy jste tím děsem *byl*. Později si to přemítající mysl představuje a přisvojí si to.

Přemítající mysl si uchovává vzpomínku na tu hrůzu a promítá si to. Právě tak vznikají naše obavy. Vycházejí ze vzpomínek. Všechny naše obavy jsou jen obrazy v mysli, vycházející ze vzpomínek na to, co bylo. Samotná zkušenost probíhá vždycky v současném okamžiku. Její znovuoživení v paměti probíhá vždycky horizontálně, rozvíjí se v čase.

Kdybyste se dostal do situace, v níž by hrozilo nějaké nebezpečí, cítil byste tu hrozbu?

Jistě. Operující mysl by *vnímala* hrozbu. Mysl by si nevytvářela *představu* hrozby.

Mohlo by být nebezpečné být nepřipravený.

Ano, jistě. Operující mysl připravuje a vytváří koncepci. A přemítající mysl vyvolává strach. Celá podstata Bhagavad Gíty se týká právě toho. Šrí Krišna říká Ardžunovi: „Narodil ses jako bojovník, jsi vycvičený jako bojovník, musíš bojovat.“ Operující mysl působí, že bojujete. A přemítající mysl se obává toho, co se bude dít. Co se stane, není ve vašich rukou. Tak zapomeňte na to, co by se mohlo stát, a dělejte to, co je vaší povinností.

*

SPONTÁNNÍ JEDNÁNÍ

Včera jste se zmínil o něčem, co se týkalo naprostého zaujetí prací, kterou člověk právě dělá. Přesnou formulaci si nedokážu vybavit, měl jsem ale dojem, že šlo o to, že člověk je v té chvíli jedno s Vědomím čili Absolutnem.

Řekněme to trochu jinak. Podstata je v tom, že přitom neprobíhá žádná tvorba představ. Není činné „já“, mysl, která rozděluje na subjekt – objekt.

Znamená to, že vždycky, když je člověk plně myšlenkově absorbovaný v nějaké činnosti, mentální či fyzické, tak se jedná o tento stav?

Je to dobrý stav, ano.

Přirozený stav.

Ano, ano.

Dobrá. Z toho lze odvodit, že stejná situace nastane, když je člověk plně absorbovaný v hlubokém spánku. Řekl byste tedy, že takový spánek je přirozený stav?

Ano.

Co když ale někdo tráví svůj život sledováním televizních seriálů nebo filmů, prostě má mysl absorbovanou v podobných věcech? A co lidé, kteří se dopouštějí násilí a jsou těmi násilnostmi k druhým plně absorbováni? Řekl byste, že i to je žádoucí stav?

Pro koho? To násilí, které probíhá s plnou pozorností, je v tom okamžiku částí dění v Celku. A nemá smysl...

Nemůžete tedy říci, že je dobré nebo špatné.

Dobro a zlo existuje jen z osobního hlediska. Když pokládáte otázku, ptáte se z hlediska hledajícího neboli „já“. Z hlediska dotyčného „já“ by to tedy byl nežádoucí stav. A když dochází k násilnostem, nepadá v úvahu, že by si někdo kladl otázku, jestli je dobré být ve stavu, kdy se někomu ubližuje. Ale pokud o páchání násilnosti *diskutujeme*, tak ať se ho dopustí kdokoliv, zcela určitě v tom bude angažována jeho přemítající mysl.

Ano. Řekl bych, že tu otázku pokládám z osobního hlediska. Vy jste myslím řekl, že když jsem plně zabraný do své práce a o ničem nepřemýšlím, že je to žádoucí stav.

Z osobního hlediska ano.

Když nemám nic na práci, tak většinu času jen tak posedávám a přemýšlím, což ve skutečnosti žádoucí stav není.

Přesně tak.

Znamená to tedy, že by se člověk měl prostě snažit být absorbovaný činnostmi, aby se vyhnul sledování všem těm myšlenkovým vzorcům? Je na příklad lepší jít do kina nebo sledovat seriál nebo se dokonce dopouštět nějakých násilností, aby se člověk chránil před tím neustálým diskurzívním myšlením?

Hleďte, v případě, že tu je nějaké „já“, které se rozhoduje, že udělá jedno nebo druhé, tak v té volbě je „já“ značně přítomné. Toto „já“ je už v samotné volbě. Ale když probíhá nějaká práce a dojde k intenzivní pozornosti, v takovém stavu „já“ chybí. Pokud se „já“ rozhodne něco dělat, je téměř jisté, že během této činnosti „já“ chybět nebude. Chápete?

SOUČÁSTI „JÁ“

Měl jsem záblesk toho, co jste říkal, že „já“ pouhou subjektivní iluzí, nemám v tom ale jasno.

Ano, mluvíme-li o „já“, je tu tělo, které se zdá být velmi kompaktní, přitom ale takové není. Čím jiným – kromě těla – to předpokládané „já“ je, než pouhou kolekcí nebo směsicí dojmů, které máte vy sám o sobě a které o vás mají ti ostatní? Dojem, který o svém „já“ máte vy, může být trochu lichotivější než dojem, který mají ti druzí, nebo nemusí tak docela odpovídat. Nicméně je to jen sbírka dojmů. Je snad „já“ něčím jiným než směsicí dojmů? Právě to jsem měl na mysli. Takovéto „já“ je pouhou iluzí.

*

Tvrzení „Co zaseješ, to sklidiš“ zní, jako by tu bylo něco, co se přihodí nějakému jedinci; možná by ale bylo lepší říkat „Co se zaseje, to se sklídí“?

Ano. Anebo můžete dotyčné „ty“ interpretovat jako Boha: Co Bůh zaseje, Bůh sklídí. Znamená to akci a reakci.

Existuje příčina a následek, odměna a trest, netýká se to ale žádného jedince.

Ne, ne. Příčina a následek existují, ale odměna a potrestání v tom nehrají žádnou roli. Odměna a trest se vztahují k individuálnímu jednajícímu a v tomto neosobním dění neexistuje žádný individuální jednáající, kterého by měl čekat nějaký trest nebo odměna. Právě odměna a potrestání jsou základem mylného chápání reinkarnace.

*

VTISK PŘI POČETÍ

Říkal jste, že ve velmi raném věku jste tušil dvě věci – že všechno je iluze a že všechno je předem dáno. Víte, odkud ty dojmy přišly?

Ano, z okamžiku početí.

Hm, to je opravdu raný věk! (se smíchem) Do čeho bylo vštípeno to přesvědčení, o kterém říkáte, že se objevilo ve chvíli početí? Do mysli? Kde je mysl? V těle?

Je tu jen Vědomí. A mysl je pouze odrazem Vědomí. Mysl je sbírkou myšlenek, které vznikly a nahromadily se, protože se jich mysl nezbavila. Mysl je jen sbírkou myšlenek nebo pocitů, které vytvářejí „já“, sebeobraz. Ten se vytváří z různých myšlenek a pocitů – ne ze všech, jen z některých vybraných myšlenek a pocitů. Proto „já“ v podobě sebeobrazu je představou, která není přesná.

To chápu, odkud ale pocházejí ty myšlenky a pocity, které se nahromadily kolem nepřesného sebeobrazu „já“?

Ano. Pocházejí z Vědomí a mozek reaguje na tyto mentální obsahy, protože vycházejí z Vědomí.

Ony nejsou vtisknuté do mozku? Prostě pocházejí...

Mozek je inertní hmota. Mozek žádné myšlenky vytvořit nedokáže. Umí jen zareagovat na myšlenky, které přicházejí zvnějšku, a pak se do nich zaplétat.

*

SCHOPNOST VNÍMAT A MYSL - LIDSKÝ STAV

Proč prožívám tolik obav a úzkostí?

Lidské bytosti si myslí, že se od základu, bytostně liší ode všech jiných objektů. Ale odlišují se jen v tom smyslu, že byly obdařeny schopností vnímat, stejně jako živočichové a hmyz. Lidské bytosti mají schopnost vnímat plus schopnost myslet. A díky přítomnosti mysli má lidská bytost potřebu se ptát.

Mysl působí i to, že se člověk cítí bídne. Když má zvíře pocit, že hrozí nebezpečí, je okamžitě ve střehu. Ale jakmile nebezpečí pomine, uvolní se. Za stejných okolností člověk pohlédne směrem k budoucnosti a díky své schopnosti přemítat si řekne: „Co bych měl udělat, stane-li se to a to? Co bych měl udělat, pokud se to nestane?“

Právě schopnost uvažovat navozuje pocit úzkosti, protože mysl potřebuje vědomí bezpečí. To, co odmítá změny a přeje si bezpečí, je mysl. Jelikož zvířata tento druh přemítající mysli nemají, netrápí je problém, jak se zabezpečit.

Není tam žádné znepokojení?

Není tam žádné znepokojení, protože tam není myšlení a mysl, vytvářející představy!

*

SNY A SNĚNÍ

Co je snění?

Snění? Snění je stav mysli. V oblasti jevů existují celkem tři stavy: bdělý stav, stav snění, a není-li tu žádný z těch dvou, je tu stav hlubokého spánku. A když se ve stavu hlubokého spánku najednou objeví sen, podobá se tomuto bdělému snu – tomu, čemu se říká být vzhůru – který vyvstává ve Vědomí.

Pokud je na Zemi jen jedna jediná vnímající bytost, pak Vědomí, to jediné, co tu je, promítá prostřednictvím tohoto těla sebe samo jako myslící bytost. V této bytosti musí existovat pocit neosobního vědomí. Když se tato vnímající bytost probudí a vidí projevení, tak to projevené *nepozoruje*, ona to projevení *vytváří*. A tak Vědomí, zpředmětňující se v této vnímající bytosti, v této jediné vnímající bytosti, vytváří projevení.

V hlubokém spánku tu vnímající bytost není. Vědomí se tak během hlubokého spánku nachází v původním stavu, sebe samo si neuvědomuje. Potom v bdělém stavu si Vědomí od prvního okamžiku probuzení *uvědomuje* sebe samo. Jsou-li tu jiné vnímající bytosti, začínají se objevovat mezilidské vztahy. Pokud tu ale žádné bytosti nejsou, je tu jen Vědomí, pozorující projevení, a není tu žádný pocit „já“. Je tu jen uvědomování si projevení. Žádné „já“ a žádní „druzí“ neexistují.

Vraťme se zpátky ke snění. Vědci prováděli pokusy s lidmi, kteří byli ve stavu spánku. Stav snu označili jako REM stav neboli stav „rychlých očních pohybů“¹⁾. A tito vědci říkají, že ve stavu snění je mysl činná.

Ano, je to tak. To, o čem se zmiňujete, jsou mozkové mechanismy, které vytvářejí stav snění. Hlavní námitkou proti tvrzení, že celé projevení je sen, je, že v tomto snu...

Nočním snu?

Ne. Že v tomto živoucím bdělém snu existují řeky a hory tisíce let staré a staří lidé. Jak

¹⁾ Zkratka z angl. *rapid-eye-movement* (pozn.překl.)

je možné tvrdit, že tento bdělý sen se objevil najednou? To je hlavní námitka. Jestliže se tento sen objevil najednou, jak může existovat chronologický čas? Odpovědí je, že přesně totéž se děje ve vašem osobním nočním snu. Dojde k rychlým-očním-pohybům a ve zlomku vteřiny vyvstane váš osobní noční sen. A všechno, co existuje v „denním snu“, existuje i v osobním nočním snu: řeky a hory tisíce let staré, rodící se děti, umírající staří lidé. Že je to sen, poznáte teprve tehdy, když se probudíte. Probuzení je v tomto případě poznáním neskutečnosti snu. Neskutečnost svého osobního nočního snu poznáte, když se probudíte ze spánku. Ve skutečnosti dojde k tomu, že probudíte ze svého osobního nočního snu do tohoto denního bdělého snu.

Pokud jde o mě, souhlasím s tím, že osobní noční sen je snový stav. Je pro mě ale těžké pochopit, že můj bdělý stav je snem.

Ano, ano. Chápu, co máte na mysli. Ale ve vašem osobním nočním snu existují postavy, které spolu mluví a mají stejný druh problémů, jaké máte tady.

Bohužel je to tak. (se smíchem)

Podívejte se, problémy, které existují v tomto životě, existují i ve vašem nočním snu!

A tak kdy se probudím z tohoto světa?

Probudíte se z něho jedině tehdy, když už tu nebudou žádné pochybnosti, když tu bude přesvědčení, poznání, že je to sen.

Cítíte jako někdo, kdo se za sna probudil, že já jsem pořád ještě v něm?

Ano. Osvícení v podstatě znamená jen *jedinou* věc: náhlé poznání, že skutečné není to, co jako skutečné vypadá. Zkušeností poznáte neskutečné coby skutečné. Nastane náhlý vjem transcendence, vnímání transcendentního. Už to není pouhá představa, že všechno je sen. Začne to být realitou. Když na příklad někdo zemře, psycho-fyzický systém na to zareaguje, ale hluboko uvnitř se ví, že i tato bolestná ztráta je součástí snu.

Když se probudím ze svého nočního snu, uvědomím si, že jsem autorem snového „já“, stejně jako ostatních věcí a lidí ve snu. Pokud jsem ale jejich autorem, nemohu ve svém nočním snu být současně i nějakým objektem. Takže když se probudím z tohoto bdělého snu, nemůže se to týkat malého „já“. To, co se probudí, musí být velké „Já“.

Ano, je to tak. Právě o to jde. A proto poznání, že to všechno je pouze sen, nepřijde tomuto „já“. Ve skutečnosti se náhle rozpozná, že „já“, které se neustále považovalo za oddělenou entitu, je jen součástí iluze.

Mám dojem, že je v tom jistý paradox.

Ovšem!

Vrátíme-li se k analogii se snem, osvícený člověk je ten, kdo se probudí ze sna a rozhodne se vrátit se do něho a mluvit s lidmi v něm, a pak z něho zase vyjde ven – vchází do něho a vychází z něho ven?

Ano. A vaším problémem právě teď je, že uvažujete v pojmech „já“, které sní tento bdělý sen, a „já“, které sní osobní noční sen. Ani jeden z těch snů není výtvořem „já“.

Chápu!

Váš noční sen je výtvořem Vědomí a tento bdělý sen je rovněž výtvořem Vědomí. Jediný, kdo sní, je Vědomí.

Ano, to chápu také. Skutečně chápu, že jakákoliv individualita, jakákoliv oddělenost je

sama o sobě překážkou.

Je to tak. A tak snícím je jedině Vědomí. Představa osobního „já“ je tak silná, že říkáte „já sním“. Žádné „já“, které by mohlo snít, tu není. A tak v tomto bdělém snu je jediným „snícím“ Vědomí, stejně jako ve vašem nočním snu.

Nic jiného než Vědomí tu prostě není. Osobní sen je vytvářen prostřednictvím individuální mysli, která je ztotožněným Vědomím.

Říkáte-li „osobní sen“, to mluvíte o „snu života“?

Ne. Osobní sen je to, co se vám zdá, když usnete. Ale říkám, že „ten, kdo sní“ – jak v případě osobních nočních snů milionů lidských bytostí, tak i v tomto velkém celkovém snu života – je Vědomí a my všichni jsme snové postavy. Chybné chápání nebo iluze se prohlubuje, když o sobě uvažujeme jako o těch, kterým se něco „zdá“. Nejsme těmi, kdo „sní“, jsme jen sněné postavy.

Řekl jste sněné? My se zdáme?

Ano. Jsme sněné postavy. Jsme jen postavy. Myslíme si, že žijeme svoje životy, ale naše životy jsou žity. Jsme postavami ve snu.

Co to znamená, když máte sen a uvědomujete si, že se vám to jen zdá?

Bylo mi řečeno, že se tomu říká lucidní snění. Je to jedna z těch neobvyklých věcí. Někteří lidé například říkají, že si ve snech vzpomínají na některý minulý život. Chtějí tím říci, že se jim vybavují vzpomínky na určité události minulého života, který mylně interpretují jako svůj minulý život. Ale určití lidé dokážou vyvolat některé vzpomínky. Předpokládám, že to, o čem mluvíte, je něco takového, lucidní snění. O technických aspektech lucidního snění ale nic nevím.

*

HLUBOKÝ SPÁNEK

Když usnu, ztratím vědomí. Když se mi něco zdá, tak tu snad určité vědomí je, ale v hlubokém spánku žádné vědomí nemám. Když jsem se na to ptal Maharadže, naznačil, že si v hlubokém spánku udržuje jistou míru vědomí. Vylíčení velké zkušenosti osvícení Ramany Maharišiho začíná tím, jak prošel procesem umírání. Když jsem byl s Maharadžem, zmínil se, že během let své praxe prožil podobné zkušenosti. Zajímalo by mě, jestli byste k tomu mohl něco říci.

To, o čem oba mluvili, zvláště Ramana Mahariši, byla intenzita onoho „Kdo jsem já?“ Potřeboval objevit, co se stane tělu, když zemře; a tak tu zkušenost prožil a vlastní zkušeností došel k závěru, že to, co umírá, je pouze tělo. Od té doby se u něho už nikdy neobjevil strach z individuální smrti.

V hlubokém spánku pocit „já“ chybí. Chybí ztotožněné vědomí, musí tam ale být neosobní Vědomí. To je důvod, proč se Ramana Mahariši opakovaně ptal: „Kdo je ten, kdo – když se probudíte – řekne ‘Spal jsem dobře’“? Je to Vědomí, které bylo během hlubokého spánku vědomé, je to ale neosobní Vědomí. Není tam osobní sebeztožnění.

Myslím, že právě toho se týká podstata mé otázky. Člověk se probudí a řekne „Spal jsem dobře.“ Dokud se neprobudíme, nevíme, že jsme spali. Od jiných mudrců jsem pochopil, že si udržují vědomí, i když hluboce spí.

Hleďte, jejich vnímání, osobní vnímání, splynulo s neosobním Vnímáním, takže i když

jsou vzhůru, žádné osobní vědomí nemají. Není tam žádný pocit osobního jednajícího já. A tak když osobní ztotožněné vědomí úplně zmizí nebo přesněji řečeno splyne, pak to jediné, co tu neustále je, je neosobní Vědomí.

*

LÁSKA, SOUCÍTĚNÍ

Rád bych věděl, jak definujete lásku a jak láska souvisí s Vědomím.

Co míníte láskou? Mluvíte-li o lásce, mluvíte o určité emoci, o lásce k něčemu či někomu, že?

Nemluvím vůbec o emocionálním druhu lásky. Přál bych si znát vaši definici, protože si myslím, že existuje jistý druh božské Lásky.

Ano. Láska, tak jak ji chápu, je soucítění. A je to něco, co nemůžete vytvořit. Láska, tak jak ji vnímám, je něco, co se rodí současně s poznáním. Takže současně s tím, jak odchází pocit jednajícího „já“, se začne sama od sebe objevovat láska, soucítění. Když chápete, že jednání, které probíhá skrze váš psycho-fyzický organismus, není vaším vlastním jednáním, že tedy ani jednání, k němuž dochází prostřednictvím ostatních psycho-fyzických organismů, není jejich jednáním, pak i když vás zdánlivě zasahují všemi možnými způsoby, je tu hluboké chápání, že to, co existuje ve všech organismech, co vyvolává veškeré jednání, je jedno a totéž Vědomí.

Když tu není hodnocení a odsuzování, převažuje soucit. Poznání má za následek soucit či lásku, dobrou vůli, nazvěte to, jak chcete. Nemůžete chtít, aby ve vás vyvstala láska. Nemůžete se obrátit k Bohu, dokud nedošlo k odklonu od „já“. Nejprve tedy dojde k upuštění od „já“ a potom k obrácení směrem k Bohu či ke Skutečnosti nebo k něčemu takovému. To je důvod, proč stále říkám, že k tomu dochází působením Milosti. Můžete tedy říci, že když vzniká láska či soucit, je to důsledek Milosti.

*

PSYCHO-FYZICKÝ ORGANISMUS COBY PROVOZNÍ CENTRUM

Mluvil jste o pozorovateli objektů a o Vědomí. Mně se to jeví jako dvě věci. Podle mé vlastní zkušenosti je tu klid, který zahrnuje všechno, přesto ale nemůžu uniknout od „já“, které to pozoruje. Měl jste na mysli tohle, že jste pozorovatelem objektů, když pozorujete Vědomí?

Hleďte, pozorovatel „já“ si myslí, že je „Já“, že je pozorujícím subjektem. Malé „já“ si přisvojuje subjektivitu „Já“ a to je spoutanost. Poznáte-li, že subjektem nemůže být žádné „já“, že „já“ může být jediné objektem a že vždycky objektem bylo, že nikdy nebude ničím víc než objektem, právě tak, jako jím je psycho-fyzický mechanismus, a že tím jediným subjektem je „Já“, což je Vědomí, tak to je v podstatě osvícení čili probuzení. V takovém poznání či chápání neexistuje nikdo, kdo by chápal. To je to podstatné.

Když všechny moje touhy odešly, tak nezáleží na tom, kde jsem nebo co dělám?

Přesně tak. Nesejde na tom. O to tu jde.

*

PŘIROZENÉ PLYNUTÍ TAO

Vím, že tím problémem je moje ego. Ale nezdá se mi, že bych ho dokázal přimět, aby odešlo.

Ego nemůžete porazit. Přijměte ho a nechte ho fungovat dál. Tímto pochopením bude ego postupně odsouváno.

Četl jsem jeden citát taoisty Yang Tse. Většinu lidí by šokoval. Říká totéž. Nechte mysl, ať si myslí, na co chce. Když si chce dělat starosti, ať si je dělá. Pokoušet se jí v tom bránit znamená, že k tomu bude mít ještě větší sklon.

Yang Tse říká „Nech své ucho, ať poslouchá, co se mu líbí, oko, ať pozoruje, co ho těší, nech svůj nos vdechovat vůně, které má rád, svá ústa říkat, co chtějí. Poskytni svému tělu všechno pohodlí, kterého se dožaduje. Nech svou mysl, ať dělá, co chce. Ucho chce poslouchat hudbu a bránit mu v tom znamená omezovat sluch. Oči chtějí vidět tělesnou krásu a bránit jim v tom znamená omezovat zrak. Nos chce čichat vůně rostlin, dřinu a orchidejí, a nemůže-li to dělat, je omezován čich. Když ústa touží říkat pravdivé i nepravdivé věci a nesmějí mluvit, pak je omezeno poznávání. Tělo touží po pohodlí, po teple a dobré stravě. Když mu to znemožníte, bráníte mu v něčem, co je pro člověka přirozené a nezbytné. Mysl se chce potulovat podle svých přání a když tuto pro člověka naprosto přirozenou svobodu nemá, omezuje ji to a frustruje.“

„Zabij mysl!“, říkával Ramana Mahariši, a právě tak to jeho návštěvníci chápali. „Zabij mysl“. Ale Mahariši pak vysvětlil, že mysl nemůžete zabít vy; že ji sprovodí ze světa jedině poznání. Ego neboli mysl nemůže sebe samu zabít. Ego se nerozhodne spáchat sebevraždu. Bude ve skutečnosti vršit všechny možné překážky. Řekne: „Ano, Mistr tohle říká, je ale jisté, že tomu tak opravdu je?“ A: „Jak můžu vědět, že se mi ten nejvyšší stav bude líbit? Třeba se mi líbit nebude!“ Ego bude namítat všechno možné.

Jen nějaká vnější moc může přimět mysl k bezmocnosti, což zmenší její schopnost nadělat spoušť. Takové poznání je něco jiného než porozumění, k němuž došla mysl. Vědění, které mysl nashromáždila, má svůj základ v oblasti jevů. Pravé chápání přichází z oblasti, která je mimo ni. Nepochází z oblasti časo-prostoru. Proto je můžeme nazvat jen Milostí. Působení na vaši bytost, aby byla k těmto jiným dimenzím otevřená a přístupná – to je věc Milosti. Vyžaduje nesmírnou odvahu odhodit všechna náboženská dogmata, která jsou tu od nepaměti. A většina těchto dogmat jsou nesprávné interpretace. Chce to tedy nesmírnou odvahu.

A zase jsou to všechno jen slova: Milost, odvaha a tak dále, ale v tu pravou chvíli se objeví nezbytná odvaha a člověk je současně přístupný tomu, co je mu na dosah. Tu pasáž, kterou jsem citoval, lze snadno pochopit nesprávně, nevezme-li se zároveň v úvahu i další taoistická pasáž „Ať uši zastaví slyšení a mysl ať zastaví přemýšlení. Potom duch prázdnoty všechno obejmě a prázdnotu pojme jedině TAO.“

Z toho všeho vyplývá, že ovládnání těla a psychiky nemůže být egocentrické. Smyslům, pocitům a myšlenkám se musí dovolit, aby byly spontánní, s důvěrou, že se pak samy harmonicky uspořádají. Pokoušet se ovládat mysl násilím se podobá snaze srovnat vlny do roviny prknem. Výsledkem může být jen ještě větší neklid. Snažit se sjednotit sebe sama znamená snažit se podřídit svůj organismus autokratické nadvládě.

V Bhagavad Gítě se říká: „Člověk, který je sjednocený s Božstvím a vnímá pravdu, si uvědomuje 'Nedělám vůbec nic', protože při vidění, slyšení, dotýkání se, čichání, chutnání, chůzi, dýchání, mluvení a otevírání i zavírání očí trvale vnímá, že smysly se pouze zabývají smyslovými předměty.“

Jak říká světec Džanešvar: „Smysly mohou podle své přirozenosti vybíhat za svými objekty, které je uspokojují, ale prakticky současně je tu uvědomění, že tato zkušenost se nijak neliší do toho, čím člověk s Poznáním je. Tak jako když zrak pohlédne do zrcadla a téměř současně je tu pochopení, že obraz v zrcadle se nijak neliší od tváře.“

*

ZMĚNY, POMÍJIVOST

Cítím se dobře při představě milující matky – Vědomí, které si přeje, abych se tím vším rozvíjel. Nejde mi to dohromady s tím, co říkáte.

Náklonnost a odmítání jsou vzájemně spojené protiklady v oblasti jevů. Ve vesmíru v projevení nemůže nic existovat jinak než na duálním principu. Nic není nezávislé, nic není trvalé, nic. Všechno se neustále mění. Změna a vzájemná provázanost protikladů představují v oblasti jevů přímo základ existence.

Potíže nastanou, když mysl rozštěpená na subjekt a objekt nedovede přijmout, že zalíbení a odpor existují jako bipolarita, že dobro a zlo jsou vzájemně provázané. Jedno bez druhého nemůže existovat. Není možné, aby existovala pouze samotná krása. V tom okamžiku, kdy zmíníte krásu, je tu i ošklivost. Ve chvíli, kdy promluvíte o dobru, je tu i zlo. Jak můžete hovořit o kráse, není-li tu i ošklivost? Nu a lidská bytost chce prožívat jen jedno z toho a to druhé ne. To nejde.

Nic v životě nemůže být trvalé. Změna je samým základem života. Se štěstím je tudíž automaticky spojeno i neštěstí, protože změna je nevyhnutelná. Objevuje se strádání, protože rozštěpená mysl srovnává, hodnotí a chce prožívat spokojenost a vyloučit nespokojenost. Rozštěpená mysl nedokáže přijmout, že změna přijít musí.

Když se objeví chápání „I toto pomine“, ať jde o štěstí nebo neštěstí, přinese to nesmírnou změnu perspektivy. Když se potom objeví nějaké pochopení, nepředpokládáte, že ti, kdo ho nemají, ho nejsou hodni, nepovažujete sebe sama za „Alláhova favorita“, protože víte, že tento stav chápání pomine a objeví se jiné stavy. A když vyvstanou jiné stavy vědomí, nebudete se cítit na dně, protože nepřišly tak úplně nečekaně. Nezpůsobí tak hluboké utrpení jako dřív. Základem tohoto přijetí tedy je, že všechno je v pohybu, že tudíž skutečným základem života je změna a že všechno je v podstatě iluzí.

*

Proč se Vědomí ztotožnilo s psycho-fyzickým systémem a potom vytvořilo individuální entitu, takovou, jako jste vy, aby nás učila? To působí paradoxně, ne?

Proč by neměl existovat paradox? Kdo to hodnotí jako paradox? Lidská mysl. Když lidská mysl nemůže něco pochopit, řekne, že je to paradox. V jiných případech se to označuje za zázrak. Aby lidská bytost, považující sebe samu za entitu, i nadále tápala, musí Vědomí vytvářet nové záhady. A právě to dělá, je to jeho hra. Když máte neustále na paměti, že tu není nic než Vědomí, rozluštění přijde samo od sebe. Děje se jen to, že Vědomí se baví.

Nicméně někteří z nás procházejí peklem.

Kdo prochází peklem?

Chápu, co říkáte, Rozumím vám velmi přesně. Existuje jen Vědomí a všechno je to

prostě Vědomí, které se baví. Ale mám-li ochrnuté děti, je velmi těžké dosáhnout míru tímto neosobním chápáním toho, co se děje. Ty osobní starosti jsou hodně tíživé.

Ano, ale vztahují se pouze k dotyčnému jedinci. Pro „já“, které reaguje na události, právě toto znamená život. Proto lidská bytost touží po bezpečí. Ale bezpečí je neuskutečnitelné, a tak lidská bytost je nešťastná.

Po tři staletí převažoval názor newtonovských fyziků, že můžete vzít část vesmíru, pozorovat ji a porozumět jí. Ale teď, od vzniku kvantové mechaniky, se částice pohybuje a vědci mohou buď poznat její velikost, nebo určit její polohu, nikdy ne obojí. Znají-li velikost, nemohou zjistit její umístění. Nemohou znát obojí. Celek vesmíru a jeho fungování se zakládá na principu bipolarity, na vzájemné provázanosti protikladů: muž – žena, subjekt – objekt, nahoře – dole, dobro – zlo, nemoc – zdraví, spokojenost – nespokojenost. V celém vesmíru neexistuje nic, co by bylo statické, žádná planeta, žádná galaxie. Všechno je v pohybu a pohyb znamená změnu.

Lidská mysl uvažuje lineárně, téměř všechno ve vesmíru má ale cyklický charakter. Všechno, co prochází změnami, se projevuje cyklicky. Vědci dnes říkají, že svět, ve kterém by bylo všechno přesně definováno, konstantní a měřitelné, je nemyslitelný. V takovém světě by maličké elektrony uvnitř atomů musely v každém okamžiku fungovat naprosto beze změn. Vyčerpaly by tak samy sebe. Všechna energie by ustala. Všechno by se navrátilo zpět do středu.

Život je nepředvídatelnost. Mystikové to tvrdili po tisíce let a vědci jsou v tom dnes s nimi zajedno. Musíme žít s nejistotou. Musíme žít se změnami. Bezpečí je mýtus. Nemůžete mít v životě trvalé bezpečí a pokoušet se o to znamená frustraci. Pochopit to do hloubky a přijmout, že ať se nám to líbí nebo nelíbí, změny jsou základem života a jeho prožívání, to je velký krok kupředu.

*

OSUD

Můžete nám říci, jak pohlížíte na osud?

Někomu se to slovo líbí, někomu ne. O osudu a jeho přijímání existuje velmi staré čínské vyprávění o jednom hospodáři; pochází z doby, kdy se v Číně neustále válčilo.

Příběh začíná tím, že jistý hospodář měl koně, který mu jednoho dne utekl. Sousedé se seběhli (byla to malá vesnice), litovali ho a říkali: „Jaká škoda!“. Hospodář je vyslechl, poděkoval jim a řekl: „No, možná.“

Krátce na to se kůň vrátil a přivedl s sebou spoustu divokých koní. Sousedé se sešli, aby hospodáři poblahopřáli, a říkali: „To je ale štěstí!“ Ten opět řekl „No, možná.“

Jednoho dne nasedl na jednoho z divokých koní hospodářův syn a jak se ho snažil zkrotit, spadl a zlomil si nohu. Zase přišli sousedé a říkali, jaká je to smůla, že si jeho syn při pádu zlomil nohu. Hospodář zase řekl: „No, možná.“

Zanedlouho potom přišli vojáci, aby odvedli zdravé mladé muže do armády. Zjistili, že zemědělcův syn je silný a dobře stavěný, že má ale zlomenou nohu, a tak ho nechali být. Všichni sousedé se seběhli a říkali, jak báječné je, že syn unikl odvodu. A hospodář opět řekl „No, možná.“

Osud je něco podobného. Nevíme. Z toho, co vypadá v jedné chvíli jako přijatelné, se může vyvinout něco, co příliš přijatelné není. A něco, co je v dané chvíli nepřijatelné, může

být za jiných okolností docela přijatelné.

Jak došlo k tomu, že jste přišel k Maharadžovi? Byl to osud?

Je zajímavé, že tato otázka obsahuje slovo „došlo“¹⁾. Jak „se stalo“, že jste přišel k Maharadžovi? Jako by ta otázka vyjadřovala skutečnost, že jsem přišel k Maharadžovi, protože k tomu *došlo*; *nerozhodl* jsem se, že tam půjdu. „Došlo“ je velmi významuplné slovo. Jak se stalo, že jsme se my všichni stali hledajícími? Jaký je to zvláštní impuls nebo síla, která celkem spokojeného člověka, který se nijak nezajímá o nebe nebo o duchovní hledání, změní v utrápeného hledajícího? Co je to za sílu, která někomu, kdo byl po dlouhá léta závislý na alkoholu, dá najednou v jediném okamžiku hluboké poznání: „Co to provádím se svým životem? To je absurdní!“ Možná, že po celou tu dobu cítil výčitky svědomí, nikdy ho to ale od alkoholismu neodradilo. Pak ho zčistajasna jednoho rána cosi napadne a on přestane pít, připojí se k Anonymním alkoholikům a od té doby je z toho venku.

Jde mi o to, jestli se měníme v hledající sami, nebo jestli je tu nějaká Moc, která určité lidi změní v hledající a mnoho dalších úplně ignoruje. Pokud to, co mění lidi v hledající, je nějaká Moc, proč by si ti lidé měli myslet, že jsou za hledání sami odpovědní?

Jestliže jste byli změněni v hledající, nebylo by rozumné přijmout, že je na této Moci, aby vás vzala tam, kam chce, a aby způsobila, že začnete dělat ten druh sádhany, který je pro vás v dané chvíli nutný? Je nutné zvažovat a přemýšlet, jestli to, co v dané chvíli děláte, je dobré nebo špatné, správné nebo nesprávné? Co je to, co se dá zdokonalit?

*

PŘEDURČENÍ

Čeho se týká osud?

Osud existuje pouze z hlediska jedince. Mysl jednotlivce odmítá přijmout myšlenku, že nad tím, co se děje, nemá žádnou moc. Individuální rozštěpená mysl předpokládá, že kdyby neexistovala svobodná vůle, v jeho či jejím životě by nastal chaos. Ale dovedete si naopak představit ten chaos, který by zavládl, kdyby každý z bilionů jedinců na Zemi měl svobodnou vůli?

Nicméně teoreticky existuje jedinec, kterého ovlivňuje osud.

Ano. Proto se pojem osud vztahuje jen na jedince. Pokud bychom se nezabývali jednotlivci, slovo osud bychom nepotřebovali. To je důvod, proč Mistr Lao-Tse řekl svému žákovi Chuang-Tse: „Mistr se objeví, když nadejde čas, aby se objevil. Mistr ponechává událostem přirozený průběh.“ Ve svém slovníku nepotřeboval slovo osud. Probíhá dění.

Je to „Jeho Vůle“?

Opravdu je to „Jeho Vůle“. Protože ale oddělená osobnost není ochotná přijmout „Jeho Vůli“ a trvá na tom, co chce sama, musí se jí říkat, že to, co je předurčeno, se také stane. Jinak to slovo nemá žádný význam.

V odpovědi na jednu z předchozích otázek jste řekl, že neexistuje žádné předurčení a žádná svobodná vůle. O pár chvil později jste v souvislosti s astrologickou předpovědí řekl, že to bylo předurčeno.

Máte pravdu. Existovalo tam předurčení z hlediska jedince, ne z hlediska neosobnosti.

¹⁾ v angl. *happen* = „dojít k něčemu, stát se“, ale také „náhodou, ku podivu, překvapivě“ (pozn.překl.)

Předurčení je platné v tom smyslu, že musí dojít k určitému dění. Byl tedy vytvořen psycho-fyzický organismus, aby mohl proběhnout příslušný děj. Proto vznikne souvislost mezi organismem a tímto děním. Aby mohlo dojít k nějakému předurčenému ději, byl vytvořen psycho-fyzický organismus. Při tvorbě obou – organismu i dotyčného děje – došlo k jisté koordinaci. A tak početí a vytvoření tohoto organismu bylo součástí předurčení, právě tak, jako děj, k němuž mělo dojít.

Existuje nějaká inteligence, která to určuje?

Ovšemže ano! Ale lidský intelekt nemůže tento druh inteligence, inteligenci, kterou nazýváme Bohem, v žádném případě pochopit.

Jak je možné, že pro jedince existuje předurčení, pro Celek ale neexistuje?

Jde-li o Celek, žádná minulost ani budoucnost neexistuje. Celek vidí celkový obraz. Když pozorujete běžícího mravence a dalšího mravence, který běží na opačnou stranu (Raměš natáhl ruku s knihou, aby ukázal, jak dva mravenci běží k jednomu a témuž okraji, každý z jiné strany knihy), při pohledu ze svého místa můžete říci, že se za několik vteřin setkají. Ale pro ty dva mravence je to předurčení. (smích)

Takže pokud jde o astrologa, ten viděl v onom okamžiku celek, kdežto nám se to otevírá od okamžiku k okamžiku k okamžiku.

Tak je to. Pro něho to byl celkový obraz. Z nedostatku lepšího výrazu tomu říkáme obdarování. Viděl celkový obraz tam, kde my vidíme kousky a díly.

A říkáme, že se to rozvíjí v čase, kdežto on to vidí v jediném okamžiku.

Přesně!

*

KARMA: NEOSOBNÍ KAUZALITA

Mám takovou teorii, že budeme-li meditovali velmi intenzivně, můžeme zabránit válce.

Neexistovali snad lidé, kteří meditovali a přáli si, aby války nebyly? Kdyby meditace dokázala zabránit válce, proč války ještě neskončily? Neříkám, že není nutné, aby války skončily. Má-li to skončit, skončí to. Ale pokud to má skončit, nebude to proto – pomineme-li zjevné činitele – že vy nebo nějaký jiný organismus by si to přál. Bude to součástí dění v Celku.

Pro některé z nás je těžké přijmout, že negativita, kterou lidé označují jako zlo, jako ukrutnost, je součástí chodu Celku!

Ovšem! Jenomže „zlo“ je protiklad spojený s „dobrem“ a obojí je součástí dění v Celku. Když se to plně přijme, otázky skončí. Půjdu ještě o krok dál a řeknu, že nezávisí na jedinici, jestli v něm k takovému přijetí dojde nebo nedojde. Je to součástí dění v Celku.

Připadá mi, že člověk, který je vědomý, eticky citlivý a odpovědný, se v tom zasekl, stejně jako chlapi v krčmě, kteří se opíjejí a mají chuť servat se na ulici.

„Zaseknout se v tom“, to je dobře vyjádřeno! Zasekl jste se v hledání, to mnoho jiných ne!

To ale nutně neznamená, že u mě je to tak! (se smíchem)

Přesně. Jde o to, že když se mysl obrátí dovnitř, z naprosto šťastného a spokojeného člověka se stane hledající a začne být nešťastný.(se smíchem) On se nerozhodl, že bude

nešťastný. Jak docela správně řekl Harry, zasekneme se v tom, čím jsme. Někdo usiluje o miliony dolarů a někdo o spasení. Pokud byste měli možnost volby, kterou tedy nemáte, radil bych usilovat o miliony dolarů, protože pak tu bude někdo, kdo si jich bude užívat! Když ale dojde k osvícení, nebude tu žádný „někdo“, kdo by si čehokoliv užíval. (smích)

Opravdu v tom člověk uvízne.

Svým způsobem jste v tom opravdu uvízl. Proto říkám, že je to krásně vyjádřeno. A tak opakují, otevřeně a pravdivě, je to tak jednoduchá věc. Pouze intelekt z toho dělá něco nesnadného. Je to v podstatě naprosto jednoduché. Uvízli jsme v tom coby jedinci. Ale jak jednou přestaneme uvažovat z hlediska jednotlivce a přijmeme fakt, že jsme v tom uvízlí, začneme uvažovat z hlediska Celku. Z osobního se stáhneme do neosobního a všechny problémy budou pryč.

*

SMRT

Je smrt noumenální stav?

Ne, ne. Smrt je událost v oblasti jevů. Noumenalita je tu předtím, než vůbec kdy vznikl čas, než vzniklo trvání, než vznikl prostor, tedy předtím, než vůbec kdy vznikl život a smrt.

Je smrt ekvivalentní tomu druhu probuzení, k němuž dochází ve snovém stavu?

Ne, smrt je jen událost, která je ve vzájemném vztahu s životem. Smrt je pouze absencí života a život je absencí smrti. A tak život a smrt jsou spolu trvale provázány.

Ale smrt je koncem jedince.

Smrt je koncem individuálního psycho-fyzického organismu, ano.

Raměši, vaše tělo zemře a moje tělo zemře. Je konečný výsledek stejný?

Pokud jde o tělo a všechno další, je stejný. Dech ustane, mozek přestane pracovat. Vědomí, které je uvězněno v těle, se uvolní a stane se neomezeným Vědomím.

Znamená to, že Vědomí začne být realizované, osvícené?

Vědomí žádné osvícení nepotřebuje.

No dobrá, potom jakýkoliv obyčejný člověk, jakýkoliv obyčejný hledající dosáhne stejného výsledku, jako vaše tělo?

Tělo nemůže být osvíceno.

No dobře. Chcete tím říci, že nejste nic zvláštního, protože víte, že už tu není žádné vy, není tu žádný „někdo“. A pak je tu chlápek jako já, který tu sedí a myslí si: „Tohle jsem já“. Ale pokud je konečný výsledek stejný, znamená to, že vy i já jsme v podstatě stejní a že bychom mohli všichni dosáhnout realizace v okamžiku smrti?

Ne. Samotná realizace, osvícení jako takové, je mentální představou. A ta je naprosto zbytečná. Není nutná, ale dochází k ní. Co z vás dělá hledajícího? Hledání je součástí dění v Celku. Zvíře se o hledání nezajímá. Lidská bytost má zájem o hledání a začne hledat, protože hledání je součástí dění v Celku.

Dobrá, a pokud tělo zemře, pozná Vědomí samo sebe jako čisté Vědomí?

Povězte mi, proč by mělo Vědomí poznat samo sebe?

No dobře, pak se tedy nebude dít nic. Nic se nebude dít v mém případě, ve vašem případě, v žádném případě.

Pokud jde o osobnost, máte naprosto pravdu. Nic se nestane, protože tento proces nemá s lidskou bytostí nic společného. Pokud by lidských bytostí nebylo zapotřebí jako nástrojů, otázka by nevznikla. Vznik osvícení je událost a tato událost potřebuje lidskou bytost jako nástroj, stejně jako jiné události. Lidská bytost je pouhým nástrojem k tomu, aby mohlo dojít k nějaké události, a osvícení je událostí, k níž dojde jako k součásti dění v Celku.

Tibeťané se zabývali tím, co se děje s duší po smrti. Je nesmyslné zabývat se posmrtným životem?

Vědci se neustále zabývají tím, o čem si myslí, že by tomu měli přijít na kloub. Mysl Tibeťana zkoumá to, v čem si chce udělat jasno. Ale toto zkoumání je stále ještě součástí dění v Celku. Je to stále ještě ve fenomenalitě. Pokud se zabýváte oblastí jevů, je tu nekonečné množství možností. Můžete se zabývat astrologií, reinkarnacemi, můžete zkoumat spoustu věcí, všechno to ale patří do oblasti jevů. Pokud se zajímáme o překročení fenomenality, takovými věcmi se příliš nezabýváme.

*

REINKARNACE: KONTINUUM NEOSOBNÍHO PROJEVENÍ

Popřel by Nisargadatta, že jsem měl nějaká předchozí zrození?

Maharadž nic nepopíral.

Ale znovuzrození popírá.

On popírá mentální představu znovuzrození. Pokud trváte na víře ve znovuzrození, jak by vám v tom mohl bránit? Kdybyste se ho zeptal „Věříte ve znovuzrození?“, odpověděl by vám „Ne.“

Řekl by, jako řekl Ramana Mahariši, že pokud člověk věří ve znovuzrození, tak to v jeho případě platí?

Ne, z jednoho důvodu. Především neexistuje žádné „vy“. Ale pokud si myslíte, že existuje nějaké „vy“ a že jste byl nějakou předchozí osobností, máte právo věřit čemukoliv, cítíte-li to tak.

Proč potom tedy Ramana Mahariši řekl, že to platí pro lidi, kteří věří, že se znovuzrodili jako jedinci?

Myslím si, že Ramana Mahariši řekl přesně totéž, co já, ale že se mu nechtělo pořád znovu a znovu mluvit o stejné věci. Myslím, že Ramana Mahariši mluvil přesně totéž, co jsem vám právě řekl.

Dobrá, nejspíš ano, ale já to tak při čtení nevnímám.

Buddha o karmě a reinkarnaci jasně řekl: „Jelikož neexistuje žádné já, neexistuje žádné převtělování já, jsou tu ale skutky a pokračující následky skutků. Jsou tu skutky, k nimž dochází, žádný jednající ale neexistuje. Není tu žádná entita, která by se převtělovala, žádné já, které by bylo přeneseno z jednoho místa na druhé; zazněl tu prostě jakýsi zvuk a vrací se jeho ozvěna.“

To znamená, že když se bez osobní motivace díváme jen na to, co probíhá v Celku – ne

z hlediska nějakého jedince, jen se prostě vnímá neosobní dění v Celku, tak tu žádné problémy nejsou. Když na věci pohlížíme z hlediska jedince, problémy nemají konce. Ale pohlížíte-li na věci z hlediska Celku jako na neosobní průběh událostí, kde k činům dochází bez jakéhokoliv individuálního jednajícího, pak nemohou vzniknout žádné problémy.

Když se nepřetěluje žádné já, pak mi připadá, že organismus přichází na svět čistě náhodně.

Ano, náhodně z hlediska jedince, ne ale pokud jde o Celek. Celek zamýšlel a vytvořil nějaký organismus s určitými konkrétními vlastnostmi, fyzickými, mentálními a charakterovými, takže k určitému jednání může docházet pouze skrze tento organismus prostřednictvím vlastností, které jsou mu vrozeny.

Ale proč konkrétně v této osobě?

Žádná osoba tu není, je tu určitý organismus.

Tak tedy proč dochází k určitému jednání?

Protože je to následek předchozího jednání. Došlo k určitým činům. Z těch musely vyplynout určité následky. A aby k nim mohlo dojít, Celek musel vytvořit nový organismus s takovými vrozenými vlastnostmi, jaké mohly mít za následek dotyčné jednání.

To mi nepřipadá fér! (se smíchem)

Celek se nezabývá tím, co je fér nebo spravedlivé ke každému jedinci. Pokud už musíte uvažovat v podobných pojmech, Celek se zabývá převážně tím, co je fér a spravedlivé ve fungování, a to probíhá v takovém měřítku a s takovými spolupůsobícími faktory, jaké žádný jednotlivý člověk nemůže nikdy pochopit. Vesmír je neustálý pohyb, a přece je trvale v rovnováze.

*

MILOST

Raměši, jsou Milost a Vědomí synonyma? Není to Vědomí, co způsobuje uzdravení ve všech směrech, od té nejnižší roviny?

Je to tak.

Je to tedy všechno Milost?

Je. Hled'te, to jediné, co existuje, je Vědomí. Ať mluvíte o Vědomí v podobě neosobního chodu Celku, nebo o něm mluvíte jako o Bohu, jde o totéž. A Milost Boha skutečně začíná na té nejnižší rovině. Na příklad nějaký závislý člověk se stokrát pokouší zbavit se své závislosti a nedokáže to, a pak najednou zjistí, že to dokáže. Jak se to stalo? Tím chci říci, stokrát to nedokázal – a v jistém bodě se stalo něco, co jeho závislost ukončilo. Můžete o tom říci něco jiného, než že k ukončení jeho závislosti mělo dojít, protože to bylo součástí chodu Celku? Mělo se to tehdy stát.

*

CO JE SKUTEČNÉ

Maharadže se zeptali: „Není na téhle hře vůbec nic, co by bylo skutečné? Naprosto nic?“ A on řekl něco jako „Působení lásky.“ To bylo myslím všechno, co řekl.

Působení lásky? Každopádně ať řekl cokoliv, povím vám, co tím mínil. (se smíchem)

Jinak bych k tomu potřeboval ještě šest měsíců (se smíchem)

Poděkujte Bohu, že ne šest let!

A tak je tu tedy něco skutečného?

Otázka zní „Co je skutečné?“ To, co je skutečné, je nerozlučné spojení mezi pravou realitou a touto realitou klamnou. Musí tu být spojení, jinak by to byly dvě věci. Co je tedy udržuje vzájemně spojené? Hypoteticky řečeno je to láska. Můžete tomu říkat soucit, dobrá vůle, nazvěte to, jak chcete; nejlepší je nenazývat to nijak. A to tím mínil.

Mohl byste to říci ještě jednou?

Nemůžu! Je to pryč! (se smíchem) Je to nahrané na pásku.

Kapitola třetí:

Iluzornost spoutanosti

OBECNÁ DISKUSE

Často se nás ptáte: „Kdo je spoutaný? Kdo hledá?“ Nemám rád, když se člověka ptají stále na totéž.

Individuální neboli osobní vědomí hledá svůj zdroj. Vědomí, se které vžívá do osobního „já“, se teď pokouší objevit svou neosobnost. A to je všechno, co se děje. Tento proces se urychluje, když do toho mysl nezasahuje, když není přítomné „já“, když je tu jen Já, Subjektivní Já. Mudrc Aštavakra definuje, co je spoutanost a co osvobození.

Říká: „Když mysl po něčem touží nebo je něčím zarmoucená, je to spoutanost. Osvobození znamená, že mysl necítí touhu nebo utrpení, že nic nehodnotí souhlasně, nic nehodnotí nesouhlasně, že se necítí šťastná, že se necítí nešťastná.“

Lidská mysl, tak jak je vycvičená a podmíněná, teď okamžitě prohlásí: „Nesmím po něčem toužit. Nesmím nic odmítat.“ Ale mysl nedokáže rozpoznat, že netoužit po ničem znamená netoužit ani po poznání vlastní pravé přirozenosti. Toužení není jen touhou po nějaké věci, je i touhou po osvícení. Potřeba vědět, potřeba poznat svou pravou přirozenost, i to je touha a tuto touhu cítí „já“.

Když mysl po něčem touží nebo něčím trpí, je to spoutanost. Mysl touží po osvícení a trpí tím, že je stále ještě neosvícená. „Zabývám se tím už deset, dvanáct, dvacet pět let, a pořád ještě k tomu nedošlo!“ Mysl trpí tím „nedošlo k tomu.“ Doufá v to, přeje si, aby k něčemu došlo, a trpí, že to zase nedopadlo. Když mysl nic nechce, když necítí touhu nebo utrpení, když je vyprázdněná, je to osvobození. Vyprázdněná mysl není totéž co prázdná mysl idiota; je to otevřená mysl, je tak bystrá, jak jen vůbec může být, ale není ovlivněná návyky. Nic nechce, není naplněná vším možným. Není domovem ničeho. Je neobsazená. Nic neodmítá, po ničem nesahá, necítí se šťastná nebo nešťastná.

Aštavakra dále říká: „Když mysl lpí na jakékoliv smyslové zkušenosti, je to spoutanost. Když je mysl vůči všem smyslovým zkušenostem nestranná, je to osvobození.“ A znovu to vyjádřil tak stručně. On nepovažuje vysvětlování za něco, co by mu ubíralo na důstojnosti. Mudrc chce, aby dotyčný individuální hledající objevil hledané sám pro sebe. Neříká, že by nemělo dojít k žádné smyslové zkušenosti. Neříká, že vznik jakékoliv smyslové zkušenosti znemožní osvícení. Žádný psycho-fyzický organismus nemůže nijak ovlivnit vznik nějaké zkušenosti, nějaké události, ať už k osvícení došlo, nebo nedošlo. Mudrc tedy neodmítá smyslový prožitek; ten tu je. Smyslová zkušenost se prožívá, ale mysl na té zkušenosti neulpí. Smyslová zkušenost proběhne a zmizí. A každá zkušenost vždycky nastane v současném okamžiku. Jakákoliv zkušenost, dobrá nebo špatná, příjemná nebo nepříjemná, je vždycky v současném okamžiku. Každá zkušenost je neosobní. Neosobní zkušenost ztratí svou neosobnost, když mysl-intelekt začne zkušenost považovat za svou, když ji vítá jako dobrou nebo odmítá nebo špatnou. Když je zkušenost příjemná, mysl chce, aby se objevovala častěji. Když je nepříjemná, odmítá ji, nechce ji. A tak ulpění na nějaké zkušenosti je vždycky ulpění na době, kdy probíhala. Neosobní zkušenost, což je zkušenost mudrce, neustále probíhá v současném okamžiku, a když zkušenost skončí, mysl se jí už nezabývá. Je úplně nestranná. Zkušenost se vnímá jako neosobní zkušenost a v tom okamžiku skončí. Je-li mysl nestranná vůči všem smyslovým zkušenostem, je to osvobození.

Aštavakra na závěr říká: „Když je přítomné „já“, je to spoutanost. Když tu „já“ není, je to osvobození. Mudrc, jelikož to ví, zůstává otevřený čemukoliv, co může život přinést, aniž by to vítal, aniž by to odmítal.“

*

ENTITIFIKACE

Jedna kapitola ve vaší knize, která mi hodně pomáhá a připadá mi užitečná, se týká ztotožňování a neztožňování se. V této kapitole používáte pojem „entitifikace.“

Ano, pro sebeztotožnění s tělem jako s oddělenou entitou jsem vytvořil slovo „entitifikace.“ I když dojde k osvícení, musí identita přetrvávat, aby psycho-fyzický mechanismus mohl dál pokračovat ve svém každodenním životě až do jeho konce. Takže tělesná identita pokračuje dál, ovšem ne jako samostatná entita. Sebeztotožňování s tělem odpadne, identita s tělem ale pokračuje dál v následujícím smyslu: ne jako někdo, kdo samostatně jedná.

Takže to vychází ze slova „entita.“

Ano, je to tak.

Je to slovo, které jste sám vytvořil?

Ano, ano.

Aha, takže je to váš osobní výtvar.

Dovolte mi, abych to řekl následovně: to slovo vzniklo. Jinak bych musel pokaždé použít vyjádření „Sebeztotožnění s tělem jako se samostatnou entitou.“ Usoudil jsem, že slovo „entitifikace“ bude kratší a jasnější.

Oukej. Děkuji vám. To je pěkné.

Hleďte, když někdo Ramanu Maharišiho oslovil jako „Bhagavána“, i po osvícení na toto oslovení odpověděl. Také Maharadž odpověděl, pokud ho někdo oslovil jménem. To tedy znamená, že existuje jakási identifikace s tělem, nějaký druh řídicího prvku, který působí v těle. Je to stejný druh řídicího prvku jako ten, který jedná bez pocitu jednajícího „já“, na příklad když řídíte vůz po dálnici. Tam v některých úsecích poměrně často téměř žádné „já“ není. Přijedete a najednou si uvědomíte, že jste přijel. Ale operující prvek řídil. Nebylo tam ztotožnění operujícího prvku s pocitem jednajícího „já.“ A tak identifikace pokračuje i po osvícení, co ale nepokračuje, je samostatný jednající. Entitifikace odpadla. Žádný samostatný jednající už neexistuje. Obávám se, že slovo „entitifikace“ ve slovníku nenajdete.

*

IDENTIFIKACE

Je subjektivní, potenciální Vědomí schopné se ztotožnit?

Ne. Není tu žádné „já“. Jediné, co tu je, je Vědomí, v tom či onom stavu. Kdo se má ztotožnit – a s čím?

Dobrá, a kde k té identifikaci dochází? Na jaké úrovni k ní dochází, na subjektivní, nebo na objektivní?

Identifikace se vyskytuje jen v jevové zpředmětněné rovině jedince a jeho rozštěpené

mysli, když si objekt přivlastní subjektivitu Boha a pak řekne „Já jsem subjekt. Já můžu myslet. Já jsem inteligentní.“ Tím, že si to myslí, se oddělí od zbytku světa.

Neříkal jste předtím, že to bylo Vědomí, které se ztotožnilo s bytostí jako se samostatným jedincem?

Je to tak. V procesu projevení a jeho chodu se Vědomí samo ztotožní s individuálním organismem, aby mohlo dojít k procesu projevení a jeho chodu, aby mohla nastat tato hra neboli Lila, aby se mohly rozvinout vztahy sympatií a averzí. Předpokládejme teď, že jste napsal nějakou hru, vytvořil jste šest postav a sám teď všech šest postav hrajete. Stanete se jednou postavou a když něco říkáte jiné postavě, svítí na vás bodový reflektor, protože jste tou postavou, která právě teď mluví. Potom světlo na okamžik zhasne a vy se stanete jinou postavou. Bodový reflektor svítí zase na vás a vy mluvíte jako další postava. Kdo ale mluví? Těch šest postav tu není. To vy hrajete různé role. Jste to pořád jen vy, kdo předvádí tuto hru a kdo hraje všechny její postavy. Kdyby těch šest postav bylo vybaveno citěním a intelektem, mohly by se začít navzájem přít, kdo je důležitější, kdo je přitažlivější. Přesně to se děje v této snové hře. Dojde-li k probuzení, jste pouze pozorujícím. Hledte, můžete to jen pozorovat a sledovat.

Ale pořád je to subjektivní Vědomí, které se s postavami ztotožnilo.

Pod vlivem intelektu se všechny postavy domnívají, že existují samostatně, vzájemně se porovnávají a jedna druhou posuzují. A Vědomí pouze pozoruje tu zábavu ve svém zpředmětnění.

Je tedy intelekt, co ve skutečnosti působí sebeztožňování, ne čistá Subjektivita.

Neosobní Vědomí se ztotožní s každým psycho-fyzickým systémem a vytváří „já“. I zvíře je jakési „já“, zvíře se ale takovými problémy nezabývá. Právě intelekt působí všechny problémy, které zvíře nemá. V podstatě jsou to všechno objekty a v některých z nich bylo vytvořeno vnímání; staly se vnímajícími objekty: hmyzem, zvířaty. Pak byl do některých vnímajících tvorů vložen intelekt, a staly tak se lidskými bytostmi.

Ale i zvířata mají „já“.

Mají „já“, ano.

Není zdrojem problému pocit „já“?

Příčinou problému je „já“ plus intelekt. Vnímání plus intelekt. V podstatě intelekt.

Zvířata netrpí?

Netrpí psychologicky.

Zvíře necítí potřebu stát se osvíceným?

Když zvíře pocítí ohrožení, celé jeho tělo se připraví k akci. Ale jakmile nebezpečí pomine, zvíře se uvolní. Nemyslí si: „Co jen udělám, jestli se nebezpečí objeví znovu?“ Tady vstupuje do hry intelekt. Když bezprostřední nebezpečí pomine, zvíře se znovu uvolní. Právě intelekt působí, že lidská bytost si myslí: „Co jen bych měl udělat, abych zabránil možnosti, že se to nebezpečí objeví znovu?“

Svým způsobem to zní tak, jako kdyby zvířata byla na vyšší úrovni než my.

Vyšší nebo nižší? Pokud by vám to udělalo radost, rád bych řekl „ano.“ Všechno je to v podstatě Vědomí v různých tvarech s různými vlastnostmi.

I tento rozhovor se svým způsobem změnil v jakési dobrodružství ega.

To je dobrodružství ega.

Vyptávám se vás a jakmile řeknete „Je to tak“, nafouknu se a cítím se díky tomu úžasně. Někdy mi připadá, že čím víc to poslouchám, tím horší se ego stává.

Zkuste objevit, kdo je ten, kdo chce všechno vědět. Kdo je ten hledající? Je tu vůbec nějaký hledající?

Je to „já.“

Kde je toto „já“? Je vždycky spojeno s tělem – a tělo, když se na ně podíváme pod mikroskopem, není nic než hra vznikajících a zanikajících buněk.

Ale tělo je všechno, co znám.

Ano, a je to ta základní subjektivní iluze. Iluzorní trápení trvá, dokud je tu tato subjektivní iluze. A není v rukou této subjektivní iluze, kdy se tato subjektivní iluze a trápení rozplyne.

Ale tu iluzi budu mít pořád, dokud k čemusi nedojde.

Ano, a nikdo neví, kdy k tomu něčemu dojde. Stane se to jedině milostí Boha. A zase, i to je pouhá představa.

A jestli se to nestane, tak to s tou iluzí dotáhnu až ke smrti?

Ne, ne. „Vy“ to nemůžete nikdy dotáhnout ke smrti. Zemře tělo.

Jenže v současné době chápu svoje tělo jako „sebe“.

Ano, je to tak, ale jen proto, že si neuvědomujete, že to všechno je iluze, ne? V těle je vědomí. Právě toto vědomí v těle říká „Zemřu.“ Iluze „já“ vyvstává jen proto, že je tu vědomí. A když je tělo mrtvé a je s ním konec, vědomí už nemůže přetrvávat. Potřebuje nějaký objekt, aby se mohlo projevovat.

To všechno je ale představa.

Ano. Zamysleme se teď nad pojmem 'elektřina'. Nikdo skutečně přesně neví, co elektřina je. Elektřina je tím, co dělá. Je to tedy představa, určitý aspekt vědomí.

Není možné to vidět.

Přesně. Elektřina je činná prostřednictvím obrovského množství přístrojů. Představte si, že by takový přístroj měl mysl a intelekt. Nadělal by si spoustu problémů. Kuchyňský přístroj by mohl namítnout: „Jak to, že jsem kuchyňské zařízení? Chtěl bych být v atomové elektrárně. Je to nespravedlivé. Ať mě udělal kdokoliv, byl nespravedlivý, jednal nefér.“

Vy mě srovnáváte s elektřinou?

Ne, já vás srovnávám s přístrojem. Když se přístroj rozbije, co se stane elektřině?

Ale já nejsem přístroj. Jsem představa. Proč říkáte, že jsem přístroj, jakýsi objekt?

Chci tím říci, že v situaci, kdy dochází ke smrti psycho-fyzického organismu, existuje naprosto přesná analogie mezi Vědomím, které skrze tento psycho-fyzický organismus působilo, a elektřinou, která působila skrze přístroj. Když se přístroj rozbije, elektřina působí dál. Protože se považujete za „já“ a protože pro „já“ je tento psycho-fyzický organismus tou nejdůležitější věcí na světě, tak ten problém zveličujete. Jenže jako součást dění v Celku, jako součást Boží vůle bylo vytvořeno a zničeno bezpočet objektů. Kolik bilionů lidských bytostí bylo vytvořeno a zničeno? Proč přikládáte takovou důležitost jedno-

mu jedinému organismu?

Protože jsem to já.

Podíváte-li se na to ale v celkovém kontextu, psycho-fyzické organismy byly vytvářeny a ničeny po tisíce let. Záleží snad na tom, jestli zanikne jeden další psycho-fyzický organismus? Celá ta subjektivní iluze, o níž mluvím, je, že „vy“ si představujete, že tento psycho-fyzický systém jste „vy“, a „vy“ se obáváte toho, co se stane s „vámi“, až toto tělo zemře. Chápete-li, že „já“ je pouhou představou, jak se potom představa může zajímat o to, co se stane, až psycho-fyzický mechanismus zemře?

No, pokud tohle skutečně funguje, tak „já“ nakonec zmizí.

Správně.

Ale do té doby je tu „já“.

Ano. Je-li tu ale pochopení, že „já“ je jen představou, že to dokonce není ani žádný objekt, tak kde je potom „já“? Kde je to „já“, které je tak naduté kvůli své důležitosti?

Ale sedí tu jedno tělo a druhé tělo. Jedno se může druhého dotknout a samo může pocítit, jak se ho druhé tělo dotýká.

Ano. Dozví se ale tělo o tom doteku, když nebudete při vědomí?

Jenomže teď jsou to jen slova.

Ta slova existují, protože je tu Vědomí. To je naprosto zřejmé. Když nebudete při vědomí, k ničemu z toho nedojde.

I to jsou jen slova. Když říkáte „Je to Vědomí,“ jsou to jen slova.

Ano, ano. A ať půjde o jakoukoliv otázku, problém, který máte, je, že slova zůstávají pouhými slovy, vidíte?

Hleďte, já celou tu věc beru, jenže tohle se mi děje pořád.

Ano, „vy“ celou tu věc berete, „vy“ berete celou tu iluzi. Jenže „vy“ nepovažujete za součást této iluze i *sebe sama*. A proto vzniká ta nejzákladnější potíže. Vy uznáváte, že všechno je iluze, všechno je sen, ale sám sebe považujete za něco, co je od tohoto snu či iluze oddělené. A v tom je celý ten problém.

Protože mi to nepřipadá reálné. Chápu to, ale nepřipadá mi to jako reálné.

Vám to nepřipadá jako reálné? Jak můžete zjistit, že nějaká iluze je reálná? Uznáváte přece, že je to iluze.

Hm - hmhm.

Jestliže uznáváte, že je to iluze, jak na tom můžete objevit něco reálného?

Protože to je iluze, že?

Ano.

Dobrá, nemůže být reálná.

Nemůže být reálná. A když tohle všechno je iluze, pak vy i já, posluchač i ten, kdo mluví, jsou součástí této iluze. *Oba* jsme součástí této iluze. Tato událost, která probíhá, je stále ještě součástí oné iluze.

Jak v tom najdu skutečnost?

Kdo má najít skutečnost? Kdo to je?

Já.

A „já“ je iluzí. Hled'te, jak může „já“ něco najít, když „já“ je iluzí? Jak může „já“ cokoliv hledat?

Ale někde musí být nějaká pravda.

Ne.

Ne?

Ne. Pravda nebo Skutečnost jako taková je mentální představou. Jste-li v Pravdě nebo v hlubokém spánku, který je jen slabým odleskem skutečnosti, tak v tomto stavu hlubokého spánku je Pravda. A v té Pravdě není žádné prožívání. V bdělém stavu je stav hlubokého spánku představou. V hlubokém spánku je Pravdou. Ale v okamžiku, kdy na Skutečnost myslíte, v okamžiku, kdy uvažujete o Subjektu, v okamžiku, kdy myslíte na Absolutno, v okamžiku, kdy myslíte na Pravdu, v té chvíli je to představa. Teprve když se myšlení úplně zastaví, existuje Pravda.

Jste vědomý, jste v bdělém stavu; je tu pocit současnosti. Pocit současnosti tu je. Jste-li v hlubokém spánku, je tu absence pocitu současnosti. V bdělém stavu je přítomný pocit přítomnosti; v hlubokém spánku pocit přítomnosti přítomný není. Ale obojí, přítomnost i absence, existují v tomto iluzorním stavu, ve fenomenalitě. A tak dokážete-li si představit stav, ve kterém nejsou žádné protiklady, tak tento stav je absencí nejen přítomnosti pocitu přítomnosti, ale je i absencí absence tohoto pocitu přítomnosti. Jinak řečeno není tam žádná představa přítomnosti, ani absence této představy.

Mluvíme-li o čase a prostoru, říkáme nekonečný čas a nekonečný prostor. Je to stále ještě mentální představa celkového prostoru a celkového času. Ale mysl si nedokáže představit stav, který předchází vyvstání časo-prostoru. Jakmile uvažujete o Skutečném, je Skutečné představou. Vy jste Skutečnost, o které si rozštěpená mysl vytváří představu. Vy jste Skutečnost, ale ne coby „já“.

*

EGO

Odkud pochází ego?

Ego pochází z jediného místa, z jediné věci, která trvale existuje, a to je Vědomí. Proto Mahariši říká: „Najděte Zdroj ega. Kdo jedná? Kdo chce poznat?“ Mysl nedokáže najít odpověď. Smyslem tohoto pátrání není najít odpověď. Když tu ale žádná odpověď není, mysl se utiší. Ego není něco, co by nás mělo zahanbovat nebo čeho bychom se měli obávat. Ego je pouze odraz původního neosobního Vědomí. Toto chápání přenáší ego zpět do jeho Zdroje. Tím hlavním problémem bývá obava z ega. Přijměte ego se vším, co s sebou nese, jako součást chodu Celku, a jen pozorujte, co se děje. Pak tu žádné potíže nejsou.

Jak může člověk ego přijmout?

Běžný člověk, který není hledajícím, se svého ega neobává. Být egem ho plně uspokojuje. Tomu, kdo začal s duchovním hledáním, se říkalo – a byl tím dlouhá léta podmiňován: „Tím problémem je ego. Musíte ego zničit, musíte udělat tohle, musíte udělat tamto.“ A tak se mu od samého začátku říká, že ego je špatný společník. „Musíte se ho zbavit.“ Kdo se ho musí zbavit? Ego není ochotné spáchat harakiri. Bude se bránit. To je důvod, proč ve chvílích meditace nebo ztišení se ego vyleká a řekne „Nemarní čas, nemá to smysl. Dej se do nějaké práce, *dělej něco*.“

Rozplyne se ego úplně, když dojde k osvícení?

Je-li osvícení úplné, ego se rozplyne úplně v tom smyslu, že zmizí pocit jednajícího „já“. Takže ego se prakticky vzato rozplynulo. Identifikace s tělem pokračuje, protože psycho-fyzický systém musí fungovat. Zmizí ztotožnění s pocitem osobně jednajícího „já“.

*

Je to ego, co stojí v cestě nebo brání projevu čistého Vědomí?

Ego je ztotožněné vědomí. Když se neosobní Vědomí ztotožní s osobním organismem, vyvstane ego. Samotné ego nemá žádnou nezávislou existenci. Je jen zrcadlením Vědomí, které tím, že se ztotožnilo, vytvořilo ego. Proto říkat „Znič ego, bojuj s egem“ je hloupost. Co je ego? Je to individuální projev původního neosobního Vědomí. Neosobní Vědomí vytvořilo ego, které se pak obrátí ke svému Zdroji. Proč s egem bojovat? Jen pozorovat hrátky ega. Když ego něco provede, je to tatáž mysl ega, která říká „To se nemělo dělat.“ Jakmile se objeví pochopení, že nemáte s egem bojovat, jen ho pozorovat, pak už ego není překážkou nebo nepřítelem. Ego je pouhá fikce. Proč byste měl bojovat s výmyslem?

S výchovou dítěte je to stejné. Když se s ním dohadujete kvůli jeho „strašnému“ chování, když ho omezujete, má to za následek, že se pak chová ještě hůř.

Přesně. Ego si odpor přeje. Je-li tu pochopení, že ego je pouhá fikce, žádný zápas nastane. Pochopení znamená, že tu není žádné očekávání, znamená to přijetí čehokoliv, co bude zítra. „Tomu, kdo má, bude přidáno; tomu, kdo nemá, bude vzato.“ Když odpadne očekávání a chtění, jste otevření podstatě. Základem toho poznání není chtění nic si nepřát, ale nechat věci přirozeně probíhat. Zdá se, že s takovým poznáním všechno probíhá o mnoho lehčím a snadnějším způsobem.

*

OD DUALISMU K DUALITĚ

Vnímají zvířata sebe sama jako něco odděleného od ostatních věcí?

Nevnímají se jako samostatné entity. Cítí oddělenost jen jako predátor a oběť. I lidská bytost zažívá základní dualitu pozorovaného a pozorujícího objektu. Ale spolu s tímto základním rozdělením duality začne lidská mysl fungovat v dualismu, což je mentální rozdělenost mezi „mnou“ a „tím ostatním“. Právě v mysli vznikne oddělování „sebe“ od toho ostatního. Tam dochází k vyčlenění z duality do dualismu.

K základnímu rozdělení v dualitu dochází v samotném Vědomí, je to součást procesu uvědomování si projevení. Aby jakékoliv projevení mohlo existovat, musí být pozorováno. Ke vzniku pozorování je nezbytný pozorovaný objekt a pozorující objekt. Základním rozdělením je dualita mezi pozorovaným objektem a pozorujícím objektem. V člověku se rozdělenost prohlubuje do dualismu „já“ a „to ostatní“. Když pozorující objekt řekne: „Jsem subjekt, zbytek pozorovaného světa je můj objekt“, přivlastní si subjektivitu Absolutna či Celku. V okamžiku, kdy „já“ a „to ostatní“ vstupuje do hry, dualita se dále rozdělí do dualismu. Pozorující objekt považuje sebe sama za pozorující objekt, za někoho, kdo prožívá, za někoho, kdo jedná.

Osvícení znamená pouze opačný proces, v němž pseudo-subjekt poznává, že není možné, aby existovala nějaká oddělená entita a že psycho-fyzický mechanismus může fungovat jedině jako nástroj v projevení Celku. Když se ztratí pocit jednajícího já, dualismus se vrací

zpět do své základní duality. Dualita je ve fenomenalitě tím základním mechanismem. Osvícení tedy není nic jiného než obrácený postup z dualismu do duality; je to konec pocitu, že já osobně jedním. Je to nejhlubší možné poznání, že lidská bytost není oddělenou entitou, že je pouze nástrojem, skrze který jedná Celek nebo Bůh. To je všechno, čím osvícení ve skutečnosti je – dochází k proměně ze sebe sama coby jednajícího v absenci pocitu osobně jednajícího já.

Mám za to, že tou klíčovou věcí je angažovanost. Co je zaujaté, a čím? Existuje nějaká entita, která je zaujatá jinou entitou nebo procesem? Ale jak by to bylo možné? Kde dochází k omylu?

Ne, žádný omyl nevzniká.

Proč se vůbec vyskytlo „já“? Proč vůbec došlo k tomu rozdělení duality v dualismus?

V dualitě neexistuje žádný jiný subjekt než Bůh či Celek. Cokoliv, co je vnímáno, cokoliv, co oči vidí, co uši slyší, co jazyk ochutnává a nos čichá, to všechno je neosobní dění. Jinými slovy je tu plné chápání, že já nedělám nic. Nejsem to „já“, kdo slyší, pouze dochází ke slyšení prostřednictvím sluchu, který je s tímto psycho-fyzickým organismem spojený. Není tu žádný dualismus, jen uvědomování si. Ale když místo neosobního uvědomování si pozoruji něco jako jedinec, okamžitě se objeví hodnocení. To, co vidím, se mi líbí nebo nelíbí. Co slyším, se mi líbí nebo nelíbí. Pocit, že já osobně jedním, spolu s osobním posuzováním toho, co je, vytváří základ dualismu mezi „mnou“ a tím ostatním.

*

HODNOCENÍ A POROVNÁVÁNÍ

Prožívám svůj každodenní život a neuvědomuji si, že dýchám, neuvědomuji si, že jdu, neuvědomuji si, že piju vodu.

Kdy začnete uvažovat nad tím, kdo dýchá? Povím vám to: když s vaším dýcháním není něco v pořádku! Potom si dýchání uvědomujete. Když je něco v nepořádku s vaším zažíváním, uvědomujete si zaživací proces.

Ale ve skutečnosti nedýchám já. Nejsem ten, kdo jedná.

Říkám prostě, že člověk si normálně tyto přirozené procesy neuvědomuje. Nervový systém, nekomplexnější systém, jaký si jen můžete představit, a dýchací systém – to všechno funguje samo od sebe. Můžete říci, že si jich skutečně nejste vědomi, dokud něco nezačne být v nepořádku. Ptám se vás: „Proč si tolik uvědomujete problém života?“ Protože s životem je něco v hlubokém nepořádku. Kdyby život byl přirozený a stejně hladce fungující proces jako dýchání nebo zažívání, nepředstavoval by žádný problém. Ale život představuje problém, protože nežijete přirozeně. Nežijete spontánně. Prožíváte život z pohledu svého „já“ a to je důvod, proč život působí problémy. Opakuji, není to ničí chyba, ničí vina. Samo Vědomí se ztotožnilo s každým psycho-fyzickým mechanismem, takže dotýčný psycho-fyzický organismus si přivlastnil subjektivitu Vědomí, Boha. Pak začala zábava a hra.

*

DOBRO A ZLO

Strávil jsem valnou část svého života snahou změnit osoby a instituce, které byly špat-

né. Nevím, jestli toho vůbec kdy dokážu nechat. Existují některé věci, které jsou prostě principiálně špatné a potřebují změnit.

Podstatou tohoto náboženského myšlení je, že vy dobrý jste. Vy nejste ten špatný. Je to tak pevně zakořeněno: předpokládá se, že smyslem života je usilovat o dobro. Tak to prostě není. Dobro a zlo musí existovat současně.

Takové věci jako zlo nebo špatní lidé či špatné instituce nebo chybná volba neexistují?

Ano! Přesně tak. Podmíněnost je tak mocná. Dovedu plně pochopit, že je to nanejvýš obtížné. Přesto je možné snadno vypožorovat, že žádné nahoře nemůže existovat bez dole, žádné zpátky bez kupředu: pojmy dozadu a dopředu, nahoru a dolů jsou prostě relativní. První nemá žádný smysl bez toho druhého. Vzájemná provázanost protikladů je základní, jednoduchá a zřejmá věc, a přece nám naše podmíněnost brání, abychom ji uviděli. A tak prvním náznakem poznání je rozpoznat, že tomu tak je, že základní vlastností života je změna. Přijmout, že tomu tak nepochybně je, znamená nesmírně veliký krok.

To by naznačovalo, že dobro a zlo nejsou něco definitivního.

Přesně. Vezměme si nějaké zásadní téma, na příklad potraty. Před několika léty to byl zločin. A rozvojové země teď mají programy, které je podporují. Takže dobro a zlo, trestný čin a jednání, které trestné není, to všechno závisí na momentálních okolnostech.

Existují špatné vlády, špatní policisté, skupiny lidí, které někdy dělají krajně odporné věci a pro mě je velmi obtížné se o to nezajímat. Nedokážu vidět organizace a instituce neosobním způsobem. S jednotlivci se mi to daří líp, když ale vznikají celá uskupení, Třetí Říše nebo cigaretové koncerny a tak podobně, je těžké chápat je jako projevení Celku.

Ano, rozumím. Ramana Maharishi zdůrazňoval, že nic takového jako jednotlivec neexistuje a že všechno je neosobní. A přesto byl soucitný a chápal, že jednotlivý hledající může být nesmírně utrápený. Napsal jedenáct veršů, v nichž líčí trápení hledajícího. Říká, že z hlediska jedince by mělo být největším povzbuzením vědomí, že mysl se už obrátila dovnitř a že tedy „Vaše hlava je už v tygří tlamě. Z toho není úniku.“

Dnes konstatujete, že je to obtížné. Jsem si jist, že vás překvapí, jak bude ve vás postupně vyvstávat poznání; že to, co je pro vás dnes těžko přijatelné, bude zítra jasné: Bohem či Celkem byly vytvořeny všechny skupiny, všichni jedinci, s jistými danými vlastnostmi, aby mohli jednat určitým způsobem, a oni to považují za své vlastní jednání.

*

ZAPOMNĚNÍ, ŽE JSME UŽ DOMA

Řekl jste, že dokud se člověk musí neustále rozvzpomínat, není doma. Můžete to vysvětlit?

Jistě. Musíte si snad připomínat tam, kde bydlíte, kde jste doma, že je to váš domov? Jste doma! Chápete to?

Ano.

Takže pokud si to musíte připomínat, je to proto, že doma nejste.

No, je možné, že člověk doma je, ale zapomněl na to, protože mysl se zamotala do svých myšlenek.

To ale znamená, že pokud se musíte upamatovávat, tak vás mysl odnesla pryč z do-

movy. Ve skutečnosti je to vždycky mysl, co vás odnáší pryč z domova. Jinak jste domov nikdy neopustil.

Ale mnoho lidí cítí, že jsou z domova pryč.

No ovšem. Takže když se objeví pocit nebo vyvstane přesvědčení, že jste neustále doma, už si to připomínat nemusíte. Bude tu přesvědčení, že jste nikdy domov neopustil, chápete? Tudíž si nebudete muset připomínat, že už doma jste. Takže doporučení „Jen být“ má ve skutečnosti pouze omezený význam. Dokud stále uvažujete z hlediska „Jen být“, vždycky tu bude otázka „Kdo má jen být?“

Neboli „Jak to udělat?“

Ano, „Jak to udělat?“ je přesně to, na co se mysl neustále ptá. To je jádro celého problému.

Kapitola čtvrtá:

Mysl

PŘEMÍTAJÍCÍ MYSL A OPERUJÍCÍ MYSL

Onehdy jste řekl, že dokonce i v džňáním existuje jistá omezená míra sebeztožnění s psycho-fyzickým mechanismem. Je v té identifikaci nějaký pocit, který by se dal nazvat „vůlí“?

Vůbec ne. Přesně to ve skutečnosti u džňáního chybí: osobní vůle.

Je tam nějaká neosobní nebo funkční vůle, které je součástí psycho-fyzického mechanismu?

Shledal jsem, že probíráme-li toto téma, je praktické si představit teoretické rozdělení mysli na mysl operující a mysl přemítající.

Přemítající mysl je „já“, mysl, která vytváří mentální představy. Přemítající mysl, „já“, které cítí, že se liší ode všeho ostatního, tu po osvícení není. Mysl, která přemítá, která si představuje, vybavuje si vzpomínky a dělá si obavy, naděje a ambice: právě *toto* chybí. To jediné, co zůstane, je operující mysl.

Operující mysl tedy nemůže mít pozici – chybí mi lepší výraz – „etiky“, kterou se řídí?

Ne, operující mysl se zabývá jen tím, co právě probíhá, tím, co ona sama dělá.

Ona nedělá rozdíly, nedělá žádné závěry, jestli je něco dobré nebo špatné?

Přesně tak.

Skrze vás mluví Vědomí. Vytváříte myslící proces v době, kdy mluvíte?

Ne.

Slova prostě přicházejí?

Ano.

Není to přemítající mysl, je to operující mysl?

Správně.

Když teď mluví, mám nejprve nějakou představu. Formuluji to průběžně z celé řady vzpomínek. Vy nic z toho neděláte?

Ne.

Pracuje tak tichá mysl? Mluví tichá mysl spontánně?

Ano, protože je to operující mysl. Když tu není přemítající mysl, je tu tichá mysl. Je tichá. Ale operující mysl tu musí být dál, jinak by psycho-fyzický mechanismus nemohl vykonávat svou činnost. To, co vyvolává problémy, je přemítající mysl. Operující mysl se zabývá svou prací a přemítající mysl přijde, zasahuje a vyrušuje. Říká: „A děláš to vůbec tak, aby to k něčemu bylo? Nemělo se to dělat jinak? Co když se ti to nepovede? Přijdeš o svou práci.“ A tak všechny tyto zásahy přemítající mysli do mysli operující vyvolávají znepokojení a operující mysl pak pochopitelně nemůže být patřičně výkonná.

Když je tu přesvědčení, že nemám žádnou moc nad tím, jaký bude výsledek mé činnosti, že můžu pouze pracovat, pak přemítající mysl postupně ztrácí prostor k uplatnění, všeho se plně ujímá operující mysl a perfektně pracuje, protože přemítající mysl se do toho nevměšuje. A když den končí, operující mysl je udivená, jak rychle se práce udělala bez pocitu napětí jen díky tomu, že přemítající mysl nevyrušovala.

Toto poznání tak chrání operující mysl před zdržováním přemítající myslí.

Přemítající mysl je přesto pěkně vytrvalá. Neustále mě otravuje. I když si uvědomuji rozdíl mezi přemítající myslí a operující myslí a chci přemítající mysl umlčet, protože jsem pochopil, že se do toho plete, je tu pořád.

Ano. A proto...

Jak se s tím vyrovnat?

Aha, vidíte. *Jak?* (se smíchem) *Jak* zastavit přemítající mysl? *Jak* dosáhnout osvícení?

No, bral bych oboje. (smích)

Jak dalece má na této duchovní cestě Vědomí postoupit k definitivnímu osvícení, to nakonec závisí na tom, do jaké míry dojde k pokroku prostřednictvím konkrétního psychofyzického organismu. Nebude to ani o krok míň, ani o krok víc.

Neexistují nikdy chvíle, kdy potřebujete myslet, uvažovat? Co když se zabýváte matematikou?

To je operující mysl. Když potřebuji stihnout letadlo, operující mysl musí říci: „Letadlo startuje v tolik a tolik hodin, na letišti musím být v tolik a tolik. Proto musím v tu a tu dobu odjet z domova.“ Celé to časové rozvržení bylo nezbytné. To udělala operující mysl.

Přemítající mysl je co?

Přemítající mysl je to, co vás znepokojuje. Přemítající mysl je to, co si dělá starosti. Neustále se do vaší práce vměšuje: „Podaří se mi to? Splním tím zadání? Přinese mi to povýšení? Polepším si tím, nebo si pohorším?“

Samé kalkulování, jak to dopadne, a komentování.

Komentování je přemítající mysl. Ale pokud jste něčím plně absorbovaný, a nemusí to být nutně práce, můžete být plně zaujatý poslechem hudby, tak tu přemítající mysl není.

Potom všechno řídí vaše operující mysl. A po dvou hodinách vás udiví, že jste pracoval celé dvě hodiny. Nebude tu žádné fyzické ani mentální napětí. Možná trochu fyzické, ale pokud vaše operující mysl řídí všechno plně, bude to velmi malé napětí, velmi malá tenze.

Takže pod tím vším je Vědomí, které to dělá, že?

Ano, naprosto správně.

Když je činná operující mysl, jaký je mezi nimi vztah?

Když je činná operující mysl, není tu vůbec žádné „já“. Proto nepadá v úvahu, že by vznikl nějaký vztah mezi „já“ a operující myslí. Žádné „já“, žádný vztah.

Nějaký druh tichého pozorovatele?

Ne, ne. Pozorování tu je, jen když je co pozorovat. Když k vám mluvím, děje se jen to, že operující mysl mluví a naslouchá. Nejedná se o „já“, které k „vám“ mluví, a „já“, které „vám“ naslouchá. K tomu nedochází. Je tu jen operující mysl, která naslouchá a mluví.

Neexistuje za tím nějaké pole vědomí?

Ne. Není tu uvědomování si čehokoliv.

Je to něco jako bud'-anebo? Pracuje operující mysl na nějaké jiné úrovni, když je činná přemítající mysl? Jako když řídím vůz? Ačkoliv svou přemítající myslí můžu přitom mluvit sám se sebou, operující mysl stále pod tím řídí auto?

Ano.

Tak to není úplně bud'-anebo.

Ne.

Ale obě jsou funkcí Vědomí.

Ano. Jak probíhá duchovní vývoj, přemítající mysl ubývá a stále více pozornosti se věnuje operující mysl. Přemítající mysl, „já,“ neustále ustupuje a operující mysl začne převládat. Celé je to součástí probíhajícího duchovního vývoje.

Ale operující mysl má schopnost úsudku, když rozhoduje, že tady to jsou rajčata, která jsou požitelná a tohle jsou kameny a ty se jíst nedají.

Správně. Operující mysl tedy může dělat přesně totéž, co dělá i přemítající mysl. Ale přemítající mysl se zabývá minulostí nebo budoucností. Obírá se vzpomínkami na to, co bylo, a představuje si, co bude. Operující mysl se zabývá současným okamžikem. To je veliký rozdíl. Operující mysl se nezabývá minulostí nebo budoucností s výjimkou případů, kdy to vyžaduje současná práce.

To chápu, ale čerpá z paměti.

Jistě. Když něco v současnosti dělá a řekne si „Minule jsem to udělal tímto způsobem a nefungovalo to správně, teď musím tu chybu napravit“, je to stále ještě operující mysl. Operující mysl musí čerpat z paměti, ale nevytváří si představy o budoucnosti. Čerpá z paměti jen do té míry, v níž se to týká právě probíhající práce.

Takže svým způsobem je to mysl, jakou má zvíře.

Dá se to tak říci, ano.

Protože zvíře to tak dělá. Pokud vím, uvažuje tak.

Ano. Objeví-li se nebezpečí, zvíře ho vycítí a zareaguje. Když nebezpečí pomine, nezáčne přemítat „Něco podobného by se mohlo objevit i v budoucnosti; co bych jen mohl udělat, abych mě to neohrozilo?“ Nebezpečí zmizelo a celá záležitost tím skončila.

Je pro přemítající mysl ztotožnění s tělem nezbytné?

To je dobrá otázka a rozlišení je tu nanejvýš závažné a důležité. Už samotný výrok „Ztotožnil jsem se s tělem a jsem tudíž nesvobodný“ je nesprávný. Pokud jste se ztotožnil se svým tělem a cítíte přitom, že jste ten, kdo osobně jedná, myslíte si, že vy jste ten, kdo prožívá zkušenosti, že jste jednajícím já, tehdy je tu nesvoboda. Pouhé sebeztotožnění s tělem ale neznamená nesvobodu. Identifikace s tělem, s operující myslí, je absolutně nezbytná. Je to hypotetický rozdíl, ale je to jemný, nanejvýš důležitý rozdíl.

A co vznik sebe-obrazu? Vychází z přemítající myslí?

Jistěže ano. To je přemítající mysl.

Může někdy vycházet z operující myslí?

V operující myslí být nemůže.

Takže když mě někdo osloví jménem, moje odpověď vychází z operující myslí? Pokud

ale mám o sobě nějakou představu a odpovím, pak má odpověď bude odpovědí přemítající mysli?

Ano. A pokud budete skutečně na něco soustředěný a někdo vás osloví „ztracený blázně“, ani ho neuslyšíte.

Jedna křesťanská kniha se jmenuje nějak jako „Opuštění sebe sama skrze Boží Prozřetelnost“ – je to totéž?

To je nádherné! Opuštění sebe sama skrze Boží Prozřetelnost. Přesně tak to je. Znamená to, že tu není žádné „já“, které by dosáhlo sebe-opuštění. K sebe-opuštění může dojít jedině prostřednictvím Boží Prozřetelnosti. Je zbytečné, abych se ptal, kdo to řekl. Nestarám se, kdo to řekl. Je to nádherné.

*

Když je člověk úplně zabraný do činnosti, na příklad do práce, je to pozorování?

Je. Poznání, pozorování a operující mysl jsou ve skutečnosti jedno a totéž. Když je operující mysl činná, žádné pozorování není nutné, protože operující mysl je sama plně zkoncentrovaná na to, co dělá, a to vnímám jako naprosto srovnatelné se stavem plné meditace. Protože tu není „já“, není tu vědomí plynoucího času. Je tu jen činnost. Často se stává, že při takové činnosti se podíváte na hodinky a řeknete: „Dobrý Bože, utekly dvě hodiny!“ Vnímání času při této činnosti neexistovalo. Na tuto konkrétní dobu neexistuje žádná vzpomínka, protože tam nebyla přemítající mysl.

Je to stejný stav jako ne-pozorování, kdy je člověk neaktivní, nebo je s takovým stavem srovnatelný?

Můžete je srovnávat, já bych to ale raději nedělal. Budu porovnávat jedině toto: je v tom nesmírný rozdíl, jestli operující mysl je plně soustředěná na to, co právě dělá, nebo jestli do její činnosti zasahuje přemítající mysl a ruší ji úvahami jako: „Povede se mi to, nebo ne? Bude to mít nějaký vliv na moje zaměstnání? Jak to ovlivní můj výdělek?“ Je-li operující mysl plně přítomná a nezasahuje-li do její práce přemítající mysl, na konci dne shledáte, že je tu mnohem méně napětí, mentálního i fyzického. Je tu úžasný pocit, že se něco vykonalo, a přitom tu není nikdo, kdo něco dokázal.

O rozdílu mezi operující a přemítající myslí vám povím jeden příběh.

Winston Churchill vlastnil závodního koně a předpokládal, že s ním vyhraje derby. Nevyhrál. Když se ho ptali, co se stalo, řekl: „Udělal jsem chybu. Před závodem jsem s tím koněm mluvil a řekl jsem mu ‘Vyhráj tenhle dostih a po zbytek života už nebudeš muset nikdy pracovat. Budeš mít společnost těch nejlepších klisen a nebudeš se muset o nic starat.’ A to byla chyba. Ten kůň pak nemyslel na to, co dělá!“ Takže když myslíme na případné výsledky, dobré nebo špatné, poznamená to operující mysl.

*

Řekl byste, že všechny automatické návyky, které se během života vytvořily, pocházejí z operující mysli?

Přijde na to. Operující mysl návyky potřebuje, aby mohla správně pracovat. Ale řekl bych, že většina návyků pochází z přemítající mysli. Tím nejhorším návykem – a řeknu-li nejhorší nebo nejlepší, je třeba chápat to tak, že obojí patří k fungování Celku – tím nej-

horším návykem je apriorní posuzování událostí z osobního hlediska. I myšlenky se hodnotí jako přijatelné či nepřijatelné. To vytváří podmíněnost. Nejhorším návykem je rozvíjení představ. Vytvářet si představy znamená srovnávat a posuzovat.

Chuang Tse napsal krásnou pasáž, v níž hovoří o dokonalém vědění našich dávných předků. Ti ani nevěděli, že existují věci samy o sobě. Pak pochopili, že věci existují, ale neporovnávali je mezi sebou. Nehleděli na ně jako na vzájemně odlišné. Pak začali dělat mezi věcmi rozdíly a *TAO* bylo ztraceno. Bylo ztraceno, jakmile začali hodnotit.

To ukazuje, jak začala identifikace v evolučním procesu, v němž se zpočátku nepoznávalo, že existují věci, a který končí posuzováním a porovnáváním. Vývojový proces nakonec tvoří plný cyklus, počínající vyvstáním *TAO* přes pohyb *TAO* až k návratu *TAO* do jeho původní čistoty. V tomto procesu jsou lidské bytosti pouhými nástroji, jejichž prostřednictvím proces probíhá.

Když člověk něco dělá a je v tom okamžiku plně přítomný, když ho nezneklidňuje, jestli se mu to podaří nebo nepodaří, je to operující mysl?

Ano, je to tak. A aby to tak mohlo probíhat, musí tu být následující pochopení: „Nexistuje žádný způsob, kterým bych mohl ovlivnit, jak dopadne výsledek. Život je neosobní plynutí a nemohu mít pod kontrolou ani svůj život, ani život kohokoliv dalšího.“ To je to poznání. Je to přesvědčení, které umožní operující mysl, aby pracovala bez vyrušování.

Řeknu-li si „Raději použiji svou operující mysl,“ tak jsem vytvořil překážku?

Přesně tak. Ať se na to díváte jakýmkoliv způsobem, produktivní je pouze chápání. Jde o jasné chápání, že nemám vládu nad ničím, že jsem pouze snovou postavou a že tudíž to jediné, co mohu dělat, je fungovat podle svých vrozených vlastností. A i tady je zřejmé, že tu ve skutečnosti žádné „já“ a „mě“ není, že je tu pouze psycho-fyzický organismus coby reagující zprostředkovatel.

Jediné, co může psycho-fyzický organismus dělat, je reagovat na vnější myšlenky a události. Reagování na vnější myšlenky a události prostřednictvím psycho-fyzického organismu je tedy operující mysl.

Když moje operující mysl pracuje, objeví se mi pocit, že mysl je prázdná?

Ne, vůbec ne. Vaše mysl není prázdná. Chápejte, operující mysl a přemítající mysl se liší jen hypoteticky.

Je-li tu operující mysl, není tu přemítající mysl. To znamená, že si neděláte starosti kvůli budoucnosti, že vaše mysl je soustředěná na práci, která právě probíhá.

Řekl byste, že operující mysl je intuitivní mysl?

Ano, dá se to tak říci. A účinnost této funkční mysli se zmenšuje vměšováním přemítající mysli. Přemítající mysl nemá v případech nouze čas, aby něco udělala. Tehdy je všechno na operující mysli.

Říkáte, že přemítající mysl není k ničemu?

Je velmi užitečná, díky jí Vědomí může vytvářet tento život a způsob, jakým probíhá. Je to právě přemítající mysl, co vytváří lidské vztahy a problémy. Kdyby to nedělala, neexistoval by žádný život a jeho prožívání v té podobě, jak ho známe. Přemítající mysl je individualizovaná mysl jednotlivce, s níž se neosobní Mysl, univerzální Vědomí záměrně ztotožnilo, aby mohl probíhat život i způsob, jakým se to děje.

Je tedy představa ega pomůckou přemítající mysli?

Ego je přemítající mysl.

Není ego představou přemítající mysli?

Jistě, ego je představa. Přemítající mysl, ego a „já“ jsou jedno a totéž. Jsou to různé názvy pro jednu a tutéž věc, která je iluzorní.

*

Stále mi není jasné, proč se pozorování liší od operující mysli, když tu není žádný pozorovatel operující mysli.

Tak tento zájem pochází z přemítající mysli. Každý zná operující mysl z vlastní zkušenosti. Jste-li plně zaujatý tím, co děláte, co děláte – nemusí to být nutně činnost, může to být naslouchání dobré hudbě – nebo pracujete-li na něčem, co vyžaduje vaši plnou pozornost, v té době tu přemítající mysl není. Je tu výhradně operující mysl.

Ale v těch situacích můžu být stejně dobře něčím zaujatý, jako se můžu nechat zaplést svou přemítající mysli.

Ach, máte úplně pravdu. Nejasnost tu vzniká použitím slov „involved“ a „involvement.“¹⁾ Aby byla operující mysl plně účinná, musí být *úplně* zaujatá tím, co dělá. Takže slovo „involved“ je to, co vás zmátlo.

Aha, takže i v době, kdy nejsem ve své přemítající mysli úplně, jsem s ní ztotožněný a jí zaujatý, možná ne plně zaujatý, ale jen v takové směsici jiných rozptylujících věcí.

Ano, a zaujetí přemítající mysli působí rušivě na zaujetí operující mysli.

Když přemýšlím, obvykle při tom dělám i něco dalšího.

Takže zaujetí je opravdu nezbytné. Ve skutečnosti je nutné být plně zaujatý operující myslí, aby se tím zabránilo vměšování přemítající mysli.

Ano, proto je tam ten pocit bezčasosti.

Když je operující mysl plně zaujatá, je tu opravdu pocit bezčasosti, protože operující mysl může fungovat jen v současném okamžiku. A právě přemítající mysl je činná buď v minulosti, nebo v budoucnosti.

Najednou se proberete a pomyslíte si „Utekla celá půlhodina!“

Přesně.

Když přecházím ulici a objeví se auto, které na se mě řítí, bude to operující mysl, co mi řekne, že...?

Operující mysl nic neříká. Operující mysl *jedná*.

A já uskočím z cesty.

Ano! K tomu uskočení z cesty dojde instinktivně.

Když si ale sednu a začnu si dělat starosti, jestli si budu muset koncem měsíce vypůjčit peníze...

¹⁾ v angl. „involved“ = něčím zaujatý; kdežto „involvement“ = zapletenost do něčeho, předpojatost ve prospěch něčeho, angažovanost (pozn.překl.)

Tak je to určitě přemítající mysl.

A ve skutečnosti plýtvání časem.

Ovšem!

Budu si to vysvětlovat. (se smíchem)

*

Když se objeví denní snění, znamená to, že převládla imaginace? Má to nějakou důležitost? Proč se to objevuje?

Denní snění není ve skutečnosti nic jiného než jiný druh zpředměťňování a vytváření obrazů přemítající myslí. Je to stále ještě přemítající mysl. Místo aby se zabývala vzpomínkami na to, co bylo, a dělala si naděje do budoucna nebo se něčeho obávala, vydává se nej-různějšími směry a vytváří denní snění. Podstatné je, že když se objeví denní snění, není to operující mysl. Operující mysl nemá nic na práci. Anebo něco na práci má, jenže přemítající mysl se potuluje a překáží jí. Je to jen jiný aspekt přemítající myslí, která se směšuje s operující myslí a brzdí ji.

Vypadá to, jako by přemítající mysl byla jen čistým spekulováním. Myšlenky nejsou k věci, nemají nic společného s tím, co právě probíhá.

Naprosto správně.

Když se člověk pokouší potlačit přemítající mysl, ovlivní to činnost operující myslí?

Určitě. Snaha potlačit přemítající mysl vyplývá z přemítající myslí, která chce sebe samu potlačit. Zjistí, že sebe samu potlačit nedokáže.

Dokáže, na chvíli.

Ano, pak se ale vrátí s dvojnásobnou razancí a silou.

Byl to myslím D.T. Suzuki, kdo napsal „Po osvícení tu není žádný rozdíl, jedině ten, že osvícený člověk chodí po zemi a neosvícený člověk dva couly nad zemí.“

A ty dva couly jsou dílem přemítající myslí.

*

O přestávce někteří z nás debatovali o přemítající a operující myslí a neměli jsme v tom jasno. Když pracuje operující mysl, vyvstane nějaký problém a objeví se jeho řešení, není to snad imaginace, co umožní proběhnutí celého toho procesu? Není snad představa tím, co vyvolá konečné řešení? Představa, která vytvoří žádoucí výsledek? Představa, která přivodí výsledky celé té činnosti?

Ve většině případů ano.

A nemá ten proces imaginace vliv na výsledky nebo na směr, kterým ta činnost probíhá? Znamená to, že oblast přemítající myslí a oblast operující myslí se překrývají?

No ano, jistě.

Je pro mě velmi nesnadné představit si operující mysl, která by pracovala bez zásahů přemítající myslí.

Obě vždycky do jisté míry působí současně, dokud nedojde ke konečnému probuzení

a dokud pocit jednajícího „já“ úplně nezmizí.

Dobrá, pokud tedy bude džňání pilotovat 747, bude přijímat jednotlivá rozhodnutí, založená na činnosti operující mysli. Kdyby se stalo, že by jedno z takových rozhodnutí bylo chybné a letadlo by se začalo nebezpečně naklánět, neobjevila by se v mysli džňáního představa, že v důsledku jeho rozhodnutí by se letadlo mohlo zříti a mohlo by dojít ke zničení stovek životů?

Myslím, že ne. Naopak při i jen částečném pochopení by operující mysl pracovala naplno s největší možnou intenzitou, aby situaci zkorigovala.

Ale pokud ho nenapadne „To letadlo se zřítí, jestli neudělám určité kroky“, jak potom bude vědět, že má udělat určité kroky, které zachrání letadlo před zřícením?

Všechny takové úvahy jsou součástí operující mysli, aby mohla rozhodnout, jestli to, co se v daném okamžiku dělá, je správné či nesprávné, pokud jde o samotné jednání, ne ve vztahu k výsledkům.

Ale neměla by se vytvořit představa toho, jak má výsledek jeho činnosti vypadat, aby korekce mohla z této představy vycházet?

Ano, tato představa ale nebude představou zřícení. Nebude tu žádná obava nebo strach.

Když při jízdě svým vozem vybírám zatáčku a všimnu si, že jsem dostatečně neotočil volantem, neřeknu si „Ty můj bože, vždyť vletím do příkopu a bude po mně!“ Prostě otočím volantem o trochu víc. To je to, o čem mluvíte?

Naprosto správně. Ona korigující činnost je instinktivní a intuitivní. Právě rušivé představy přemítající mysli mohou nejspíš způsobit nehodu.

Po většinu doby je mysl intuitivní. Nicméně existují chvíle, kdy tu nejsou ted'-ted'-ted'-ted' situace. Člověk má čas k reakcím na alternativní možnosti. Jsem chirurg. Během operace si můžu říci „Dobrá, když udělám tohle, tak pacient bude prožívat tohle, udělám-li ale něco jiného, bude výsledek jiný.“ Vezmou se v úvahu alternativní představy toho, co může nastat, a aplikují se na danou situaci. Není tomu tedy tak, že přemítající mysl někdy ovlivňuje operující mysl pozitivně?

To, co popisujete, je stále ještě činnost operující mysli. Neříkám, že takové představy nevzniknou, budou to ale představy operující mysli a budou se vztahovat přímo k úkolu, který se právě řeší.

Takže vytváření představ není nezbytně součástí přemítající mysli?

Přesně tak. Jak jsem řekl, z paměti čerpá operující mysl i mysl přemítající. Přemítající mysl bude z paměti vybírat vzpomínky na minulost, aby si představovala něco, čeho se obává v budoucnosti. Ale operující mysl čerpá z paměti vzpomínky, které použije k tomu, aby práce, kterou právě dělá, byla efektivnější.

*

MYŠLENKA

Právě jsem dokončil knihu o různých druzích myšlenek. Pojednává o tom, že si nemůžeme dovolovat luxus negativních myšlenek, jelikož myšlenkové formy se projevují ve vnějším světě a člověk pak potkává své myšlenkové formy, jak procházejí jeho životem. Byl byste ochoten toto pojetí okomentovat?

Otevřeně řečeno, myšlenka vyvstane a individuální mysl z ní udělá negativní myšlenku nebo pozitivní myšlenku. Mysl rozhodne „Nechci žádné negativní myšlenky, chci jediné pozitivní myšlenky“, a to je zaujetí ve prospěch něčeho. Pozoruje-li se myšlenka, když vyvstane, tak se přeruší. Nezáleží vůbec na tom, jestli je pozitivní nebo negativní.

Takže je to prostě další mentální představa?

Ano, opravdu to je mentální představa! Začneme-li o tom mluvit, jedná se o mentální představy. To je důvod, proč tou nejvyšší naukou je tichost. Ne pouhý poklid. Ne takové ticho, kdy někdo řekne „Dám si jeden den ticha“, své otázky píše na papír a dostává písemné odpovědi. To není tichost. Dal oddech hlasivkám. To není totéž co tichost.

Je to rámus. Je to mysl v činnosti.

Přesně tak. Přírozeností opičí mysli je poskakovat a brebentit.

Jak je řečeno v buddhismu, mysl je to, co je hlučné.

Mysl je hluk! Ne že by mysl byla hlučná, mysl hlukem je.

Je to mysl, mluvící sama k sobě.

Ano, to je její povaha. A proto snaha ovládnout ji jakýmikoliv prostředky je jen snahou ji potlačit.

Kdy mysl nechce dělat rámus?

Když je tu pochopení. Pak nastala ta pravá chvíle, aby mysl utichla.

*

MENTÁLNÍ PŘEDSTAVY

Považuji za užitečnou mentální představu, že tu není žádné „já“, nemyslíte ale, že mnohem užitečnější je koncepce, že tu není žádné „Já“, tak jako v Bohu?

Představa „Já“ vyvstává, protože tu je představa „já“. Protože existuje idea jedince, objevuje se idea Boha.

Mohl byste okomentovat Maharadžův výrok „Vědomí je jako louhování, které se vám děje“?

On říkal mnoho věcí. Všechno, co řekl, jsou mentální představy, a nemylte se, ať už to řekl Maharadž nebo Buddha nebo Kristus, jsou to mentální představy.

Je to něco jako koán? Nedokážu si s tím poradit.

Myslím, že význam mentálních představ nejlépe vyložil Ramana Mahariši. Řekl: „Mentální představa je užitečná, jen pokud ji použijete jako trn, kterým se pokusíte vyjmout jiný trn, zabodnutý ve vaší noze. Potom, když je zapíchnutý trn venku, oba trny odhodíte.“ To je to jediné, k čemu je mentální představa dobrá: k odstranění překážející mentální představy.

Jakmile dojde k jasnému chápání, slova a představy se odloží. Když se jich držíte, začnou být jako rakovina. Nahlodávají vás vnitřně.

Máme tedy vyextrahovat podstatu toho, co říkáte, a nelpět na detailech?

Absolutně! Dosti často se stává, že lidé, kteří mě v Bombaji navštíví, po hodinovém nebo dvouhodinovém rozhovoru řeknou: „Pochopil jsem to, opravdu to mám! A co bych

měl tedy dělat, až odtud odejdu“?

Říkám jim: „To je docela prosté. Nepřemýšlejte o tom, co jste tu slyšeli. Prostě neuvažujte o tom, co jste podle svého mínění pochopili. Potom to pochopení bude mít šanci dál se rozvíjet. Ale čím víc uvažujete o tom, co jste pochopili, tím víc se to promarňuje.“

Zahodím všechny svoje poznámky. (se smíchem)

Výborně.

*

EGO

Je ego naprosto nezbytné k tomu, aby se to všechno mohlo dít?

Myslíte pro běžný život jedince?

Domníval jsem se, že ego je něco neodvratného, že je to nevyhnutelná věc. A je to něco tak hrozného. Je to příčina všech problémů. Je přesto naplánováno, že tu v celkovém pojetí života má být?

Ta otázka vzniká, protože vaše přemítající mysl pojem „ego“ zamlžuje. Tělo Ramany Maharišiho, Ježíše i Buddhy pokračovalo v činnosti po řadu let i potom, co došlo k osvícení. Takže psycho-fyzický organismus nepochybně pokračuje ve své vědomé i podvědomé činnosti. Aby v dotyčném organismu mohlo docházet k uvědomování, muselo tu být nějaké ego, ztotožněné s tělem. Když na ně někdo zavolal, otočili se a odpověděli. A tak ego tu nepochybně je.

Na „ego“ se nahlíží jako na něco velmi opovrženého. Příčina je v tom, že pojmu „ego“ nerozumíme. Ego ztotožněné s tělem je operující mysl a je nutné k tomu, aby tělo mohlo fungovat. Dojde-li k osvícení, není tu přemítající mysl, která se vždycky nachází mimo současný okamžik. Operující mysl žije neustále v současném okamžiku a dělá to, co je právě třeba udělat. Přemítající mysl vždycky žije buď v minulosti, nebo v budoucnosti.

Musíte skutečně chápat, co míníte „egem“. Ego je provozní prvek a coby operující mysl tu být musí. Příčinou všeho trápení je pouze ego v podobě přemítající mysli, která uvažuje o výsledku a považuje se za jednající „já.“

Kapitola pátá:

Osvícení

OBEČNÁ DISKUSE

Pro nás, kteří jsme připoutáni k ideálu ánanda, je to velmi těžké.

A ještě obtížnější je to pro ty, kdo ulpěli na ne-lpění. Je to stále ještě...

Je to stále ještě mentální představa?

Právě. Chápete?

Užívá se analogie, že osvícení je podobné stavu, kdy člověk i v hlubokém spánku zůstává bdělý. Znamená to, že člověk si sám sebe už neuvědomuje?

Je to tak. Sebe sama už si neuvědomuje jako oddělenou entitu, jako někoho, kdo existuje samostatně, kdo něco prožívá a samostatně jedná.

Je tu jen vědomí činnosti psycho-fyzického mechanismu?

Ano. Je tu pozorování činnosti, která probíhá prostřednictvím tohoto psycho-fyzického mechanismu, tak jako kdyby to byla činnost kteréhokoliv jiného psycho-fyzického mechanismu. Není tu žádný pocit oddělené entity.

Není tu žádná kontinuita někoho, kdo během doby prochází řadou aktivit nebo událostí? V tomto smyslu se prostě rozplynul?

Proto, jak jsem řekl, když se někdo zeptal Maharadže „Proč jste se rozhněval?“, odpověděl: „Kdo se rozhněval?“ Nebyl tu žádný pocit jednajícího já.

Nemá žádnou psychologickou vzpomínku na „já“, které bylo „někým“, kdo se po určité době hněval?

Naprosto přesně. Ani pocit viny, že by se hněvat neměl.

KONEC TRÁPENÍ

Když v určitém psycho-fyzickém organismu dojde k osvícení, je to pro Božské Já něco jako jasné uvědomění, že je ve snu? Prožívá Božské Já skrze osvícený body-mind systém nějaký druh potěšení či zaujetí? Nebo je to spíše tak, že k žádnému dění nedochází?

Pozorování znamená, že tu není žádné zaujetí. Jak by tedy čisté Vědomí nebo Uvědomování si mohlo mít jakýkoliv zájem na nějakém potěšení?

Ale není tu přece jen nějaký rozdíl mezi osvíceným psycho-fyzickým organismem a původním spícím Uvědomováním si, jaké bylo předtím, než se vynořilo Já Jsem?

Když dojde k osvícení, stane se jen to, že trápení, nejistoty a problémy života zmizí, protože tu už není osobní „já“. A není tu ani osobní pocit jednajícího já. Že Celek nebo Bůh nebo Absolutno jedná skrze tento organismus, je fakt, ať už tomu dotyčný organismus věří, nebo nevěří.

Takže z tohoto hlediska není mezi ním a ostatními žádný rozdíl?

Pokud jde o organismus, není. Jediný rozdíl je v tom, že předpojatý jednotlivý organismus věří, že on či ona je někdo, kdo jedná. Po osvícení se poznává, že každý je nástrojem, skrze který působí Celek. Celek působí, ať už je tu pochopení, nebo není.

Takže jediný rozdíl je pro dotyčného jedince.

Ano!

Utrpení je pryč?

Ano, ale „Utrpení je pryč“ potřebuje jisté vysvětlení. Buddha říká „Je tu utrpení, ale nikdo, kdo by trpěl. Je tu jednání, ale nikdo, kdo by jednal.“ Může tu být utrpení, ale reakcí na to není, že trpím „já“. Reakcí je spíš „Je tu utrpení, je tu bolest.“ Když dojde k osvícení, tělo najednou nezačne být z hlediska obyčejného člověka dokonalé. I nadále podléhá nemocem a tak podobně.

Pokouším se pochopit rozdíl mezi ne-ztotožněním se a připoutaností.

Myslím, že ten nejlepší způsob, jak to pochopit, je zaměřit se na to, jak se vnímá bolest. Je to bezprostřední zkušenost. Objeví-li se bolest, běžný jedinec řekne „Mám bolest.“ Ale dojde-li k bolesti po osvícení, pociťuje se vždycky „Je tu bolest.“ Když se Maharadžé ptali, jestli má bolesti, jeho bezprostřední odpověď zněla „Ano, je tu velká bolest.“ Jinak řečeno je pozorována velká bolest.

Není pociťována?

Ale ovšem, že je pociťována!

Kým?

Organismem. Proto organismus sténá. Pozoruje se bolest, pozoruje se i reagování organismu na bolest. Je tu bolest, je tu reakce organismu na bolest, a ta může mít za následek zasténání nebo záupění. Všechno je to pozorováno: bolest i reakce v organismu.

*

ABSENCE DUALISMU

Psycho-fyzický organismus je smrtí dezintegrován; a pokud dojde k osvícení, tak je dezintegrován ještě před smrtí – je to tak?

Ne, osvícení nepůsobí dezintegraci těla.

Měl jsem na mysli, že při osvícení se odpoutá od duality.

Dovolte, abych to vysvětlil. V důsledku osvícení se entita odpojí od dualismu. Entita nemůže vyjmout z duality sebe samu. Dokud pokračuje existence psycho-fyzického organismu, je tu dualita. Udělá-li psycho-fyzický mechanismus cokoli v oblasti trvání, v časoprostoru, probíhá to v dualitě. Při osvícení zmizí dualismus, zmizí „já“ jako samostatná entita a „vy“ jako jiná samostatná entita.

To je to, co jsem měl na mysli, že ta část bude dezintegrována nebo se odpojí.

Správně.

A při smrti se děje totéž spolu se smrtí těla a jiných atributů individuální existence.

Přesně tak.

*

RŮZNÉ DOPADY OSVÍCENÍ

Ztratil jste zájem o svou práci, když u vás došlo k osvícení?

Neztratil jsem o ni zájem. Naopak! Ale dovolu mi, abych to objasnil. Ptal jste se, co se stalo v mém případě. V nějakém jiném případě může dojít k tomu, že zájem úplně zmizí. Nelze říci, k čemu to povede. Nebyl jsem předtím spisovatelem, ale začaly vznikat knihy. Když začala vznikat kniha *Pointers*¹⁾ (Vodítka), Maharadž o tom věděl a řekl: „Nevznikne jen jedna, vznikne sedm, osm knih.“

Psaní není mou profesí nebo mým koníčkem, prostě k němu dochází. Mohli byste si prohlédnout rukopisy těch knih, stránku za stránkou, psané rukou, s minimem změn. Když píšete někomu dopis, jednostránkový dopis, víte, co v něm naděláte změn. To je přemítající mysl. Tady stránky přicházely spontánně, jedna za druhou, a v sedmi či osmi letech vzniklo myslím šest nebo sedm knih spolu s ještě nějakou další prací. Kdykoliv tedy musím říci „moje“ knihy, trochu se zarazím. Hluboko uvnitř vím, že to moje knihy nejsou.

Také jsem nikdy nebyl žádný velký řečník. Ve skutečnosti si má žena vždycky stěžovala: „Účastníš se různých společenských setkání a všichni se tam o něčem baví. Proč také něco neřekneš?“ Neměl jsem co říci! Nedokázal jsem vést lehkou společenskou konverzaci. No vidíte, a jsem tady.

Po zkušenosti a poznání jednoty všeho existujícího někteří lidé vypadají, jako kdyby byli v jakémsi stavu blaženosti nebo intoxikace Bohem. Někteří mistři působí dojmem, že v takovém stavu jsou. Existuje nějaký takový stav? Můžete nám o tom něco říci?

Ano. Přesně o tom jsem právě mluvil. Když dojde k neosobní zkušenosti osvícení, tak výsledky, které ta událost bude mít, co bude po té události psycho-fyzický organismus dělat nebo k čemu bude skrze něj docházet, mohou být velmi různé a mohou se případ od případu zcela lišit. A tak je možné, že ti, kdo přednášeli a psali, s tím úplně přestanou. Ti, co to nikdy nedělali, s tím mohou začít. A někteří nebudou dělat vůbec nic. Někteří mohou skutečně zanechat všeho, co dělali, a stáhnout se do ústraní.

Mluvil jsem o tom, že to vypadá, jako by byli v nějakém vytržení.

Mám pocit, že tento druh vytržení asi netrvá příliš dlouho. Ale pozor, tato slova mohou způsobit velké nepochopení. Může tam být pocit vytržení, ten ale není trvalý, uklidní se. Stav vytržení, který se později zklidní, dokáže vyvolat i droga. Upřímně řečeno blaženost je slovo, které nemám příliš rád, protože navozuje mylnou představu. Skutečná blaženost je nepřítomnost touhy po blaženosti. To je skutečná blaženost. Mír, utišení – to jsou slova, která preferuji. Osvícení je ve skutečnosti stav, kdy člověk nemá žádnou potřebu cítit blaženost ani nic dalšího. Je to totální přijetí. To je ten stav.

Takže pokud si by člověk měl vybrat jednoslovnou mantru, mohlo by to být slovo důvěra?

To by bylo možné, ano. Moje vlastní dvě slova by ale byla přijetí a vzdání se, což znamená totéž. Můžete ale použít i slovo „důvěra.“

*

PODMÍNKY V OBLASTI PROJEVENÍ

Pokouším se ujasnit si, jaký je rozdíl mezi osvícením a Vědomím v klidu.

¹⁾ Ramesh S. Balsekar, *Pointers From Nisargadatta Maharaj* (Bombay: Chetana, 1982)

Stav Vědomí v klidu je subjektivní stav.

Znamená to, že tam nic není?

Znamená to, že tam všechno existuje v potenciálním stavu.

Znamená to ale, že uvědomování se ztratí? Jinak řečeno mně to zní tak, jako by osvícení bylo vymizením uvědomování si.

Osvícení je stavem jen v oblasti projevení. Držme se toho. Osvícení znamená poznávat v oblasti jevů, o jaký stav jde. Nejedná se vůbec o nějaké „já“, které je osvíceno. Osvícení je stále ještě představou v oblasti jevů.

Potom nutkání být osvícený je jen nutkáním neuvědomovat si, trvale si neuvědomovat?

Nutkání na čí straně? Tady neustále dochází k omylu. Uvažujeme z hlediska jedince. Vy uvažujete z hlediska myslícího jedince. Nutkání může existovat pouze z hlediska jedince, osvícení je ale čisté poznání, v němž není nikdo, kdo by chápal. Je to vzdání se, ve kterém není nikdo, kdo by se čehokoliv vzdával. Poznání je tedy neosobní, je to záblesk uvědomění, které nevznikne během probíhajícího času. Nemá to nic společného s trojicí někoho, kdo chápe, toho, co je pochopeno, a procesu chápání. Je to čisté a jednoduché poznání, kde neexistuje žádný poznávající.

Ano, ale je tu někdo, kdo je si vědom...

Ne! Právě o to jde. Právě o to jde!

To mi nedává žádný smysl.

Právě! Přesně! (se smíchem) Žádný smysl „mně“!

Je to jen hra se slovy. K čemu potom cvičit? Strávil jsem celý život cvičením a když jsem byl u Maharadže, hluboce jsem cítil, že schvaluje cvičení, která si osvojil opravdu brzy v ...

V čem je tedy problém?

Jen se snažím vypořádat se s tím, jak mám zareagovat na vaše učení. Jen se pokouším ujasnit si to, co říkáte.

Říkám jen to, že toto chápání je chápání vertikální, ve kterém není nikdo, žádný chápající a nic k pochopení. Prostě jen vzplane chápání, v němž není žádný chápající. A říkáte-li, že tomu nemůžete porozumět, má jediná odpověď je – a nemám v úmyslu být nelaskavý – mohu jen říci, že „vy“ ještě nejste pro toto poznání zralý. Poznání může přijít jen v tu pravou chvíli a nikdo nemůže říci, kdy to bude. Jediné, co se dá říci, je, že k poznání nemůže dojít, dokud je tu očekávání, dokud je tu nějaké „já“, které po tom touží.

*

POKRAČUJÍCÍ FUNGOVÁNÍ PSYCHO-FYZICKÉHO MECHANISMU

Když mluvíte o dezidentifikaci s „já“, co tím máte na mysli?

Osvícení znamená, že zmizí sebeztotožnění Vědomí s individuálním psycho-fyzickým mechanismem jako se samostatným jedincem. Takže osvícení je ustání pocitu totožnosti s odděleným jedincem.

Jak ten psycho-fyzický mechanismus, v němž došlo k osvícení, funguje po zbytek svého života?

Dezidentifikace – ustání pocitu, že jedinec existuje samostatně – znamená, že zmizí vnímání sebe sama jako jedince, který samostatně jedná; ovšem identifikace se samostatným psycho-fyzickým mechanismem musí po celý zbytek jeho života pokračovat dál. Jak jinak by mohl organismus fungovat?

Když na příklad Ramanu Maharišiho nebo Maharadže někdo oslovil jménem, odpověděli. Do té míry tu identifikace být musela. Takže identifikace s jednotlivým tělem pokračuje, ovšem identifikace se sebou jako s odděleným jednajícím ustala. Jednání, které probíhá skrze dotyčný psycho-fyzický mechanismus, se pozoruje úplně stejně jako jednání, které probíhá skrze jakýkoliv jiný psycho-fyzický mechanismus.

Říkáte-li, že identifikace s tělem pokračuje dál, ovšem bez pocitu jednajícího já, kdo se tedy s tělem ztotožňuje?

Jednajícím centrem je Celek, Vědomí či Bůh, který používá každý individuální mechanismus jako nástroj, skrze který jedná. Za provozní centrum psychosomatického organismu slouží psychická část. Srdce nebo játra tvoří části somatického čili tělesného mechanismu. Součástí psychiky je operativní centrum, zajišťující fungování těla. Dovolte mi uvést analogii, která má přirozeně své meze:

Řekněme, že existuje šofér, který má vůz a dokáže s tímto vozem kamkoliv zajet. Když si bude myslet, že on sám je majitelem vozu, protože ho dokáže řídit, je to mylné sebeztožnění. Oním funkčním centrem je vlastník vozu; šofér je operativním centrem. Když dojde k osvícení, je tu vlastník-šofér, který přesně rozpoznává dva různé aspekty, vlastnictví a šoférství.

*

NEZBYTNÉ PŘEDPOKLADY OSVÍCENÍ

Je možné, aby došlo k osvícení u člověka s nepatrným chápáním duchovních věcí?

Určitě! Ptáte se, jestli v duchovním vývoji může skutečně dojít ke kvantovému skoku z minimální úrovně chápání k plnému poznání? Ano, takový kvantový skok může nastat.

Tady se musím zeptat „Jak to?“

„Jak je to možné?“ – na to nedokážu odpovědět. Mohu říci jen to, že se to stává, a potvrdit to. „Proč?“ – to právě je ta největší překážka. Na to lze zareagovat jedině odpovědí Ramany Maharišiho „Kdo to chce vědět?“

Neexistují tedy žádné nezbytné předpoklady, žádný typ člověka, u kterého je pravděpodobnější, že k tomu dojde?

Před mnoha lety existoval jistý Dr. Sheldon. Nezabýval se duchovními aspekty. Pokoušel se zjistit, jestli se lidské organismy dají roztrždit do určitých skupin podle biologického typu, k němuž patří. On a jeho spolupracovníci došli k závěru, že existují tři skupiny. Jeden typ je fyzicky slabší, ale povahově velmi otevřený; ten označili jako viscerotonický. Druhý typ má mohutnou kostru, je dobře osvalený a je soutěživý; nazvali ho somatotonickým typem. Třetí typ se o soutěžení nezajímá. Je introvertní, má jemné kosti a slabé svaly; ten označili jako cerebrotonický.

Hledání může začít u někoho z kterékoliv skupiny. Pak hledání přivede dotyčný organismus ke stezce, která je pro něho nejvhodnější. Hinduistická tradice popisuje tři stezky čili jógy, které těmto třem typům pozoruhodně odpovídají.

Viscerotonika to nejpravděpodobněji přivede k bhaktijóze čili k cestě nesobecké lásky. Somatotonika to potáhne k cestě nesobecké činnosti neboli karmajóze. Třetí, cerebrotonik, bude povahově nejspíše tíhnout k cestě vědění neboli džňánajóze. Ale i když jsou jednotlivé stezky teoreticky oddělené, mohou splývat a velmi často splývají; hlavně bhakti a džňána se často objevují společně.

*

Říkáte, že k osvícení dojde v nějakém organismu a že tento organismus pak pokračuje dál ve své existenci; mohlo by dojít k osvícení i v psychopatovi?

Ne, protože organismus psychopata by nebyl dostatečně zralý k přijetí události zvané osvícení. Měl jsem na mysli to, že k osvícení může dojít v jakémkoliv typu organismu. Může nastat ve viscerotonikovi, který je bhaktou čili oddaným, může nastat ve snažícím se somatotonikovi, anebo u džňániho, který patří k cerebrotonikům. Může nastat u kteréhokoliv z těch tří typů. Ale v rámci každého typu se organismus musí rozvinout natolik, aby mohl událost zvanou osvícení přijmout. V Einsteinově době existovalo mnoho vědců, ale Einstein byl jediný, kdo dokázal přijmout teorii relativity. Měl dostatečně vysoce rozvinutý mozek k přijetí rovnice „zvenčí“, jak sám řekl.

*

Zmínil jste se, že psycho-fyzický organismus či komplex musí být zralý k přijetí takzvaného osvícení. Skutečně bych rád věděl, na čem tu hlavně záleží, co je důležité? Je to fyzická připravenost, anebo je to připravenost mentální?

Obojí. Hled'te, mysl a tělo nemůžete od sebe oddělovat. Proto neustále říkám „psycho-fyzický organismus.“

No a není to vlastně tak, že na bolest si stěžuje spíše mysl než tělo?

Ano, na bolest si skutečně stěžuje mysl v těle, a to je důvod, proč cítíte bolest.

Protože tělo by nemohlo vydávat signály.

Přesně tak. A tak pokud jde o přípravu, o níž mluvíte, nelze od sebe oddělovat mysl a tělo. Mysl se připravuje na přijetí poznání. A mysl bude připravená přijmout poznání jedině v určitém okamžiku. I nezbytná opravdovost je věcí vývoje.

Jde tedy pouze o mentální podmíněnost?

Mentálně podmíněný je začátek hledání. Objeví se na příklad myšlenka „V životě musí existovat něco víc než jen fyzické uspokojení.“ Taková myšlenka se objeví v desíti organismech. Jeden možná zareaguje. Ostatních devět není v té chvíli připraveno na tuto myšlenku zareagovat. Takže jen určitý organismus zareaguje na nějakou takovou myšlenku, která přijde zvenčí, a mysl se pak obrátí dovnitř. Nakonec je to tedy záležitost mysli nebo organismu, který zareaguje na vnější myšlenku.

*

VZÁCNOST OSVÍCENÍ

Mám takový dojem, že Nisargadatta učil ve svém podkroví zhruba čtyřicet let nebo tak podobně, a musel proto mluvit k tisícům lidí. Někteří z nich se možná dostali blízko

k osvícení nebo byli osvíceni, ale pokud víme, jen jednomu člověku projevil Nisargadatta důvěru a vyzval ho, aby vykládal nauku. Zdá se, že to odráží krajní mimořádnost dosažení a jeho vzácnost.

Myslím, že je vážnou chybou užívat pojem *dosažení*. Nikdo ničeho nedosáhl. O to jde.

Řekněme vzácnost, s jakou se vyskytuje.

Ano, přesně tak, vzácnost jeho výskytu.

To by naznačovalo, že naše vyhlídky jsou skrovné. (se smíchem) Pozastavil jste se nad tím? Tolik lidí prošlo tím podkrovím.

Ve skutečnosti jich tolik nebylo. Určitě ne tisíce. Když mi to tehdy Maharadž řekl, byli jsme tam jen my dva; odpočíval před obvyklou jedenapůlhodinovou vyjížděku po mořském břehu, na kterou jsem ho brával. Když byl připravený, zčistajasna mi položil ruku na rameno a řekl: „Jsem rád, že je tu alespoň jeden případ plného poznání.“ Ve skutečnosti jsem nepotřeboval, aby mi to potvrdil. Zcela upřímně, věděl jsem, že k tomu došlo. A věděl jsem, relativně řečeno, že k tomu došlo čistě jeho milostí, takže tu byl nesmírný pocit vděčnosti. Nicméně potvrzení od gurua bylo skutečně drtivé. Se slzami v očích jsem se na něho tázavě podíval a on řekl: „No, možná, že tu jsou dva nebo tři další.“ Takže ano, je to vzácné. Podstatné je, že se přijme, že je to tak vzácné, a když se to jednou přijme, osobní chtění se rozplyne. Že k tomu dochází tak zřídka, může tedy být jednak frustrující, jednak to může přinést naprostou svobodu. Může to být frustrující, pokud „já“ něco chce. A zase opakují: není v tom žádný kvalitativní rozdíl, jestli „já“ chce milion dolarů nebo osvícení.

Kapitola šestá:

Z pohledu osvíceného

OBEČNÁ DISKUSE

Jak osvícený psycho-fyzický organismus vnímá svět? Co tím míní, když popisuje svět jako nereálný?

Šankara charakterizoval projevený svět jako nereálný, takže ho označovali za ateistu. Kontext, v němž slovo „nereálný“ užíval, se často chápe nesprávně. Tím, že označoval projevený svět za nereálný, chtěl říci, že je jako stín, a ten že nemůže existovat bez nějakého objektu, který ho vrhá. Stín závisí svou existencí na něčem dalším. Nemá vlastní nezávislou existenci. V tom smyslu je projevený svět nereálný, jelikož je odrazem Noumenality.

Jinými slovy Subjektivita neboli Noumenalita překračuje projevení fenomenality. Absolutní Subjekt a projevený objekt jsou jedno. Tato totožnost neprojeveného a projeveného je jedním z počátečních základních aspektů pochopení. Nejde tu o sebeztotožnění se světem. Ptáte-li se „Je to identifikace se světem?“, je tu stále ještě dvojnost. Poznání znamená: to jediné, co existuje, je Vědomí, které samo sebe projevuje jako celé toto zpředmětnění, v němž existují objekty s překvapivým množstvím rozdílností, v němž existuje udivující množství jedinců. Bylo mi řečeno, že individuální jsou nejen otisky prstů, ale že citlivým přístrojem lze identifikovat i hlas jedince a že totožnost jedince je identifikovatelná i podle tlukotu srdce. Přesto i při takové rozdílnosti existuje v této rozmanitosti jednota. Tento subjektivní prvek, Unicitu, která funguje jako Celek, sdílí všechny vnímající bytosti. Oddělenost je zrušena poznáním. Rozmanitost všech odlišností se vnímá, ale pouze jako rozmanitost na povrchu.

*

Kdo jste?

Jsem Vědomí, právě tak jako vy. Vědomí, které tvoří a je činné prostřednictvím každého jednotlivého psycho-fyzického organismu, každé vnímající bytosti, ať už je to zvíře, člověk nebo hmyz.

Kdyby tyto rozhovory neprobíhaly, objevily by se ve vaší mysli nějaké mentální představy, týkající se osvícení nebo Vědomí?

Ne. Hled'te, vznik osvícení znamená ustání všech představ. Všechny nejasnosti jsou pryč. Zmizely pochybnosti, nejsou tu žádné mentální koncepce. Neexistuje žádná potřeba mít nějakou koncepci. Koncepce a pochybnosti se mohou objevit jen tehdy, existuje-li nějaké „já“. V mysli rozštěpené na subjekt a objekt, v mysli logiky a pohnutek, v přemítající mysli je tímto souborem nejistot „já“. Komu by mělo být něco nejasné, když „já“ zmizí? Když jsem dnes začal mluvit, nebral jsem v úvahu to, co jsem říkal předtím. Prostě se to děje. Odpovědi nejsou nijak vytvářeny. Když zazní otázka, prostě vyvstane odpověď. Neformuluje se. Není tu mysl, která by interpretovala a formulovala odpovědi.

Takže neustále žijete přirozeně a spontánně?

Život je ve skutečnosti vždycky přirozený a spontánní. Ale běžný člověk si myslí, že on sám je tím, kdo jedná, a proto se cítí odpovědný. Věří, že může svět změnit. Nakonec zjis-

tí, že prostě nemá moc nad děním, o kterém se domníval, že ho může ovlivňovat. Jak se vyvíjí poznání, člověk prochází spoustou nesnází a změn, které nazývá trápením. Místo aby v těchto obdobích utrpení chápal, že k tomu došlo spontánně samo od sebe a že proměnlivost je samým základem života, myslí si, že se musí napravit, aby byl šťastnější. A tak absolvuje spoustu kurzů, kde se učí sebezdokonalování. Když tyto kurzy sebenápravy vedou jen k nevalným výsledkům, přirozeně následuje další frustrace.

Vy tedy věříte, že nemáte žádnou vládu nad tím, jak probíhá váš život?

Samostatná entita nemá nikdy žádnou moc nad událostmi, k nimž dochází skrze jakýkoliv psycho-fyzický mechanismus. Ale běžný člověk si to neuvědomuje. Je zvyklý věřit, že se rozhoduje sám. Věří, že má možnost přijmout nějaké rozhodnutí a jednat podle něho, a tak je stále nespokojený. Osvícení prostě znamená, že se to všechno plně poznává. A potom místo aby se člověk nechal vtáhnout do všeho, co se děje, co probíhá nejen prostřednictvím vlastního psycho-fyzického organismu, ale i skrze ty, s nimiž přichází do kontaktu, přijme *všechno* dění jako součást chodu Celku. Změnil se jen jeho přístup, jeho náhled, jeho chápání. Svět pokračuje a bude pokračovat dál stejným způsobem.

Výsledek osvícení se projevuje nejrůznějším způsobem. Velmi krásnými slovy to popsal Lao Tse. Mimochodem, jsem si jist, že Maharadž nikdy o Mistru Lao Tse neslyšel. O něm a o taoismu nemohl nic vědět. Ale je krajně udivující, jak obdobné ty nauky jsou. Musí být, protože způsob života, který po osvícení začne, musí být tentýž, v Číně před dvěma tisíci let i v Ramanovi Maharišim před sto lety. Čtete-li Mistra Lao Tse, užasnete. Maharadž žil v malé místnosti v nejrušnější části Bombaje, od uliček lásky coby kamenem dohodil; Lao Tse žil v čínských horách – oba dva s naprosto stejným přístupem k životu, s přístupem majícím za následek jistý druh zářivosti, která hluboce působila na ty, kdo s nimi přicházeli do kontaktu.

Život mudrce je z hlediska běžného člověka odvážný. To, co míním „odvážným životem“, neznamená zápas se životem; mám tím na mysli plné přijímání proměnlivosti, která je samým základem života. Žít život odvážně znamená harmonicky spojit poznání s ukázněností, jednotu s různorodostí, řád se spontaneitou, družnost s individualismem. Rozmanitost prožívaného se pozoruje v celé její udivující pestrosti a spolu s ní se vnímá jednota. Mudrc se nesnaží vědomě sladit ukázněnost s pochopením a nekombinuje dodržování řádu se spontaneitou. Prostě se to děje a v tom spočívá ten div a zázrak.

U běžného člověka se odvážný život nevyskytuje, protože ten říká: „Musím se ukázat.“ A když zjistí, že součástí ukázněnosti je ohled na svobodu druhých lidí, považuje to za konflikt. Chce být individualitou, říká: „Chci žít svůj vlastní život. Chci mít svůj způsob života, svůj určitý způsob stravování, svůj způsob, jak cvičit. Chci žít podle sebe.“ Ale nemůžete žít jako poustevník. Musíte žít s ostatními. Když se přizpůsobování vlastního života ostatním a touha žít po svém vnímají jako protikladné a konfliktní, nastane trápení. Ale chápe-li se, že přizpůsobování druhým i touha žít po svém probíhají současně a spontánně, pak mezi oběma automaticky vzniká harmonický přirozený řád. Odvážný život neznamená konfrontaci s přirozeností, ale radostnou spolupráci s činnými principy přirozenosti. V konkrétním životě to má podobu ochotné spoluúčasti na dění, které v každém okamžiku vytváří to, co právě je; je to přirozený a spontánní život bez představ a bez programů, v nejhlubším možném přesvědčení „Tvoje vůle se staň, Pane, ne moje.“ K takovému přístupu je třeba, aby ve všem, co člověk dělá, spontánně vymizel pocit odděleného jednajícího já. Život tak začne být přirozeným způsobem mravný, i když ne ve smyslu uvážlivého výcviku nebo morální sebenápravy.

Bylo vám vaše osvíceno dáno s tím, že máte učit? Může existovat osvícení, které je dáno s cílem léčit?

Ano, přesně tak. Když dojde k osvícení, je nemožné říci, co se bude skrze dotyčný psycho-fyzický organismus dál dít. Žádné pevné a neměnné pravidlo neexistuje. Nemusí skrze něj docházet k ničemu, může i nadále dělat přesně to, co dělal předtím. Nebo se to může změnit – ten, kdo nikdy předtím nenapsal jediné slovo, může začít psát knihy. Někdo, kdo se bál i jen pronést přípitek při obědě, bude přednášet. Je to svým způsobem zázrak.

Udivuje mě, jak vaše slova prostě plynou.

„Prostě plynou“ je správně vyjádřeno. Totéž platilo při psaní knih, slova prostě plynula.

*

RAMÉŠOVO OSVÍCENÍ

Možná byste nám mohl něco povědět o svém osvícení a o tom, jste ho dosáhl.

No, víte, „osvícení“ je hrozně nevýstižné slovo. Zdá se, jako by naznačovalo, že dojde k něčemu, co člověka naplní zářícím světlem a on se přímo vznáší blažeností. Ale tak tomu není, alespoň ne v mém případě.

Slýchal jsem, že to může být velmi jemná, ale zvláštní událost, a napadlo mi, že to takové je, hlavně když jsem si přečetl příběh o Mistru Lao Tse a jeho žácích. Někteří z vás možná ten příběh už znají, věřím ale, že nebude na škodu, když ho zopakují.

Jednou ráno přišel k Mistrovi Lao Tse jeden z jeho žáků a se zářícíma očima a s tváří rozzářenou vědomím úspěchu řekl: „Mistře, došel jsem.“ Lao Tse mu s velkým soucitem položil ruce na ramena a řekl: „Synu, nedošel jsi nikam.“ A tak žák odešel. Po nějaké době se žák vrátil a s hlubokou tichou vyrovnaností řekl „Mistře, stalo se to.“ Lao Tse se mu podíval do očí, objal ho a řekl „Teď mi pověz, k čemu došlo.“

On odpověděl: „Přijal jsem to, co jste řekl, že k ničemu nedošlo. Ale zároveň jsem věděl, že vynaložit jakékoliv další úsilí je pro mě nemožné. Tak jsem nechal být myšlenku na osvícení, nechal jsem všeho snažení o osvícení a pustil jsem se do své obvyklé práce. Pak se mi najednou objevilo, že není nic, čeho by se mělo dosáhnout. Bylo to tu vždycky!“

Sestoupilo poznání, že tu není žádný jedinec, který by si mohl něco přát. Ten stav je už tady. Poslední stav předtím, než k tomu dojde, je nepřítomnost „já“, které si přeje, aby k něčemu došlo.

Říkáte tedy, že k tomu místu se dojde, když nastane chvíle, kdy se to má stát.

Ano! Když je to Jeho Vůle. Když nastala *ta pravá chvíle*, aby se to stalo; je to tak.

Do té doby neexistuje nic, čím bychom to mohli podpořit?

Zase správně. (se smíchem) Pokud jde o mě, znám datum, kdy k tomu došlo. Existuje jeden den v roce, nazvaný Divali Day, svátek světel, což jsou svátky slavené po celé Indii. Má se za to, že svátek světel je předzvěstí vítězství pravdy nad lží, dobra nad zlem, vítězství Rámy nad Ravanou.

U Maharadže to obvykle byl den úklidu jeho podkroví, něco jako „jarní úklid“, a toho dne se žádné rozhovory s ním nekonaly. Stalo se to rok potom, co jsem ho prvně navštívil. To bylo v roce 1978. Když jsme se v následujícím roce den před Divali dozvěděli, že příští den rozhovory nebudou, jeden můj kolega Maharadžovi nabídl, že pokud by souhlasil,

mohly by se rozhovory konat u něho, docela blízko Maharadžova bydliště; ti, kdo Maharadže navštěvovali pravidelně, většinou věděli, kde to je. A tak Maharadž měl příští den promluvu v domě tohoto kolegy. Ten byl obvykle jedním z překladatelů. Toho dne mi řekl, že by se rád staral o přicházející hosty, a požádal mě, jestli bych byl ochoten překládat. Souhlasil jsem.

Když Maharadž začal mluvit, stalo se něco nezvyklého. Maharadžův hlas zněl, jako by ke mně přicházel z daleka, a byl velmi, velmi jasný. Byl skutečně jasnější než obvykle. Maharadž neměl žádné zuby a tak jsem vždycky potřeboval nějaký čas, abych pochopil, co říká. Ale toho rána jeho hlas přicházel zdánlivě z daleka, a přesto byl mnohem zřetelnější než kdykoliv předtím, nemusel jsem se na něj soustředit. Zjistil jsem, že překlad se začíná objevovat tak spontánně, že to vlastně ani překládání nebylo, pouze jsem pozoroval, jak překládání samo probíhá. Bylo to, jako kdyby Maharadž překládal do angličtiny a já tam jen seděl a pozoroval to.

Když bylo překládání u konce, necítil jsem se dobře. Nevěděl jsem, co se děje, a tělo na toto dění jistým způsobem reagovalo, prostě nebylo na takovou zkušenost zvyklé. Později mi kolega řekl: „Raméši, dneska jste byl ve vynikající formě!“

„Jak to?“

Řekl: „Mluvil jste hlasitěji než obvykle, s velikou autoritou, a gestikuloval jste, což jste nikdy předtím nedělal.“ Tak jsem to prostě přijal. Bylo to potvrzení, že k něčemu došlo. Ale to něco, co se stalo, byla úplná vnitřní proměna, naprostá proměna. Jedinou vnější změnou, kterou jsem mohl rozpoznat, byl neobvyklý druh lehkosti, kterou pociťovalo moje tělo. Nedokázal jsem to pojmenovat a myslím, že to trvalo tak den nebo dva, než se to zklidnilo. Pokud se mě ale ptáte, kdy se to stalo, stalo se to právě tehdy a tímto způsobem. A jak říkám, byla to velmi klidná událost, pochopitelně náhlá, tak náhlá, jak je to jen vůbec možné...naprosto nečekaná...naprosto spontánní.

Překládání potom probíhalo pokaždé tímto způsobem a Maharadž si toho také všiml. Anglicky nerozuměl, dovedl ale vycítit, kdy překlad nebyl naprosto přesný. Často se při překládání zeptal toho, kdo právě překládal: „Co jim říkáte?“ Nechal dotyčného překlad zopakovat a pak překlad buď schválil, anebo řekl „Ne, to jsem neměl na mysli. Vidíte, udělal jste to chybně. Často to děláte chybně.“(smích) Ale povšiml jsem si, že od onoho dne nevěnoval mému překládání žádnou pozornost, takže probíhalo plynule a spontánně.

Když jsem jednoho rána čekal na Maharadže, až se připraví na obvyklou projížďku, na kterou jsem ho brával svým vozem, byl v mimořádně tichém rozpoložení a řekl: „Jsem rád, že se to stalo.“ Věděl také, že v té době vyšla kniha *Pointers*, a řekl: „Jsem rád, že k tomu došlo. A nebude to jen jedna kniha, bude jich víc. A to, co v těch knihách bude, nebude žádné papouškování něčeho, co jsem řekl já. Nechci vědět, jak k tomu dojde. Ani vy to nechtějte vědět.“

Raméši, řekl jste, že když došlo k probuzení, bylo to provázeno nějakým zvláštním pocitem v těle, nějakým pocitem nepohodlí a dezorientace. Je to proto, že Vědomí se už neidentifikovalo s tělem?

Ano.

Když jste mluvil o zkušenosti osvícení, zmiňoval jste se o Maharadžovi a o té chvíli, kdy řekl „Došlo k tomu.“ Byl to ten okamžik, kdy jste si sám pro sebe řekl „Tak k tomu došlo?“

Po jednom nebo dvou dnech, když jsem se vrátil fyzicky k normálu, jsem bez jakékoliv

pochybnosti věděl, že se to stalo. Upřímně řečeno necítil jsem žádnou potřebu, aby to Maharadž potvrdil, když ale potvrzení přišlo, bylo vítané. Pravdou ale je, že jsem od nikoho žádné potvrzení nepotřeboval.

To zní, jako by onen okamžik přišel na konci toho dvou nebo třídního období?

Poznání, že k něčemu došlo, ano. Vědomí, že se to stalo, uvědomění si toho, co se stalo.

*

POTĚŠENÍ ZE ŽIVOTA TAKOVÉHO, JAKÝ JE

Dnes večer jsem pozoroval západ slunce, byl opravdu krásný. Rád bych se vás zeptal, když člověk vidí něco takového, jako je západ slunce, a potom vnímá všechen ten hluk projíždějících automobilů, tak pro mě ten rámus není stejně krásný jako západ slunce. Děláte mezi tím rozdíly, že jedno je příjemné a to druhé ne?

Ten západ slunce nemůžu mít libovolně dlouho, ani se nemůžu vyhnout hluku. Toho jsem si vědom. A tak tu není přání, aby západ slunce stále pokračoval, ani aby rušivý hluk přestal. Jinými slovy je tu přijetí toho, co „je“. Je-li krásný západ slunce, vnímá se s potěšením. Není tu žádné přání, aby trval stále.

Když obyčejný člověk prožívá něco příjemného, je to neustále podbarveno obavou, že to skončí. V okamžiku požitku vyvstane otázka: „Kdy zas budu mít tak dobré jídlo, jako je tohle? Kdy ho zas budu mít? A budu zas někdy mít takový sex jako tenhle?“ Potěšení je pro džňáního daleko intenzivnější, protože nemá obavy, že už ho napříště mít nebude. Když se potěšení objeví znovu, výborně, když ne, netrápí ho to. Proto je džňání často popisován jako mahabhogi, ten, kdo má jedinečné potěšení. Není ani zdaleka apatický. V takovém potěšení neexistuje nikdo, kdo si ho užívá, je to čisté potěšení.

V té době k tomu obrátí celou svou bytost.

Je to přirozené spontánní prožívání. Není tu *někdo*, kdo žije spontánně, je tu jen spontánní prožívání.

*

OD POZOROVÁNÍ K SAHADŽA

Když se člověk ocitne na chvíli v úplném klidu, když Vědomí je ode všeho uvolněné, což – jak říká Ramana Mahariši – je právě to, oč jde...ty chvíle, kdy „já“ úplně chybí: jste-li venku z „já“... je to stav, který je nejbližší satori?

Dočasná nepřítomnost vědomí se nejvíce blíží satori nebo samádhi či savikalpa samádhi; Ramana Mahariši ale objasnil, že to není přirozený stav ve smyslu ne-pozorování, které přirozeným stavem je. Ze stavu ne-pozorování vstupujete do stavu pozorování a zase nazpět, velmi, velmi plynule, jako při automatickém řazení rychlostí. Když není co pozorovat, jste ve stavu ne-pozorování.

Kdosi vás osloví, někdo přijde nebo zazvoní zvonek u dveří a jste zpět ve stavu pozorování. Ale k žádnému vyrušení nedojde, necítíte, že by vás to jakkoliv rušilo. Přecházet z jednoho stavu do druhého je naprosto přirozené.

Pane, mohu tu připomenout proces čitty, neustálý pohyb látky mysli? Že jsme-li tak ří-

kajíc zajati iluzí, je to přirozenost čitty – že je to činnost mysli, její práce, právě tak, jako dělají svou práci plíce a tak dále.

Ano.

Takže ona vytváří iluzi.

Přesně tak.

Ale můžeme být objektivní a jen pozorovat, co dělá, stejně jako pozorujeme plíce.

Přesně tak. Vezměme si výraz sat-čit-ánanda. „Sat“ je bytí čili být. „Čit“ je Vědomí, vědomí bytí, a „Ánanda“ znamená blaženost. Existence, Vědomí, Blaho. Mylně se to chápe jako popis stavu Subjektivit, Nirvány. Tak tomu ale není, protože Nirvána v takovém stavu existovat nemůže, nemůže tu být ve stavu, kdy Vědomí si je vědomo své vlastní existence. Nirvánu nedokážou vyjádřit žádná slova. Popis nevyjadřuje noumenální stav, ale stav v oblasti jevů. Každý popis se týká projeveného.

Jak říká Lao Tse, „Jakmile to pojmenujete, není to TAO.“

Pojmenujte to a je to pryč. Usilujte o to a snažte se to dosáhnout a je to pryč. Stále se na něho odvolávám, protože je to tak krásné dílo: „Jen když se po tom sháníte, tak to ztratíte. Ale nemůžete z toho uniknout. Protože nemůžete udělat nic, ztichnete a mluví ono. Promluvíte a je to pryč. Veliká brána milosti je otevřená dokořán a nic nestojí v cestě.“

*

Pozorování znamená prostě bytí.

Ano, pozorování je pouhé bytí, není to pozorování nějakým pozorovatelem.

Jednou někdo řekl, že nejvyšším stavem Vědomí je, když svědek se propadne do toho, co je pozorováno. To jste měl na mysli, když jste mluvil o stavu pouhého bytí?

Ano, pozorování je stav Vědomí, který tu je, pokud je tu něco, co lze pozorovat. Pozorujete ptáky a lidi, jak přicházejí a míjejí vás, a tak podobně. Když se to zastaví, když není nic, co by se dalo pozorovat, tento stav se prohloubí. Ramana Mahariši to nazývá „přirozeným stavem“.

Kdy vy jste těmi ptáky nebo přecházejícími lidmi, je to tak?

Pokud to chcete vyjádřit slovně, lepší je ale nedělat to.

Ve skutečnosti se to slovně vyjádřit nedá.

Není to nutné.

To, o čem teď mluvíte, je za pozorováním?

Ano. Obvykle je tu zaujetí. S jistým množstvím pochopení toto zaujetí zprůsvitní a je tu jen pozorování. Když mluvím a jednám, je tu stav pozorování, když tu ale není nic, co by se dalo pozorovat, prohloubí se to v ne-pozorování. V tomto stavu je vědomí přítomné v tom smyslu, že poznáváte chuti a cítíte zvuky velmi pasivním, nezaujatým způsobem. Je to přirozený stav ne-pozorování. Pokračuje-li stav ne-pozorování po nějakou dobu, prohloubí se ve stav samádhi.

Pozorování se pak vždycky vrátí?

Pozorování probíhá stále. Pozorování je totéž co Vědomí.

Ale když se pozorování zastaví a vy vejdete do hlubšího stavu, tak se z něho zase znovu vynoříte?

Ale ano, samozřejmě. Od ne-pozorování k pozorování. Je to jako změna rychlosti na dálnici. Nastane to automaticky. Ani na to nemyslíte. Jedno se mění v druhé přirozeně, spontánně.

Je nejhlubší stav nepozorování tím, čím je pro běžného člověka hluboký spánek, s tím rozdílem, že u džánáho existuje pocit probuzenosti?

Ano. To, co u je obyčejného člověka v hlubokém spánku nepřítomné, je ztotožněné vědomí, „já“. Ale sjednocené, neosobní, univerzální Vědomí tam být musí, protože ráno po probuzení to není stejné, jako když se znovu narodíte. To, co je v hlubokém spánku přítomno, je neosobní Vědomí, a to zajišťuje kontinuitu. V hlubokém spánku není přítomné ztotožněné osobní vědomí. Ale teprve po osvícení dojde k poznání, že neosobní Vědomí je přítomné vždycky, v jakémkoliv stavu.

*

POZOROVÁNÍ

Nedávno jste se zmínil o myšlenkách, které vás napadají, že jste něco na způsob loutky. Pak jste řekl o mudrcovi, že je svědkem myšlenek. Jak je to možné?

To je velmi pěkná otázka. Mudrc nepozoruje myšlenky. Myšlenka je pozorována.

Je to Vědomí?

Je to Vědomí. A když mysl myslí, když si běžný člověk myslí „já pozoruji“, je to pouhý sebeklam. To není pozorování. Je to mysl, sledující práci myslí. Mysl sledující mysl je činná během zdánlivě probíhajícího času v oblasti jevů a neustále porovnává a posuzuje reakce.

*

I když tu není žádné „já“, je tu ještě psycho-fyzický proces. Pokud jde o pozorování po osvícení, kdy tu už není žádné „já“, existuje při něm nějaký pocit oddělenosti mezi tím, co pozoruje, a tím, co se jeví jako jev?

Pozorování je noumenální působení. Není tu žádný „svědek“, který by něco pozoroval, a právě to znamená nepřítomnost myslí. Je-li tu mysl, je tu „já“, pozorující nějakou událost, a proto je tu i posuzování a srovnávání. V prvním případě tu ale žádné srovnávání není. Je to čisté pozorování, ve kterém žádný svědek coby jedinec není. A proto mluvit o *svědkovi* jako takovém znamená nepochopení. Nikdy tu není *určitý* svědek nebo *nějaký* svědek. Může tu být jen pozorování coby noumenální působení. Když někdo v rozhovoru s Maharadžem řekl „já pozoruji“, Maharadž ho zarazil a řekl: „To není pozorování.“

*

POKRAČUJÍCÍ PŮSOBENÍ PODMÍNĚNOSTI

Mluvil jste o podmíněné myslí a o tom, že osvícená bytost není podmíněna žádnými návyky. Ale Maharadže vyvedlo z míry, když jste nepřijel patnáct minut před začátkem, dokonce i když jste přišel jen pět minut před začátkem. Byla jeho mysl podmíněná?

To je skutečně dobré téma. Když se Maharadže ptali „Máte myšlenky?“, řekl: „Nejen myšlenky, objevují se i přání a emoce. Ale při doručení se nepřevezmou. Myšlenky a touhy mohou vyvstat, ale jen se pozorují.“ Organismus pokračuje v činnosti i po osvícení a může fungovat *pouze* podle svých vrozených vlastností. Jednou z Maharadžových vlastností byla netrpělivost a toto byl příznak netrpělivosti.

Nicméně byl podmíněný tak, že vás pravidelně očekával patnáct minut před začátkem.

Byli tam čekající návštěvníci. A tak se projevila netrpělivost, jak to odpovídalo jeho povaze. Myšlenky a obavy v džňáním vyvstanou a jen se pozorují. Nezanechávají po sobě žádný zbytek. Mohli jste vidět, jak se Maharadž v jedné minutě na někoho divoce rozčílil a doslova v příští minutě někdo něco řekl a Maharadž se zaradoval. Žádná reakce v něm nic nezanechala. Reakce byla spontánní a byla přijata. Ale kdyby poznání nebylo úplné a pravdivé, pak by si jeho organismus mohl myslet: „Považují mě za džňániho, čeká se ode mě, že se nerozhněvám. Musím si dávat pozor, abych se nerozhněval.“ Maharadž se o to ani v nejmenším nestaral. Hněv vyvstal a bylo to. I po osvícení je mezi jednotlivými psycho-fyzickými organismy nesmírné množství rozdílů. Maharadž překypoval vznětlivým temperamentem, zatím co Ramana Mahariši byl klidný a rozhněval se málokdy. Je to dáno rozdílností vrozených povahových rysů dotyčných organismů. Více či méně fungují dál na základě původních vlastností. Není tomu tedy tak, že by osvícení vytvářelo kopii nějakého přesného prototypu osvícené bytosti.

*

KAUZALITA

Existují v džňáním příčiny a následky i tehdy, kdy už v něm neexistuje žádná osobnost? Působí na džňániho i nadále zákon kauzality?

Ale ano, celé to drama je založeno na kauzalitě. Dojde k určitému jednání a to má své následky. Tyto následky se stanou jednáním, které má za následek další následky. Neustále dochází k opakování příčin a jejich následků. To je podmiňování, což představuje evoluci.

Nicméně pokud jde o džňániho...

Džňání se do tohoto podmiňování nezaplétá. Dochází k podmiňování a džňání to pouze pozoruje. Všechno, co probíhá, se jen pozoruje, včetně jeho vlastní role.

Ale dochází v psycho-fyzickém organismu džňániho i nadále k podmiňování?

Jistě, psycho-fyzický organismus džňániho je součástí kauzality a fungování. Všechno, co se děje skrze jeho psycho-fyzický organismus, se děje naprosto stejně, jako když probíhá jednání a jeho následky v jakémkoliv jiném psycho-fyzickém mechanismu.

Takže i spontánní jednání, které skrze džňániho probíhá, vede k následkům, které se mu mohou vrátit.

„Které se mu mohou vrátit.“ Kdo je ten „někdo“? Jednání, ke kterému i po osvícení prostřednictvím psycho-fyzického organismu džňániho dochází, bude jistě mít pro tělo následky. Pokud džňání mluví a ostatní lidé mu naslouchají, pak akce mluvení/naslouchání bude zcela jistě mít následky, doufejme, že blahodárné! Takové rozhovory mohou nepochybně mít za následek tělesnou vyčerpanost. Ale džňání se tím neznepokojuje.

*

MYŠLENKY, TOUHY A EMOCE

Když vás přepadne hněv, co s ním uděláte?

Objeví se ve mně; nejprve to ale proberme u vás. Když řeknete, že jste rozhněvaný, co se vlastně děje? Povězte, co tím v podstatě míníte, když řeknete, že jste se rozhněval?

Řekl bych, že mi na něčem záleží, nebo jsem něco nesprávně pochopil...

Ne, ne, ne, já nemluvím o příčině hněvu. Neptám se vás na *důvod*, proč jste se rozhněval. Když říkáte, že jste rozzlobený, může to být jedině v současném okamžiku, chápete? Předtím tu žádný hněv nebyl. Hněv vznikne v současném okamžiku, je to tak?

Ano.

Když říkáte, že se hněváte, chcete tím ve skutečnosti říci, že je tu hněv, mám pravdu?

Ano.

Takže to, co vznikne, je pocit hněvu, ať už je jeho příčina jakákoliv. V současném okamžiku vznikne prožitek hněvu. Potom, když dodávku tohoto hněvu převezmete a řeknete si „hněvám se“, dojde k tomu, že se dostanete do horizontálně probíhajícího hněvu. Samotné vyvstání hněvu je vertikální záležitost. Nad tím nemáte žádnou moc. Vyvstání určité myšlenky nebo pocitu je něco, co nemůžete nijak ovlivnit. Je to vnější dění. Může to být cokoli. Bez jakéhokoliv důvodu může vyvstat pocit radosti! Objeví se pocit strachu a začnete to zkoumat: „Proč jsem se lekl?“ Ta myšlenka nebo pocit hněvu je něco, co se objeví a co člověk nemůže nijak ovlivnit, ať už je osvícený, nebo není. A tak když vyvstane pocit hněvu, začnete se jím horizontálně zabývat a říkáte: „Jsem rozhněvaný. Proč se hněvám? Neměl bych se rozhněvat, ať už to má jakoukoliv příčinu.“ Ale všechno to probíhá horizontálně, v čase. Původní vyvstání hněvu bylo vertikální, objevilo se v současném okamžiku. Džňání se do horizontálního, časového dění vtáhnout nenechá. Když se rozhněváte a něco vám vadí, tak jde-li o vás, rozhodnete se, že se pokusíte zjistit, z čeho ten hněv pochází a jak se ho zbavit,¹⁾ co byste mohl udělat, abyste se pomstil, a tak podobně. (se smíchem) To je horizontální rozvíjení emoce.

A to vy nedoporučujete.

Doporučovat to? Pokud jste s tím spokojený, tak si toho užívejte podle libosti. A teď se vrátím k tomu, co se stane, když vyvstane hněv u mě. Podstatné je, že „já“ nejsem rozhněvaný. Nad vznikem nějaké myšlenky nebo nad vyvstáním strachu nebo čehokoliv jiného nemám žádnou moc. Vyvstání jakékoliv myšlenky, emoce nebo pocitu je na organismu nezávislé. Otázka zní: „Co se děje tomuto organismu, když v současném okamžiku vytryskne hněv?“ Zapletete se do něho. V mém případě tomu tak není. Pocit hněvu se objevit musí, protože to nemůžete nijak ovlivnit. Pak se pocit hněvu pozoruje. Není tu žádné zaujetí hněvem. Hněv vyvstane vertikálně, pozoruje se a ustane. Není tu horizontální zabývání se hněvem.

Míníte tím, že ho pozorujete a necháte ho být?

Ne. Nenechám ho být *já*. To je to celé.

Přijmete ho?

¹⁾ což jsou metody psychologické a metody většiny náboženských a duchovních směrů, které rozlišují „správné“ a „nesprávné“ a patří tudíž k t.zv. Dlouhým cestám; Mistr Raměš učí tzv. Krátkou cestu sjednocení s Bytím (pozn.překl.)

Ne, *já* ho nepřijmu. Ten hněv nepřijímá ani neodmítá *já*, protože to by znamenalo...

Rozpoznáte ho okamžitě?

Pozoruje se. Bez jakéhokoliv zprostředkujícího svědka.

*

Řekl byste, že osvícení je jakýsi druh hry, v němž není žádné utrpení ani frustrace?

Ne. Je tu na příklad zármutek a vy to vidíte, hrajete tu hru, ale nereagujete na to. Dojde-li k osvícení, neznamená to, že by se v psycho-fyzickém organismu už neobjevovaly žádné myšlenky nebo emoce. Tak tomu není. Psycho-fyzický organismus je i po osvícení stále ještě organismem a ten na vnější událost nebo myšlenku zareaguje podle svých vrozených vlastností. Ale v tom okamžiku, kdy reakce vznikne, se tato reakce zpozoruje a odpojí. Nedojde k žádnému horizontálnímu zaplétání se do hněvu.

Vezměme si jako příklad pocit potěšení. Jednou jsem dostal otázku : „Když zjistíte, že někdo skutečně chápe, a vidíte, jak se mění, potěší vás to?“ Pocit potěšení vznikne. *Musí* vzniknout. V každém organismu *musí* vznikat nějaké myšlenky, pocity či emoce. Ale pozoruje se to a pak to ustane. Zemře-li někdo z rodiny, objeví se smutek, ale netrvá dál a dál. S takovýmto smutkem psycho-fyzický organismus žít nemůže. Může vyvstat zdrcující smutek – a pak si organismus počíná stejně jako předtím.

Platí to i o strachu?

Jistěže ano, platí to i o strachu. A zejména o negativních emocích, jako je tato.

Stále ještě uvažuji o takovémto pojetí fungování a tužeb. Bylo by správné říci, že touha pokračuje na nějaké neosobní rovině i potom, co se „já“ rozplyne?

Myšlenky, touhy a emoce vyvstat mohou. Maharadž obvykle používal výraz „Nikdy se nepřevezmé jejich dodávka“, což znamená, že se dál horizontálně nerozvíjejí. Vzniknou, jsou pozorovány, odpojí se.

Ale samotné fungování... Je pro mě obtížné pochopit fungování bez přání.

Přání vznikat mohou, nemusí ale nutně vést k zapletenosti. U běžného člověka touha často k zapletenosti vede.

Maharadž byl na příklad závislý na kouření. Když dostal chuť na cigaretu, zapálil si. Jeho psycho-fyzický mechanismus byl na tom závislý.

Když dostal hlad, najedl se, když se mu zachtělo vyjít si na procházku, šel se projít.

Ale není taková závislost totéž co touha?

Přesně tak. Touha se objeví, protože je součástí vědomí. Ale po osvícení či poznání, říkejme tomu jakkoliv, individuální organismus touhy pouze pozoruje. Jejich dodávka se nepřevezmé.

Nicméně vedou ale k jednání.

Je-li ta touha něco jako hlad nebo žízeň, myšlenka se zrealizuje v jednání.

Bez účasti intelektu?

Správně.

*

Odpusťte, bude-li to znít poněkud osobně. Když jste nám minule četl, všiml jsem si, že ke konci se u vás objevilo něco, co by se dalo nazvat emocionální reakcí. Objevily se slzy, zadržával vám hlas a vaše chování bylo viditelně jiné než obvykle. Mohu se zeptat, jaké to bylo pohnutí?

Objevuje se to zas! Byl to pohyb ve Vědomí, nad kterým nemám žádnou moc.

Byla s tím spojená nějaká myšlenka nebo představa?

Psycho-fyzický organismus, v němž došlo k osvícení, nezačne být apatický. Vznikají myšlenky. Objevují se emoce. Ale tyto myšlenky nebo emoce či přání nejsou při doručení převzaty. Jen prostě proběhnou. Nenastane žádná osobní reakce, jako na příklad rozpaky. Ani jsem neměl pocit „Podívejte, jak jsem senzitivní.“

A co bolest? Tělesná bolest. Existuje na nějaké rovině nějaký druh utrpení?

Ale, vy myslíte *toto* tělo? Ovšemže existuje. Jistě.

Ale protože „vy“ neexistujete, nemáte s tím vůbec nic společného?

Správně.

Raméši, řekl jste, že džňáni, člověk, který poznává Sám Sebe, se s tělem identifikuje i nadále, ale ne jako jednající já. Platí totéž i o emocích a myšlenkách?

Ano! Přesně tak. Neztotožňuje se s ničím, co vyvstává. Jen se to pozoruje. A ještě jedna věc: džňáni si nikdy není vědom toho, že je džňáni.

Není tu žádná potřeba být džňáninem?

Přesně o to jde. Není tu žádná potřeba. Prostě to je! Ať se děje cokoliv, jen se to děje. To je věc, která se často nechápe správně. Když dojde k osvícení, není nutné stále si uvědomovat, že k osvícení došlo. Pokud tu taková potřeba je, k osvícení nedošlo.

Ledaže bych se vás optal, jaký je to stav, ve kterém jste.

Ach ano. Potom by šlo o otázku a odpověď; ale v běžném životě nikdy není nutné ptát se sám sebe „Dělám to dobře, nebo ne? Považují mě za džňániho, nepředpokládají, že bych tohle udělal.“

Když se nějaký jedinec považuje za džňániho, vyčleňuje se tím z ostatních, a právě to džňáni nedělá. Je to tak?

Je to tak.

Raméši, když to nastalo u vás, cítil jste, že jste ztratil zájem o světské věci?

Ne, jediný rozdíl byl v tom, že zmizel pocit jednajícího já. Odjakživa tu byl totiž pocit, že tento organismus není někdo, kdo jedná, a že ať se stane cokoliv, je to součást chodu Celku, že je to osud tohoto organismu. A tak transformace nebyla něco tak zásadního, jak byste si mohl myslet. Alespoň v tomto psycho-fyzickém mechanismu to nebyla nijak závažná transformace, proběhla více méně spontánně. Vždycky jsem byl přesvědčený o dvou věcech: za prvé, že toto všechno je iluze, že nic není důležité, a za druhé, že ať se děje cokoliv, děje se to samo od sebe a já to nemůžu změnit.

Zjistil jste, že jste ztratil všechny touhy?

Ne ne, přání nezmizela. Přání se objevují dál, ale jsou to jen nápady. Emoce jsou jen nápady. Emoce, přání, myšlenky, všechno to jen vyvstane, ale nedojde k jejich doručení. Když se pozoruje to, co vyvstává, prostě to mizí. Ale vznik myšlenky, emoce nebo přání je něco, co organismus nemůže nijak ovlivnit. Mysl to podle své povahy buď „převezme“

a nechá se do toho vtáhnout, anebo, není-li tu „já“, vyvstání se pozoruje a to, co vyvstalo, se rozplyne.

A někdy se podle toho jedná, má-li to být, ale bez zapletenosti, že? Někdy jednáte podle svého přání a někdy se na něj díváte a ono se prostě rozplyne?

Myšlenka vyvstane a běžná mysl se do toho nechá vtáhnout: to je dobré, to je špatné, a tak podobně, a pak se rozhodne jednat. Ale ve všech případech bude jednat stále stejným způsobem. Jedinec se domnívá, že se rozhodl, ale toto jednání bylo už rozhodnuto v Celku. V případě džňáního nemůže dojít ke vměšování přemítající mysli. Objeví se myšlenka jako „mám hlad“ a když je nutné podle této myšlenky jednat, jdu a najím se.

A rozhněval byste se, kdyby nebylo nic k jídlu?

To se stalo jen velmi zřídka, že bych neměl nic k jídlu.

(se smíchem) To je ta nejlepší odpověď.

Je to ta nejlepší možná odpověď. Řeknu vám, proč. Ptal jste se mě jako jedinec jedince, co by tento jedinec za určitých okolností udělal. Říkám jen, že nevím, co se za určitých okolností, za jistých hypotetických okolností stane. Půjde-li o někoho, kdo je aktivní a jehož základním naturelem je sehnat si něco, v tom případě by dotyčný organismus možná sebral jídlo někomu, kdo ho má, osvícení neosvícení. Ale je-li organismus svou povahou pasívnější, patrně by se tím nevzrušoval.

A tak vy byste se mohl rozhněvat?

Ano, hněv by mohl vyvstat. Maharadže se jednou zeptali „Proč jste se rozhněval?“ On odpověděl „Kdo se rozhněval?“ Nehrál si se slovy. Hněv vzplane a je pryč. Neplane dál a dál.

Mohl byste nejednat hněvivě?

Říkám tolik, že hněv by *mohl* vyústit v jednání, jistě. Hněv by mohl vyústit v jednání, které by mohlo vést k tomu, že by tento psycho-fyzický organismus byl potrestán. Určitě.

I v případě džňáního?

Ano. Ve skutečnosti tu žádný džňání není. Ať dojde po osvícení k čemukoliv, ať nastane jakákoliv událost, vyvstání hněvu, ústící v jednání, které je potrestáno, to všechno se pozoruje. Ne jako moje jednání, ale jako součást chodu Celku.

Takže osvícenou bytostí se může ve skutečnosti stát každý, i když je nedokonalý, i když má touhy, i když jedná nesprávně, pokud si uvědomuje, že on není tím, kdo jedná, že je pouze nástrojem?

Organismus nezačne být po osvícení dokonalý. Je celistvý a celistvost zahrnuje oba protiklady. Tou základní, primární pošetilostí je hledání dokonalosti a džňání to chápe. To je to základní poznání. Cokoliv se stane, je součástí dění v Celku.

A to přináší vnitřní mír?

Vnitřní vyrovnanost nebo mír, je to jen jiné pojmenování.

*

JEDNÁNÍ

Zdá se, že džňání se ve skutečnosti nezaplétá, že je Vědomím, které se nezaplétá – to

jen pokračují existující vztahy?

Ano, to je důvod, proč tu není žádná zapletenost. Je tu jen pozorování nějaké události, pokud ta událost trvá. Není-li co pozorovat, tento stav přejde ve stav ne- pozorování.

Co potom motivuje osvíceného člověka, který je v tomto stavu, aby něco dělal? Vypadá to, jako by jen reagoval na okolnosti.

Řeknu-li „osvícený člověk“, žádná taková věc tu není, není tu jakýsi osvícený „člověk“, naprosto nic takového. A tak otázka motivace nevzniká. Všechny činnosti, k nimž skrze takový psycho-fyzický mechanismus dochází, jsou spontánní. Než proběhne jednání, mysl se do toho nevměšuje. To právě míním, když říkám, že jednání džňáního nemusí nutně být konzistentní nebo jasné pro rozumové chápání.

Dojde někdy při jednání místo ke spontánnosti k rozpakům, pokud jde o to, co dělat? Mohla by tu být nějaká nejasnost?

Ne, té spontaneitě je neodmyslitelně vlastní absence jakékoliv rozpačitosti. Rozpačitost je stavem mysli. Při spontaneitě je činnost mysli zcela vyřazena.

Dochází tedy k jednání. Dochází i k mylnému úsudku?

Ne. Při jednání, které je spontánní, nedochází k nejasnostem a neobjevuje se žádný správný nebo chybný úsudek. Nejasnost a schopnost uvažovat jsou ve skutečnosti jedno a totéž. Posuzování toho či onoho znamená nejasnost.

Říkáte myslím, že soucit či láska jsou způsoby, jimiž džňání může reagovat na lidské potřeby, že to ale může vypadat, jako by jednou o tyto potřeby pečoval a v jiné situaci to nedělal. Myslel jsem si, že ta jediná trvalá věc je láska, ale zřejmě tomu tak není.

Stav soucítění je prvotní, předchází všem emocionálním stavům duality: náklonnosti – odporu, sympatii – antipatii. Pod tím je stav soucítění, který je tu stále. Ať dojde v dualitě k čemukoliv, *není* to čin džňáního. Má-li určité jednání někomu pomoci, pak se objeví to, co bude patrně považováno za soucitné. Ale kdyby šlo o jiného člověka, jemuž se pomoci dostat nemá, pak nečinnost bude patrně považována za ignorování potřeby. Ani v jednom z obou případů se dotyčná událost netýká osvíceného člověka coby jedince. Nepochopení spočívá v tom, že s osvíceným člověkem se spojuje jednání. Neexistuje žádná spojitost mezi jednáním, k němuž došlo, a osvíceným psychosomatickým mechanismem, skrze který k tomuto jednání došlo nebo nedošlo. Organismus je pouze nástrojem.

*

REAGOVÁNÍ NA UDÁLOSTI

Řekl jste, že když člověk chápe jasně, přemítající mysl bude mít méně příležitostí škodit. Mluvil jste o někom, kdo žije v oblasti projevení? U džňáního je té škody méně?

Přemítající mysl džňáního byla dlouho ničena. Přemítající mysl je „já“. Přemítající mysl je ego.

Může džňání prožívat hrůzu?

Džňání nemůže hrůzu *prožívat*. Hrůza může nastat. Hrůza může vyvstat ve Vědomí.

Kvůli džňáního povahovým vlastnostem?

Správně. Organismus zareaguje. Pokud došlo k osvícení v somatotonickém typu organismu, který je bojovný, nemusí zareagovat hrůzou; může se postavit na odpor. Bude-li ale

organismus jemnějšího typu, na příklad viscerotonického, pak se objeví hrůza a dotyčný organismus může zareagovat jinak. Tím chci říci, že není možné vědět, jakým způsobem by za hypotetických okolností mohl zareagovat organismus, ve kterém došlo k osvícení. Ale z hlediska džňáního tu není žádný *někdo*, kdo by se tím zabýval, ať už bude reakce jakákoliv.

„Jak zareaguje?“ – to je přemítající mysl, která si představuje „Co udělá ‘já’ za takových a takových okolností?“ Chápete? Ona hypotetická situace je prostě výtvorem přemítající mysli, která tu v případě džňáního není.

Jeden z Maharadžových nepříliš častých návštěvníků, hinduista, si myslel, že všechny ty pasívní hinduistické postoje z něho udělaly slabocha, a tak změnil víru a dal se k bojovným sikhům. Jednou řekl: „Maharadži, říkáte pořád totéž – ‘Musíte přijmout to, co je.’ Nemůžu to přijmout. Co byste udělal, kdybych sem zítra přišel se skupinou svých spolubojovníků a začal mlátit tyhle lidi, co tu jsou?“

Maharadž řekl: „Nevím.“ Všichni se smáli. Báječný šprým. Ale Maharadž si všiml, že na něho upřeně hledím. Řekl „Copak je? Vy si nemyslíte, že to byl dobrý vtíp?“

Řekl jsem „Nevím, jestli to byl nebo nebyl dobrý vtíp. Ale nemohl byste to vyjádřit žádáním způsobem, který by byl pravdivější.“ Díval se na mě. Chápal, co míním.

Jiný návštěvník řekl: „Co je to mezi vámi a Maharadžem?“ Přirozeně jsme mluvili v marathi. Nic se nedělalo a neříkalo bez výslovného Maharadžova souhlasu. To byl přísný muž! Jeden z jeho příkazů zněl: „O mém učení se diskutuje jen v mé přítomnosti.“ Nechtěl žádný Maharadžův spolek, kde by se lidé scházeli a diskutovali jako politikové.

S Maharadžovým souhlasem jsem návštěvníkovi pověděl, jakým způsobem jsem pochopil Maharadžova slova; otázka byla položena jedincem jinému jedinci, ten tam ale nebyl. Proto přesnou odpověď na otázku „Co se stane za těchto okolností?“ je „Nevím.“ Jedinec řekne, že za těch a těch okolností udělá takové a takové věci. Tady ale žádný jedinec nebyl. Pokud k tomu zítra dojde, je možné, že Maharadž neudělá nic, ale někteří z posluchačů se možná budou bránit. Jindy se za stejných okolností může stát pravý opak, Maharadž může najednou zvednout hůl a postavit se na odpor.

I když se přemítající mysl domnívá, že ví, co za jistých okolností udělá, může se stát něco jiného, než předpokládala. Na příklad voják, který pochází ze tří generací válečníků, by řekl: „To je prosté. Za takových okolností udělám to či ono.“ Když ale dojde k palbě, může se přes to všechno stát, že pokračovatel tří generací bojovníků se dá na útek. Na druhé straně někdo, kdo byl vždycky spíše bázlivý, se může zachovat fantasticky odvážně.

V poslední světové válce byl držitelem maximálního počtu vyznamenání poměrně prostý člověk. Nebyl to ani důstojník, byl to myslím desátník, který bez přemýšlení jednal s takovou odvahou, že získal nejvíc vyznamenání. Uvažovat o tom, co se za hypotetických okolností může stát, znamená marnit čas. To ale neznamená, že operující mysl při své práci nevytváří představy. Používá paměť právě tak, jako ji používá přemítající mysl. Operující mysl z paměti čerpá. Ve skutečnosti *musí* využívat paměť, aby její činnost byla efektivnější. Ale znepokojení není součástí její práce.

*

„KDO JSEM?“ PRO OSVÍCENÉHO

Mám za to, že – jak jste řekl – když dojde k osvícení a člověk se už nadále neztotožňuje

s individuálním tělem, tak se jeho tělo se stává Celkem.

Ne ne ne, ne tělo.

Ne. Říkám, že když Vědomí se už nadále neztotožňuje s individuálním tělem...

Jako někdo, kdo jedná. Ale identifikace s tělem musí pokračovat. Jak jinak by tělo mohlo fungovat? To je důvod, proč jsem řekl „Když oslovíte jménem Ježíše, Buddhu nebo kteréhokoliv jiného Mistra, odpoví vám.“ Identifikace s tělem *opravdu* pokračuje. A co víc, i když je tu poznání, že on sám nejedná, musí i nadále používat pojmy „já“ a „můj“. Kdybych říkal neustále „Raměš“, znělo by to směšně a bylo by to směšné. Proč bych neměl dávat přednost slovům „já“ a „moje“, týká-li se to těla? Proč bych tato slova nepoužil, když jednou vím, že tím, kdo jedná, není Raměš?

Možná jsem se špatně vyjádřil...Zeptám-li se vás nebo někoho jiného s poznáním Boha „Kdo jste?“, bezprostřední reakce bude „Jsem Celek Vesmíru“, nemám pravdu?

Dal bych přednost formulaci „Nejsem psycho-fyzický aparát, za který mě považujete.“

Z literatury jsem pochopil, že když se Vědomí už neomezuje na totožnost s ego-mind-body, stává se Celkem.

Ano.

S tímto přístupem jsem si zkoušel představit si, že ztotožním-li své tělo s celým Vesmírem, pak všechny jevy, všechna těla jsou uvnitř mého těla.

Ne. S tělem je to úplně jinak. Jakmile se jednou přestanete vnímat jako já jednající v těle, nemusíte se ztotožnit s ničím jiným. O to tu jde.

Přesto tím nejbližším by asi byl vesmír. Vesmír, který je věčný a obsahuje všechno.

Ano, jenže vy si ve skutečnosti myslíte, že jste Celkem. Kdo si myslí, že je Celkem? Není třeba si myslet, že jste totožný s Celkem.

Pokud by si ale Vědomí uvědomovalo samo sebe, pak by všechny jevy byly evidentně uvnitř tohoto Vědomí. Je to jako s akváriem: to, co je uvnitř akvária, je součástí akvária. Snažím se jen představit si to. Ztotožňuje-li se Vědomí s nekonečným vesmírem, pak můžu chápat, že Vědomí už není připoutáno k tomuto tělu o nic víc než k jinému tělu nebo ještě k dalšímu tělu, protože všechna tato těla jsou uvnitř Vědomí.

Ano, přesně tak, to ale neznamená, že by se nevnímaly rozdíly. Nejen že se vnímají rozdíly a rozmanitost, ale chápou se a oceňují se s pocitem údivu nad tím, že může existovat taková nesmírná mnohotvárnost, a že přesto celou tou mnohotvárností proniká skrz naskrz jediná Unicita. Myšlenka „Já jsem Celek“ se vůbec neobjeví. Není nijak nutné mít takovou představu. Jakmile jednou zmizí pocit totožnosti s tímto psychosomatickým systémem jako s individuálně jednajícím já, všechny myšlenkové závěry jsou zbytečné. Všechno se chápe v nádherné rozmanitosti. K otázce „Kdo jste vy?“ vám povím něco docela zábavného Jeden můj přítel v San Francisku chtěl mít stále přehled, kde právě jsem, a tak zavolał Rayovi, jestli jsem už přijel. Ray odpověděl „Ještě ne, a kdo jste vy?“, a Adrien řekl „Tohle, milý příteli, je moc, moc těžko definovatelná věc.“

Ale džňání by to nepovažoval za tak moc těžko definovatelnou věc. Pokud tomu dobře rozumím, džňání by mohl odpovědět jediňě...

Řekl by: „Tady Raměš.“

CTNOST

Je džňáni ctnostný?

Za ctnost by se dala označit nehledaná dovednost, s jakou mudrc naprosto přirozeně, bez pocitu „já“ žije a jedná ve společenských vztazích i v praktických záležitostech. Lao Tse o takovém životě bez „já“ říká: „Největší ctností je nezamýšlená ctnost, proto je to ctnost. Nižší ctnosti obsahují uvědomování si, že jde o ctnost, proto ctnostmi nejsou. Nejvyšší ctnost nevzniká přinucením, přesto ale nic nezůstane nevykonáno. Nižší ctnosti vyžadují přinucení, ničeho se tím ale nedocílí.“

Běžný člověk chce být čestný, potřebuje však, aby se vědělo, že je charakterní. Lao Tse by řekl, že toto není ctnost. Přirozeně mravný člověk se zabývá svou prací a to, k čemu skrze něho dochází, je ctnostné, protože v tom není žádný osobní záměr. Neexistuje nic, co by si mudrc od kohokoliv osobně přál. Odvážné a přirozené prožívání pramení z niterného cítění – na rozdíl od vyumělkované ctnosti, která spočívá v dodržování řady určitých pravidel nebo způsobů chování. Snaží-li se někdo dodržovat určité zásady, je to nutně spojeno s obavami a s pocity viny z nedorozumění v dané situaci. Jelikož charakterní jednání a neokázalá přirozenost mudrce jsou nenápadné, lidé si jich často ani nepovšimnou.

Příčinou možná je, že existuje něco na způsob duchovní bezvýraznosti, která účinkuje podobně jako přirozené ochranné zbarvení ptáků nebo zvířat. Abych opět ocitoval Mistra Lao Tse: „Největší dokonalost vypadá nedokonale, přestože její působení přináší účinky, které nepomíjejí. Největší plnost se zdá být prázdná, přestože je nevyčerpatelná. Největší síla vypadá jako poddajnost. Největší dovednost se zdá být neobratností. Největší výmluvnost působí zdánlivě jako váhavost.“

Charakternost a neokázalá přirozenost mudrce nejsou záměrným sebezahlazováním, není to sebetrestání jako u masochisty. A není to ani zaujímání pokorného postoje v přítomnosti něčeho vyššího, než jsme my sami. Je s podivem, jak nesmírně pokorní jsou úředníci vůči svým nadřízeným a jak arogantní dokážou být ke svým podřízeným. Pokora je často plášť, který se použije a zahodí. V prostém a spontánním prožívání je pokora součástí tohoto prožívání. Skutečně mravný člověk se nemusí ptát sám sebe „Měl bych vypadat pokorně, nebo ne?“ Je to spíš něco na způsob praktické bezelstnosti kočky.

Mudrc nebo moudrý člověk si dobře uvědomuje vyumělkovanost světa lidí.

Jak tato samozřejmost vzniká? Dá se získat?

Ta otázka vychází ze stejné touhy jako snaha poznat tajemství nějaké dovednosti a osvojit si ji, buďto metodou „krůček po krůčku“, anebo pomocí nějakého slovního návodu. Čím to je, že lidé chtějí, aby se jim vysvětlil tanec, místo aby jen pozorovali a zkoušeli to sami? K čemu jsou formální instrukce u něčeho tak přirozeného, jako je plavání? Proč potřebují lidské bytosti číst knihy, aby pochopily kopulaci?

V mytologii mnoha kultur se objevuje téma pádu člověka – jak ztratil milost nebo se oddělil od přirozenosti a musel ji nahradit technologií. Jak řekl Lao Tse: „Když bylo ztraceno velké TAO, objevily se ideály lidskosti a spravedlnosti. Když se objevily vědomosti a důmysl, začalo velké podvádění. Když rodinné vztahy začaly být disharmonické, objevily se ideály dobrých rodičů a poslušných dětí. Když národ upadl do nepokojů a bezpráví, objevily se ideály loajálních ministrů.“

MORÁLKA A SOCIÁLNÍ MĚŘÍTKA

Sokrates a Ježíš Kristus byli odsouzeni k smrti, protože se prohřešili proti morálce společnosti, ve které žili.

Ano, kvůli přestoupení morálních norem, které tehdy platily.

Připadá mi, že z největší míry je to reakce na zájem, který jak se zdá lidé mají na vztahu mezi morálkou všedního dne, morálkou na politické a sociální rovině, a stavem Vědomí, jehož se člověk snaží dosáhnout. Ty spolu nijak nesouvisejí.

To je pravda. Víte, Ježíš Kristus skutečně nebyl ukřižován bezdůvodně. Ten důvod vycházel z kritérií převládajících v tehdejší společnosti a z jejích právních norem. Jenomže to Ježíši Kristu nezabránilo udělat přesně to, co udělal.

Míním to v jiném smyslu. Neuvažuji o tom jako o dobrém nebo špatném z hlediska zákonů společnosti.

Ze stanoviska osvíceného člověka se taková otázka vůbec neobjeví. Každé jednání je spontánní. Osvícený se nerozhoduje. Pro něho je rozhodování nemožné, protože tu není pocit osobně jednajícího já. Zvažování „Měl bych to udělat, nebo neměl?“ vůbec nevznikne.

V jednání osvícených neexistuje žádná averze a žádné předběžné zvažování?

Správně. Neexistuje žádná zášť nebo plánování. A je tu přirozeně laskavost, chcete-li to tak nazvat. Nikdo ale nemůže říci, jaký tato dobrota bude mít při spontánním jednání dopad.

Je v tomto poznání milující uvážlivost?

Není v něm vůbec žádná uvážlivost.

Vůbec žádná?

Vůbec žádná! (se smíchem) Dopadne to buď dobře nebo špatně.

Ale být jen nástrojem...

Je to niterné chápání. V okamžiku, kdy je třeba jednat, mysl nezvažuje „Mám to udělat, nebo nemám?“ a neřekne si pak „Ale co, je to jedno. Neudělám to, ani to. Jsem pouhý nástroj.“ To všechno je stále ještě činnost mysli. A ta tu prostě není, pochopte. Přemítající mysl tu prostě není. Přemítající mysl je mysl někoho, kdo jedná.

Nezačne vyvstávat láska, jakmile jednou pocít „já“ a pocit oddělenosti odpadnou?

Ano. Co ale míníte láskou?

Pocit jednoty.

Můžete tomu říkat láska, soucítění nebo nějak podobně. Můžete to nazvat soucitem, láskou, tolerancí, duševní rovnováhou, pokojností. Všechno jsou to nálepky a jsou vedlejší. Není vůbec nutné dávat tomu nějakou nálepku.

Ale řekl byste, že osvícený člověk by nepomýšlel na zabítí?

Ano. Ano, to bych řekl.

Ježíšův výrok, že Bůh je láska, je tedy neúplné tvrzení?

Ano. Ale pochopte, je to tvrzení, jemuž ti jedinci, kterým je říkal, mohli porozumět.

Jinak řečeno Ježíš tedy to poznání možná měl?

Určitě! Velmi často říkal „Otec a já jsme jedno. Království Boží je uvnitř, ve vás.“ Je nepochybné, že Ježíš měl plné poznání. Ale při tlumočení tohoto poznání musel sestoupit na úroveň svých posluchačů.

*

SMRT

Řekl byste, že mezi Vědomím v klidu a Vědomím v pohybu není žádný rozdíl?

Není tu žádný základní, principiální rozdíl.

Vnímá se tedy Vědomí v pohybu v celé své nádherné mnohotvárnosti?

Ano, je to tak.

Pokud jde o smrt, jde tedy pouze o ustání pohybu vnímající části? Ustane při smrti vnímání?

Vnímání při smrti ustane v jakémkoliv psycho-fyzickém organismu, ať k osvícení došlo či nedošlo.

Ale s poznáním, že vnímání je neosobní aktivita, by tu nebyl žádný pocit ztráty, bylo by tu jen...

Míníte v okamžiku smrti? Když nastane smrt?

Ne, předtím.

Aha.

Takže by tu nebyl žádný strach z nějaké ztráty, žádné ulpění.

Vůbec žádné. To je důvod, proč u mnoha světců byla smrt popisována jako nádherná událost. Protože žádné „já“ neexistuje, smrt se nevnímá jako něco, co se děje „mně“. Proces smrti se jen pozoruje. A jelikož je tu pozorování, žádné „já“ tu už není.

A není tu žádný strach?

V podstatě máte naprostou pravdu. Nebyl by tam žádný pocit strachu nebo ztráty.

Je nějaký rozdíl mezi smrtí body-mind organismu u běžného člověka a u džňáního?

Žádný. Absolutně žádný. Tím, že psycho-fyzický organismus je považován za džňáního, za jedince, za nějakou osvícenou osobu, vzniká velké nedorozumění. Domníváte se, že dotyčný organismus se najednou v cosi promění. Nic podobného se nestane! Psycho-fyzický organismus pokračuje po osvícení či po probuzení dál ve své činnosti, víceméně stejně jako předtím. Bude jednat podle svých vrozených dispozic.

Takže se musí vyloučit pocit jednajícího já. Ale přesně to se děje, když umírá psycho-fyzický organismus běžného člověka. I tehdy je vyřazen pocit jednajícího já. Takže tu není žádný rozdíl?

Žádný! Pokud jde o psycho-fyzický mechanismus, po smrti žádný rozdíl neexistuje. A žádný rozdíl není ani ve Vědomí. V jednom případě ustalo sebeztotožnění Vědomí před smrtí psycho-fyzického organismu a v druhém případě končí jeho sebeidentifikace smrtí.

Je to ten jediný rozdíl mezi džňáním a běžným člověkem?

Správně!

Kapitola sedmá:

Neosobní proces dezidentifikace

POVŠECHNÝ PŘEHLED

K čemu by se dala připodobnit zkušenost, kdy všechno se najednou rozplyne?

Přímá a bezprostřední odpověď zní: „Kdo to chce vědět?“ Ale podívejme se na to následovně. Je to úplně stejné jako s hlubokým spánkem. Každý ví, co je stav hlubokého spánku, co ale odpovíte, když po vás někdo bude chtít, abyste řekl, čemu se stav hlubokého spánku podobá?

Podstatný ve skutečnosti není předmět otázky, ale fakt, že „já“ chce vědět, k čemu by se to dalo přirovnat. Nepřijímá se dění jako takové. Pořád je tu otázka „Kdo?“ Na příklad výraz nešťastná náhoda znamená, že se stalo něco předem nepředvídatelného, co nebylo v plánu. A přece se pokaždé ptáme, kdo tu nehodu zavinil. Mysl chce vždycky vědět, kdo za to nese odpovědnost. Právě otázka „kdo“ je příčinou všech lidských problémů. Když se událost přijme a pochopí se, že nástroj, skrze který k ní došlo, je nepodstatný, pak proměna z osobního do neosobního, z individuálního do univerzálního proběhne daleko lehčeji.

Existuje vyprávění, jak jistý Mistr přečetl mnichům krásný buddhistický text. Sotva dočetl, hned se objevil dotaz: „Kdo to napsal?“ Mistr odpověděl: „Kdybych řekl, že autorem je Buddha, uctívali byste tento text každé ráno květinami. Kdybych vám řekl, že ho napsal stařešina, také byste si ho vážili, ale nezbožňovali a neuctívali byste ho, jako kdyby ho byl napsal Buddha. Kdybych vám pověděl, že autorem je jeden z mnichů, nevěděli byste, co si o tom máte myslet. A když vám řeknu, že ho napsal kuchař, tak se mu vysmějete.“

Ten „někdo“ není ve skutečnosti fyzický. Uvidíte krásnou malbu a hned se ptáte: „Kdo to namaloval?“ Nevnímá se, že to, co je podstatné, je samotná *událost*. Aby mohlo docházet k událostem, jsou vytvářeny nástroje, onen „někdo“. Ten „někdo“ je jen nástroj, jehož prostřednictvím k tomu dojde. Vždycky jsem cítil, že nejlepší způsob, jak to pochopit, je dívat se na celý svět, na celý chod Celku jako na dílo nějakého spisovatele. K událostem dochází prostřednictvím určitých organismů. To, co se děje, má určitý dopad, vyvolává to jisté důsledky. A tak autor vytvoří nové postavy, aby jejich prostřednictvím k tomu mohlo dojít. K událostem nedochází kvůli nástrojům, kvůli organismům. Organismus je vytvořen s jistými danými vlastnostmi, aby mohlo proběhnout určité jednání. Když se toto poznání stane základem každodenního života, můžete mluvit i jednat právě tak, jak je třeba.

Když Ježíš říká, že se nemáme obávat zítřka, neznamená to, že nám doporučuje naprostou nezodpovědnost. Nemít starost o to, co se stane zítra, se musí zkombinovat s „vyděláváním na chléb v potu tváře.“ Zkombinujte ty dvě věci a máte mantru pro krásný a přirozený způsob života. Právě obavy z toho, co bude zítra, v nás vyvolávají napětí. Došli jsme tak daleko, že náš každodenní život je plný napětí. Jak pravdivý je vtip „Měl jsem strašný život. Díky Bohu se většina z toho nikdy nestala.“

Krišna říká Ardžunovi: „V této snové hře ti byla přidělena určitá role. Musíš ji hrát bez obav z následků. To jediné, co můžeš dělat, je hrát svou roli, jak nejlépe můžeš. K čemu to povede, není ve tvých rukou.“ V tom je celá podstata Bhagavad Gíty.

Když toto jediné prosté sdělení doputuje, kam má, nezbývá už nic, co by se ještě mělo udělat. Je to pochopení, že samotným základem života je změna, že protiklady jsou dva

vzájemně spojené póly a ne neslučitelné opaky, mezi kterými musíme jeden zvolit. Potom se přemítající mysl přestane vměšovat, přestane ovlivňovat operující mysl a ta bude mít plnou svobodu, aby se mohla soustředit na to, co dělá.

Objeví-li se toto pochopení, pak nejen občas, ale pravidelně večer zjistíte, že vaše denní práce probíhala s větší efektivitou, byla hotová mnohem dřív a téměř úplně bez napětí.

„No a co mi to přinese?“, zeptá se „já“. Pokud od toho něco očekáváte, nepřinese vám to nic. Když se nic neočekává – a důsledkem tohoto pochopení je, že očekávání zmizí – pak toto pochopení působí svým vlastním kouzelným, tajemným způsobem. Operující mysl jedná, nejsou tu útrapy přemítající mysli. Práce je rychlejší, účinnější a není v ní žádné napětí. A tak *to* je tím přínosem.

Poznání a prožívání nejsou od sebe oddělené. Poznání způsobí hmatatelnou změnu života, jeho prožívání, a je to změna tak přirozená, že ji člověk někdy ani nezaznamená. Kupodivu si jí všimnou jen ti kolem nás. Jednáte zcela přirozeně, obyčejně, jednoduše, žádnou změnu nečekáte. Proto se změna objeví. Objeví se a ti kolem si jí všimnou. Proč byste o ní měli vědět vy? Děláte prostě to, co děláte, bez pocitu úzkosti nebo očekávání. Ti ostatní, co s vámi přicházejí do kontaktu, si toho jaksi všimnou. Řeknou: „Ten John se nějak změnil.“ Změna je v tom, že člověk už neusiluje, aby se někomu zavděčil, a že už dychtivě nehledá uspokojení v něčem zevním. Zjišťuje, že lidé k němu přicházejí, otevřeně se mu svěřují se svými problémy, ptají se ho na radu, a protože už nemá žádné sobecké zájmy, je jim obvykle k dispozici. Radu jim asi nedá, spíše něco mnohem účinnějšího: jejich problém s nimi rozebere. Sám si ani neví, proč si ho tak oblíbili. Je zřejmé, že k tomu došlo prostě proto, že se o to vůbec *nesnažil*. Jednoduše dál pokračoval ve svém normálním životě.

Poznání má tedy nějaké účinky, velmi pozitivní dopady nejen na vaše fyzické a mentální zdraví, ale i na ty, s nimiž přicházíte do kontaktu. Je tu ale jisté nebezpečí! Není-li poznání dostatečně hluboké a pokud určitá skupina považuje někoho za mudrce, pak to na něho může zapůsobit velmi opojně. Začne-li se „mudrc“ snažit, aby se stále choval jako mudrc, spontánnost se ztratí – a zmizí dávno předtím, než to zpozoruje.

Proč jsme dnes tady?

Zřejmě všichni něco hledáte. A co hledáte? Určitě to není něco, co můžete vidět, slyšet, čichat nebo chutnat. Znamená to, že to, co hledáte, není žádná věc. Takže to, co se hledá, není nic předmětného. A kdo hledá? Hledající musí být subjekt. Subjekt hledá nějaký objekt a to, co hledáte, považujete za jakýsi objekt. Čím ale hledající je? Hledající je v podstatě objektem. Co považujete za hledajícího, když si myslíte, že vy jako takový hledáte? Předpokládáme jakési „já“, které hledá; hledající je ale ve skutečnosti psychosomatický organismus, aparát, který hledá a sám sebe nazývá „já“. Něco se ztotožňuje s psychofyzickým organismem a říká „já hledám.“ Toto něco je Vědomí. Takže to, o čem si myslíte, že hledá, je ve skutečnosti objekt, objekt, který je součástí celkového projevení.

V projevení není mezi objekty žádný rozdíl. Všechny objekty jsou pouhými jevy ve Vědomí. To, co považujete za subjekt, za „sebe“, je ve skutečnosti objekt, a je vnímán jinými objekty, které samy sebe považují za subjekt. Někdo druhý vás vidí. Pro něho jste vy objektem a on sebe sama chápe jako subjekt. Ale obojí je v podstatě objekt, ten, kdo pozoruje, i ten, kdo je pozorován.

Co tento paradox znamená? Kdo hledá co? Jedinou uspokojivou odpovědí je, že Vědomí hledá samo sebe. Je to Subjekt, který hledá sám sebe. Vědomí, které se ztotožnilo s každým jednotlivým lidským organismem, pak označuje samo sebe za „já“. A toto „já“ je

pouhou představou. Je to neosobní Vědomí, které se samo ztotožnilo coby osobní vědomí. Je to osobní vědomí, které hledá svůj zdroj, kosmické Vědomí. Vědomí coby subjekt hledá sebe samo.

Právě tuto prazvláštní hru nazývá hinduistická filozofie „Líla“. Nelze pro ni najít žádné vysvětlení. Mystikové odedávna říkali, že projevení je jevem ve Vědomí, že je vnímáno Vědomím a že celé projevení je neosobní proces. Současní vědci říkají, že celé projevení je proces, který utváří sám sebe, což znamená, že se to prostě děje samo od sebe. Tento neosobní proces je hledání, s nímž se sami ztotožňujeme. Člověk věří „já něco hledám“, což znamená, že „já“ cosi hledá. Hledání se pak stává nesmírným utrpením.

Proč jedinec považuje sebe sama za samostatný subjekt?

Tato součást faktu, že to jediné, co existuje, je Vědomí, a že celé projevení je pouze jevem ve Vědomí, je pochopitelná alespoň pro intelekt. Není ale *přijatelná*. Není přijatelná, protože je tu hmatatelné tělo.

Dobře, jak to tedy můžu považovat za pouhý jev?

Ztotožňování sebe sama s tělem je tak naprosté, že navozuje v člověku pocit samostatné identity. A tato samostatná identita je pouhou představou, představou založenou na individuálním těle, které vypadá tak nezpochybnitelně. Je tělo skutečně opravdové? Mystikové vždycky říkali, že tělo je pouhý jev, že je to prázdnota. A vědci dnes docházejí k závěru, že tělo je pouze vibrační energie, uspořádané jistým způsobem. Buňky neustále odumírají, tvoří se nové, energie funguje dál, ale tato energie nakonec nemá žádnou hmotnou podstatu.

*

NÁHLÉ POZNÁNÍ

Vy říkáte, že ego a ten, kdo hledá, nejsou jedno a totéž?

Ne. Jsou totéž. A proto hledání musí začít v jedinci. Hledání začne v jedinci a když individuální hledající pozná, že po celou dobu hledal to, čím ve skutečnosti *je*, že hledající *je* tím, co se hledá, že tu nikdy žádné individuální hledání nebylo, hledání končí.

Ale začíná to jedincem a může to nakonec ustát jen tehdy, když toto „individuální já“ je naprosto zahlazeno, když je tu intuitivní vhled, že neexistuje žádný individuální chápající. Proto se říká, že je to *nenadálé* poznání.

Takže hledající odpadne.

Ano, hledající odpadne. Když hledající odpadne, když tu není vědomí probíhajícího času, když odpadne čas, je tu náhlé poznání. Takové poznání může nastat jedině v jiné dimenzi. Nikoli v oblasti, kde plyne čas.

Je hledání nevyhnutelné?

Hledání je nevyhnutelné. Je to tak.

Není tedy i osvícení nevyhnutelné?

Ano, jistě. Ale je nevyhnutelné jako neosobní proces, který musí dospět ke svému konci. A tak se nestaráte, ve kterém psychosomatickém organismu k němu dojde. To je poznání. Ať k němu dojde v kterémkoliv psychosomatickém organismu, nejedná se o nějaký psychosomatický organismus, který by začal být osvícený. Je to pouze objekt, skrze nějž

dojde k této neosobní události. A proto se nestaráte o to, ve kterém psychosomatickém organismu se to stane. Takovéto chápání „já“ se nerozvíjí. Ve fyzickém organismu došlo k vývoji, takže k této neosobní události může nakonec dojít skrze tento organismus.

*

Nerozumím tomu. Připadá mi, jako kdybych nějakou možnost volby měl. Rozhodl jsem se, že půjdu dnes sem, místo abych šel raději na pláž.

Předpokládejme, že rozhodnutí a svoboda zvolit si, co budeme dělat, jsou pouhé představy. Co na tom je tak těžké pochopit? Zájem o skutečnou podstatu vesmíru a o roli lidské bytosti v něm je součástí záměru už od prvopočátečního zpředmětnění. Samotné přání poznat vlastní pravou podstatu je součástí činnosti Celku. Záměrem je, že máme najít svou pravou podstatu. Při jejím nalezení dojdeme k poznání, že nejsme individuálními objekty, jak nám to klamně připadá. My jsme tím, čeho je celé projevení jen zrcadelným zpředmětněním.

Stejně, je to frustrující.

Hledání a procházení všemi možnými druhy frustrace je součástí tohoto procesu. Toto „já“ a jeho touha poznat „Já“, jeho Zdroj, je jakási hra na schovávanou. Ramana Maharishi jednou řekl žákovi, který byl celý utrápený, jak toužil poznat svou pravou podstatu: „Když skutečně *poznáte*, pak po poznání budete na tuto frustraci, na celé to prahnutí vzpomínat s velkým pobavením.“ Až do toho okamžiku je to krajně tragický žert. Dokud se hledání, které začíná v jedinci a končí jeho zahlazením, dokud se toto marné hledání nerozpozná jako zbytečné, je to opravdu tragické.

*

NEOSOBNÍ PŮSOBNÍ CELKU

Raméši, v oblasti jevů se Vědomí ztotožňuje s mechanismem, označovaným jako „já“.

Ano.

Život se prožívá z osobního hlediska.

Ano.

A když dojde k dezidentifikaci, ztotožněné Vědomí pozná, že je to neosobní proces.

Ano.

A tak všechna „moje“ rozhodnutí udělalo Vědomí.

Ano. Mohlo by to být rozhodnutí Vědomí sníst libru¹⁾ čokoládových sušenek, ale výsledkem pak mohl být nedobrý pocit. Udělají se nová rozhodnutí, rozhodnutí jíst určitá jídla nebo snad meditovat a výsledkem je, že se psychosomatický mechanismus cítí dobře.

Pokud se k tomu procesu přistupuje neosobně, prostě jako pozorovatel sledující neosobní dění, rozhodnutí učiněná Vědomím, pak ať jde o volbu jídla, posezení tady nebo meditování, je to v pořádku. Přistupuje-li se k tomu jinak, zesiluje to „já“.

Hled'te, ať dojde k jakékoliv činnosti, ať jíte zmrzlinu, nebo meditujete, v dané chvíli jste nic jiného udělat nemohl.

¹⁾ 1 libra = 0,454 kg (pozn.překl.)

Ve skutečnosti nezáleží na tom, jestli tento psychosomatický mechanismus neustále medituje, nemedituje, navštěvuje či nenavštěvuje různé duchovní akce.

Přesně tak.

Mám chuť na čokoládu. Ale dozvěděl jsem se, že to není zdravé, takže teď mám konflikt.

Ano, a tak se děje přesně to, co se dít má.

Jenže moje mysl je na rozpacích.

Mysl bude váhat, ale nakonec se rozhodne – vy se *domníváte*, že se rozhodnete – že čokoládu jíst nebudete, takže budete zdravý. Anebo, pokud je předurčeno, abyste zdravý nebyl, budete si myslet, že jste se rozhodl jíst čokoládu!

Takže z toho nemůžu uniknout.

Právě o to jde. Uvázl jste v tom. Dovolte, abych to vyjádřil následovně: prohlásíte „Špatně jsem investoval, a proto jsem přišel o peníze.“ A někdo jiný řekne „Dobře jsem investoval, a tak jsem hodně vydělal.“ Chci tím říci, že pokud je předurčeno, abyste přišel o peníze, napadne vás myšlenka investovat do něčeho, co se dá označit jako špatná investice. Je-li ale předurčeno, abyste peníze získal, něco vás napadne a díky tomu uděláte to, co pak ohodnotíte jako dobrou investici.

Není to moje volba.

Skutečně to *není* to vaše volba. Myslíte si, že jste se pro to rozhodl, a je *předurčeno*, abyste si to myslel; v tom je ten vtip, chápejte.

Víte, to právě je ten problém.

Je to ten problém, a co víc, je předurčeno, abyste ten problém měl tak dlouho, dokud proces dezidentifikace nedospěje k jistému bodu.

*

Pane Balsekare, není to dotazování „Kdo to chce vědět?“ něco jako použití jedu proti všem dalším představám? Nepřivede to člověka do stavu úplného utišení mysli?

Máte naprostou pravdu.

Protože kdykoliv se zeptám, kdo jsem, vrátím se do počátečního bodu.

O to jde. Přesně.

Nemůžu se z toho nekonečného kruhu dostat. Uvázl jsem v tom.

Ano. Je to mentální uvíznutí, kterým zahlazujete sám sebe.

*Nicméně položím-li otázku „kdo“, někdy mě to přenese k tichosti mysli, což mě přene-
se ke Zdroji.*

Jak krásně řečeno. Je to tak.

Takže to je podstata...

To je podstata! *Skutečně je to podstata.*

Nemělo by ale se to dotazování provádět určitým způsobem?

Dotazování nastane přesně tím způsobem, jak bylo předurčeno, že má probíhat. A má-li

po nějakou dobu probíhat „chybným“ způsobem, bude probíhat „chybně“.

Je to skutečně předurčeno, předem dáno?

Naprosto.

Kým?

Kým? (se smíchem) Vidíte, jak vyvstává „kdo“ a „co“ a „jak“!

V tomto psychosomatickém mechanismu tedy probíhá odvěký neosobní proces.

Přesně tak. A ať má být v tomto evolučním procesu dosaženo čehokoliv, nastane to prostřednictvím tohoto psychosomatického mechanismu. Nic míň. Nic víc.

Takže „já“ zachází s něčím, co patří někomu jinému?

Přesně. Skutečně ano. A zároveň na sebe berete problémy někoho jiného, odpovědnost někoho jiného. Proč na sebe brát něčí odpovědnost, vinu někoho jiného? Tak se netrapte, buďte spokojený.¹⁾ Neumím to zazpívat, ale někteří z ostatních to dovedou.

Je v tom nějaká hluboká vnitřní krása, něco, co budí úctu. A bezesporu to vhání slzy do očí. Je to blažené.

Opravdu, je to tak. A to štěstí, o kterém mluvíte, není nic jiného než přijetí. Můžete tomu říkat vzdání se, chcete-li, je to ale přijetí.

Moje mysl se ptá: „Odkud přicházejí ty slzy, odkud přichází ten smích?“ Připadá mi, že kdybych se přestal zaměstnávat tím „odkud“, byl bych skutečně volný.

Dejte to do pasivního tvaru a bude to přesně ono.

Myslíte „Kdyby to tu nebylo?“

Ano. Když ale říkáte „Kdybych se tím přestal zabývat“, není to správně.

Ano, chápu. Člověk tomu přidává osobnost.

Ano.

Kdyby tu nebylo žádné zabývání se příčinou, byla by tu svoboda.

To je ono! A ta situace může nastat jedině v tu pravou chvíli, na tom pravém místě a s tím pravým psychosomatickým mechanismem.

A do té doby se neustále ptáme, kdo nebo co...

Ano, až do té chvíle to máte na krku.

*

Proč se každý tak honí za osvícením? Vypadá to doslova jako mnoho povyku pro nic. A když se do toho dostanete, není to nic, s čím by se mělo tolik nadělat. Hned po sexu je to ta nejpřeceňovanější věc, co jsem kdy slyšel.

Ano, ani sex, ani osvícení není nic tak úžasného. Pokud jde o sex i o osvícení, říkám: berte to tak, jak to přichází. Proč s tím tolik nadělat? Celý život a jeho prožívání je proud a když ten proud přijmeme a vstoupíme do něho, život může být úžasně jednoduchý. Působí nám problémy, protože s ním bojujeme, nepřijímáme, co je v současném okamžiku. Chceme se stát něčím jiným, než jsme. Chceme, aby se dělo něco jiného, než co se děje.

¹⁾ populární anglické *Don't worry, be happy* (pozn.překl.)

Mohl byste nějak okomentovat „tichý, jemný hlas“?

Ano. I Hitler mluvil o „tichém, jemném hlase“, který ho při jednání vede. On si opravdu myslel, že je Božím vyslancem, který byl seslán na Zemi, aby vytvořil nadřazený německý národ. Tichý jemný hlas může být omyl. Když se člověk obrátí k Bohu nebo ke Skutečnosti, aniž by se odvrátil od svého vlastního já, dojde k mylnému pochopení. Tehdy se tichý jemný hlas změní v ohavný hlasitý kravál.

Jak poznáte, jestli je pravý nebo ne?

Nepoznáte to! A tak všechno, k čemu mělo skrze Hitlera dojít, se také *stalo*, protože se to stát mělo. Hitler jako jakási entita s tím neměl nic společného. Byl jen nástrojem, jehož prostřednictvím došlo k hrozným věcem, k nimž dojít mělo.

Jak jste právě řekl, nemůžete to vědět, a tak sebeklam je součástí působení Celku v dané době. To neudělal Satan. Je tu jediné Vědomí. Je tu jen Bůh. A tak všechno, k čemu dochází, se děje podle Jeho Vůle. Protože jsme ale podmíněni, a tak Boha chápeme jen jako dobro, které nemá nic společného s tím, co se chápe jako zlo, říkáme: „Proč se to stalo, proč se tu Hitler vůbec objevil? Proč v průběhu celých dějin existovala náboženská perzekuce?“ Odpověď zní: „Proč ne?“

Všechno je součástí dění v Celku. Celek se nestará o dobro a o zlo. A tak ať se v dané chvíli děje v chodu vesmíru cokoliv, musí se to přijmout. Nepřijetí znamená lidské utrpení. Dokud nedojde k tomuto přijetí, dokud tu není Milost – pojmenujte to jakkoliv – dokud tu není přijetí nebo vzdání se, jste předurčení k bolesti a utrpení.

Loni v červnu mě v Bombaji navštívil jeden americký Armén. Procestoval celou Indii během března, dubna a května, v měsících, které se k cestování hodí nejméně. Řekl mi, že putoval od severu k jihu s velkou nadějí, že najde něco cenného, a že našel jen ášramity papouškující Písma a chamtivé kněze, kteří natahovali ruce po penězích. Byl hrozně rozčarován. Chrlil to ze sebe asi dvacet minut. Přinesl jsem mu láhev vychlazené vody a sklenici. Vypil to najednou, tak jsem mu přinesl další. Když se zchladil, fyzicky i duševně, řekl: „Máte něco, co byste mi mohl říci?“

Odpověděl jsem „Když mi dáte možnost!“ Pak se uklidnil.

Jeho příběh je následující. Byl to úspěšný inženýr, měl jednu dceru a dařilo se mu dobře. Jednoho dne začal uvažovat nad tím, proč by měl vydělávat další peníze, když jich má dost. Prodal svůj podnik, začal číst o těchto věcech a něco ho přimělo, aby odjel do Indie. Když byl v ášramu Ramany Maharišiho, vyličil tam svůj strastiplný příběh někomu, kdo mu dal mou adresu a telefonní číslo, takže zavolaal a přišel.

Řekl jsem: „Položím vám jednu otázku, uvažujte o odpovědi. Odpověď, kterou dostanete, bude odpovědí na všechny vaše problémy.“

Zeptal se: „*Myslíte?*“

Řekl jsem: „Docela určitě! Prostě si vzpomeňte, co vás, naprosto spokojeného inženýra, změnilo v utrápeného hledajícího. Co způsobilo, že jste opustil svou práci a rozhodl jste se stát se hledajícím? Co vás změnilo v hledajícího?“

Chvilí jsme o tom mluvili. Pak jsem řekl: „Jestli vás nějaká síla změnila v toho, kdo hledá, nemyslíte, že za to, aby vás dovedla tam, kam máte být přiveden, je odpovědná ona? Proč na to tak tlačíte? Proč chcete skoncovat s touto žízň v nějaké konkrétní době?“

Rádi si představujeme, že tento body-mind řídíme, řízení ale není zapojené, že?

Děti, které řídí svá autíčka v zábavním autoparku, se cítí velmi důležité. Myslí si, že řídí. A co víc, mají si myslet, že řídí. *Baví je to, protože si myslí, že řídí.*

A pokud naopak řídíte vůz po silnici, je lepší si myslet, že ho ovládáte.

Ano. Ale i tady – ovládáte vůz skutečně vy, když dojde k opravdu kritické situaci, anebo tu ovládání je?

*

Říkáte, že neexistuje žádná metoda, která by se na to dala použít. Ale u některých věcí, které dělám, se snažím neztotožnit se s ničím, co je přede mnou, a zkouším jen pozorovat, aniž bych se do toho zapletl. Je tohle způsob, kterým se Vědomí pokouší mi něco dát?

Ano, ale ne vám. Evoluční proces probíhá prostřednictvím psychosomatického organismu a dojde ke všemu, k čemu v tomto psycho-fyzickém organismu dojít má. Jakýkoliv – řekněme – „pokrok“, který má nastat, *nastane*. A aby k tomu mohlo dojít, dojde i k patřičným výchovným metodám, které jsou k tomu nutné. Takže zjistíte, že někteří lidé procházejí různými druhy cvičení téměř nutkavě, protože to je přesně to, co mají dělat. Když prošli určitým množstvím takového výcviku, může nastat okamžik náhlého pochopení, že všechny ty praktiky „mě nikam nepřivedly.“ Potom dotyčný výcvik může skončit. A součástí chodu Celku je i to, jestli výcvik skončí.

Je podle vás Bůh něco vnějšího, anebo je to inherentní přirozenost uvnitř toho, co nazýváme svou individualitou?

Říkám, že Bůh je to jediné, co tu je. Takže otázka, jestli Bůh je venku nebo uvnitř, je skutečně nepodstatná.

Říkám, že to, co je neustále činné prostřednictvím bilionů lidských i všech ostatních organismů coby nástrojů, je Bůh či Celek či Vědomí. Všechny ty biliony lidských organismů jsou jen nástroje, jejichž prostřednictvím jedná Bůh či Celek nebo Vědomí. Je to ta jediná síla, která byla činná po tisíce let, je činná i teď a bude působit i nadále. Smyslem iluze je přimět nás, abychom se domnívali, že všechno, co děláme, děláme my.

Všechno se to nakonec zredukuje na vzdání se?

Ano. Dokud nezmizí „já“, nemůže vstoupit „Já“. Navíc „vy“ nemůžete ono „já“ vypudit. Kdo má vypudit toto „já“? Ono „já“ samo sebe nezažene. A proto ta konečná událost, buddhovství, osvícení, je neosobní událost. Tím největším krokem je přijmout to. Boha dosáhnout nemůžete. V tu pravou chvíli na tom pravém místě Bůh dostihne vás. Potom dojdete ke stupni, kdy řekne: „Bože můj, prosím, jsem unavený. Nech mě jít, nebo mě vezmi.“

Ramana Mahariši ve svých jedenácti verších říká: „Tys mě sem dostal; proč mě stále necháváš ve stavu, kdy nemůžu ani tam, ani zpátky? Proč mě pořád necháváš v takovém trápení?“ Když jsem je prvně četl, myslel jsem si, že Ramana Mahariši v nich vyjádřil svou vlastní kritickou situaci v době, kdy byl ještě na cestě. Překvapilo mě, když jsem se dočetl, že to napsal po osvícení. Když vytryskl jeho soucit, objevilo se těch jedenáct veršů, ve kterých vyjádřil utrpení hledajícího.

S hledáním Boha je to podobné jako se zubem moudrosti. Dokud vás netrápí, nestaráte se o něj. Když vám začne působit bolest, přirozeně jdete k zubaři.

Hledání nezačalo z vaší vlastní vůle a hledání Boha *neskončí* z vaší vůle. Hledání Boha začíná s jedincem a končí se zánikem jedince, poznáním, že neexistuje žádná možnost rozhodovat se podle vlastní vůle.

Řekl jste, že žádný jedinec neexistuje, přesto nás ale oslovujete jako jedince.

Jedinec potřebuje popostrčit, potřebuje záblesk, aby zčistajasna poznal, že žádný jedinec neexistuje. Hledání začíná s jedincem a končí jeho vyhlazením.

Protože existoval pocit individuální entity, objevila se modlitba k Božské entitě. Dříve to bylo v pořádku, teď ale člověk ze Západu není ochoten se modlit a naléhavě se obracet k nějaké entitě, i kdyby to byla Božská entita. Není ochoten se vzdát. Zjistil jsem, že současný člověk ze Západu dokáže přijmout výraz „Skutečnost“ nebo „Vědomí.“ Ale v okamžiku, kdy řeknu „Bůh“, se najednou objeví jakési rozpaky. Podívejte se, co náboženství udělalo se slovy, chovanými v úctě. Totéž platí i o pojmu „guru.“ V Indii je guru uctívánou osobností. Když žák nakonec pochopí, jak to celé je, poznává, že mezi ním a guruem není žádný rozdíl. A přitom v oblasti projevení je pro něho guru i nadále nesmírně důležitý. Zejména v Indii pokračuje vztah mezi žákem a guruem i po osvícení. Ale jen se podívejte, jak slovo guru pokleslo...v nečisté slovo.

Nejvíc mě mate, když říkáte, že je to hra nebo román s postavami, protože se mi zdá, že život má v sobě i přes všechny obtíže mnoho krásného a že má svůj smysl. Mám pocit, že mu ho tím berete. Vytrácí se tak z něho.

Uspokojuje-li vás to, žijte svůj život. Nepřijímejte nic, co se tu říká. Žádné změny nedělejte. Kdo má udělat nějaké změny? Dojde-li k nějaké změně, stane se to samo od sebe. Mluvím naprosto vážně. Vy jako jedinec nemusíte měnit nic. Žijte dál způsobem, jakým žijete. Čtete-li rád, čtěte. Pokud meditujete, meditujte dál. Jestli jste tu něco uslyšel, dobrá. Pokud ne, také dobře. Objeví-li se jako důsledek toho nějaká změna, nechte ji proběhnout. Aby mělo pochopení na kterékoliv rovině nějakou cenu, nějakou hodnotu, musí účinkovat svým vlastním způsobem.

*

I když si myslím, že dělám nějaký pokrok, je to součást...

Ano, je to součást neosobního procesu.

Není nutné ho vybojovat.

Správně. Bojovat je zbytečné. Je zbytečné snažit se to všechno urychlit. Především by se mělo pochopit, že je to neosobní proces. A když je to neosobní proces, který probíhá během určité doby, tak pořád postupujete.

Proč bych měl neustále postupovat?

Nemůžete *nepostupovat*. Nemůžete postupu *napomáhat*. Zasáhlo vás to vnitřně! Neexistuje žádný způsob, jak byste se z toho mohl dostat.

Jako loutka?

Ano, tady je ale opět důležité pochopit: ten proces nemůžete urychlit a nemůžete ho ani zastavit. Takže postup stále probíhá a jak jsem řekl, budou se vám objevovat náznaky pokroku. Objeví-li se nakonec náznak pochopení, že vy žádný pokrok neděláte, že pokrok *probíhá*, pak začne převládat jistá svoboda, svoboda od „já“, které to chce urychlit. Pak víte, že je to neosobní proces. Bude to potřebovat svůj čas.

Kdyby těch stupňů, které musíte zdolat, bylo sto třicet, potom od stopěťadvacátého stupně do stodevěťadvacátého můžete pozorovat, že svítá. Ale v tom okamžiku si také začnete uvědomovat, že neexistuje žádné „já“, které by se zaplévalo. Vnímání svobody tedy už započalo. Krok ze stodevěťadvacátého na stotřicátý stupeň je vždycky náhlý, protože jste nevěděl, že těch stupňů je sto třicet. Proto je probuzení vždycky neočekávané. Konečné poznání je vždycky nenadálé.

Počítám, že by to ztratilo všechno kouzlo, kdybychom věděli, kolik těch stupňů je.

I to je způsob, jak lze na to pohlížet.

Včera jste řekl: „Všichni jsme byli stvořeni s jistým záměrem.“ Dělá mi to trochu potíže, protože Maharadž říkal, a v tom jsem s ním zajedno, že neexistuje žádný význam, žádný smysl, že i tyto pojmy jsou pouze lidské představy.

Tak moment! Myslím, že k té nejasnosti by nedošlo, kdybyste neuvažoval z hlediska „nás“, kteří jsme byli stvořeni. Kdo je to „my“?

To chápu, ale když jste to řekl, znělo to, jako by tyto psycho-fyzické organismy byly vytvořeny s určitými vlastnostmi, aby mohlo dojít k určitému jednání.

Ano, to je správné. V určitém konkrétním okamžiku dojde k určitému jednání. I toto jednání je dílem Vědomí, jeho působením. Dotyčné jednání má pak určitý dopad. A aby pak mohlo dojít k následnému jednání coby důsledku současného jednání, musí být vytvořeny určité psycho-fyzické organismy s odpovídajícími vlastnostmi, které dotyčné skutky provedou.

Zní to trochu jako předem připravený scénář. Dělá mi to dost potíže.

Ano, je to předem připravený scénář. Ale jedinec to až do osvícení nechápe.

Proč tomu tak ale musí být?

Můžete mi říci, proč ne?

Proč by to nemohlo být prostě tak, že započal vývoj a že potom v důsledku toho, že věci byly, jaké byly, došlo k jistým věcem, a ne naopak?

„Proč?“ a „Proč ne?“ Přesně to je důvod, proč se v hinduistické filozofii užívá pojem Lila. Je to jedno těch z několika málo slov s tak jedinečným významem, že pokusíte-li se ho nahradit nějakým jiným výrazem, zjistíte, že je to nesmírně obtížné. Ten nejuvýstižnější způsob, k němuž jsem ve snaze vysvětlit slovo Lila došel, je: Na otázku „Proč zrovna Lila?“ je tou jedinou odpovědí „A proč ne?“

Proč by to nemohlo být úplně náhodné?

Vy myslíte, že se k tomu dochází náhodně? V tom není vůbec žádná nahodilost!

Raméši, řekl jste, že každý následek má nějakou příčinu. Miníte tedy tohle?

Ano.

Tedy ne že by tu byl nějaký předem vytvořený plán?

Ne. Všechno vzniká teď, současně. Cokoliv bylo, je. Cokoliv je, je. I cokoliv bude, je!

*

Říkáte, že úsilí nehraje žádnou roli v tom, jak náš psycho-fyzický mechanismus získává zkušenosti, k nimž jsme došli. No dobrá, proč sem tedy přicházíme, abychom vám na-

slouchali, a proč čteme knihy? Proč má člověk chodit ke svému Mistrovi a trávit s ním svůj čas? Chci tím říci, že – má-li k tomu dojít tak jako tak, jelikož jsme prostě v procesu vývoje – jsme tu jen proto, že se nám to líbí a že nás těší to poslouchat?

Prostě *nemůžete* jinak než být tady! Nemůžete si pomoci. To-co-mluví a to-co-naslouchá tu být musí, aby mluvení-naslouchání mohlo probíhat jako jedno dění. Myslíte si, že vy nasloucháte, ale k naslouchání dochází prostřednictvím psycho-fyzického mechanismu a je to součástí procesu dezidentifikace, který probíhá, součástí osvětlení. A v procesu dezidentifikace, v tomto vývojovém procesu to představuje určitou událost. Je to specifická událost. Naslouchání tak probíhá prostřednictvím tohoto body-mind mechanismu, protože v této chvíli a na tomto místě *to tak probíhat má*. Je to součástí chodu Celku.

Takže můžu nechat být pocit, že se snažím něčeho dosáhnout, a prostě se objevím tam, kde se objevím, bez přemítání, jestli tam mám jít, bez touhy něco získat?

Ano. Ale jde o to, že vaše přání nechat to být není totéž, co nechat to být, jsou to dvě různé věci. Upuštění od toho nastane teprve tehdy, až si nebudete přát od toho upustit.

Ale já nemůžu...

Je to tak trochu paradox.(se smíchem)

Dobrá. A nemůžu se pokusit, abych si to nepřál...

Nu, to je patová situace. Je to patová situace tohoto hledání. Pochopíte to, když se pokusíte vzpomenout si, co z vás udělalo hledajícího. Vy jste se nerozhodl „Chci začít s hledáním“, i když k tomu v určitý den v jistém okamžiku došlo. Ale co to bylo, co se onoho dne v té chvíli stalo, co z vás udělalo hledajícího? Nějaká myšlenka, nějaké nutkání, nějaká síla změnila tento psycho-fyzický mechanismus tak, že začal hledat. Dovolte, abych to řekl jinak: jak je možné, že vy hledáte a tisíce ostatních se o podobné věci nezajímají? To není něco, co děláte vy. Prostě se to děje. O to jde.

A tak tento proces pokračuje a hledající – ať se vydal jakoukoliv cestou – poznává, že existují i další cesty. Říká si: „Měl bych jít touto cestou, měl bych dělat tamto?“ Tato volba není ve skutečnosti jeho. Pro něho to bylo rozhodnuto už při početí, už když se narodil.

*

DŮLEŽITOST INTELEKTUÁLNÍHO POCHOPENÍ

Kdyby osvíceného člověka pronásledoval tygr, vnímal by při tom dualitu?

Slyšel jste někdy o mudrcovi Adi Šankaračarjovi? Šel jednou po nějaké cestě a král přikázal svému mahutovi, muži, který ovládá slony, aby s nimi vyrazil na Šankaračarju. Ten se rozběhl a ukryl se v domě. Toho večera se ho král zeptal: „Když je všechno iluze, proč jsi před slony utekl?“ Šankaračarja mu klidně vysvětlil, že psycho-fyzický organismus zvaný Šankara je součástí iluze a že i vyhledání úkrytu je součástí iluze.

Přesně tady to většině lidí začíná dělat potíže. Lidská bytost může v určitém okamžiku prohlásit: „Ano, chápu. Je mi to opravdu jasné. Ve skutečnosti jsem vřdycky měl pocit, že tohle je nějaký druh iluze, a teď jsem o tom plně přesvědčený.“ Ale má určité otázky. On či ona chápe, že všechno je iluze, má ale jisté otázky. Co to znamená? Znamená to prostě, že ta nebo ten, co si myslí, že je mu úplně jasné, že všechno je iluze, se chce v té iluzi něčeho dopátrat. A to znamená, že jako iluzorní přijímá všechno kromě sebe sama. V tom je celý ten problém.

Člověk potřebuje nějaké vysvětlení, protože sám sebe za součást iluze nepovažuje; nebude ale každé vysvětlení součástí iluze?

Ano. A každé vysvětlení ho utvrdí v přesvědčení, že on sám je od iluze oddělený. Jestliže skutečně chápe celou tu věc jako iluzi, pochopí, že on coby psycho-fyzický organismus je součástí té iluze. A že všechno, k čemu skrze tento organismus dojde, je součástí celkové iluze. Když je tedy všechno iluzí, jak se mohou objevit nějaké otázky?

Je důležité číst všechny vaše knihy?

Vůbec ne. Vůbec ne, pokud necítíte potřebu je číst. Ale pokud tady taková potřeba je, budete je číst. A až je přečtete a pokud skutečně pochopíte, oč jde, dojdete k závěru, že už je nepotřebujete. Když jste je přečetl a pochopil jste princip, dojdete k závěru, že už nejsou nutné. Pokud ale je čtete, nutné *jsou*. Jinak, upřímně řečeno, byste je nečetl. Ve skutečnosti nemáte vlastně na vybranou.

Na druhé straně uvažování o nich působí, že jsou pak dlouho nezbytné. (se smíchem)

To jistě. Je to vcelku pravda, protože *nemyšlení* není ve vašich rukou. Když o těch věcech začnete uvažovat, zaplétáte se do toho. Když se toto zaplétání pozoruje, myšlení se přeruší a postupně se zastaví. Probíhá-li pozorování víceméně nepřetržitě, bude úvah méně a méně, až nakonec ustanou.

*

NEOSOBNÍ CHÁPÁNÍ

A co splynutí individuální duše s Bohem?

Víte, to všechno je představa. Tyto představy jsou zbytečné, věříte-li v jednu věc, a to, že cokoliv se stalo, cokoliv se děje a cokoliv se bude dít, se může stát jen z Jeho Vůle. To je všechno, co je třeba. Věříte-li v Jeho Vůli a jen v Jeho Vůli, nebudou vás zatěžovat žádné představy o znovuzrození, o duši a podobných věcech. Tyto představy vás zatěžují, protože entita „já“ chce existovat trvale; jenže toto „já“ coby individuální entita trvale existovat nemůže.

*

Člověk se musí naučit netrvat na poznání. Já o něj stojím moc. Možná bych se měla naučit...

Paní, o poznání budete usilovat neustále, až do chvíle, kdy – jak je předurčeno – se máte svého usilování vzdát. A nebude to tak, že byste se svého úsilí chtěla vzdát; ono se prostě rozplyne samo. A tak do té doby v tom pokračujte.

Já vím. (se smíchem) Hledání mě skutečně polapilo.

Řekla jste to absolutně správně. Hledající je polapen...dokud se nezačne ptát „Kdo je ten, kdo hledá?“

Ten, kdo hledá, je ego.

Ten, kdo hledá, *není* ego! To se snažím říci. Hledajícím je ve skutečnosti neosobní Vědomí, které se ztotožnilo s tělem, vytvořilo ego a teď se nachází v procesu, jímž dochází k dezidentifikaci. Je to neosobní proces neosobního Vědomí. Když se Vědomí ztotožnilo s individuálním tělem, pokračuje v této identifikaci po několik životů. Pak se v určitém

psycho-fyzickém organismu mysl obrátí dovnitř, ego si ale stále ještě myslí, že ono samo je tím, kdo hledá. Proces dezidentifikace pokračuje tak dlouho, až hledající najednou rozpozná, že tím, kdo hledá, není on, že hledajícím je neosobní Vědomí. Proto se rozhodne, že hledání nemá smysl. To je ta chvíle, kdy se „já“ začíná rozpouštět.

Je to vzdání se?

Je to vzdání se. A konečné, totální, absolutní vzdání se je to tehdy, když je v něm přijetí, že v tomto psycho-fyzickém organismu nemusí k osvícení dojít. Přijmout, že v tomto psycho-fyzickém organismu k němu dojít nemusí, je to nejkrajnější vzdání se.

To je krásné. To, jak jste to teď řekl, mi připadá opravdu krásné.

*

Co je to, co zažívá svobodu?

Žádný „někdo“.

Ptal jsem se „co“, ne „kdo.“

„Kdo“ nebo „co“, na tom nesejde. Jen si hrajete se slovy. Dokud je tu nějaký „někdo“, který říká „Pocit'uji nesmírnou svobodu“, tak je to fikce. Chápete?

Ano.

Když dojde k poznání, pocit svobody se objeví sám od sebe. A nebude tu nikdo, kdo by o tom pochyboval, protože to bude takový stav, že nikdo nebude chtít vědět, „kdo“ nebo „co“ ho prožívá. Nastane-li poznání, mysl nemá žádnou možnost klást otázky. To představuje rozdíl mezi intelektuálním porozuměním a intuitivním poznáním, intuitivní jistotou.

Takže pochopení je ve skutečnosti stále ještě stavem?

Ano. Je to tak.

To znamená nic nedělat, jen být!

Ano. A to je důvod, proč právě neosobní poznání může jediné *nastat*. Ale intelektuální porozumění je krok, který může vést k tomu, že dojde ke skutečnému poznání.

Co se stane? Co je tím přechodem od intelektuálního porozumění k plnému poznání?

Milost.

Takže si s tím nemusím dělat starosti.

Přesně. Žádný „někdo“, kdy by se tím měl trápit, tu není. A to je to právě pochopení, které vede k plnému poznání, neosobnímu poznání, k poznání bez jakéhokoliv individuálního poznávajícího.

V hlubokém spánku i ve snění za bdělého stavu je nejtěžší poznat sám sebe. Obvykle pozorujete druhé lidi, druhé věci.

Právě to míním výrazem být proměněn. Hinduistický výraz pro to je paravritti. Znamená to, že celý způsob vidění se změní. V řečtině pro to existuje výraz metanoesis, zname-nající transformaci, transformaci způsobu vidění. Vidění, pohled z osobního hlediska, se změní v dokonalé vidění, neosobní vidění. Vidět neosobně znamená vidět tento body-mind organismus jako součást celistvého živého bytí a jeho prožívání jako součást celého snu.

Neznamená to tedy, že by po osvícení všechna identifikace s organismem ustala. Není

to možné, protože ten funguje dál. Musí tu být operující mysl, činný prvek. Ale chápe se, že činný prvek je součástí mechanismu tohoto organismu a že je to Vědomí, co působí, že operující prvek funguje. To dává smyslům schopnost vnímat. Jaká identifikace tedy při tomto poznání ustala? Zmizel pocit osobně jednajícího „já“.

„Samotné vnímání může být námahou“, řekl Buddha.

Ne, pane! Vnímání námahou není. Vnímání je něco, k čemu *dochází*. A dochází k němu jen proto, že je tu vědomí. Čím by psycho-fyzický organismus byl, kdyby tu nebylo vědomí? Byl by to jen objekt. A protože v tomto objektu je vědomí, dochází ke vnímání. Vnímání je něco, k čemu *dochází*.

Je to proto, že jedině Vědomí může vnímat?

Ano, jedině Vědomí může vnímat. Lidská bytost je pouze nástrojem, skrze který působí Vědomí.

Řekl jste, že lidská bytost je jen nástrojem, předtím jste ale řekl „Pokud lidská bytost vynaloží nějaké úsilí, velmi pravděpodobně se objeví důsledky.“

Řekl jsem „Na jisté rovině se objeví důsledek.“ Budu-li trénovat, zesílí mi svaly.

Velmi pravděpodobně.

Tak.

Má-li k tomu dojít.

Máte naprosto pravdu. Má-li se to stát.

Stane se to?

Má-li k tomu dojít, začnu fyzicky posilovat. Ale pokud k tomu dojít nemá, můžu mít v úmyslu začít cvičit a nikdy se k tomu nedostanu! Chápete? Pokud se ale k tomu *dostanu* a budu to dělat správně, musí to vést k jistým důsledkům. A tak příčina a důsledek jsou součástí toho, co se děje ve fenomenalitě. To, co fenomenalitu překračuje, je naprosto jiná dimenze, nad kterou nemá lidská bytost přes veškerou svou snahu žádnou moc.

Mohl by se pak ten objekt, za který jsem se považoval, rozplynout?

Ten objekt se nerozplyne až do okamžiku, kdy má dojít k jeho rozpadu. Ale změní se vaše mentální představa, vaše *pojetí* toho, co jedinec je. Místo myšlenky „já jedním“ tu bude poznávání, že ať děláte cokoli, nedělá to jakési „já“, ale že všechno, k čemu dochází prostřednictvím tohoto psycho-fyzického organismu, je součástí chodu Celku.

Prostřednictvím tohoto psycho-fyzického organismu jedná Bůh. Musím také chápat, že právě tak, jako není mou činností jednání, k němuž skrze tento body-mind organismus dochází, tak ani jednání probíhající v jiných body-mind organismech není jejich jednáním. Proto i kdyby jednání, k němuž by prostřednictvím vašeho body-mind mechanismu došlo, nebylo pro mě příznivé, přesto bych vás jako jedince nepovažoval za svého nepřítele. To je podstata tohoto poznání. Znamená to, že rozdíl mezi „mnou“ a „ostatními“ zmizel.

Takže je to jednání Celku, které probíhá.

Správně.

Pokud tomu rozumím správně, my nejsme ti, kdo to mají poznat, protože neexistují žádní „my“, kteří by to měli poznat.

Správně. Podstatnou částí poznání je, že neexistuje nic, co by člověk mohl ohledně toho udělat. To vede k následujícímu pochopení: „Protože nemůžu udělat nic, abych byl

osvícen, nestarám se, jestli v tomto body-mind organismu k osvícení dojde nebo nedojde!“

Jenže já se starám! (se smíchem)

Někdo se mě zeptal: „Řeknu-li to konceptuálně, řeknu-li to v oblasti jevů“ – ponechával si možnost volby, všimněte si – „když to všechno vezmeme v úvahu, co je tím posledním stupněm, než dojde k osvícení?“

Řekl jsem „To je jednoduché. Je to skutečný, upřímný pocit, že se nestarám o to, jestli v tomto psycho-fyzickém organismu dojde k osvícení nebo nedojde. Je to prakticky předposlední pochopení. Už tu není žádné „já“, čekající na osvícení.“

*

PROHLUBUJÍCÍ SE ÚČINEK POZNÁNÍ

Není v tom jistý paradox, když poznáme, že nemáme žádnou možnost volby? Poznáváte, že nemáte žádnou svobodu, a přesto se cítíte velmi svobodně.

Ano! Právě o to jde! Přesně. Je to paradoxní, když ale ze skutečně hlubokého přesvědčení vyvstane pocit svobody, je to ohromné, fantastické, opravdu ohromné! Nebrání vám to dělat cokoli, nebrání vám to, abyste cokoli nedělal. Je to ve skutečnosti další způsob. Ani nejednáte, ani nejste nečinný. Není to nečinnost. Není to ani jednání, ani nečinnost. To, co se objeví spolu s pocitem „Nejsem ten, kdo jedná“, je ne-volní ne-jednání, je to spontánní aktivita, která se jen pozoruje.

Obrovskou předností tohoto poznání není ani tak to, že jednání probíhající prostřednictvím tohoto psycho-fyzického organismu není moje jednání, jako daleko důležitější fakt, že jednání, ke kterému dochází skrze váš psycho-fyzický organismus, není vaše jednání. V důsledku toho vás nikdy nemůžu považovat za svého nepřítele. Právě z tohoto poznání pramení doporučení „Miluj bližního svého.“ Možná ho nebudete milovat, ale nedokážete ho *nenávidět*, když víte, že to, co dělá, není „jeho“ jednání.

Připadá mi, jako kdybyste říkal, že nemáme žádnou jinou volbu, než jednat dobře nebo špatně podle toho, co máme takřikajíc v kartách.

Dobro ani zlo tu nepadá v úvahu. Prostě se to děje. Některé organismy jsou zkonstruovány tak, aby něco dělaly, jiné jsou pasívnější. O dobro nebo zlo tu vůbec nejde. Prostě takové jsou. Opakuji znovu, že i na intelektuální rovině má toto pochopení takovou moc, že *musí* mít nějaký dopad. Jak se pochopení prohlubuje, působí mnohem silněji. Jen na začátku jste nedočkaví a říkáte svému chápání: „Tak dělej, dělej!“

Bude možné mentální energii převést do operující mysli, až se chápání prohloubí?

Ne „bude možné ji převést“, ale „*bude převedena*“. Prosím, to je důležité.

Oukej, bude převedena do operující mysli, takže člověk bude výkonnější?

Ano, přesně tak. Protože je vám jasné, že výsledek nemůžete nijak ovlivnit. Ušetří se energie, která se předtím proplývala obavami o výsledky.

Ušetří se kromě psychické energie i energie svalová?

Ano! Právě proto jsem řekl, že když toto pochopení pronikne hlouběji, tak ať budete dělat jakoukoliv práci, mentální či fyzickou, udiví vás, jak budete na konci dne uvolnění. Nebudete tak unavení, jako jste bývali dřív. Co jiného to je než úspora energie?

Je pravda, že jedinec si nemůže vybrat, jestli bude nebo nebude meditoval?

Vědomí vás prostřednictvím ega nasměruje na jakékoliv místo, kde máte být.

Nemohla by přesto z Absolutna přijít prostřednictvím osobního vědomí myšlenka „Budu meditoval“?

Ano! Proto hledání musí začít v jedinci. Hledání končí, když jedinec, ego, se rozplyne.

A tak všechny ty mentální obsahy „Chci být svobodný od ega“ atd. se musí objevovat?

Samozřejmě, s výjimkou případů, kde stačí jen jemné popostrčení. Jinak je to ale naprosto běžné. Musí tu být hledající-coby-jedinec, dokud se neobjeví pochopení, že ego nemůže být osvíceno.

V meditaci se často dostanu do tak ztracené frustrace, že si říkám „tohle nefunguje!“

Ano, přesně tak! Takže proces osvícení probíhá do jisté míry v oblasti času, ale v oblasti času chybí určitá rychlost vibrace, v níž může k osvícení dojít. Kvantové skoky se objevují na jiném stupni.

*VI Am That*¹⁾ (*Já Jsem To*) Maharadž říká: „Musí to nastat náhle a je to trvalé. Ne-li to trvalé, není to osvícení.“

Nahoru a dolů, chvíle povznesení a depresí, se objevují v rovině ega, v oblasti projeveného. Potíže vznikají, protože ego hledá osvícení a neuvědomuje si, že osvícení znamená naprosté vlastní vyhlazení. Takže „já“ coby určitý jedinec cítí potřebu dosáhnout blaha Celistvosti. A v tom je celý ten problém. Je-li tu základní chápání, že osvícení znamená totální absenci, vyhlazení, rozdrčení ega, začne být zřejmé, že takové chápání se nemůže přihodit egu. A tak když náhle dojde k osvícení, v té chvíli je ego už pryč.

Nemůže se toto chápání rozplynout potom, co k němu došlo?

Nemůže se rozplynout, protože se neobjevilo! Toto chápání je tím, co Je. Chápání je Vědomí. Toto chápání tu bylo *vždycky*. Co se objevovalo, bylo mylné chápání. Mylné chápání zmizí a zůstane přesně takové, jaké bylo *vždycky*.

Ale mylné chápání se může kdykoliv objevit znovu, ne?

Ano, mylné chápání objevuje a zase mizí, dokud není přesvědčení naprosté. Proto máte chvíle povznesení a depresí. Takové periodické střídání je docela normální, dokud nedojde k osvícení, dokud chápání, hluboké přesvědčení není celobytné. Osvícení je stav, kdy všechno kolísání natrvalo zmizelo. Žádné kolísání se už nemůže objevit. A to znamená, že mylné chápání se zcela rozplynulo.

Mohl byste povědět něco víc o tom objevování a ztrácení se, které probíhá předtím, než nastane stav konečné Pravdy? K čemu dochází před tímto konečným stavem? Tedy, on to vlastně není stav, že?

Osvícení je prapůvodní stav.

Pravda, Podklad všech stavů.

Ano.

Co se stane, že skončí všechny ty výkyvy?

Ten pravý okamžik, to pravé místo, ten pravý organismus a je to. Než dojde k tomu pravému okamžiku na tom pravém místě, budou pokračovat výkyvy nahoru a dolů. Dokud má tento proces nějaké *trvání*, probíhá ve fenomenalitě, v dualitě; když se chápání pro-

¹⁾ Sri Nisargadatta Maharaj, *I Am That*, angl.překl.Maurice Frydman (Bombay: Chetana, 1975)

hloubí, výkyvy nahoru a dolů, které byly zpočátku velmi intenzivní, začnou být postupně méně dramatické.

Řekl jste, že dojde k tomuto pohlížení dovnitř, že to už začalo a že pohlížení ven bude ubývat. Co jste tím mínil? Slova „Pohlížení ven bude ubývat“ si vykládám tak, že náš zájem o tyto věci bude menší. Myslel jste to tak?

Ne. To, co se dívá ven, je přemítající mysl. A tak je-li tu chápání, aktivita operující myslí se objevuje stále častěji a přemítající mysl se uplatňuje stále méně. Mysl pohlíží dovnitř. A pohlížení dovnitř je vnímání toho, co se děje. Základem toho všeho je prostě pochopení, které vzniká četbou, uvažováním, návštěvou semináře nebo tím, že někomu nasloucháme. Všechno je to součást procesu, který navodí a prohlubuje pohlížení dovnitř.

Pohlížení dovnitř znamená absenci přemítající myslí. Právě přemítající mysl se dívá ven, dívá se na to, co bylo, a představuje si, co bude. Když se činnost přemítající myslí stále zmenšuje, mysl začne pohlížet dovnitř automaticky. Žádný „někdo“ pohlížející dovnitř tu není. Se snížením aktivity přemítající myslí, která se dívá ven, se spontánně objeví pohlížení dovnitř. Je to ve skutečnosti stále tatáž věc, dvě strany jedné mince.

*

Jedna pochybnost ve mně přetrvává: když je tu chápání bez chápajícího, co se stane s myslí-intelektem?

Ramana Mahariši, ten nejmírumilovnější člověk, jakého si dovedete představit, říkával: „Zabij mysl!“ Ptali se ho: „Říkáte ‚Zabij mysl‘, není snad ale mysl nezbytná k pochopení toho, co říkáte?“ Vysvětloval, že mysl-intelekt nezbytná je. Ke každému pochopení musí nejprve dojít na intelektuální rovině, intelekt ale musí být dostatečně pronikavý, aby rozpoznal své vlastní hranice.

Intelekt musí na jistém stupni rozpoznat, že to, co se snaží pochopit, je v úplně jiné dimenzi, daleko za jeho schopností chápat. Na tomto stupni začne intelektuální pochopení pronikat do hlubšího chápání. A když to, co intelekt pochopil, pronikne hlouběji, najednou se to otevře.

Jeden z mých přátel mi na příklad dnes ráno řekl: „Říkáš ‚Tvá Vůle se staň‘ a najednou mi problesklo, že to neznamená ‚Tvá Vůle se staň‘, ale ‚Tvá Vůle se děje.‘ Jeho Vůle se dělá vždycky. A Jeho Vůle se bude dít vždycky.“ Řekl mi, že tohle pochopení mu najednou otevřelo spoustu poznání, které nebylo na intelektuální rovině. Je nepochybné, že porozumění proniká do hlubších rovin, jak ukazují takové myšlenky, takové vhledy, které se zčistajasna objeví.

*

Může v těch okamžicích, kdy tu není přijetí, část člověka poodstoupit stranou, podívat se na tohoto jedince, který odmítá přijmout, a udělat nutnou malou korekci, aby se dostal zpět do přijetí?

Ne. A zase, kdo se na to ptá? Je to jedinec, který by rád věděl, jaké úpravy by měl udělat, aby se dostal z jednoho stavu do druhého, jaké změny by „já“ mělo udělat, aby se dostalo do stavu „Já“. Žádné „já“ nemůže změnit vůbec nic. Všechny změny, které jsou nutné, nastanou, budou učiněny, dojde k nim, a čím dřív se rozpozná, že tu není žádné „já“, které by mohlo nějaké změny udělat, tím dřív se změny objeví.

To je skutečné jádro toho všeho. Tím, kdo chce vědět, je „já“, mysl: „Jak můžu ten proces urychlit? Jsem netrpělivá.“ Součástí přijetí, patrně tou konečnou částí přijetí je: „Co na tom sejde? Komu na tom záleží?“

Všechny pocity selhávání na cestě a zdařilého sledování cesty, to všechno zmizí?

Ano, všechno je to v myslí, v „já“. Ve skutečnosti je to překvapivé, když se celý kruh uzavře. Ale dřív než vznikne dokonalý kruh, mysl porovnává pozici na pravici s pozicí na levici a říká: „Čeho jsem dosáhla? Ničeho.“ Chápete, co míním kruhem? Začínáte s jedincem, jedinec dělá pokroky, hledání se dostává do poloviny a vývoj je provázen řadou příjemných pocitů: „Daří se mi, jsem na cestě k volnosti.“ Pak postupně s prohlubujícím se chápáním se začíná objevovat zklamání: „Tak nevím, pořád to šlo docela dobře, a teď cítím...něco jako marnost.“ Jak mysl postupuje v kruhu, srovnává svůj přítomný stav s předchozím úsekem své cesty vzhůru a říká si: „Všechno šlo tak pěkně. Teď to vypadá jako nějaký druh stagnace. Co se to stalo? Ztratil jsem snad směr?“

Stalo se to, že jste nikdy ničeho *nedosáhli*. Bylo to tu odjakživa. Kdyby to tu nebylo odjakživa, nebylo by to k ničemu. Dosáhne-li se něčeho, tak ať je to cokoliv, jednou se to nutně musí zase ztratit. Jen To, co Je, existovalo vždycky, ještě předtím, než vznikl čas.

Nikdo ničeho nedosahuje. Děje se jen to, že se postupně rozplývá to, co zakrývá původní stav. Ten pocit pádu nebo úpadku je slábnoucí „já“.

A tak když se „já“ rozplyne úplně, je to osvícení?

Dokud existuje psycho-fyzický mechanismus, musí existovat „já“, čistě jako jakési operační centrum, které si nepřisvojuje žádnou subjektivitu. Subjektivní centrum se rozpoznává jako subjektivní centrum. Operativní centrum v těle existuje tak dlouho, dokud trvá psycho-fyzický mechanismus.

Co se tedy změní?

Nic, a přece je všechno jiné. Zvnějšku se nezměnilo nic. Ale uvnitř se změnilo všechno. To jediné, co se změnilo, je přístup, perspektiva. Nic jiného se nezměnilo.

*

VYVSTÁNÍ POCITU SVOBODY

Mohl byste říci něco víc o svobodě?

Svoboda znamená nepřítomnost strachu. A nepřítomnost strachu znamená nepřítomnost oddělenosti. Když je tu něco druhého, je tu strach. Pokud je tu přesvědčení, že každý z nás je nástrojem, skrze který jedná Celek, pak tu není nic druhého. Všichni jsou pozorováni jako objekty, přes které působí Celek. Když tu není nikdo druhý, není tu strach, a není-li tu strach, je tu svoboda.

A přijetí?

Přijetí přináší úžasný pocit svobody. Loni jsem v Los Angeles řekl: „To přijetí musí být vědomé přijetí. To přijetí...“ Nemohl jsem najít ten pravý výraz. A jedna starší paní povídá „To slovo, které hledáte, je asi ‘radostné’ přijetí“. Řekl jsem: „Děkuji vám, madam. To je přesně to slovo, které jsem hledal.“ Musí to být radostné přijetí. Radostné přijetí pak navodí úžasný pocit svobody. Dnes ráno jsme s Richardem spolu hovořili a dostali jsme se právě k tomu. A to, co mi řekl, tak sedělo, byla to tak reálná ukázka toho, co jsem říkal, že bych rád Richarda požádal, aby o své zkušenosti něco pověděl.

Pokud jde o tu radostnost?

Ano, a co to způsobilo.

No, je to pocit usazení v nepřetržitém proudu radosti. Když se něco objeví, rychle se to jakoby zahlédne a pak se to rozplyne. Dnes odpoledne mě Raměš během našeho rozhovoru požádal, jestli bych tu mohl něco říci. A moje bezprostřední odpověď byla „Jistě!“ Když jsem pak odcházel, byla tu stopa úzkosti „Jaké to asi bude, když budu mluvit k těm lidem tady?“

Pak tu byla kvalita pozorování oné úzkosti. A v tom pozorování byl pocit radosti. Pověděl jsem Raměšovi, co se teď se mnou děje, když si uvědomím, že se cítím stažený nebo venku z toho plynutí. Nejprve je tu cosi nečekaného, když cítím, že nastalo stažení, a to mě znovu přivede zpět ke sledování. A pak vyvstane pozorování. Všechno, co pozoruji, se pak stává objektem a začíná to být průsvitnější. A potom se mi zase vrátí pocit, že nejsem oddělený. A s ním radostnost, která proniká celou zkušeností.

Pak v tom prostě jsem a objekty ztrácejí svou sílu. Nemají už žádnou přitažlivost. A je tu jen ta kvalita radostnosti, o které jste mluvil.

(Promluví někdo další:) Přesně tak. Rád bych se s vámi podělil o trochu radosti, o jaké mluvil ten mládenec. Včera večer jsem nemohl přijít. Můj vnuk měl narozeniny a byli jsme v Sausalito. V restauraci začal být trochu neklidný, tak jsem si řekl „A co kdybych ho vzal na procházku na molo?“ Byl večer, viděl vlny, jak se třpytí, a byl celý vzrušený.

Je mu čtrnáct měsíců a učí se chodit. Pokaždé když někdo přicházel proti nám, láskyplně na dítě zareagoval. A tak neustále přicházela láskyplnost a dítě zas reagovalo na ni. Prvně jsem měl pocit, o kterém mluvil tady ten mladý muž, že jsme všichni jedno, že všichni jsme jedno Vědomí. Jedno Vědomí odpovídalo druhému Vědomí a všechno to bylo jedno jediné Vědomí. Protože láskyplnost přicházela nejprve skrze dítě, bylo to pro ty lidi snadné. Vypadali jako lidé, ale bylo to Vědomí, které odpovídalo samo Sobě. Byla to nádherná zkušenost.

Ano, přesně tak. Víte, všichni míváme takové okamžiky. Ale nedovedeme je jako takové rozpoznat. A mysl si v takových okamžicích nijak nelibuje, protože v nich není přítomná – a ona nemá ráda nic, co se děje, když u toho není. Ale takové okamžiky se objevují mnohem častěji, než si myslíme. Víte, musí se objevovat. Protože v takových okamžicích je patrné subtilní propojení mezi zpředmětněným projevením a Subjektivitou, kterou jsme. Toto subtilní spojení mezi Subjektivitou a jejím zpředmětněným projevením, vším, co je projevené, musí existovat trvale a takové okamžiky se objevují neustále. Postupné rozpoznávání podobných okamžiků, jejich častější přijímání, aniž bychom se přitom za nimi honili, vede k tomuto chápání.

Máme tři a půl roku starou holčičku a odebíráme časopis pro mladé rodiče. Někáká matka v něm vypráví následující příběh: Má malou holčičku, několik týdnů starou, a asi tříletého chlapečka. Jednou přišla do pokoje a uviděla, že její tříletý chlapeček vlezl do kolébky ke své malé sestřičce a říká jí: „Povídej mi o Bohu, zdá se mi, že jsem to zapomněl.“

Takové okamžiky jsou ty nejvzácnější.

*

PRAVÝ POSTOJ VZNIKAJÍCÍ PRAVÝM POCHOPENÍM

Byl bych rád, kdybyste mohl něco říci o postojích. Z toho, co o postojích říká Maharadž v I Am That, jsem o nich pochopil toto: pokud mám nějakou mentální představu a považuji ji za pozitivní nebo negativní nebo ji nějak ohodnotím, tak by to mohl být jistý postoj. Maharadž ale myslím říkal, že existuje postoj, kdy se všechno vnímá jako Boží Vůle a ne jako vůle jedince. Že to se stane určitým postojem. Je tomu opravdu tak?

Ve skutečnosti myslím mínil, že to *není* postoj. Jde o poznání, které – díky pochopení, že člověk sám osobně nejedná – *samo vede* k pravému postoji: k přijetí toho, že jednání probíhá spontánně, protože člověk poznal, že on není tím, kdo jedná. Výsledkem takového poznání je pak ten pravý postoj k životu, protože člověk přijal jako fakt, že to, co odjakživa působilo, byla Boží Vůle, že je činná i teď a že bude působit i nadále.

V okamžiku, kdy si řeknete „Jaký bych k tomu měl zaujmout postoj?“, stále ještě vycházíte z pocitu, že „já“ jsem ten, kdo osobně jedná. Když poznáte, že žádné jednající „já“ tu opravdu není, a přitom jste ve svém životě i nadále činný, *jako kdybyste* jednajícím byl, rozvine se postoj skutečného soucítění s druhými. A odpovídající postoj tolerance k druhým, přiměřený životní postoj, kdy člověk dělá to, co vnímá jako správné a vhodné; jinak řečeno je to postoj, kdy u sebe uplatňujeme ty nejvyšší standardy jednání a u druhých akceptujeme standardy nižší. „Musím udělat to nejlepší, co můžu, s láskou a soucítěním, to ale neznamená, že by stejné chápání museli mít i ti ostatní; a tak ať se objeví jakékoliv jednání, není to *jejich* jednání.“ S takovým přístupem se rozvine tolerance.

*

SPRÁVNÉ JEDNÁNÍ JAKO DŮSLEDEK POZNÁNÍ

Je každý skutek džňáního „tím pravým jednáním“?

Pokud je tu pravé pochopení, není možné, aby následující vědomé jednání probíhalo odděleně od tohoto pochopení. Je to zcela zřejmé, když pozorujeme zručného odborníka, jak jedná ve své profesi, ať už je to při hře, v průmyslu, ve sportu nebo v jiném oboru. Nikdy neuvidíme, že by váhal nebo byl nejistý, jde-li o uplatnění zásadních principů, které si osvojil. Jen u začátečníka můžeme pozorovat, že váhá, protože si úplně nevěří. Odborník pracuje plynule, přirozeně, bez přemýšlení, protože osvojené zásady jednání se přetvořily v naprosto dokonalé pochopení.

Právě to mínil Maharadž, když stále znovu prohlašoval „Pochopení je všechno.“ Také říkával: „Jakmile se objeví správné a perfektní chápání, můžete dělat, cokoliv chcete.“ Dělat cokoliv chcete neznamená, že by člověk podle svého pochopení nejednal. Má-li muž ženu, která ho miluje natolik, že by mu dovolila, aby ji i uhodil, neznamená to, že on ji proto bude bít. Důsledkem pochopení může být jen to, co je obsaženo v pochopení samém. Není-li pochopení úplné, pak se objeví otázka: „Maharadži, plně jsem pochopil, co jste právě řekl, absolutně. A teď mi povězte, co mám od zítřka dělat?“

*

PŘEDSTAVY NAPOMÁHAJÍCÍ POCHOPENÍ

Připadá mi, že mezi vaším a Maharadžovým učením je nepatrný rozdíl. On učil, že Vědomí mluví s Vědomím, ale že nejvyšší Skutečnost je za tím. Vaše učení mi připadá víc jako sebe-dotazování, jako pozorování. V I Am That dělá Maharadž určitý rozdíl. Říká,

že spíše než pozorování je tou nejrychlejší cestou soustředěnost mysli na nejvyšší Skutečnost.

Dělal jsem to po prvních šest měsíců.

Je to mentální představa.

Co není?

Nejvyšší Skutečnost není mentální představou.

Ano!

Opravdu?

Ano, samozřejmě! Dokud se Vědomí nerozvinulo v „Já Jsem“, žádné mentální představy neexistovaly. Žádné představy nebyly nutné, protože tu nebyl nikdo, kdo by si něco uvědomoval. Všechno, co v tomto smyslu říkáme o „Já Jsem“, je představou.

Žádné uvědomování si čehokoliv?

Žádné.

Dobře, a není to ta Nejvyšší Skutečnost, o které mluvil?

Je to ta Nejvyšší Skutečnost, o níž *mluvím*. Nakonec není nutné o ní mluvit. Víte, o hlubokém spánku můžete mluvit jen v bdělém stavu. V hlubokém spánku neexistuje žádná potřeba, není tu nikdo, kdo by si přál vědět, co je stav hlubokého spánku.

Po prvních šest měsíců to pro mě byla skutečná trýzeň. Naslouchal jsem. Maharadž říkal „Jen být“ nebo „Být si vědom toho“ a tak podobně. Opakovaně jsem si říkal „Kdo se ptá koho? Kdo si má být něčeho vědom?“ A také říkal „Nejsem jedinec, který mluví k jedinci“, a ta představa byla opravdu mučivá, protože tenkrát chybělo správné chápání toho, co říkal. Také říkal „Cokoliv se řekne, je představa. Každé tvrzení jen naznačuje.“ Ale mysl se chytí tohoto náznaku a řekne „Jsem naživu. Já vím. Já chápau.“

Když došlo k jistému chápání, začalo být zřejmé, že Maharadž po nikom nežádá, aby něco dělal či nedělal. Říkal jen „Tak to je.“ Nic nepředepisoval, jen popisoval, aby tak mohlo dojít k poznání.

*

Pane, jedna věc mi není jasná. Mohu uctívat to jezero za námi, to by ale vytvořilo ještě víc dualismu. Proč Ramana Mahariši uctíval horu?

Protože to byla představa, která mu pomáhala.

Hmmm. Vy myslíte, že bych mohl dělat totéž?

Určitě!

*

STUPNĚ POZNÁNÍ: HORY A ŘEKY

Existuje nějaký vývoj, který je společný všem hledajícím? Chci říci, musí každý projít stejnými stupni?

Buddhisté mají vynikající shrnutí nejen toho, jak svět vnímají ti, kdo jsou osvícení, ale i způsobu, jakým došli k tomu, že svět takto vnímají. Toto shrnutí zahrnuje tři stupně po-

znání. Prvním stupněm poznání je způsob, jakým dotyčný jedinec vnímá. Na druhém stupni existuje jisté množství pochopení. A nakonec je tu plné poznání.

Hory a řeky se zprvu vnímají jako hory a řeky. Jednotlivý ztotožněný subjekt pozoruje nějaký objekt. Je tím plně absorbován. Tak to dělá běžný člověk.

Na druhém stupni se hory a řeky už nechápou jako hory a řeky. Objekty se vnímají jako zrcadlové zpředmětnění subjektu. Vnímají se jako iluzorní objekty ve Vědomí a jsou tedy nereálné.

Nakonec se hory a řeky zase znovu vnímají jako hory a řeky. Znamená to, že v důsledku probuzení se poznávají jako samotné Vědomí, projevující se jako hory a řeky. Subjekt a objekt se nechápou jako vzájemně od sebe oddělené.

V tomto shrnutí představují hory a řeky celý svět, zahrnující i lidskou populaci. Dotyčný jedinec bude nejprve pozorovat objekty jako individuální subjekt, pozorující různé objekty. Považuje se za oddělenou entitu, která pozoruje druhé objekty. Pozorování ostatních objektů nebo událostí v něm coby jedinci vyvolává určité reakce. Jednotlivý organismus tak reaguje na to, co je pozorováno.

Na druhém stupni se jeho pohled změní díky pochopení, že všechno je pouhý sen a že to není skutečné, a začne chápat, že žádná událost není ve skutečnosti nijak důležitá. Vnímá je jako neskutečné, protože jako subjekt přesahuje to, co se jeví. Jevy jsou něco, k čemu dochází ve vědomí. Když se objeví poznání na této rovině, vyvolá to v dotyčném jedinci tak velkou radost, že si to často nedokáže nechat pro sebe. Má chuť povědět celému světu: „Tohle všechno je neskutečné!“ Zkouší vysvětlovat druhým, že svět je neskutečný, chce svět změnit, chce změnit vnímání těch ostatních. Neuvědomuje si, že změna musí přijít zevnitř. A protože chce změnit svět, nadělá si problémy. Tyto problémy, které přináší druhý stupeň, se zklidní teprve na třetím stupni.

Na třetím stupni nejsou objekty pozorovány jedincem; objekt není pozorován jako objekt a ani subjekt není pozorován jako objekt. Skutečný vnímající je vnímán jako to, co projevení vytvořilo a co projevení poznává. Obojí je jedno a totéž. Na tomto stupni se v konečné realizaci poznává nejen že svět je neskutečný, ale že je zároveň i skutečný. Je neskutečný v tom smyslu, že svou existencí závisí na Vědomí. Nemá žádnou vlastní nezávislou existenci. Za svou existenci vděčí tomu, že je poznáván Vědomím. Kdyby všechna zvířata i všichni lidé náhle upadli do bezvědomí, kdo by měl říci, že existuje nějaký svět? Svět by se nejen nejevil, ale vůbec by neexistoval.

Mohl byste tuto ideu skutečného a neskutečného rozvést trochu podrobněji?

K vysvětlení „skutečného“ a „neskutečného“ se často používá analogie se stínem. Stín je neskutečný v tom smyslu, že je svou existencí závislý na slunci. Nicméně jako stín je poměrně skutečný. Je tedy jak skutečný, tak neskutečný. Všechno projevené závisí svou existencí na Vědomí. Vědomí je inherentní ve všech objektech v celém projevení. Vědomí překračuje projevení, třebaže je v něm imanentní. Projevené je obsaženo ve Vědomí.

Na druhém stupni, než vystane konečné poznání, vstupují do hry různé druhy představ. Předpokládá se, že je na jedinci, aby se snažil spojit se s Bohem. Na rovině subjektu a objektu jsou Nirvána a samsára považovány za dvě různé věci. Proto se tam mluví o samsáře, moři běd, které se musí překročit. Džíva ho musí překročit a toho lze dosáhnout jen nějakou sádhanou. Hledající tudíž prochází sádhanou, celou řadou sádhan. Celé roky cvičí. Po léta pozoruje, co se děje, a zjišťuje, že se nachází ve stavu pýchy a ješitnosti. Když se nakonec utiší v kontemplaci, všeho toho nechá. Jak říkají sufité, existuje jistý druh obřadu, který sežehne všechno, čemu se naučil, a všechno, o čem si myslel, že toho dosáhl.

Na třetím stupni se tak pozná, že svět je obojím, skutečný i neskutečný. Když se toto poznání objeví, vědění odpadne a v organismu, v němž došlo k osvícení, už nadále neexistuje žádná aktivní touha informovat o tom světě, změnit ho. Na třetím stupni se přijímá To, co Je, imanentní i transcendentní. Nirvána a samsára nejsou dvě různé věci. Samsára je zpředmětněným projevením Nirvány.

V konečném chápání dochází ke stavu Bytí. Pozorování nějaké věci nepadá v úvahu. Všechno jsou to jevy a pozorují se prostřednictvím smyslů skrze nástroj, skrze organismus. Není tu ale žádný jedinec, který by to pozoroval. Třebaže jedinec říká „Mohu vidět hory“, může to být řečeno jedině díky přítomnosti Vědomí. Hory jsou ve skutečnosti pozorovány Vědomím a jsou také jevem! Všechno projevené jsou pouze jevy, vytvořené Vědomím ve Vědomí. A tato činnost projevení, kterou nazýváme životem a prožíváním, je rovněž Vědomí. Vědomí hraje a režiruje všechny role bilionů lidských bytostí. Všechny postavy hraje Vědomí.

Problém „Proč existuje Líla?“ se rozřeší na konečném stupni. Proto na tomto stupni už žádný problém nevzniká. Hledající nemá žádnou nepřekonatelnou touhu učít svět tomu, co objevil, protože základním poznáním je, že nic neobjevil. Poznání přišlo samo od sebe jako dar od Boha, jak dar Celku, jako Milost. Všechna slova přijdou později. Když je přijato osvícení, nepadá vůbec v úvahu, že by tu byl nějaký 'někdo', kdo se považuje za šťastného. Jedině tehdy se jedinec považuje za šťastného, protože byl osvícen, když ve skutečnosti k žádnému osvícení nedošlo.

*

MÍRA ZAPLETENOSTI A ROZVZPOMENUTÍ SE

Uvažuj-li, ztotožňuj se plně se svými myšlenkami. Není tu žádný pozorující. Když proběhne řada myšlenek, pozoruj to jako vzpomínku a udělám si o tom mentální závěr.

Takže pokud to chápete i jen intelektuálně, dojde k tomu, že v jistém okamžiku se najednou objeví zjištění, že se do toho zapletla mysl. V tom okamžiku se mysl odpojí. Jinak by reagování pokračovalo dál. Bez tohoto pochopení, byť jen intelektuálního, probíhá ve většině případů jedna zapletenost za druhou. Jen ve vzácných situacích, kdy mysl je skutečně unavená, se mohou objevit chvílky, kdy je opravdu prázdná. Jinak to jediné, co lidská bytost od rána do večera dělá, je tvorba idejí, vytváření představ. Když se ale při některém stupni reagování objeví toto poznání, mysl se okamžitě odpojí.

*

DUCHOVNÍ VÝVOJ

Užívání výrazu „duchovní vývoj“ předpokládá vývoj v čase.

Ovšem, samozřejmě. Celý proces probíhá v časo-prostoru v oblasti jevů.

Co je to, co se zapletá do času, psycho-fyzický mechanismus?

Ne, ne. To, co je zapletené do časo-prostoru, je ztotožněné Vědomí, které se záměrně ztotožnilo s individuálním organismem.

Proč k tomu došlo?

Aby mohl probíhat tento kosmický sen, Líla. Tento proces sebeztotožnění probíhá stále. Stále jsou vytvářeni noví tvorové, nové lidské bytosti, a v nich dochází k sebeztotož-

nění. V procesu evoluce probíhá tato identifikace neustále. Na jistém bodě se mysl obrátí dovnitř a započne proces dezidentifikace. Tento proces potřebuje mnoho času a mnoho zrození. Celá tato hra zahrnuje identifikaci, potom obrácení mysli dovnitř, a pak proces dezidentifikace. Pamatujte, že tohle všechno je představa, mohla by vám ale pomoci dosáhnout konečného poznání.

A tak slovo evoluce je představa, která něco znamená jen pro ztotožněného jedince?

Jistě.

Proč je vůbec nutná představa?

Protože představa jedince vznikla prostřednictvím jeho sebeztotožnění. V okamžiku, kdy se objeví mentální představa jedince, je nezbytná mentální představa Boha. Jinak, je-li přijato ono neosobní, kde je nějaký jedinec a Bůh?

*

Obrátit se dovnitř znamená ignorovat ego?

Ne. Obrácení dovnitř může jediné *nastat*, pochopte. Proces duchovní evoluce je obrácení dovnitř. Evoluce probíhá ve všem. Existuje fyzický vývoj, existuje vývoj v oblasti hudby, v umění, ve vědě, a je tu i duchovní vývoj.

V tomto duchovním vývoji nastane nejprve sebeztotožnění, které probíhá skrze několik tisíc psycho-fyzických organismů. Myslím tím, že jich může být sto tisíc nebo milion, to není podstatné, prostě skrze celou řadu psycho-fyzických organismů. A v určitém psycho-fyzickém organismu dojde k obrácení dovnitř. Objeví se nějaká myšlenka nebo událost nebo prostě něco, a to jako viditelná příčina způsobí, že mysl se obrátí dovnitř. Místo aby vybíhala ven a chtěla víc a víc hmotných věcí, obrací se dovnitř a chce poznat svou pravou přirozenost: „Kdo jsem? Co tady dělám? Má život nějaký smysl?“ Tehdy začíná proces dezidentifikace. V této evoluci začne duchovní hledání a jedinec s myslí obrácenou dovnitř začne hledat. A toto hledání, které je ve skutečnosti procesem dezidentifikace, se rozvíjí prostřednictvím nejrůznějších evolučních procesů. Od jednoho druhu hledání přecházíte ke druhému, procházíte spoustou frustrací, až nakonec se objeví náhlé poznání, že neexistuje žádný „jedinec“, který by mohl být osvícen. Osvícení jakožto neosobní událost může nastat jediné prostřednictvím nějakého objektu. Aby mohlo dojít k jakékoliv události, je nutný nějaký objekt. A tak má-li dojít k osvícení, je touto evolucí vytvořen psycho-fyzický organismus, který je ochoten toto osvícení přijmout. Má určité vlastnosti, fyzické, mentální, povahové, které ovlivní psycho-fyzický organismus tak, že dokáže osvícení přijmout. A tento psycho-fyzický organismus je sám evolučním procesem.

Toto pochopení začíná v oblasti času přijetím, že prostřednictvím tohoto psycho-fyzického organismu nemusí k osvícení dojít. Pro hledajícího, pro individuálního hledajícího je velmi nesnadné to přijmout, ale v tomto procesu v dualitě je to důležitý mezník. Pak nastane „upuštění ode všeho“ a objeví se úžasný pocit svobody: „Nemohu-li být osvícen a nemůže-li být osvícen nějaký objekt, co potom hledám?“

Pak tedy nastane „upuštění ode všeho“ a slábne sebeztotožňování s psycho-fyzickým organismem, s „já“. Ale v tomto procesu dochází k jistému množství skoků. A poslední kvantový skok těsně před osvícením je tento: už tu není žádné hledání, žádná starost, jestli k osvícení dojde nebo nedojde. Když se objeví toto přijetí, „já“ je prakticky pryč. Protože právě „já“ je ten, kdo hledá, ne psycho-fyzický organismus. Psycho-fyzický organismus sám je jen inertním objektem, nutným k tomu, aby k osvícení mohlo dojít.

Toto „já“ je tak dlouho, „já“, dokud je tu hledající, že?

Máte pravdu. A tak když zmizí hledání, zmizí i „já“ hledajícího.

To je tedy ta definitivní věc, evoluce tohoto „já“?

Ano; „já“ dozraje, ale ne *toto* „já“.

Ano, míním to obecně.

Ano. Jak už jsem řekl, „já“ zvané Albert Einstein bylo vyvinuto kvůli teorii relativity. Ale jen kvůli teorii relativity. Pro další evoluci ve vědě byly vytvořeny jiné psycho-fyzické organismy. Einstein nebyl připraven přijmout následný vývoj kvantové teorie. Nedokázal přijmout Heisenbergův princip neurčitosti. Prohlásil, že teorie neurčitosti znamená, že „Bůh si hraje s vesmírem v kostky.“ Niels Bohr odpověděl: „Bůh si nehraje s vesmírem v kostky. My se *domníváme*, že Bůh si hraje s vesmírem v kostky, protože nemáme všechny informace, které má Bůh!“

Niels Bohr myslím řekl „Alberte, vy máte ten dojem, že víte, co si Bůh myslí?“

Ano, tak to docela dobře mohlo být.

Existuje nějaký plán nebo konečný cíl, konečný závěr celé evoluce?

Žádný konečný cíl neexistuje. Je jím kontinuální neosobní fungování Celku. Vědci to nyní označují jako „proces, který utváří sám sebe.“ Považuji to raději za potenciální energii, projevující sebe samu. Objeví se otázka: „Proč by se energie měla aktivizovat?“ Odpověď zní: „Proč ne?“ Jiný přístup je: „Chápeme energii jako potenciální; pokud by někdy sebe samu nezaktivizovala, nemohla by být potenciální. Neprojevovala by se.“

*

Při čtení I Am That a vašich knih mi připadalo, že vy i Maharadž jste byli obyčejní dualističtí lidé, než došlo k osvícení.

Samozřejmě! Je to tak! Je tu ale jistý rozdíl. Maharadž řekl, že když prvně uslyšel, jak jeho guru říká „Všechno je sen, neosobní dění, a vy jste jen nástroje, skrze které působí Celek, žádné ‘vy’ jako samostatná entita neexistuje“, tak to přijal. Nijak o tom nepochyboval. To se stává velmi zřídka. Takovýto druh chápání tu v mém případě nebyl.

Okamžité chápání?

Okamžité bylo v případě Ramany Maharišiho a v Maharadžově případě. Nechci vás uvádět v omyl, mohly existovat i jiné případy, o kterých se neví a kdy tomu bylo také tak. To, o čem se ví, nemá nic společného s tím, co se skutečně děje. V některých případech začne být osvícený psycho-fyzický organismus z nějakých důvodů známý. Je možné, že u některých dalších organismů dojde k osvícení a dojde k němu velmi snadno. Vědí. Chá-pou, ale nezabývají se tím, protože už nejsou „někým“. Nic takového jako je renomé nebo úspěch nebo cokoliv podobného je nezajímá.

V mém případě ten proces nebyl tak rychlý jako u Maharadže. Ale mám za to, že byl plynulejší, jednodušší než v mnoha jiných případech. Odjakživa, jak si vzpomínám, jsem měl intuitivní pocit, že tohle všechno je sen a že proto neexistuje nic, co bych mohl udělat, abych urychlil svůj pokrok v životě nebo v některém směru.

*

ROZPUŠTĚNÍ JÁ

Rozplyne se prožívání toho důvěrného, blízkého pocitu „já“?

Rozplyne se, kdo tu ale je, aby toto rozplynutí pozoroval? Chápete, co tím míním? Rozplyne se, takže to, co se rozplyne, je samotné „já“. Kdo má ale poznat, že „já“ se rozplynulo? Pouze „já“ by to mohlo zažít.

Takže „já“ se bude objevovat a ztrácet a pak zmizí?

Ano! A během toho, jak se „já“ objevuje a mizí, probíhá stav pozorování. Toto „já“ je mysl a mysl nemůže pozorovat sebe samu. Pokud mysl pozoruje své vlastní úkony, je tu neustálé srovnávání a posuzování: „Tohle je dobré, tohle je špatné, tohle je nějaké.“ To není pozorování. Pozorování je pouhé sledování, jak vzniká nějaká událost nebo myšlenka či emoce, bez jakéhokoliv srovnávání, bez jakéhokoliv posuzování; je to jen pozorování. Pozorování je neosobní a je vertikální, takže odpojí horizontální zapletenost. Jak se „já“ zmenšuje, pozorování se objevuje častěji a trvá delší dobu. Najednou se stane, že na nějakou událost nebo myšlenku nevyvstane reakce, že se objeví pocit míru, pocit dobré pohody, ale žádný „někdo“, kdo by tento pocit pohody měl. To neznámá, že by „já“ náhle řeklo „Ach, já jsem se rozplynulo!“ Kdo by měl říci, že se rozplynul?

Ale rozplyne se?

Ano, ale ne když si budete *přát*, aby se rozplynulo.

*

ROZMANITOST NAUK

Předpokládám, že když se k náznakům stavu bez konceptů používají mentální koncepty, jako to děláte vy, pak koncepty, které používáte, a způsoby, jimiž se snažíte osvícení popsat, vyjadřují do jisté míry vaši vlastní živou zkušenost a vaši osobní kreativitu. Může jiný realizovaný člověk upozorňovat na tutéž pravdu, ale s jiným osobním zabarvením?

Ano. Osobní zabarvení nezáleží jen na stylu, kterým myšlenky vyjadřují, ale také na tom, jak jsou má tvrzení přijímána, na reakcích. Skupina si přitáhne to, co potřebuje. Proto někdy můžete shledat, že je-li tu jiná skupina, objeví se jiné koncepty.

Maharadž mi jednou řekl: „Vnější formulace toho, co říkám, má velmi málo společného s tím, co učil můj guru. Používal jiná slova, jiné analogie, jiné představy.“ A šel ještě o krok dále a řekl: „To, co budete učit, nebude mít prakticky nic společného s tím, co jsem říkal já. Bude to plně záviset na tom, co budou potřebovat a vyžadovat vaši posluchači.“

Díval se opravdu s despektem na ty, kdo se snaží kopírovat svého gurma. Maharadž a jeho guru kouřili, a tak dvacet lidí kouřilo!

*

ZÁBLESKY

Jste toho názoru, že bychom měli důvěřovat zábleskům, které se spontánně objevují, oněm „vzorkům zdarma“, jak jste je včera pojmenoval?

Ano, pane!

Z čeho taková důvěra pramení?

Tato důvěra má své opodstatnění v tom, že záblesky existují, míváte je. Jiní je mívají také, ale nepoznávají je jako záblesky. Jejich mysl v takové chvíli říká: „Marníš čas, běž něco dělat!“ a záblesk se odmítne. V některých případech se záblesky přijímají s vděčností. I přijetí záblesku je věc milosti.

Neexistuje žádný způsob, jak toho dosáhnout, že?

Přesně! Neexistuje žádný způsob, kterým byste toho „vy“ mohl dosáhnout.

*

KVANTOVÉ SKOKY

V jedné promluvě jste hovořil o otřesech nebo šocích psycho-fyzického organismu. To zní, jako kdyby nastalo nějaké poznání, ale neudrželo se?

Hleďte, ten proces se rozvíjí. Je postupný, ale jeho konečná fáze se vždycky objeví náhle. Většinou to přirovnávám k výstupu po schodišti. Kolik schodů tam je, nevíte. Nevíte, jestli jich je sto padesát, tři sta nebo tři tisíce, nemůžete si ale pomoci a vystupujete po schodech vzhůru. Předpokládejme, že ve vašem případě je to sto dvacet devět schodů. Až do stodvacátéhoosmého stupně nevíte, že stodvacátýdevátý je konečný stupeň. A tak poslední krok, krok ze stodvacátéhoosmého na stodvacátýdevátý, je vždycky nenadálý. Ale až do stodvacátéhoosmého je to postupný proces.

Mohou na cestě existovat šoky nebo otřesy?

Mohou. Tyto otřesy či šoky jsou ukazatele cesty. Je to proto, že mysl myslí lineárně, ale průběh tohoto procesu není nutně rovnoměrný. Procesy probíhají častěji ve skocích. Podle tvrzení nukleárních fyziků i ve skutečném životě procesy probíhají častěji ve skocích, v kvantových skocích. Je-li kvantový skok větší než ten předcházející, může dojít k otřesu. Ale otřesy či šoky nejsou něčím nezbytným.

Mluvil jste o tom, že hledající je nešťastný, já se ale nešťastný necítím.

Hledající začne být nešťastný, když hledání dostoupí určité intenzity. Této intenzity ale dosáhnout nemusí, může nastat i kvantový skok. Je i možné, že se psycho-fyzický organismus narodil na stupni, kde nepotřebuje nic než malé popostrčení. Pak tu nebude žádné utrpení, žádná intenzita. Předpokládejme, že osvícení je jako duchovní plán. Každý psychosomatický organismus je určitým bodem v tomto plánu. Dokud trvá sebeztožňování, nepadá v úvahu žádné hledání kromě hledání hmotného bohatství a štěstí. A tak dokud se mysl neobrátí dovnitř, člověk se duchovním hledáním vůbec nezabývá. Kde se každý z nás v tomto plánu nachází, nevíme. Když představujete určitý bod, neznamená to, že musíte prožít miliony životů. V nějakém okamžiku může někde dojít ke kvantovému skoku. Co to bude mít za následek, není ve vašich rukou. Může se to prostě stát. Pokud tedy nevíme, kde se náš bod v plánu nachází, proč se tím trápit? Boha najít nemůžete. V pravou chvíli a na tom pravém místě si Bůh najde vás.

*

KARMA

Nedávno jste mluvil o tom, jak se v psychosomatickém organismu projevují důsledky jednání. Jinak řečeno objeví se myšlenka, což je Vědomí, a psychosomatický organismus něco udělá. O důsledcích nemůže vědět nic. Ale na psychosomatický organismus působit

budou. Všechno to probíhá ve fenomenalitě, nic z toho fenomenalitu nepřekračuje.

To je správně. Nic z toho ji nepřekračuje. Ale ať proběhne jakákoliv činnost, dojde k ní prostřednictvím psycho-fyzického organismu coby určitého objektu. Vědomí potřebuje nějaký objekt, aby vyvolalo určité jednání. A tak vytvoří objekt s konkrétními vlastnostmi, který přesně ten čin udělá.

Máte určitý počítačový program, vytvořený k jistému účelu, takže v okamžiku, kdy se do počítače vloží vstupní údaje, víte, jaký bude výstup. Vědomí zná počítač, který vytvořilo, vyšle vstupní informace v podobě myšlenky a ví přesně, jaké to vyvolá jednání. A toto jednání spolu s jednáním bilionů všech ostatních vytvoří celkové fungování v dané chvíli.

A to je karma?

Správně. Karma znamená jednání. Karma znamená kauzalitu. Nemá nic společného s individuálním jednajícím, individuální entitou, protože tu žádná individuální entita coby jednající *není*.

Vy tvrdíte, že celá tato teorie je chybná – že lidé, kteří správně jednají, se vrátí do dobré reinkarnace, a ti, kdo jednají špatně, se vrátí do nižšího zrození?

To, co nazýváte karmou, předpokládá existenci lidí, kteří dělají dobré skutky. Já říkám, že k dobrým skutkům může pouze dojít, stejně jako může dojít ke špatným skutkům. Či skutky to jsou? Skrze určité psycho-fyzické organismy dojde k dobrým skutkům a skrze určité psycho-fyzické organismy dojde ke skutkům špatným. Obojí, dobré i špatné skutky, společně vytvářejí chod Celku v daném okamžiku. Jenom lidská bytost říká „dobré skutky, špatné skutky.“ Všechno skutky v tomto životě a jeho prožívání jsou uskutečňovány Vědomím prostřednictvím psycho-fyzických organismů, podle jejich vrozených vlastností.

Psychopat se nerozhodl, že bude psychopatem. Kdo vytvořil psychopata? Je součástí výtvaru Celku projevení. Existuje krásná báseň od Omara Chajjáma. Hovoří o nedokonalém hrnci a říká: „Lidé mě zahodili, protože mám divný tvar. Třásla se snad hrncířova ruka, když mě dělal?“ Rozhodl se psychopat, že bude psychopatem? Rozhodl se světec, že bude světcem?

Je to minulá karma z minulých životů.

Minulé životy, ano, ale *čí* minulé životy?

Něčeho, co se znovu zrodilo.

Takže: Dochází k jistým skutkům. Tyto skutky mají své důsledky. Pokud tyto důsledky mají být dobré, vznikne psychosomatický organismus s takovými vlastnostmi, že se budou dít dobré věci. Mají-li určité činy mít za následek špatné jednání, pak Vědomí vytvoří organismus s jinými vlastnostmi a tyto vlastnosti lze označit jako psychopatické.

Neexistuje tedy žádná kontinuita v osobním smyslu?

Kontinuita tu nepochybně je, ale ne na osobním základě. O tom mluvím. Celý proces je neosobní. Je tu přirozeně karma, což je kauzalita, není tu ale žádný jedinec, jehož by se karma týkala. Není tu žádný individuální „jednající.“

Nakonec tu žádný jedinec není. To je tedy nakonec nejvyšší pravda?

Je to pravda, paní. Pravdu nelze dělit do kategorií. Pravda je pravda. Žádný jedinec se ničím neproviňuje. Skrze určité organismy dochází k jistému jednání, některé dostanou Nobelovu cenu a některé jsou potrestány, není tu ale žádná samostatná individuální entita.

Chtěl bych se zeptat na něco, o čem jste už mluvil, na mudrce, kteří toto jednání přijí-

mají a stanou se prázdnými.

Ne. K přijetí *dojde* a *dojde* ke zprázdnění.

Oukej. Nastane v té chvíli to, co se označuje jako překročení karmy?

Mudrc nemá žádnou karmu, stejně jako psychopat nemá žádnou karmu. Karma a jedinac byly často vzájemně spojovány, je to takový zneužívaný pojem. Když všechno pozorujete neosobně, žádný problém neexistuje. Spojujete neosobní s osobním a problémům není konce.

Jak jde dohromady síla vůle s vaším vysvětlením alkoholismu?

Alkoholik se stokrát bezvysledně pokoušel použít sílu vůle.

Čím to je, že se to tomu alkoholikovi po tolika selháních nakonec podařilo?

To je přesně to, o čem mluvím. Tentýž alkoholik, tatáž síla vůle, devětadevadesátkrát uplatňovaná, po sté zafungovala úspěšně.

Protože byl připravený?

Dotyčný organismus byl ochoten přijmout Milost.

*

REINKARNACE

Řekl byste, že dezidentifikace se objevuje po několik životů?

Ano, jistě. Než se ale začnete cítit frustrovaný: to, že jste teď tady a že existují jen některé organismy, které se zajímají o tuto nauku, naznačuje, že k tomuto stupni duchovního vývoje nedošlo v tomto organismu najednou. Aby se v něm mohla uskutečnit evoluce, existovalo zřejmě mnoho životů, během nichž tento evoluční proces probíhal.

Mám v tom zmatek. Nemluvili jsme minulý večer o tom, že ego umírá s tělem? Je tu tedy něco dalšího kromě ega, co přechází z jednoho těla do druhého?

Ano. Ale není to ego. Je to Vědomí. Vědomí, které se pokaždé ztotožní s jednotlivým egem a vytvoří se nový organismus.

Je tu ale nějaká podobnost nebo něco, co se přenáší z jednoho organismu do dalšího?

Opět to bude koncept. Když tělo zemře, celý balík myšlenek, vzpomínek a pocitů vplyne do rezervoáru Vědomí. Aby mohlo dojít k pozdějšímu dění, musí nastat jistá činnost nebo události. A aby se tyto události mohly uskutečnit, je nezbytný nový organismus. Je vytvořen tak, aby v něm mohlo dojít k tomuto jednání. Skutky nevznikají jako trest nebo odměna pro organismus. Je to inertní organismus a stane se pojednou vědomým, je-li tu schopnost vnímat.

Jde o kontinuitu různého působení, které se musí uskutečnit skrze různé organismy řetězením příčin a následků?

Přesně!

Co se tedy vždycky stane, když se někdo narodí? To pokaždé, když dojde k novému zrození, Celek promítl nový organismus, aby skrze něj mohl fungovat?

Ano! To je ono.

Existuje-li znovuzrození, co to tedy je?

Je to znovuzrození. Karma a znovuzrození existují, není to ale znovuzrození určité entity. Zmatek vzniká právě tímto „znovu“, první částí slova „znovuzrození“. Jsou tu nová zrození, nové povahové vlastnosti, nové organismy, ale ne znovuzrození. Příčinou všeho toho zmatku je spojování karmy a znovuzrození.

Absolutno nikdy neumírá a nikdy se nerodí?

Přesně. Fungování pokračuje.

Ta představa, že je tu nějaká duše, která se rozhoduje, kde se chce zrodit, aby se dál učila, vypadá dost pošetile.

Je to hloupost! (se smíchem) Tak především, „duše.“ Hleďte, mysl si potřebuje udělat nějakou představu. Ví, že tělo musí zemřít, ale mysl, „já“, chce žít stále, a když ne v tomto těle – v tomto těle to pochopitelně není možné – tak v nějakém jiném. Mysl si tedy vytvoří představu duše, která se stěhuje z jednoho těla do druhého, jako kdyby Vědomí nemělo nic jiného na práci, než se zabývat „dušemi“ a v každém životě je trestat a odměňovat.

Rád bych slyšel, co to znamená, když člověk má nějakou vzpomínku na sebe sama v nějakém předchozím životě, jak byl guruem nebo rytířem v brnění nebo kozlem nebo...

Jde o vzpomínku. Ano, vzpomínka z minulého života. Proč ne? Existoval minulý život a paměť se může do minulého života vrátit. Ale proč „vás“ minulý život, když si pouze vybavujete nějaký minulý život?

Je tedy chybné se s tím ztotožňovat?

Ano! Minulý život, jistě. Není žádný důvod, proč by paměť neměla nebo nemohla jít nazpět. Ale proč „vás“ minulý život? Jenom protože si vzpomínáte?

Je to mysl?

Ano, je to mysl.

Přesto, když jste včera večer mluvil o Ramanovi Maharišim, řekl jste, že byl tak zralý pro osvícení, že se k tomu musel připravovat v minulých životech.

Ne. Byly tam předchozí životy, musely tam být předchozí životy, během nichž proběhla evoluce tohoto posledního organismu. Ale ne „jeho“ životy.

Zdá se, že tibetští buddhisté věří v něco na způsob duše. Když vybírají nového lámu...

Ano. Hleďte, to, co je především zajímavé, byl duchovní vývoj, a předpokládali ho u dalšího organismu, který měl teprve přijít. Vysoce rozvinutá mysl se může v paměti vrátit zpět do některého minulého života a neexistuje žádný důvod, proč by nemohla přeskočit do budoucnosti. Není tedy žádný důvod, proč by nemohl promítnout svou mysl a uvidět další organismus jako budoucího lámu. Není to ale tatáž duše, není to stejný láma, který přijal nový psycho-fyzický organismus.

Poslechněte si, co Buddha říká o reinkarnaci. Žádné tvrzení by nemohlo být jasnější. Říká: „Jelikož neexistuje žádné ‘já’, neexistuje žádné převtělování ‘já‘“. Zaměňte teď „já“ za „duši“ a budete číst „Jelikož neexistuje žádná duše, neexistuje žádné převtělování duše. Ale existují skutky a jejich pokračující následky. Existují vykonané skutky, ale nikdo, kdo by je vykonal. Neexistuje žádná entita, která by se převtělovala, žádné já se nepřenáší z jednoho do druhého. Existuje ale hlas, který zazněl, a vrací se ozvěna.“

Takže o reinkarnaci, která je považována za samotné jádro buddhismu, Buddha říká, že neexistuje žádný „někdo“, kdo by procházel reinkarnacemi. Ale mniši a kněží, kteří přišli později, tomu nepopřávají sluchu. Právě tak, jako mnoho vykladačů křesťanského nábo-

ženství nepopřává sluchu původním Kristovým slovům.

Pracuji s lidmi, kteří si na své minulé životy vzpomínají. A vzpomínají si nejen na minulé životy v tělech, vzpomínají si i na nějaké zkušenosti v mezistavech, kdy nebyli vtělení. Co to tedy je? To přece není žádný psycho-fyzický organismus?

Ne. Je to přesně to, co se děje: došlo k jistému jednání a oni zakoušejí reakce. Říkejme tomu nesplněná přání, pocity viny kvůli některým skutkům, k nimž došlo. Všechno to vplyne do rezervoáru Vědomí, odkud se to rozdělí do nových organismů, které vzniknou. Právě tak jsou vytvářeny nové organismy. Jejich prostřednictvím pak může nastat nové jednání. Dojde ke skutkům, není tu ale nikdo, kdo by jednal. Buddha to říká velmi jasně.

Jde tedy o představu, že existují jakési balíky skutků, abych tak řekl.

Ano. Ale pochopte, nemusí dojít k přenesení komponent celého tohoto balíku bez jakékoliv změny. O tom mluvím. Všechny balíky se stáhnou a jejich komponenty se pak rozdělují, ovšem ne jako stejný balík, což by bylo totéž jako „duše.“

Přesto si někteří lidé ve své současné podobě vzpomínají, že byli tím balíkem mezi jednotlivými podobami.

Ano. Někteří lidé.

Oni si nevybavují, že by byli nějakým způsobem rozdělení. Vzpomínají si, že byli balíkem, ale...

Přesně. Jejich paměť je spojena s dotyčným balíkem.

*

Existuje nějaká astrální sféra srovnatelná s fyzickou oblastí, kde se člověk opět může omylem považovat za oddělenou entitu?

Může existovat i oblast astrální, zrovna tak, jako existuje fyzická oblast, všechno je to ale Vědomí. Jediné, co tu je, je Vědomí. A kolik v tomto Vědomí existuje sfér, je skutečně relativní záležitost.

Můžeme tedy říci, že tyto sféry neexistují?

Tyto sféry existují právě tak, jako existuje oblast, v níž jsme my. Podobnou otázku položili Ramanovi Maharišimu. Byl to dotaz, jestli bohové a bohyně hinduistické mytologie jsou skuteční nebo neskuteční. Ramana Mahariši odpověděl „Jsou stejně skuteční jako vy.“ (se smíchem)

Jsem psycholog a s lidmi, kteří měli po dlouhá léta velmi těžké fobie, jsem provedl mnoho návratů do minulých životů. V hypnotickém stavu se vrátí zpátky, prožijí znovu dotyčnou zkušenost a fobie zmizí. Jejich i moje představa byla vždycky taková, že jsme skutečně narazili na nějakou zkušenost, kterou předtím měli. Je správnější říci, že prostě došli zpět k něčí zkušenosti?

Ano! To je docela pravděpodobné.

A dostali vzpomínku na tu zkušenost?

Ano, a ztotožnili se s tou vzpomínkou.

*

MILOST

Když se jedná o vzdání se, o bezpodmínečné vzdání se, nemůžu pochopit, jak by mohlo být bezpodmínečné, když tu stále ještě je „já“, které se považuje za „já“.

Správně. To není skutečné vzdání se.

Je stále ještě podmíněné, bez ohledu na to, jak reálně se pocituje? Jde v téhle konkrétní věci jen o hru Vědomí?

Ano.

Pokud se dá předpokládat, že dojde k Milosti, dojde k ní? Může nastat u něho nebo u mě, i když oba děláme totéž?

Může nastat v jednom případě a v jiných případech nastat nemusí. K Milosti nedochází jen v duchovní oblasti. Jeden člověk mi vyprávěl, že byl velmi vášnivým rogalistou. Jednou letěl s rogačem, najednou se cosi stalo a on zjistil, že padá přímo k zemi; země se řítila směrem k němu a v určitém okamžiku si řekl „A je to.“ Ale nebylo. Najednou zjistil, že se dívá na oblohu. Došlo totiž k tomu, že jen pár stop nad zemí se rogalo rozlomilo o jakési dráty vysokého napětí a ty zpomalily jeho pád. Nezabil ho elektrický proud, nepotloukl se, stál a díval se na nebe! Řekl, že tehdy najednou pochopil, že to byla Milost.

Z praktičtějšího hlediska můžeme říci: „Předurčený konec tohoto organismu ještě nenastal.“ Nicméně z individuálního hlediska to Milost byla. A to je pravda.

Tentýž džentlmen byl navyklý na alkohol, byl na něm závislý. Řekl mi, že devatenáct let byl závislý na alkoholu a náhle, jednou ráno ho nutkavá touha napít se docela nečekaně a úplně opustila! Řekl mi, že to bylo podruhé, co zapůsobila Milost. Samotný fakt, že to chápal jako Milost, o něčem vypovídá. Řekl, že Milost zapůsobila potřetí, když se v roce 1987 neočekávaně objevil na mé první veřejné přednášce.

*

SEBE-DOTAZOVÁNÍ

Raměši, když pustím z hlavy představu „já“ ... (se smíchem) Jdu-li v sobě dostatečně daleko nazpět, zdá se, jako by ten okamžik trval nezávisle na čemkoliv jiném; je to velmi jemný děj, okamžiky pokory ustupují a vracejí se, objevují se a mizí. Je problém v touze? Když člověk zatouží po lodi za milion dolarů a jeho pozornost se upne na tuto loď, proces pohybu ven a nazpět se zastaví. Řekl byste, že touha najednou překryje ten velmi jemný proces, který stále probíhá?

Ano.

Je zapotřebí mnoho klidu, aby to člověk trvale vnímal.

To, co se snaží v tomto procesu „klidu“ pokračovat, je stále ještě mysl. Ten mír či utišení tu ve skutečnosti je stále, dokud se nezačne vměšovat mysl. Její vměšování se postupně redukuje pochopením. Vypadá to tedy, jako kdyby stav tichosti byl přerušovaný. Není přerušovaný. Stav tichosti je naší pravou přirozeností. Ramana Mahariši ho popisuje jako přirozený stav, jako stav sahadža.

Díky intelektu se domníváme, že naše neustálá osobní angažovanost je normální. Není to normální stav. Proto Ramana Mahariši řekl, že myšlení – ve smyslu vytváření představ – není přirozeným lidským stavem. Pochopit znamená chápat, že přirozeností lidské mysli je rozvíjení představ. Bojovat s egem, s myslí, je přesně to, co si ego přeje. Mysl nemůžete

přemoci. Ego nemůžete potlačit. Potírat ho, bránit se mu, snažit se ho ovládnout je beznadějná snaha. To, co je ve skutečnosti nutné, je poddajné čili ženské jednání. To znamená ustoupit, vidět věci takové, jaké jsou.

Přirozeností mysli je přeskakovat z jednoho tématu na druhé. Místo abyste s ní bojoval, zjistěte, kdo to chce vědět, kdo to dělá, kdo to potřebuje. Na začátku je třeba položit si konkrétní otázku, ale smyslem toho celého není snaha najít odpověď. Hledání odpovědi znamená, že mysl nejprve položí otázku a pak se sama snaží najít odpověď, najít logické vysvětlení – že mysl tedy sama přemítá uvnitř své vlastní zapletenosti.

Smyslem sebe-dotazování je přerušit tuto dychtivou angažovanost. Kdo to chce vědět? Je to jistý druh mentálního políčku tlustým klackem. Znamená to, že to, co dělá problémy, není nic jiného než schopnost uvažovat. A to ji odpojí. Ramana Mahariši vysvětloval, že sebe-dotazování není žádná meditace nebo mantra. Má probíhat neustále, neznamená to ale, že byste měli přestat se svou prací. Nemůžete! Musíte si vydělávat na živobytí.

Tento proces je jistým druhem negativního pochodu, pochopením, že tu není žádný „někdo“, kdo by něco chtěl vědět, a je to totéž co pozorování. Jakmile se objeví nápad „Rád bych měl jachtu za milion dolarů“, mysl se ihned začne angažovat. „Jak bych ji jen získal? Mám žebrot, vypůjčit si, krást? Stačí mi to, co si vydělám?“ To všechno je zaplétání se. Už první záblesk pochopení v určité fázi tuto angažovanost odpojí. Když se chápání prohloubí, myšlenka se odpojuje dřív a dřív, stále blíže k bodu, kdy vznikla, až nakonec, když je tu skutečně plné chápání, proběhne vyvstání myšlenky a její spontánní vertikální odpojení bez jakéhokoliv horizontálního reagování. Bude to chtít nějaký čas. Mezitím je třeba se zaměřit na pokládání této otázky nebo nechat chápání, aby vertikálně odpojilo horizontální angažovanost, kdykoliv k ní dojde, a vědět, že nad tím nemáte žádnou moc.

Zjištění, že nad tím nemáte žádnou moc, je začátkem poznání. Toto poznání je pozorování, které vertikálně odpojí horizontální angažovanost. Je překvapivé, jak rychle se toto pochopení může upevnit a stát se zvykem.

Pořád si nejsem úplně jistý, jestli chápu, co míníte pozorováním?

Pozorování je zcela jednoduché. Probíhá neustále. Když se na příklad díváte z okna na pouliční ruch, tak ve skutečnosti probíhá pozorování, dokud nějaký člověk nebo událost nepřitáhne vaši pozornost a nepomyšlíte si „Tohle je zajímavé“, anebo dokud si neřeknete „Hm, tohle je hezké“ nebo „Tohle je odporné.“ Tehdy se plynulý proces pozorování zastaví. Jako film, který se najednou zastavil na určitém záběru. Touto angažovaností se proces pozorování přeruší. Takže pozorování probíhá neustále a přeruší se zásahem mysli.

Jak může člověk zase obnovit pozorování potom, co začala angažovanost?

Když ví, že vměšování mysli je přirozené, že k němu docházet musí. Samotné toto pochopení navodí pozorování.

Mysl říká: „Dobrá, teď budu pozorovat. Jak budu postupovat?“ To nejpodstatnější v pozorování je absence „já“. Pozorování je vertikální, v naprosto odlišné dimenzi. Proto tu nemůže být žádné pozorující „já“. V pozorování neexistuje žádné pomyšlení jako „Neměl bych se zaplést“, ani porovnávání s čímkoliv. Zkušebním kamenem pravého pozorování je absence srovnávání a posuzování. Když se myšlenky jen pozorují, odpadnou z jednoduchého důvodu: není tu žádné porovnávání, žádné posuzování, žádné rozhodování.

Existuje nějaký nástroj, který bychom mohli použít k prolomení bariéry mezi sebou a skutečnou zkušeností?

Kdo má co prolomit? Pochopení vypadá následovně: není tu žádný „někdo“ a žádné „něco“, co by se mělo prolomit. Chápete? Tímto pochopením vyvstane nejzazší poznávání.

Raměši, když se zeptáme „kdo“, i to je podmíněná mysl, ne? Je tu jakýsi předpoklad, že existuje odpověď.

Správně.

A tak pochopení, že to všechno přichází z podmíněné mysli, může být osvobozující.

Ano, A na jistém stupni i toto poznávání začne být nesnesitelné.

Začne být nesnesitelné, že existuje nějaká odpověď na dotazování?

Přesně. Dotazování v důsledku toho odpadne, přestože tím začalo. Proto stále říkám „Hledání začíná jedincem a končí zmizením jedince.“

Hledání začíná individuální otázkou „Kdo jsem já?“ Toto „já“ je velmi, velmi silné. Potom, na středně pokročilém stupni, je tu pochopení, že tu žádné „já“ není, že Já jsem To. Ale v tomto „Já“ stále ještě existuje stín „já“, poskvrnění „já“. A tak konečné poznání je, že tu není žádné já ani žádné ty, chápete? Jediné, co tu je, je Vědomí, promítající sebe samo jako projevení, a Vědomí v klidu, když samo sebe nepromítá. Individuální hledající je vedlejší. Kdo hledá co?

Pokud jde o otázku „Kdo se ptá?“, tak když si ji položíš, pokaždé narazím na vysokou zeď. Nemůžu dál – za tou otázkou nebo mimo ni nic není. Když to začnu prozkoumávat, nemůžu dojít k žádné odpovědi, protože tam nic není.

(se smíchem) Přesně o to jde!

Víte, je to jako koán, v zenu...

Přesně.

K čemu je tedy celá ta diskuse? (se smíchem)

K čemu jsou všechny ty diskuse? Na to se ptám já vás. Přijmete-li, jako to udělal Maharadž, že tu není nic než Vědomí, kdo potom potřebuje nějakou diskusi? Ale protože pro mysl, pro intelekt, pro „já“ to nepřijatelné není, „já“ chce o tom diskutovat.

Ždímáme svou mysl, máme bolení hlavy, jsme ve zmatku, jen abychom objevili, že za tím vším nic není! (se smíchem)

Neřekl bych, že tam nic není.

Vy byste neřekl, že tam není „nic“?

Žádné „nic“.

Co potom za tím je?

Všechno! (se smíchem) Chápejte, nic i všechno. Prázdnota Noumena je ve skutečnosti plností všeho. Prázdnota vyvolává představu něčeho negativního, něčeho neživého. Tak to ale není. Prázdnota, o níž mluvíme jako o plnosti, je potenciální energie. A tato potencialita zaktivovala sebe samu v toto projevení. Je to Neprojevené, které projevilo samo sebe. Je to subjektivita, která se sama zpředmětnila. Je to potenciální energie, která sebe samu zaktivovala. A to je všechno, co se děje. Nejsou to dva stavy. Mystikové opakovaně prohlašují, že to nejsou dva stavy. Existuje jen Vědomí, v klidu nebo v pohybu.

A klid a pohyb jsou jeden a tentýž stav?

Jistě. Proto Ramana Mahariši opakovaně říkal, a říkají to i jiní Mistři, „Ve skutečnosti k ničemu nedošlo. Neexistuje žádné stvoření. Neexistuje žádný zánik. Neexistuje žádný cíl, žádná cesta. Neexistuje žádná svobodná vůle. Neexistuje žádný osud.“

Neexistuje ani aktivita, ani pasivita.

Přesně. Přijme-li se tato základní pravda, že k ničemu nedošlo a že neexistuje žádné stvoření a žádný zánik, pak jediné, k čemu může dojít, je pozorování všeho, k čemu dochází skrze psycho-fyzický mechanismus, jako určitého jevu v tomto celku jevů. A můžeme to jen bez otázek pozorovat. Můžete jen pozorovat, co je.

A kdo to pozorování dělá?

Vědomí. Tu hru vytvořilo Vědomí. Vědomí napsalo scénář. Vědomí hraje všechny role. A Vědomí hru pozoruje. Je to one man show¹⁾. (se smíchem) Je to hra Vědomí. Můžete vyjmout člověka a to, co zbude, je To Jediné, Unicita. A tak všechno je hra Unicity.

Ramana Mahariši vyprávěl příběh o svatební hostině, kde jakýsi člověk snědl všechno jídlo a vyvolal tak nepříjemnost. Lidé z nevěstiny strany si mysleli, že to příbuzný ženicha, a lidé z ženichovy strany byli přesvědčeni, že je to příbuzný nevěsty. Nakonec se ho zeptali: „Kdo jste? Ke komu patříte?“ V té chvíli se vytratil. Byl odhalen.

Zdá se tedy, že dotazování může odhalit mentální obsahy, které zakrývají Skutečné. Řekl jste, že Skutečnost je jako veřejné tajemství a že to, co ji překrývá, je jednání naší mysli. Ramana Mahariši myslím řekl, že dotazováním to vyjde najevo.

Sebe-dotazování není metoda. Pokud by to byla metoda, probíhala by v čase. Ramana Mahariši říká jen to, že na začátku to může být něco na způsob meditace. A jako počáteční meditace je to ten nejlepší způsob. Také opakovaně vysvětloval, že to není meditační metoda, která by se měla cvičit v určitou dobu na určitém místě. Prostě probíhá během toho, co právě děláte, probíhá neustále, protože To, čím jste, je tu stále.

Zpočátku je nutná meditace nebo nějaký druh sádhany, Mahariši ale také vysvětluje, že existuje určité nebezpečí, že prostředky se stanou cílem – Ježíš to nazval „prázdné opakování“. Prázdné opakování otupuje mysl a ať člověk opakuje cokoliv, ať je to „Kdo jsem já?“, nebo nějaká mantra, začne to být mechanické a umrtvuje to mysl. Takže na začátku se zeptáte sami sebe: „Kdo to chce vědět?“ Problém je ale v tom, že se ptá lidská mysl a očekává odpověď; pokud se odpověď neobjeví, začne se dál zaplétat. „Nejsem tělo, nejsem tohle, nejsem tamto“ a nakonec se vrátí zpět k otázce „Co jsem já?“ Všechno je to jen hlubší zabředávání.

A jak tedy zní odpověď?

Odpověď zní, že se nemůže objevit žádná odpověď.

Jaký má tedy sebe-dotazování smysl?

Smyslem sebe-dotazování je pomocí otázky zabránit mysli v její neustálé činnosti, což je přesně totéž, co je smyslem pozorování. Na začátku si pokládáte otázku „Komu se to děje? Kdo je ten, kdo má na tom zájem? Kdo to chce vědět?“, velmi brzy ale objevíte, že jakmile tyto otázky kvůli nějaké myšlence nebo události vyvstanou, dojde k odpojení. Pak i tyto otázky začnou být zbytečné.

Takže sebe-dotazování je přechodná záležitost?

¹⁾ sólové představení (pozn.překl.)

Každá cesta, kterou jdete, a všechny jsou teoretické, vede k procesu dezidentifikace. Nejslavnějším oddaným či bhaktou v Maharastře byl světec Tukaram. Napsal kolem pěti tisíc veršů. Zpočátku říká svému osobnímu Bohu, Vithobovi: „Těm, kdo tě chtějí poznat ve tvé neosobní podobě, se tak ukaž, mně se ale, prosím, ve všech životech ukazuj ve tvaru, ve kterém bych tě mohl vroucně milovat a uctívat.“ A později tentýž hluboký bhakta napsal následující verše: „Vithobo, jsi podvodník! Tys mě oklamal! Říkal jsi, že jsi Bůh a že tě mám uctívat. Teď objevuji, že žádné rozdíly neexistují! Žádná rozdílnost! Tys mě podvedl!“ Tak pokračuje dál a říká: „Oddanost je jen pro nevědomé“ (se smíchem)

V *Bhagavad Gítě* Šrí Krišna říká něco pozoruhodného: „Když bhakta dosáhne jistého zanicení, dám mu vědění. Uzpůsobím ho, aby vědění přijal.“

Toto „já“, se tedy musí nakonec rozplynout, buď odevzdaností, nebo přijetím, což je v podstatě jedno a totéž.

*

UMĚNÍ NASLOUCHAT

Jak mám pozorovat?

To je irelevantní otázka. „Vy“ v pozorování vůbec nejste. To je ta základní věc. „Vy“ tu jste, jen když se angažujete, ne při pozorování.

Ale raději bych se nezaplétal.

Přesně. Hledáte osvícení. Říkáte tudíž: „Jsem hledající. Neměl bych se zaplétat. Neměl bych se dostat do zapletenosti.“ Ale to samo o sobě už je zapletenost.

Slyšel jsem vás říci, že všechno jsou dveře a že záleží na tom, jestli člověk je nebo není přístupný tomu okamžiku, který se mu ukazuje, anebo jestli se spíš soustřeďuje na otázku „Měl bych udělat to, anebo ono?“

Ano, brána soucítění je doširoka otevřená.

Ve skutečnosti tady jsem, protože tu mám být. Není možné, abych byl někde jinde.

Ani já bych nemohl! (se smíchem) Skutečností je, že jste tady a že nasloucháte. Dochází k jistému druhu naslouchání. Pokud je toto naslouchání naprosté a hluboké, vzejde z něho něco víc, než když probíhá jen na logické a rozumové rovině.

Vzpomínám si na část rozhovoru, který vedl Krišnamurti s profesorem Bohmem. Jednou z prvních věcí, kterou Krišnamurti zcela spontánně řekl, bylo: „Tak, jsem pozornost sama. Plně vám naslouchám. Prosím, začněme.“ Je to ten druh naslouchání, kdy vaše srdce je otevřené, mysl je otevřená, brána je zcela dokořán.

A současně platí, že naslouchání nemá být vymývání mozku. Proto Písma říkají, že když nasloucháte, musíte o tom medítovat. První je šravana neboli naslouchání. Pak následuje manana neboli meditování o tom, zvažování, cinknutí mincí, aby se ukázalo, jestli její kov je ryzí. A potom, když to, co jste slyšeli, vaši duši přitahuje, pak to přijmete – jediné tehdy. Pokud máte s přijetím toho, co bylo řečeno, nějaké nesnáze, požádejte svého gurma, aby je vyjasnil. Když nesnáze zmizí, posledním stupněm je vytrvale se toho držet, nididhyásana. Takový druh naslouchání přináší výsledky.

Když odcházíte z těchto rozhovorů, odnášíte si z nich něco s sebou? Když s tím dnes večer skončíte, skončil jste s tím?

Pro mě to končí.

A my bychom to měli dělat také tak?

Měli byste. To je velmi důležité. Pokud se budete zabývat tím, co bylo řečeno, pak to, co jste slyšením absorbovali, nebude mít možnost se transformovat v poznání. Poznání musí být intuitivní, hluboké chápání. A slyšené se může přeměnit v toto chápání jediné tehdy, když se intelekt nevměšuje. Dovolte mi ale jít ještě o krok dál a říci, že pokud se intelekt vměšuje, pak jeho vměšování je také součástí fungování Celku. Aby mohlo dojít k intuitivnímu chápání, potřebuje to čas.

Zní to, jako kdybyste nám říkal „Když odtud odcházíte, zapomeňte na všechno, co bylo řečeno.“ Jak to jde dohromady se třemi stupni naslouchání, které byly právě popsány?

To je velmi dobrá otázka. V procesu, při němž se naslouchání transformuje a stává se poznáním, přetrvává jistá pochybnost. Poznání nemůže být plné, protože naslouchání bylo podřízeno intelektu. Čím déle necháte naslouchání-chápání být, tím hlouběji pronikne.

Potom, když to, co jste slyšel, přejde samovolně v jistou míru pochopení, musí být toto pochopení zvaženo intelektem a musí začít opatrná meditace o tom, co bylo pochopeno. Mohou se objevit jisté pochybnosti. Intelekt musí o těchto pochybnostech rozjímat a na to jste, jak předpokládám, poukazoval. Teoreticky existuje určitý rozdíl oproti tradici – nejprve naslouchat, za druhé rozjímat o tom, co jste slyšel a pochopil. A když pochybnosti úplně zmizí, pak za třetí a nakonec se v tomto definitivním pochopení zabydlet.

Měl bych cestou domů o tom uvažovat, nebo neměl?

Když to uděláte, pak tomu, co jste slyšel, neponecháte žádný čas, aby to proniklo hlouběji. Ale po nějaké době, příští nebo ještě další den musíte o tom rozjímat. Jinak by mezi nasloucháním tohoto druhu a vymýváním mozku nebyl žádný rozdíl.

Opravdu je to tak.

Žádné vymývání mozku by to rozhodně být nemělo.

Je to tak, myšlenka se prosadí tak rychle, že duchovní jádro toho, co člověk slyšel, nemá žádnou šanci.

To je pravda. Takové naslouchání není naprosté. Ostatně, to je přirozené.

Znamená to, že se musíme dopouštět chyb a že i to je v pořádku?

Ano, ovšem; ovšem. A znovu opakuji, i to je součástí chodu Celku. Jen ve velmi vzácných případech může naslouchání proniknout rovnou do srdce a stát se pochopením. Většinou musí docházet k následujícímu procesu: plné naslouchání, hluboké zvažování a nakonec zakotvení v plném pochopení.

*

MEDITACE

Dojde-li ke stavu meditace, pak blaženost, která vznikne, je zkušenost, že?

Blaženost se objeví později, když na tu zkušenost myslíte, anebo když si řeknete, že to byl dobrý stav.

Je to zaplétání se, ta blaženost?

Vznik blaženosti zapletenost není; zapleteností je přemítání o blaženosti.

Co to znamená, když se člověk dostane do hluboké meditace, jeho „já“ zmizí a je tu Já? Co potom znamená, když ucítíte různé vůně?

Znamená to prostě, že je tu vědomí i vnímání a někdo možná vaří. Vědomí je tu, protože vnímání je činné prostřednictvím příslušných smyslů. Ale je-li vědomí dočasně nepřítomné, „já“ tu není. V tom stavu, kdy není přítomné „já“, existuje Vědomí, není tu ale činné projevení. V té míře to bude v hluboké meditaci podobné jako v hlubokém spánku.

Chuang Tse, jeden z nejvýraznějších taoistických učitelů, prohlásil: „Vědění dávných civilizací bylo dokonalé, tak dokonalé, že zpočátku nerozpoznávali, že existují věci. To je to nejdokonalejší poznání. Nemůže být už vyšší. Potom začali poznávat, že věci existují, ale nedělali mezi nimi rozdíly. Nepochybovali je mezi sebou. Pak je začali porovnávat, ale nevyvozovali z toho žádné závěry. Když došli k tomu, že je začali posuzovat, TAO bylo ztraceno“.

„Vědění dávných civilizací bylo tak dokonalé, že nerozeznávali existenci jednotlivých věcí.“ Právě *toto* vědění máme, když se klidně usadíme, zavřeme oči a tiše sedíme bez jakéhokoliv cíle, bez jakéhokoliv motivace. Poměrně často k tomu dochází samo od sebe. V takových chvílích existuje dokonalé vědění, o němž mluví Chuang Tse. Je tu vědomí, není v něm ale žádný předmět. A když neexistuje žádný předmět, nepadá v úvahu žádné porovnávání nebo posuzování. V takovém utišení existuje jen otevřené srdce, vnímavé k čemukoliv, co se rozhodne seslat ta Moc, která z vás udělala hledajícího. Jen když je mysl klidná, když nekonceptualizuje a nevytváří představy, když je srdce otevřené a vnímavé, může k něčemu dojít. To „k něčemu dojít“ znamená, že zmizí „já“ a vstoupí „Já“, Subjektivní Realita.

Takže ta jediná věc, kterou člověk může udělat, kdykoliv se naskytne chvílka volna, je sednout si v tichu, bez jakéhokoliv motivace, bez jakéhokoliv cíle, aniž by si člověk cokoliv přál. Nemusíte usedat v pevně stanovenou dobu, nemusíte přijmout rozhodnutí, že budete medítovat čtvrt nebo půl hodiny nebo dvě a půl hodiny. Nemusíte sedět s napřímenými zády a každé dvě minuty kontrolovat, jestli jsou dostatečně vzpřímená. Nemusíte mít v mysli žádný cíl, což znamená, že nemusíte vůbec nic očekávat. V těchto chvílích nenacházíte Skutečné, Skutečné si nachází vás. Jenom chvílku tiše sedět.

Neposiluje meditace ego?

Ano, pokud se dělá se záměrem, pokud je tu nějaké „já“, které ji provádí. Když k meditaci *dojde*, když se neudělá nic z rozhodnutí vůle, pak je to pravá meditace, v níž ego není. Není tu žádné „já“, které by to provádělo. Pokud je přítomné ego, je tu „já“, které očekává, že to přinese nějaký výsledek. Nejsem proti cvičení meditace. Říkám jen, že meditaci je třeba chápat v tomto kontextu.

Často se zdá, že ego se meditaci brání.

Určitě ano. Pravá meditace znamená zničení ega. To ego nechce. Když se stane, že *dojde* k meditaci, mysl okamžitě řekne „Přestaň marnit čas, dělej něco užitečného.“

Existují techniky k utišení mysli, takové jako meditace, ale utišená mysl nemusí nutně něco přijmout. Může být úplně vyprázdněná a nikdy nic nepřijmout.

Ne. Vy říkáte, že je možné *dokázat* vyprázdnit mysl? Řekl bych, že to je omyl. Není možné *dokázat* vyprázdnit mysl.

V meditaci zažívám, že mysl je tichá. Říkáte, že to není prázdnota?

Je to prázdnota.

Ale v té tichosti se nic neděje.

Jak víte, že se nic neděje? Počátek prázdnoty myslí se objevuje v každé lidské bytosti, při nejmenším na několik okamžiků, ale ty okamžiky nejsou ani rozpoznány, ani přijaty. Když se ale tato prázdnota myslí rozpozná a přijme, objeví se víc příležitostí, při nichž bude prázdnota pokračovat. Takové vyprázdněnosti myslí je možno dosáhnout určitými technikami, *jógou* nebo meditací nebo něčím podobným, ať ale dosáhnete čehokoliv, bude to mít sklon opět zmizet. Tichost myslí, která je výsledkem hlubokého pochopení, *taková* meditace je přirozená, spontánní, je to meditace, která prostě nastane.

Když jsem prvně přišel k Maharadžovi, zeptal se mě „Meditujete?“ Odpověděl jsem „Ano. Můj dřívější guru po mně chtěl, abych meditoval alespoň půl hodiny denně. Kdykoliv to bylo možné, meditoval jsem nejméně půl hodiny denně. Teď, když jsem v důchodu, medituji jeden a půl hodiny.“

O šest měsíců později se mě Maharadž zeptal „Jak pokračujete s meditací?“ Řekl jsem „Maharadži, nijak jsem o tom neuvažoval, když se mě teď na to ale ptáte – je mi líto, ale neusedám k meditaci, jak jsem byl zvyklý.“ Pak jsem dodal „Uvědomuji si, že k meditaci dochází poměrně často, když na ni nemyslím.“

Myslel jsem si, že Maharadž se na mě rozkřikne, ale on řekl „Výborně!“ Potom vysvětlil, že když dojde k duchovnímu pokroku, meditace ustane a je velkým krokem vpřed na záměrnou meditaci nemyslet, necítit se kvůli tomu provinile a dokonce ani si neuvědomovat, že tato meditace ustala.

Nedovedu si představit, že bych nechtěl meditovat nebo nebyl schopen meditovat, je to pro mě tak příjemné a uklidňující. Zároveň si ale myslím, že je v tom jisté nebezpečí, protože se může vyvinout závislost na ní.

To jsem mínil, když jsem řekl, že prostředky se mohou stát cílem.

Před mnoha léty jsem spolu s jedním svým přítelem začal hrát golf. Oba jsme se tomu učili. Můj přítel věnoval velkou pozornost technice, takže když jsme začali hrát, nehrál příliš dobře, protože neustále myslel na pokyny svého instruktora. Po nějaké době hrát přestal, ale vytrvale trénoval. Říkal, že ho baví trénink. Sehnal si koš plný míčků a neustále se do nich trefoval. Jednoho dne řekl „Dělám pokroky, běží teď rovně a dál.“ Řekl jsem mu, aby přišel a zahrál si s námi. Odpověděl „Ne, děkuji, mám raději trénink.“

Každou hru ve skutečnosti hrajete nejlépe, když na techniku nemyslíte. Všechno záleží na spontaneitě.

*

Rád bych tu popsal jednu příhodu. Existuje jistý moderátor televizních soutěží, Bob Barker; a jeho žena jednou poskytla novinářům interview. Ptali se jí, co ráda dělá, a ona řekla: „Ráda čistím vysavačem svůj dům. Mám opravdu ráda svoje koberce.“ Pomyslel jsem si, že je to ta nejhlupejší odpověď, jakou si člověk vůbec může představit.

Tento týden jsem čistil vysavačem svůj koberec a bylo to najednou úplně zvláštní, krásné a poučné. Pomyslení na to, kolik hodin by mi zabralo vysbírání všeho prachu, smítka po smítku, a jejich ukládání do kontejneru, na mě silně zapůsobilo. Pořád v tom ještě jsem, z toho vysavače.

Kdo by byl si pomyslel, že by se paní Barkerová mohla stát mým učitelem? Musel jsem projít touto zkušeností, abych ocenil to, co mi učitel říkal už před léty.

Nikdy nevíte, která věta, co na vás kdy zapůsobí. To, co se stalo ve vašem případě, chápu jako meditaci, která nastala samovolně. Meditace je slovo, kolem kterého lidé dělají velký povyk. Co je meditace? Něco se stane a objeví se radostný pocit – *to* je meditace, když k ní dojde. Ne když sedíte a ptáte se „Mám dost rovná záda?“ To není meditace. Takže k meditaci může dojít kdekoliv, je to dar vesmíru.

*

POZOROVÁNÍ

Mohl byste znovu vysvětlit, co je „pozorování“? Nepochopil jsem to.

Ano. Hled'te, v pozorování existují tři fáze. Za prvé: obyčejný člověk je plně zapletený. Za druhé: začíná svítat pochopení a stav zapletenosti se sám od sebe zmenšuje až do stavu pozorování. Nakonec je tu plné chápání, místo reagování se objeví pozorování. Pozorování probíhá tak dlouho, dokud je co pozorovat. Není-li co pozorovat, pozorování přejde ve stav ne-pozorování. Ramana Mahariši to označoval za „přirozený stav.“ A pokračuje-li přirozený stav po nějakou dobu bez vyrušování, prohloubí se; můžete to nazvat jakkoliv, je to ale hlubší stav. Přitom pozorování a ne-pozorování přecházejí jedno ve druhé, podobně jako řazení rychlostí. Není v tom žádný problém.

Raméši, zdá se, že pozorování ve skutečnosti není něco, čeho by se mělo dosáhnout kdesi v nedohlednu, protože jeho pravou charakteristikou je prostě to, jak to doopravdy je. Ve skutečnosti tu není žádná emoce, která by se toho týkala, nebo žádné...prostě nic. Je tu pozorování, prostě je to tak. Takže to, o čem mluvíte, není ve skutečnosti něco jako cíl, který je kdesi daleko a kterého můžete jednoho dne dosáhnout, ale je to fakticky to, jakým způsobem probíhá každý moment.

Ano. A to je v podstatě důvod, proč říkám, že ve skutečnosti jste nikdy svůj domov neopustili.

*

Čím se pozorování bez reagování liší od sledování filmu?

Není v tom žádný rozdíl. Ale sledujete-li film, tak ho pozorujete a současně i reagujete. Včera jsme byli v kině na filmu, zařazeném mezi filmy X., dětem nepřístupné. Kdosi přišel s děckem, které si pořád pobrukovalo. Dítě vidělo přesně totéž, co všichni ostatní, ale ne-reagovalo. Pozorovalo, protože do toho nebylo vtažené. Ale pozorujete-li film vy, dostanete se do vztahu k jednotlivým postavám; proto to není pozorování.

Tak jako jsme vtaženi do vztahů k postavám v tom, co označujeme jako skutečný život?

Přesně tak, ano. Vtáhne vás to, protože si říkáte: „Jsem ten, kdo jedná, kdo prožívá.“ A tak se do toho necháte vtáhnout. Je-li tu ale poznání, že všechno, k čemu dochází, prostě probíhá skrze psychosomatický organismus, pak probíhá pozorování.

*

Cítím se opravdu frustrovaný. Pozoruji a najednou je to pryč. Chtěl bych prostě, aby se to dělo pořád. Mám zkusit něco jiného? Ale obávám se, že žádám nemožné.

Přesně tak. V okamžiku, kdy řeknete „pozoruji“, je to mysl, která jen pozoruje svůj

vlastní mechanismus. A tak se točíte pořád dokola a dokola a dokola – pochopte, zrovna tak, jako když váš vůz uvízl v písku a čím víc přidáváte na rychlosti, tím hlouběji se kola zahrabávají. K tomu, aby se kola dostala ven, je nutná nějaká vnější síla. *Toto* pozorování, o které jde, nepochází z mysli. Je to naprosto jiná dimenze, která neporovnává, nehodnotí, která neužívá výraz „mělo by se“. „Mělo by se“ nebo „nemělo by se“ nepadá v úvahu. Pozorování pouze vnímá. Vyvstane hněv, hněv se pozoruje, není tu ale žádné „já“ nebo mysl-intelekt, aby řekl „neměl bych se hněvat.“ Jinými slovy není tu žádné spojení nebo sebezto-žnění s nezávislým, spontánním hnutím zvaným „hněv.“ A tak každá myšlenka nebo emoce či touha vyvstane, je pozorována bez porovnávání, bez hodnocení, a odpojí se. Takovému pozorování probíhá bez individuálního pozorujícího.

Cítím, že já si uvědomuji. Pozoruji toto uvědomování si.

Přesně. Takže mysl tu neustále je, je stále přítomná. Chce být u všeho, co se děje. Přirozeností mysli je touha spojovat se se vším, co probíhá. To je důvod, proč se mysl tak hrozně bojí tvrzení, že tu není žádné vládnoucí „já“. Mysl čili „já“, intelekt říká: „Když to nemám pod dohledem, když to nesleduji, nastane naprostý chaos.“ Byl tu snad nějaký chaos, než jste se narodil?

Nevím.

To je to! To je přesně ono. Tak proč se tím zatěžovat? Před svým narozením jste o tom nic nevěděl a až zemřete, také nebudete nic vědět. Proč byste měl tedy předpokládat, že mezi obojím se plynutí fenomenality najednou zastaví, když tam nebudete?

Netrápím se tím.

Zabýváte se sebou. Nějaká krůpěj z proudu Vědomí si chce uvědomovat sebe samu jako krůpěj a navíc chce být proudem. To nejde.

Raměši, pokud jde o tu pozornost. Dělán-li nějakou práci, která mě plně zaujme, tak se neobjevuje žádné diskurzivní myšlení – žádná mentální hra mysli; je to pozitivní stav, stav, ve kterém se má být. Když jen prostě sedím, je pro mě snadné dostat se do podobného stavu. Ale když se procházím nebo řídím vůz, když dělám něco, co nevyžaduje tak naprostou absorpci, vyvstávají všechny možné druhy myšlenek. Víím, že zenový Mistr říká „Když jdu, jdu, když sedím, sedím.“ A tak když jdu nebo řídím vůz, má být ohnisko pozornosti zaměřeno na chůzi, nebo na řízení vozu, anebo na pozorování myšlenek, které procházejí myslí?

Víte, pozorování myšlenek v mysli znamená, že vyvstávají myšlenky. A když vyvstane myšlenka a pozorování probíhá dál, myšlenka se po svém vyvstání odpojí. Teď na příklad je činný váš zaživací systém a váš dýchací systém, vaše myšlenky vyvstávají a mohou být pozorovány. Není-li na dálnici žádný provoz, vaše řízení začne být stejně automatické jako váš dýchací proces. A když se objeví myšlenky, buď budou pozorovány, nebo se do nich necháte vtáhnout. Buď se „vy“ necháte zaplést do uvažování, anebo, není-li tu žádné „vy“ a je-li tu jistá míra chápání, bude tu pozorování.

Co tedy zenový Mistr míní, když říká „Když jdu, jdu; když sedím, sedím“? Neznamená to, že jeho plná pozornost je věnována spíše chůzi, než pozorování myšlenek?

Znamená to, že v případě Mistra budou myšlenky vyvstávat jen výjimečně a nebudou se objevovat tak často, jako je tomu v případě běžného člověka. Ale pokud se myšlenky objeví, budou pozorovány. Chůze tedy může být skutečnou meditací. Víím to, protože se mi to stává. Chodím asi hodinu a čtvrt každé ráno a každý večer. Nechodím po ulici, protože tam dochází k vyrušování. Chodím ve svém pokoji, diagonálně z jednoho rohu do druhého.

ho. A pokud při té chůzi nedojde k vyrušení, může proběhnout bez jakýchkoliv myšlenek. Anebo, když se mimořádně nějaká myšlenka objeví, odpojí se.

Nepřemýšlíte o chůzi. Prostě jen chodíte.

Přesně tak.

Raměši, je pozorování také myšlenka? Chci tím říci, napadá mi, že má-li být nějaká myšlenka nebo emoce pozorovatelná, musí se v časo-prostoru objevit, že je tu nějaká myšlenka, a bezprostředně potom nastane pozorování. Je tedy pozorování simultánní s myšlenkou nebo s pocitem či emoci?

Hleďte, pozorování je ve skutečnosti chápání. *Působící chápání je pozorování.* A je-li chápání hluboké a úplné, pak pozorování a odpojení proběhne souběžně, současně, hned jak se myšlenka objeví.

Ale jistá míra pochopení existuje i tehdy, když pochopení úplné není. Půjdu ještě dál a řeknu, že i když pochopení existuje jen na intelektuální rovině, neznamená to, že by nebylo k ničemu. Protože mysl je zvyklá zaplétat se do myšlenek, nechá se při vyvstání nějaké myšlenky do ní do určité míry vtáhnout, bude tu jistá míra horizontálního zaujetí touto myšlenkou. Ale v jisté fázi se toto zaujetí odpojí, možná v dosti pozdní fázi, nicméně najednou vyvstane náhlé poznání, že je tu zapletenost, a dojde k odpojení.

Jak se bude poznání prohlubovat, období horizontální zapletenosti budou kratší a kratší, budou méně častá, méně intenzivní, a až bude poznání dostatečně hluboké, pak proces vyvstání mentálního obsahu a jeho vertikálního odpojení bude téměř současný či souběžný.

Je to tedy pozorování jen na vteřinu?

Na zlomek vteřiny, pak se odpojí. Správně. Pozorování ve skutečnosti znamená, že neexistuje žádné zabývání se „sebou“.

V pozorování tedy není ani ten, kdo pozoruje, ani věc, která by byla pozorována?

„Věc, která by byla pozorována?“ Není. Vynoří se myšlenka. Vynoření myšlenky se zpozoruje a ona se odpojí.

A není to tudíž žádná věc.

Není.

Ale když se to člověk pokouší dělat...

Jakýkoliv pokus to dělat by byl snahou mysli pozorovat svůj vlastní proces, což *není* pozorování, ale zaplétání se.

Nedochází k tomu přirozeně? Když se zabýváme nějakou myšlenkou, nakonec se odpojí, začneme-li se zabývat nějakou jinou.

Ano, ale až nakonec. Až skončí zaujetí touto myšlenkou. Pak vyvstane jiná myšlenka a vznikne další zapletenost. A tak v této stále pokračující konceptualizaci je po celou dobu přítomná zapletenost.

Neexistuje žádný okamžik pozorování mezi dvěma zapletenostmi?

Jedna zapletenost – a začne nějaká jiná.

Pohrával jsem si s představou, že vyvstane myšlenka a nic se s ní nedělá. Takže tato prázdnota je Vědomí?

Ano, ovšem.

Nemůže mít za následek jednání?

Nemůže. Pozorování ji odpojí. Není tu žádné další myšlení. Může přijít jiná myšlenka. Zase nastane totéž. Podstatné je, že není-li činná přemítající mysl, myšlenek se bude objevovat méně a méně.

Když se objeví pozorování, je spontánní?

Pozorování je spontánní a dochází k němu v současném okamžiku. A tak každá myšlenka, která vyvstane, se odpojí. Může se objevit znovu, ale když je pozorována, opět se odpojí. Kdykoliv se vynoří, odpojí se. Jak řekl Ramana Mahariši „Je jako nezvaný host, který, je-li ignorován, postupně přestane přicházet.“

*

Právě mi napadla úvaha o slově „advaita“, ne-dvojnost. Neznamená to, že pokud existuje pozorování, je tu něco, co je pozorováno, takže jsem zase zpět v dualitě?

Vyvstání myšlenky a její odpojení je pohybem Vědomí. Všechno to, k čemu dochází v oblasti jevů, probíhá v dualitě. Vynoření myšlenky je jeden pohyb. Její odpojení je další pohyb. Ale proběhnou tak současně a souběžně, že se stanou téměř jedním. Nicméně všechno je to pohyb v dualitě, pohyb ve Vědomí.

Ale uvažuji-li o sobě, jsem tím, kdo pozoruje.

Nejste. Není tu žádný „pozorovatel.“ V takovém případě jde o mysl, která si namlouvá, že probíhá pozorování, to ale neprobíhá. Mysl jen pozoruje svou vlastní činnost a klame sebe samu představou, že je tu pozorování.

Potom si můžu prozpěvovat „Dostal jsem plno ničeho.“

To Nic má plno ničeho. Prázdnota má spoustu ničeho.

*

Raméši, Ramana Mahariši mluvil o metodě sebe-dotazování. Nazval byste to tedy „popisem“ toho, co se má dělat?

Ne, to je popis toho, co se děje. On říká, že když se mysl obrátí dovnitř a vyvstane myšlenka „Co jsem já? Kdo to chce vědět?“, tak se upovídáná mysl zastaví.

Když se u mě v tom procesu objeví myšlenka, tak hned než se objeví posuzování, jestli je dobrá nebo špatná, se zeptám sám sebe „Odkud to ke mně přišlo? Co jsem já?“ Jak byste to označil?

Ramana Mahariši vysvětlil, že tento proces je výhradně pro začátečníky. Když to budete dělat trvale, prostředek se stane cílem.

*

Je to vstup do Já, když si člověk něco uvědomuje a pak si uvědomí, že si toho byl vědom? Případá mi, že to má velmi blízko k pozorování. Je v tom nějaký rozdíl, a pokud ano, mohl byste to vysvětlit?

Vaše otázka vychází, záměrně či nezáměrně, vědomě či nevědomě z předpokladu, že existuje pozorovatel, někdo, kdo pozoruje. Ale skutečnost je taková, že v pozorování ne-

existuje žádný svědek. Dokud je tu někdo, kdo říká „Já to chápu“, je tu trojnost, kterou tvoří „já“, něco poznávaného a proces poznání, pochopení, a to všechno je v oblasti jevů.

V náhlém, bezprostředním poznávání či pozorování neexistuje žádné „já“, které by něco poznávalo. Později, dodatečně můžete říci „Pochopil jsem.“ Ale v bezprostředním chápání není žádné „já“, které by něco chápalo. V tomto pozorování není žádný pozorovatel. Je to neosobní chápání. Není tu žádný pocit „Pochopil jsem to.“

Ptal jsem se, protože reaguji na to, co jsem četl nebo slyšel o pozorování, a najednou jsem měl pocit, že jak věci kolem mě probíhají, je tu odstup, kterého jsem si vědom. Pak jsem si pomyslel „Kdo je tedy ten, kdo to pozoruje?“ Je to skoro takové, jako kdybych se chtěl v mysli obrátit dozadu, abych se podíval, kdo to je, ale nic tam nebylo, protože je to jako se zrakem, také nemůže uvidět sám sebe.

Ano. Právě o to jde. Když se reagování pozoruje, pak toto pozorování, momentální pozorování, není v oblasti jevů. Není tu trojnost – *někdo, kdo pozoruje něco*. A to je důvod, proč dojde k odpojení. Může to vyvstat znovu nebo se později může objevit uvědomění, že zapletenost se odpojila díky pozorování. Ale pozorování, odpojující tuto zapletenost, je z docela jiné dimenze a kritérium pro pozorování je velmi prosté: není tu žádné porovnávání, žádné posuzování, žádná racionalizace, nic se tu nehromadí.

*

Co odpojí myšlenku, když se objeví pozorování? Je to působení toho okamžiku?

Je to její pozorování. Pozorovat znamená žít v současném okamžiku. Žít v současném okamžiku znamená nezaplétat se do reagování. Přemítající mysl je pryč, je *vyřazena*.

Proč prožívání současného okamžiku funguje, na rozdíl od přemítání?

Žítí v současném okamžiku je vertikální, přemítající mysl se ale pohybuje horizontálně, v oblasti času. Zaplétání se probíhá vždycky v čase. Jakmile se objeví myšlenka, může dojít ke dvěma věcem a žádná z nich není ve vašich rukou. Je-li vaše chápání dosti hluboké, myšlenka se odpojí, třebaže se může objevit znovu. Pokud ale pochopení ještě nezačalo, pak vás vaše přemítající mysl vtáhne do reakcí na to, co vás spontánně napadlo.

Krišnamurti řekl: „Svou pozornost nemůžete mít stále pod kontrolou, můžete se ale zachránit tím, že začnete být pozorní – znovu a znovu obracíte svou pozornost k danému okamžiku“ Nepředstavuje to nějakou možnost rozhodování?

Krišnamurti říká „Vraťte svou mysl zpátky do současného okamžiku, uvědomte si, že jste sklouzli do reagování.“ Už povšimnutí si, že jste sklouzli do zapletenosti, je pozorování. Okamžik zareagování je zpozorován a reagování se odpojí.

Vypadá to, jako by skutečné pochopení, že tu není žádná možnost vlastní volby, automaticky navodilo pozorování.

Ano, pane! Správně! To je přesně ono. Nikdo nemůže vyvolat základní pochopení, že „Nemám žádnou možnost se rozhodnout.“

A proto tu není žádná možnost volby, jen pozorování všeho, co se objeví. Vypadá to, jako kdyby to bylo naprosto spontánní, a hned po tom prožitku Já...

...do toho vstoupí mysl, která začne pozorování komentovat.

*

Někteří z nás považují pozorování za metodu a vy říkáte, že pozorování je výsledek, výsledek pochopení, že neexistuje žádná volba.

Ano, a řečeno nekompromisně, není to ani výsledek. Chápání je pozorování. Neosobní Vědomí se stává chápáním. Chápání se prakticky stává pozorováním. Je tu jen Vědomí.

Přijetí se vždycky automaticky změní v pozorování?

Ano! Jistě.

*

Kdybychom měli tabuli, mohl byste na ni sem umístit to, co je pozorováno, tam umístit pozorovatele, doprostřed pozorování, pak spojit čarou pozorovatele a pozorované, a zbylo by jen pozorování.

Přesně tak, pokud tu není žádný chápající, nikdo, kdo chápe, a nic, co se má pochopit, je tu jen pozorování. Zbývá jen chápání. Není-li tu nikdo, kdo by to prožíval, je tu jen dění, noumenální dění, vnímání, jaké probíhá, když posloucháte nádhernou hudbu. Kde je v tom okamžiku někdo, kdo si ji uvědomuje – posluchač? Existuje jen hudba. A tak je to s každým prožitkem.

Takže prožívající je představou a vnímání představou není?

Správně. Vnímání je noumenální subjekt, který je tu neustále.

Svědék je tedy představou a vnímání představou není?

Je-li tu pozorovatel nebo svědek nebo pozorující, není to pozorování, je to myšlení.

Nemůže současné pozorování zastavit myšlení, zastavit nepřijímání?

Správně. Říkáte „Porozuměl jsem tomu jen částečně.“ Pozorování této nejasnosti ji zastaví. Přemítající mysl neskočí po této nejasnosti, aby se jí horizontálně dál zabývala.

Pozorování žárlivosti tuto žárlivost nějak zastaví?

V tom okamžiku ano. Může se objevit znovu

Ale pak se od ní prostě neustále odpojete.

Ne! (se smíchem) Ona se odpojí. To je velmi podstatné, a tak to musím opakovat. Vezměte si jakoukoliv zkušenost, která probíhá. V současném okamžiku tu není nikdo, kdo by to prožíval.

Je jen prožívání. Později, když mysl o té zkušenosti přemítá, je tu prožívající.

Ale v každé zkušenosti, dobré, špatné či indiferentní, existuje jedině prožívání.

My se ale nemůžeme rozhodnout nebo zkoušet pozorovat, dojde k tomu jen na základě pochopení, že tu není žádná možnost volby?

Správně. V pozorování není nikdy žádný individuální svědek a žádná možnost volby.

*

Je pozorování totéž co prožívání současného okamžiku?

Ano, každý ale nedovede prožívat současný okamžik a ani k pozorování nedochází u každého. Probíhá-li pozorování neustále, organismus žije v současném okamžiku, což je

totéž jako přirozené spontánní prožívání, jelikož tu není žádné „já“, které by život prožívalo. Je tu jen pozorování toho, co probíhá skrze dotyčný psycho-fyzický mechanismus, stejně jako probíhá pozorování činnosti, k níž dochází prostřednictvím nějakého jiného psycho-fyzického mechanismu.

Je tu nejhlubší možné chápání, že psycho-fyzický organismus, ať už vlastní, nebo jiný, nemá nic společného s činností, že to, co jedná skrze každý individuální organismus, je čistý Subjekt, Vědomí či Bůh.

Žádný individuální organismus nemá žádnou možnost volby. Je-li tu pevné přesvědčení, že tomu tak je, pak jen odpočíváte opodál a je tu pozorování, je tu tichost. Je tu klid, třebaže povolujete vstup hlučícímu světu.

Když se pozoruje, skutečně to sjednocuje všechno, co se prožívá?

Je to sjednocováno. O sjednocování mluvíme jen tak dlouho, dokud je tu pocit „já“ a „ty“. Pak tu už žádná představa sjednocování není. O sjednocování uvažujete tak dlouho, dokud je tu „já“, které se může s něčím dalším sjednotit. Když je tu nejhlubší intuitivní chápání, že to jediné, co tu je, je Vědomí, co by pak mělo splynout, a s čím?

Není tedy pozorování splynutím obojího, pozorovatele a pozorovaného?

Ztratí se oddělenost pozorovatele a pozorovaného objektu. Pak je tu pozorování.

*

Proč o tom vůbec mluvíme, když individuální mysl si nedokáže Noumenon představit a o Absolutnu nemůže nic vědět? Dostáváme se tak ven, snažíme se udělat si představu, manipulovat s těmito představami, a to všechno je absurdní, jen takové znevažování!

Ano! Naprosto! A když *opravdu* zjistíte, že je to absurdní, připojíte se k zábavě. Podíli-
te se na této absurditě. Psycho-fyzický organismus žije dál ve světě, ale bez pocitu, že on osobně jedná. Právě tady nastane pozorování, protože tento i všechny ostatní individuální psycho-fyzické organismy se rozpoznají jako pouhé nástroje, skrze které jedná Celek.

*

Může dojít k pozorování během hlubokého spánku?

Ne, protože pozorování znamená pozorování nějaké události. Myšlenka je událost, pozorování tudíž znamená pozorování nějaké myšlenky nebo události. V hlubokém spánku se žádná pozorovatelná událost neobjevuje. Lze říci, že hluboký spánek je jistý druh stavu ne-
pozorování, protože tam není co pozorovat. A není tam žádné „já“, protože tam není co pozorovat a nic, do čeho by bylo možné se zaplést. V hlubokém spánku tudíž neexistuje ztotožněné vědomí. Vědomí v hlubokém spánku přítomné *je*, jelikož Vědomí je to jediné, co existuje a co je přítomné vždycky. Co tam chybí, je ztotožněné vědomí. Není přítomné „já“, proto v hlubokém spánku se nevytvářejí žádné mentální představy. Když začne tvorba představ, tak se objeví sen.

Někteří duchovní představitelé říkají, že pozorují celých dvacet čtyři hodin denně.

Oni tím míní, že tu už není žádné „já“. Došlo k naprostému ukončení pocitu totožnosti s „jástvím“, to znamená, že došlo k sebeztotožnění s Celkem. „Pozorují dvacet čtyři hodin denně“ znamená, že Vědomí je neustále přítomné, že je tu neosobní Vědomí.

Tím pozorujícím je neosobní Vědomí?

Ano. Vždycky je to pozorování neosobním Vědomím.

*

Je pozorování, které dělám já, stejného druhu, jako pozorování, k němuž dochází u duchovního Mistra?

Tady opět uvažujete o duchovním Mistrovi jako o individuální entitě. Ono pozorující není individuální entitou. Takže když Mistr říká, že je tu neustálé pozorování nebo že Vědomí je neustále přítomné, nevztahuje to k „já“, ale k „Já“, kterým je neosobní Vědomí. Žádná osobní entita tu není. Ve skutečnosti právě to znamená osvícení, nepřítomnost pocitu jednajícího „já“.

Minulý večer po rozhovorech se Marša zeptala: „Povězte mi, Raméši, vidíte všechny věci, všechny lidské bytosti jako stejné?“ Řekl jsem „Jistěže ne. Vidím rozdílnost věcí a lidských objektů úplně stejně jako vy. Pokud je tu opravdu nějaký rozdíl, pak je to tohle: je tu pocit úžasu nad nesmírnou rozmanitostí tohoto zpředmětněného projevení. Je tu spolu s nehlubším možným chápáním, že za veškerou tou mnohostí zpředmětněného projevení existuje Subjektivní Realita.“

K tomu obvykle uvádím následující příklad: představte si, že máte deset svých různých fotografií v nejrůznějších převlecích a že je rozložíte. Nikdo jiný nepozná, že jste to vy. Pro ně to bude deset různých lidí. Ale vy víte, že všechny představují vás. Když nastane osvícení, ví se, že všechny ty objektivní projevy, biliony a biliony objektů, lidské bytosti v to počítaje, jsou jen různě zpředmětněné projevy téže Subjektivity.

Je tu toto vědění. Je tu někdo, kdo ví ?

Ne, je tu jen vědění. Takže v tomto chápání není žádný individuální chápající, stejně jako v pozorování není žádný svědek. Takový neosobní přístup, takový neosobní pohled je tedy velmi důležitý.

Neosobní „Já“ je prostě uvědomování si.

Je to tak. Ve skutečnosti v tom okamžiku, kdy řeknete „Já“, se do něho vplíží „já“. Proto je nejlepší neuvažovat o tom jako o „Já“, protože do něho vklouzává „já“.

Existuje v pozorování jméno a tvar vnímaného? Existuje stále ještě jméno a tvar, pokud jen vnímáte?

Ale ano, samozřejmě.

Ale není tu pocit „Já to vnímám?“

Správně. Porovnávání a hodnocení neprobíhá.

*

Je-li tu skutečné pozorování, tak se to blíží osvícení, že? Není tu pocit vlastního já.

Správně, žádný pocit vlastního já. Je tu něco jiného. Používám výrazy „Vědomí, chápání a pozorování“, nejsou to ale tři rozdílné stavy. Chápání se samo mění v přijetí. Pokud je tu něco pozorovatelného, chápání se stává pozorováním. Není-li co pozorovat, chápání se stává ne- pozorováním.

Je to stav absence absence?

Ne. Je to stav absence přítomného. Absence absence je pouze konceptuální stav, existující předtím, než dojde k projevení. Protože mysl říká „Musí tu být něco ještě předtím“, v úrovni hlubokého chápání řeknete „Ano, je, ne ale v tom smyslu, jak se domníváte. Tento stav není přítomnost či existence něčeho, co mysl chce, ale absencí absence pocitu něčeho přítomného.“ Když mysl dosáhla chápání na nejhlubší rovině, má ale tuto poslední překážku, pak k tomu, aby tato překážka byla odstraněna, se jako představa užívá dvojitá negace.

Stále to nemůžu plně pochopit. Když člověk spíše pozoruje myšlenky, než aby jednal, pak proces pozorování má také určitý důsledek, je to Milost. Byly mu dány podmínky, aby dokázal spíše pozorovat než reagovat. V tom okamžiku v mudrci nevzniká žádná karma.

Karma se tvoří každou vteřinou, není to ale něčí karma. Karma jako taková se tvoří. Tato karma je fakticky skutečným základem kontinuity života. Základem pozorování je chápání a k chápání začíná docházet, je-li tu Milost.

A pak v tom okamžiku nevzniká žádná reakce?

Správně.

Takže je-li tu pozorování, pak v tom okamžiku je osvobození, v tom okamžiku je svoboda?

Ano, v tom okamžiku je svoboda. Je tu svoboda, protože myšlenka se nepřivlastní. V tom okamžiku je tu svoboda, ale to, co působí jako pozorování, je samotné chápání. Není tu žádné „já“, které by pozorovalo.

*

V plánu celé téhle hry jsem v posledních pětadvaceti letech měl možnost najít guru a být u jeho nohou. Moje otázka zní: řekne-li mi guru „Nenazývej mě guruem“, ale jako guru jedná, je to guru ?

Je. Tak ho nenazývejte guruem. Jaký je v tom problém?

Žádný.

Žádný! (se smíchem) Právě tak to chodí. Mysl si vytvoří problém a chce ho vyřešit. Ve většině případů problém nepotřebuje řešení, potřebuje *rozpuštění*. Problémy potřebují být rozpuštěny, ne vyřešeny, jelikož žádné řešení neexistuje. Když problémy vyvstanou, dají se vyřešit jedině tím, že se pouze pozorují; „nepřivlastní se“, jak říkával Maharadž. Když se začne angažovat mysl, pak problém začne být problémem. Jinak je to jen nápad. A pokud se nápad jen pozoruje, rozplyne se.

*

Připadá mi, jako by sám pozorující byl aspektem Vědomí, bdělého k sobě samému.

Naprosto správně. Proto říkám, že Vědomí se v procesu dezidentifikace stane chápáním. A je-li v tomto procesu dezidentifikace něco, co lze pozorovat, pak se aktivní chápání stane pozorováním. Vědomí, chápání a pozorování se od sebe liší jen hypoteticky. Jedno a totéž Vědomí se v procesu dezidentifikace stává chápáním a mění se v pozorování. Ale v podstatě je to stále totéž Vědomí.

V pozorování žádná odlišnost není. Fenomenon se neliší od Noumena, ze kterého vyvstává?

Jinak řečeno je to Subjektivita, pozorující své vlastní zpředmětněné projevení jako dění v oblasti jevů, ve fenomenalitě.

Což znamená, že tu není žádná oddělenost, je to tak?

Je to tak. Žádná oddělenost.

Pro mě je to zdroj štěstí. Protože není-li tu žádná oddělenost, je tu jen tato kvalita, štěstí, láska.

Hleďte, i když tu žádná oddělenost není, v oblasti jevů musí oddělenost existovat i nadále. Stojíte-li na slunci, jste tu vy a váš stín. Jedná-li se o hmotu a stín, existuje oddělenost. Stín ovšem nemá žádnou nezávislou existenci. Proto tu žádná oddělenost není. A tak na otázku „Je projevení skutečné?“ lze odpovědět paradoxně: „Je obojí, skutečné i neskutečné.“ Je skutečné do té míry, že je možné ho vidět, pozorovat. Proto je skutečné. Ale je to pouhý jev na pozadí Vědomí. Žádný jev nebo projevení neexistuje bez Vědomí. Proto je projevení neskutečné.

*

POZOROVÁNÍ BOLESTI

Říkáte, že dokud je body-mind naživu, musí existovat jistý druh identifikace s ním. Co můžete v tomto ohledu říci o utrpení a bolesti, zejména o fyzické bolesti?

Fyzická bolest je faktor, který velkou měrou závisí na tom, jak dotyčný organismus bolest snáší. Vždycky jsem si myslel, že moje schopnost snášet bolest je menší, než je běžné. Před mnoha léty, dávno předtím, než jsem se o podobné věci začal aktivně zajímat, jsem měl operaci slepého střeva a chirurg se mnou při operování mluvil. Řekl „Teď to nebolí, protože jsem vám dal anestetikum. Asi za půl hodiny nebo za hodinu to může začít bolet. Sestra dostala instrukce, aby vám dala další anestetikum.“ Věděl jsem, že sestra může bolest zmírnit, a tak když bolest začala, řekl jsem si: „Zjistím, co je ta bolest zač.“ Když přišla sestra a ptala se „Bolí to?“, řekl jsem „Ano, bolest začala, pořád je ale snesitelná. Rád bych si ji prožil; kdybych zjistil, že vás potřebuji, pošlu pro vás.“ A bolest pokračovala a stále rostla. Mohl jsem ji stále pozorovat, až se ustálila na určité úrovni.

Když se ustálila, mohl jsem ji přijmout jako součást svého těla. Výsledkem bylo, že během dne jsem pro sestru neposlal. Přišla později k večeru a řekla: „Dám vám injekci, aby se vám lépe spalo.“ To bylo v pořádku. Experiment skončil. Mohl jsem bolest snášet tím, že jsem ji jen pozoroval. Nejprve to bylo pozorování bolesti jako něčeho ode mě odděleného, později jsem ji mohl přijmout jako součást své bytosti, součást těla. Také mi napadlo, že kdyby bolest byla se mnou od narození, nechápal bych ji jako bolest, přijímal bych ji jako součást své bytosti. A tak mi nesmírně pomohlo být v určitém období s bolestí jedno a předtím ji jen pozorovat.

Kdo je ten „vy“, o němž mluvíte, pokud jde o přijetí bolesti? Kdo je to „já“, které ji přijímá?

Bolest se přijala jako část těla. A objevila se myšlenka, že pokud by ta bolest byla se mnou od narození, nevnímals bych ji jako bolest, ale jako součást těla. A tak tam ve skutečnosti nebylo žádné „já“, které by bolest přijalo. Bylo tam jen přijímání bolesti, něčeho na způsob slepoty od narození.

A „já“ se později vrátilo?

Později se objevilo. Objevilo se s myšlenkou, že kdyby ta bolest byla se mnou po dlouhou dobu, přijímala by se jako část těla, jako ruka nebo noha.

Takže tu není nikdo, kdo přijímá, nic, co je přijímáno, je to prostě přijetí?

Je to přijetí. A to přijetí či chápání, o kterém mluvím, je takové chápání či přijetí, v němž není žádný chápající ani přijímající. Takové přijetí může tedy jen nastat, může k němu pouze dojít. K takovému přijetí nemůžete dospět, nemůžete ho získat.

Chápu to tak, že utrpení se musí přijmout, jakmile se objeví.

Rozhodně ano! Když se nepřijme, často se objeví otázka „Proč zrovna já?“ Ale budete se ptát „Proč zrovna já?“, když vyhraje v loterii milion dolarů? (se smíchem)

A tak ve skutečnosti jediná odpověď na otázku „Proč zrovna já?“ je „Proč ne já?“ Musí tu být základní chápání, že žádné „já“ není nic výjimečného. Lidská bytost je jen částí celkového projevení. A jak toto chápání postupně narůstá, začne být život snazší. Utrpení začne být snesitelnější, když se na něj nedíváme jako na něco, co je třeba odmítnout, co se musí ukončit.

*

PŘIJETÍ A VZDÁNÍ SE

Pokud jde o slovo „individualita“, jeho slovní základ znamená „nerozdělený“.

Správně. Hled'te, to, co je nedělitelné, je Vědomí.

Ano.

A chápe-li se to, pak jedinec, jak tomu slovu běžně rozumíme, je vyhlazen, rozprášen.

Protože to vnímáme egem a tak dále.

Ano.

Je to způsob, jak interpretujeme život. Jako osobnost, která žije, jako osoba, která má konkrétní život coby žijící entita.

Vědění, že tu není žádný „někdo“, kdo by mohl v tomto projeveném světě uplatňovat svou vůli, svá vlastní rozhodnutí, znamená z hlediska poznání či džňány přijetí. Z hlediska oddanosti je nutné vzdát se světa. Ale přijetí v podstatě znamená, že tu není nic takového jako individuální entita s možností nezávisle se rozhodovat a podle toho jednat. „Buď Vůle Tvá“. Tehdy se mysl utiší.

Je to tak jednoduché, ale tak těžké!

Slavná poslední slova!

*

Uspořádání fyzického organismu představuje daleko větší komplex než jakákoliv politická nebo komerční korporace, a přesto pracuje s minimem vědomé kontroly. Mozkové a nervové obvody jsou mnohem složitější než jakýkoliv počítačový systém a o tom, jak je používáme, nevíme téměř nic. Když započala naše historie, zahalili jsme svá těla oděvem, udělali jsme si nástroje a naučili se, jak mluvit a myslet.

Řečeno slovy spisovatele Lancelota Whita: „Myšlení se zrodilo z nezdaru. Když se jednání daří, není třeba už ničemu dalšímu věnovat pozornost. Uvažovat znamená uznat nedostatek v přizpůsobivosti, který musíme přestat tolerovat. Materiál pro proces uvažování existuje jen tehdy, když lidský organismus selhává při dosažení odpovídající reakce na situaci, v níž se nachází.“ Jen když má člověk pocit, že ho to neuspokojuje, jen když si myslí, že to, co právě je, není přijatelné, může vzniknout myšlenka „Co bych jen mohl udělat, aby se to, co je, změnilo v něco přijatelnějšího?“ Tady začíná celý proces utrpení. Být úzkostný znamená vyčerpávat se, hledat moc a používat sílu znamená přepínat vlastní systém. Člověk je nejlépe chráněn, když bez stresování plyne s děním, což je totéž jako Ježíšovo doporučení žít bez obav ze zítřka a vydělávat si v potu tváře na svůj denní chléb.

Toto téma se objevuje v duchovní literatuře celého světa: „Dostanete to, nebudete-li to chtít“ a „Tomu, kdo má, bude přidáno.“ Pro ty, kdo cítí, že nemají, je to paradox, který je přivádí k zoufalství. Když v hluboké vnitřní beznaději chcete přežít a chcete mít nade vším kontrolu, nemůžete doopravdy přijmout postoj, že se o to nestaráte. A snažit se zastavit tyto obavy je totéž jako úsilí zvládnout to. Musíte sami sobě dovolit svobodu strachovat se, nechat mysl, ať si uvažuje o čemkoliv, o čem uvažovat chce.

Vrátíme se tedy zpět ke starému programu, k pozorování. Strachování nemůžete záměrně zastavit. Když se snažíte úzkost zastavit, zaplétáte se do ní ještě víc. Jaká je tedy odpověď? Je jednoduchá: vynoří-li se úzkost, dovolte jí, aby se objevila. Když se objeví znepokojení a pozoruje se, nejste vtahováni hlouběji do dalšího zaplétání se do něj. Protože věříme, že úzkost má za následek napětí, cítíme, že nesmíme být úzkostní. Ale vy nemůžete nebýt úzkostní. Jediný způsob, jak zastavit obavy, je za pomoci vlastního pochopení, že základním principem života je změna, že nemůžeme mít pořád jen to, co je nám příjemné. Musíme dospět k ochotě přijmout v životě věci, které přijatelné být nemusí. To je to *jediné* pochopení, které nakonec zredukuje a možná i odstraní znepokojení. Ale vy nemůžete znepokojení zastavit záměrně.

Snažit se ovládnout mysl nebo snažit se ovládnout smysly znamená, že je tu jedinec, který chce z osobních důvodů něco ovládat. Pořád je tu jedinec, který něco chce, proto jedná s nějakým záměrem.

A tak s osvícením všechna přání odpadnou?

Neznamená to, že by přání nevznikala. Přání se objevují, smysly jsou i nadále přitahovány k určitým objektům, není tu ale zapletenost s „já“. Na duchovní cestě se člověku říká: „Máte-li se sjednotit se Šivou, musíte mít sebevládu, musíte mít smysly pod kontrolou.“ Člověk se tedy snaží ovládnout smysly a začne být neurotický. Když se konečně začne objevovat chápání, přijme se, že smysly jsou přitahovány k určitým objektům. A tak tu není žádná překážka. Smysly přitahované k objektům se prostě pozorují.

Jeden upřímný hledající se zeptal Ramany Maharišiho: „Přitahuje mě pohled na poprsí mladé ženy ze sousedství. Bojím se, že bych se mohl dopustit cizoložství. Co bych měl dělat?“

Ramana Mahariši odpověděl. „To, co vás pokouší, jsou vaše smysly a tělo, které si pleťte se svým pravým Já. Především poznejte, koho to pokouší, kdo tu je, aby ho to mohlo pokoušet. Ale i kdyby k cizoložství došlo, tak o tom pak už nepřemítejte, protože vy sám jste vždycky čistý. Nejste hříšník.“

Znamená to, že samotné *jednání* hříchem není. Problém je v tom, že o tom přemítáte a sám sebe obviňujete. A tak prohřeškem není ve skutečnosti samotné jednání, ale to, že se považujete za viníka. Pamatujte, že to bylo řečeno hledajícímu, který byl hluboce znepo-

kojen svou hříšností. Netýká se to člověka, který zhřeší a pak řekne „Koukni, to je v pohodě, Ramana Mahariši říká, že žádný hříšník nejsem.“

Může se džňáni dopustit cizoložství?

Kdyby se dopustil cizoložství, nebyl by to „džňáni“. Dojde k jednání a bude to mít odpovídající následky. Dojde-li k cizoložství, pak – což tu není podstatné – to může vést k určitým důsledkům, které organismus bude muset snášet, protože k onomu jednání došlo skrze něj. Chápání ho ochrání před tím, aby si přičítal osobní vinu, a bude také ochoten přijmout následky, které z toho pro psycho-fyzický organismus vyplynou.

Vypráví se o světcí jménem Kamile, který žil v chatrči. V sousedství jedna dívka otěhotněla se svým milencem. V tísni řekla: „Otcem je Kamile.“ Když se dítě narodilo, dívčini rodiče přinesli dítě světcí a řekli: „Je to vaše dítě, tak ho vychovávejte vy.“ Odpověděl: „Dobře“ a začal se o dítě starat. Dívka toho později litovala. Ona i její rodiče se vrátili a řekli: „Hleďte, velmi litujeme, dopustili jsme se omylu, dítě je naše, prosíme, vraťte nám ho.“ On odpověděl: „Dobře.“

Jednání bude mít následky, ale tyto následky nemusí mít vztah k osobě, skrze kterou k jednání došlo. Na příklad při jízdě autem člověk vyhodí oknem hořící cigaretu. Začne hořet les, bude to mít katastrofální následky, ale ten člověk je už o dva tisíce mil dál. A tak důsledky tohoto jednání ho nemusí vůbec postihnout. Mohou mít dopad na spoustu jiných, jak říkáme nevinných lidí. Všechno je to součástí dění v Celku. Jde o to, že předpokládat osobní provinění znamená předpokládat někoho, kdo osobně jedná, a ve spontánním řádně prožívaném životě otázka zásluhy či viny prostě nevzniká. Všechno se pouze pozoruje. Ve skutečnosti jde o to, že lidská bytost jako taková nemůže existovat jako nezávislá entita. Je jen nesmírně malou součástí celého projevení.

Člověk se zoufale chce zabezpečit do budoucna. Nedokáže být spokojený, i když se mu splnilo všechno, co si přál. Musí se snažit předvídat budoucí dění a minulé zkušenosti mu říkají, že změna je přímo základem života a že pocit bezpečí není nikdy trvalý. Výsledkem je, že navzdory svému nejlepšímu vědomí se žene za iluzí, kterou označuje jako „zabezpečení.“ Skutečně tragické na této situaci je, že člověk se bojí těšit se ze života. Bojí se být spokojený, protože ví, že si nedokáže udržet spokojenost natrvalo.

Je-li tu ale pravé chápání, nastane bezvýhradné, radostné přijímání faktu, že život a jeho prožívání není nehybná tuň, že je to proudící voda, kterou nemůžete přechovávat ve kbelíku. Je-li tu vědomí současného okamžiku jako neustálého podivuhodného okamžiku, který nemá nic společného s časem, pak je tu spontánní radost, vyplývající ze současného okamžiku.

*

Je pro některé psychosomatické mechanismy meditování a procházení všemi těmi stupni důležité a pro jiné naprosto zbytečné?

Přesně tak a existuje riziko, o němž jsem vám říkal. Když dosáhnete určitého stupně, jste v pokušení říci někomu, kdo ještě medituje: „Vy zatracený blázne, co si myslíte, že děláte? To všechno je jen marnění času“, a to by byla chyba. Je-li chápání skutečně hluboké, člověk nepocítuje nutkání říci něco takového. Myslí si „V pořádku, je to způsob, kterým postupuje jeho vývoj; ať to tedy probíhá dál.“ Takže to přijímá jako součást toho, co Je. Všechno podobné usilování, takovým či oním způsobem, je akceptováno. Ať se v tom, co Je, děje cokoliv, přijme se to. Nikdy to není odmítnuto nebo zpochybnováno.

Nazval jste ty vzácné okamžiky spontánní meditace „vzorky zdarma.“

Ano! Jsou to bezplatné vzorky, vzorky zdarma od Někoho, kdo se vám nesnaží nic prodat.

*

Když se Stephena Hawkinga ptali, jestli ve vesmíru existuje inteligentní život, řekl: „Je to možné, i když není vyloučeno, že už sám sebe odsoudil k zániku. Doufejme, že tato teorie se ukáže jako mylná.“ Vy říkáte „Kdybychom samy sebe vyhodili do povětří, pak i to je v plánu věcí. Proč se tím tedy znepokojujete?“ Ale cítím povinnost znepokojuvat se tím a užívám znepokojení jako nástroj, který mě přiměje udělat to málo, co je v mých silách, aby k tomu nedošlo. Znepokojení využívám.

Jak jsem řekl předtím, obavy nemůžete úmyslně zastavit. Pokud se neustále něčeho obáváme, znepokojuje nás to. Toto znepokojení se očividně může stát příčinou určitého jednání, k němuž dochází prostřednictvím tohoto organismu, který je součástí chodu Celku. Tak to připusťte! V důsledku takového chápání vám bude zřejmé, že to není vaše činnost.

*

Když člověk začne pociťovat, že pocit sebeztotožňování ustává, je to něco jako pocit porážky?

Není to porážka. Je to pocit přijetí, pocit úžasné svobody. Dovedete si to představit? Myslel jste si, že nesete tohle břemeno a celou tu odpovědnost. Pak jste začal chápat, že díky reakcím psycho-fyzického organismu bude toto jednání probíhat i nadále. Totéž jednání bude pokračovat. I kdybyste udělal cokoli, abyste zabránil tomu, co se má stát, stejně se to stane. Když to do hloubi pochopíte, máte pocit nesmírné svobody. „Cokoli se má stát, to se stane; tak proč bych se měl trápit? Udělal jsem všechno, co se dalo.“ Jednáte dál s pocitem odpovědnosti, se soucítěním – je-li to vaše povaha – ale víte, že nad výsledky svého jednání nemáte žádnou moc. Základem je pochopit a přijmout, že ať uděláte cokoli, výsledky nejsou ve vašich rukou.

K čemu je ten neustálý hovor na tato témata? Jako když člověk probírá s přáteli, jak se na to sám dívá a jak chce jednat... Je to jen neustálé...

Je to prostě konceptualizace.

Takže to skutečně nemá žádný smysl?

Ve skutečnosti je to plýtvání energií. Když to člověk pochopí, přirozeně začne mluvit trochu méně.

Pane, nedávno jsem mluvil o tom, že jsem se po celý svůj život cítil mizerně, myslel jsem si, že jsem k ničemu, když jsem zbabělý na horské dráze a tak podobně. Došlo mi, že moje role v životě je být změkčilý, jako Ardžuna měl být válečníkem.

To je správné.

A tak bych se teoreticky nemusel cítit špatně, když nejsem odvážný?

Ne teoreticky. Určitě ne teoreticky. Musí to být jisté intuitivní přesvědčení...

Že je v pořádku být změkčilý?

Že je v pořádku, když jste takový, jaký jste! „Změkčilý“ je nálepka rozdělené mysli.

Vždycky jsem si přál být jiný než jsem.

Přesně o to jde. Chápete?

*

Bylo řečeno, že Bůh se stává člověkem pro své vlastní potěšení. Znamená to, že Vědomí, vystávající v jedné entitě, nazývané „já“, mluví s Vědomím v této entitě, označované jako Ramés?

Ovšem. Je to tak

Takže když si povídají, mají z toho potěšení.

Ano. To jediné, co existuje, je Vědomí. A proces hledání ve skutečnosti znamená, že osobní vědomí, osobní ztotožněné vědomí hledá svou neosobnost, což je součástí tohoto života, této hry, součástí této *Lily*.

Kdybych všechno, o čem jste mluvil, dělal chybně, i to je způsob, jakým se to má dít?

V dané době ano! Ale došlo k tomu, že nasloucháte této nauce. Nějaká síla vás přivedla sem a vy slyšíte toto učení. A pokud se toto naslouchání změní v určitý druh chápání, pak toto chápání změní vaše vnímání.

Co když to ale chápu špatně?

Potom, potom...

Je tohle setkání něco, k čemu mělo dojít?

Ano, je to tak. To je přesně to, co říkám. Jinak řečeno, pokud tu má být nějaké nesprávné pochopení, pak k němu dojde. Pak se mu žádným způsobem nemůžete vyhnout.

I když snad operující mysl dělá spontánně to, co je „správné“, ti z nás, kdo se stále považujeme za „já“, trpíme, když občas uděláme něco „špatně.“ Protože jsme tolik trpěli v minulosti, dáváme si pozor, abychom jednali správně a vyhnuli se další bolesti.

Ano, ale i chybné jednání, které vyústí v utrpení, je součástí fungování Celku, součástí Boží Vůle.

Před mnoha lety jsem viděl film a v něm vystupoval hrabě, jehož rodina měla heslo: „I to pomine.“ Nesmírně to na mě zapůsobilo. Bylo mi asi patnáct nebo šestnáct let. „I to pomine.“ Když to člověk přijme, zapůsobí to v obou směrech. Probíhá-li něco nepříznivým způsobem, víte, že se to změní, že není třeba upadat do hlubin zoufalství. Když se věci vyvíjejí dobře, nemáte potřebu prožívat nějakou ohromnou extázi. I to pomine. Dokážete přijímat život tak, jak přichází.

Skutečným základem života a existence celého vesmíru je kontinuální, neustálá změna. Lidská bytost, hledající bezpečí v neustále se měnícím světě, musí být nutně frustrovaná.

Je pravda, že vzdát se znamená ve skutečnosti vzdát se jen přesvědčení, že jsem to já, kdo je odpovědný?

Přesně. Slovo „vzdát se“ se většinou chápe nesprávně. Vzdát se znamená pouze vzdát se své vůle, vzdát se pocitu, že já jsem ten, kdo jedná. Ale běžný člověk si to vykládá tak, že se má vzdát všeho hmotného vlastnictví. Skutečně se vzdát znamená vzdát se jen představy, že se člověk může rozhodovat podle vlastní vůle; znamená to přijmout Jeho Vůli ve

všem, co se děje.

Svobodná vůle je tedy iluzí.

Přesně tak. Znamená to tedy jasně chápat, že neexistuje žádná možnost uplatňovat vlastní vůli, že Bůh nemůže nechat dva biliony lidí, aby si dělali, co chtějí, a přitom s nějakým stupněm přesnosti řídit tenhle vesmír!

*

Když čtu Maharadže, občas je něco z toho naprosto jasné... je tu Cosi, co ví. A to pochopení přináší svobodu. Nikdy to ale nedokážu zpětně znovu vyvolat a to je hrozně frustrující. Chtěl bych vědět, jak to udělat, abych tím, že to nedokážu přivolat zpátky, nebyl tolik frustrovaný? Kam všechna ta jasnost zmizela? Nedokážu ty chvíle znovu vrátit! A tak nevím nic, jsem v temnotě, v tuposti. Co bylo skutečné? Nevím, co z toho bylo skutečné.

Rozumím intenzitě vašeho problému. Ve fenomenalitě je skutečné obojí. A tak přijetí faktu, že v projeveném nemohou existovat žádné neměnné podmínky, že tyto krušné i šťastné okamžiky, euforie i deprese, jsou prostřednictvím psycho-fyzického organismu součástí fungování Celku, toto přijetí postupně způsobí, že euforie a deprese budou pozorovány. Frustrace se postupně rozplyne.

Jenže já také cítím, že ty okamžiky přinášejí vědění a že si ho nedokážu odsud odnést. Je to, jako kdybych se vrátil někam zpátky a všechno, co tu bylo, jsem tu musel nechat.

To, co potřebuje podobné zážitky velkého míru, je mysl. Je paradoxní, že dokud mysl o ty okamžiky usiluje, vzdalujete se od současného dění. A tak konečné slovo je přijetí, což je totéž co vzdání se. Ať se děje cokoli, probíhající dění je součástí chodu Celku. Pokud to zahrnuje frustraci, pak se musí přijmout frustrace. Mysl ale místo přijetí říká „Jak se z toho můžu dostat?“

Nemělo by se to také přijmout? Ty okamžiky protestu?

Ovšem, ano!

Než člověk může přijmout, musí připustit i stupeň ne-přijetí.

Ano. Všechno. To je to trápení hledajícího, o němž mluvím.

Ale já tu frustraci nechci a to je důvod, proč se z toho nemůžu dostat.

Přijetí této frustrace představuje začátek pochopení.

To je důvod, proč se pořád vracíte k tomu, co Je.

Přesně. I k tomu musí dojít.

To je bod, kde se džňána a bhakti setkávají, oddanost, která je aspektem vědění. Dostatečná důvěra, aby člověk přijal, že se to stane znovu.

V džňáně, józe vědění, slovo „akceptování“ znamená přijetí toho, co je. V bhakti, józe oddanosti, slovo „vzdát se“ znamená sklonit se před Jeho Vůlí.

Přijetí a vzdání se jsou jedno a totéž?

Přesně! Nakonec mezi oběma cestami není žádný rozdíl. Závěrečnou podmínkou, která v obou případech bezprostředně předchází osvícení, je nejhlubší přesvědčení, že nemůže existovat žádné skutečné „já“, že „já“ je iluzí. Žádné „já“ nemůže přemluvit Boha, aby ho

přijal. Musí se vzdát a pak nastane Bůh.

Je v tom jistý problém, mluvíme-li o přijetí, když tu není žádné „já“, které by něco přijalo či nepřijalo.

Správně. To je důvod, proč neustále říkám „přijímání bez přijímajícího, přijetí jako takové, chápání bez chápajícího.“ Náhle zazáří poznání a je tu. V takové spontaneitě neexistuje žádný chápající a nic, co lze pochopit. Je tu jen přijetí. Může tu být jen pozorování, protože tu nic jiného *není*.

Jestliže přijímám všechno, co je, tak to pro mě znamená, že prostě žiju svůj život od okamžiku k okamžiku a tohle všechno je zbytečné.

Ano, jak říká E.E.Cummings „Můžete-li jen být, buďte. Pokud ne, tak jen do toho, zabývejte se záležitostmi ostatních lidí, snažte se je řešit a napravujte je, dokud nepadnete.“

Prostě pokračovat v tom, co jsme dělali doposud, a nedělat si kvůli tomu starosti?

Absolutně. Není třeba nic měnit. Ve skutečnost čím víc si myslíte, že musíte změnit nebo předělat svůj život, tím větší je to překážka.

Jedna věc je plné pochopení a přijetí. Ale jak to můžu přijmout s pochopením, které je jen částečné? Můžu přijmout nedokonalosti?

Ano. Podstatné je jen to, že tu není žádný „někdo“, kdo by přijal plně nebo částečně. Částečné nebo plné přijetí může jedině nastat a je to součást osudu dotyčného organismu.

Má tedy nějaký smysl snaha změnit výsledky?

Platí totéž – pokoušíte-li se změnit výsledky, nemůžete tuto snahu zastavit, dokud ne-nastane hluboké vnitřní chápání, že nad výsledky nemáte žádnou moc. Proč se tedy pokoušet výsledky změnit?

Říkáte-li „Neexistuje nic, co byste mohli udělat“, míníte tím z vlastní vůle? Protože je tu i činnost, která se děje, a pro sociální činnost tu prostor je, máte-li pro ni předpoklady.

Ano! Taková predispozice je součástí chodu Celku. Každý pro to předpoklady nemá. K sociální činnosti bude docházet skrze organismy vybavené takovými vlastnostmi, jaké budou mít za následek tuto činnost.

Podle způsobu, jakým o tom mluvíte, to vypadá, že všechno je proces. Není tu žádná entita, není tu nic, všechno je pozorování.

Všechno je *neosobní* proces. Povím vám o tom jednu příhodu.

Jednoho dne, kdy se nekonaly žádné rozhovory, naše hostitelka v Tiburonu pracovala v rukavicích venku na zahradě. Najednou ji něco napadlo, přišla a řekla: „Raměši, právě mi napadla jedna otázka. Povězte mi, když dokážu přijmout, že to celé je neosobní proces, pak se už nemusím o nic jiného starat, že? Žádné sebe-dotazování, žádná oddanost, nic dalšího?“ Řekl jsem „Správně! Je to nádhera. Nestaráte se, jelikož je tu jedna docela prostá věc: pokud se přijme ten neosobní proces, není tu žádné ‘já’, které by se o cokoliv mělo starat.“

Potěšilo ji to a vrátila se ke svému zahradničení. Hledte, v okamžiku, kdy se to přijme, všechno další se vnímá jako imaginární a zbytečné, absolutně zbytečné. Ale toto neosobní působení není snadné přijmout, pokud jedinec o sobě stále ještě uvažuje jako o samostatné entitě.

Není to víceméně totéž jako přijmout „Ve skutečnosti jsem nikdy nic nedělal“?

Ano!

Znamená to neříkat si „Já se budu snažit, abych se vzdal.“

Naprostu správně! „Vy“ se nemůžete vzdát! Ke kapitulaci může pouze dojít samotným pochopením, že vládnout může jen Jeho Vůle. Hled'te, ve skutečnosti to nastane hluboko uvnitř. Pravdou je, že to, co vládlo, byla vždycky jeho Vůle. Je to Jeho Vůle, co vládne teď, a je to Jeho Vůle, co bude vládnout v budoucnosti. To je fakt. Jak dlouho potrvá, než člověk tuto skutečnost přijme, tak dlouho bude trpět. No, náhodou mám trpělivost, abych to vysvětloval. Maharadž ji neměl.(se smíchem) Když někdo řekl „Maharadž, nedokážu to přijmout“, tak odpověděl „Ale, ty nemůžeš? No dobře, tak trp!“

*

Co při dezidentifikaci odkládá představu, že je to jen představa? Vypadá to jako emoce, která neustále chce něčeho dosáhnout, která chce pochopit.

„Já“, ztotožněné vědomí, je chtěním, je přemítáním, je toužením.

Znamená to upustit od představy, že je tu někdo, kdo tu představu odkládá, že je tu někdo, kdo to má udělat?

Správně. Vědomí, které se z nějakého důvodu ztotožnilo s určitým psycho-fyzickým organismem jako s „já“, se najednou změní a identifikace odpadne. Řekneme-li „identifikace odpadne“, tak to prostě znamená, že zmizí pocit „já jedním“.

Mohl byste vysvětlit, jak vzdání se souvisí s nepřítomností pocitu jednajícího já?

Je zvláštní, že slovo „vzdát se“ je bezpodmínečným, nejzákladnějším slovem pro vznik osvícení, a přesto je to v našem životě krajně opovržením hodný pojem. Použijete-li v běžném životě výraz „vzdát se“, je tu někdo, kdo se vzdává. Pro toho, kdo se vzdává, je to zahanbující. Ale ve vzdání se, o kterém jsme mluvili, není žádné „já“, které by se mělo vzdát. Vzdání se nastane. Slovo „vzdát se“ se používá, když tu je dualita mezi „já“ a Bohem. Dojde-li ke vzdání se, pak „vůle“, kterou považují za svou, odpadne, je tu plně přijetí všeho, a to jediné, co vládne, je Jeho Vůle.

Vzpomínám si na příběh, který jsem kdesi četl. Jeden člověk se ocitl v nezáviděníhodné situaci – visel za prsty z útesu. Po několika okamžicích vykřikl: „Pomoc! Je tu někdo?“ Uslyšel hlas, který řekl: „Ano. Jsem tady.“ Muž znovu zavolal „Kdo jsi?“ Hlas odpověděl „Já jsem Bůh. Pomůžu ti. Udělej přesně to, co ti řeknu.“ Muž s úlevou řekl „Dobrá, udělám všechno, co řekneš.“ Bůh povídá: „Pusť se, budeš v bezpečí.“ Po malé pauze muž zakřičel: „Je tam nahoře ještě někdo jiný?“ (smích)

V jistém životním období docházíme k bodu, kdy skutečně musíme mít nějakou víru. Myslím, že víra zahrnuje určitá fakta. Jedním z nich je, že pro lidský intelekt je nemožné pochopit, jak funguje vesmír. Druhým je, že ať sebevíc předpokládáme a věříme, že žijeme své vlastní životy, skutečností je, že naše životy jsou žity. Když se ohlédneme zpátky na svůj život a na životy lidí nám blízkých, nemůžeme než dojít k závěru, že ty nejdůležitější události, které vedly k dalším důležitým věcem, byly neplánované, náhodné. Mohli byste říci: „Kdyby se to nebylo stalo, neocitl bych se teď v této situaci“, dobré či špatné.

Na základě těchto dvou fakt se může do jisté míry rozvinout víra. Pochybuji, že bychom mohli mít nějaká jiná vodítka pro život, než tyto dvě základní myšlenky. Život může být skutečně a doopravdy jednoduchý, když s ním nebojujeme. Naše životy začaly být obtížné prostě proto, že se s životem potýkáme. Nebránit se životu znamená přijímat, co je.

Přijetí neznamena, že bychom nedělali žádné úhybné manévry, že bychom si nevzali aspirin, když nás rozbolí hlava. Přijímat život znamená zacházet s tím, co se objeví, bez přemítání o minulosti nebo představ do budoucna. Přijímáme-li život den po dni, okamžik od okamžiku, přijdeme myslím na to, že život může být až překvapivě jednoduchý.

Co víc se dá dodat?

Přesně o to jde. Co víc může *kdokoliv* říci? Říkat něco víc znamená vytvářet konceptuální struktury, které mohou být jedině na překážku.

*

Mi přátelé i já jsme četli vaše knihy a neustále se snažíme být v „Já Jsem“. Když jsme seděli společně u stolu a popíjeli kávu, byl bych mohl – a stejně i ti, co seděli kolem mě – přeríkat skoro všechno, co teď říkáte vy, pořád jsem ale hlupák. Pořád jsem utrápený a nevím, co se k sakru děje!

Ano.

Takže jak to, že vy jste toho dosáhl a já ne?

To je skutečně podstatná otázka.

Nestarám se o karmu a podobné věci. Chci se z toho jen dostat.

Víte, než se tenhle žert pozná jako žert, může to být nanejvýš tragický žert.

No jistě, je to pořádně nepříjemné. Nemůžu být v „Já Jsem“, když tam být potřebuju.

Přijmout právě tento fakt znamená být v „Já Jsem“; jen přijmout, že neexistuje *nic*, co by tento organismus mohl udělat, aby dosáhl osvícení. Dovedete si představit pocit svobody, který vytryskne z toho jediného přijetí? Z jediného přijetí, že osvícení se nemusí v tomto psycho-fyzickém organismu uskutečnit? Právě toto přijetí v sobě zahrnuje nesmírný pocit svobody!

Když někdy mluvíte o přijetí, zní mi to, jako byste mínil něco, co vychází z rozhodnutí vůle, a přitom vím, že tak to nemůžete myslet.

Přijetí je to, co nastane, když se to pochopí.

Takže já pro to nemůžu udělat vůbec nic?

Nic.

Když jste včera mluvil o původním stavu, že malé děti jsou v něm přibližně do tří let nebo tak podobně...

Ano!

To tedy není stav osvícení, je to stav, který existuje před potřebou dosáhnout osvícení?

Ano. Malé děti často intuitivně přijímají, co je. Co se toho týče, často vyprávím, jak se o mou vnučku v Los Angeles po sedm měsíců starala velmi milující osoba, která připravovala jídlo a při vaření poslouchala naše rozhovory. Už jsem ten příběh vyprávěl přinejmenším třikrát nebo čtyřikrát, a tak jednou, když jsem se došel až sem, chtěl jsem tu historku vynechat. Ale ta milující osoba vystrčila hlavu z kuchyně a povídá „Řekni jim o své vnučce!“ (se smíchem)

Mé vnučce Akšetě byly asi čtyři roky a bylo to krajně neposedné dítě. Když den končil, její matka bývala úplně vyčerpaná. A tak Gita, její matka, jednou večer řekla: „Podívej,

Akšeto, tys mě úplně udolala. Teď tě vykoupám. Potom půjdeš do svého pokoje, zůstaneš tam pět minut potichu a budeš se modlit k Bohu, aby z tebe udělal hodnou holčičku.“ Akšeta ochotně souhlasila, odešla do svého pokojíku a asi za dvě minuty se zase objevila. Matka se jí zeptala: „Modlila ses k Bohu?“

Odpověděla: „Ano, mami, opravdu jsem se modlila, protože tě doopravdy nechci trápit, a tak jsem se modlila skutečně poctivě.“

„O co jsi se modlila?“

Řekla: „Udělala jsem prostě to, co jsi mi řekla. Prosila jsem Ho, aby ze mě udělal lepší holčičku, abych maminku tolik neunavovala. Doopravdy jsem se modlila.“ To její matku potěšilo.

Ale protože Ašketa byla prostě Ašketa, příští den se chovala úplně stejně jako předtím. A tak na konci dalšího dlouhého dne její matka řekla: „Ašketo, myslela jsem, že ses včera večer modlila?“

Odpověděla: „Mami, modlila jsem se. Modlila jsem se opravdu poctivě. A tak jestli On ze mě neudělal lepší holčičku, znamená to, že buď ani On s tím nemůže nic dělat, anebo že si přeje, abych byla taková, jaká jsem.“ (se smíchem)

*

KDO HLEDÁ CO?

Nebudete vyprávět ten příběh o sufim?

Neměl jsem to v úmyslu, ale když se na něj ptáte, bylo to tak:

Královský dvůr se shromáždil, aby očekával příjezd krále, když najednou vešel rozedraný sufitský fakír a posadil se na křeslo vyhrazené králi. Nejvyšší ministr se zděsil. „Kdo si myslíte, že jste, takhle sem vejít? Myslíte si snad, že jste ministr?“

„Ministr?“, zeptal se sufi, „ne, jsem víc než to.“

„No, nejvyšším ministrem být nemůžete. Nejvyšší ministr jsem já. Jste snad král?“

„Nejsem král“, řekl sufi, „jsem víc než to.“

„Jste císař?“

„Ne, jsem víc než to.“

„Prorok?“

„Ne, jsem víc než to.“

„Myslíte si snad, že jste Bůh?“

„Ne, nejsem Bůh, jsem víc než to.“

„Ale víc než Bůh není nic!!“

„Ano, je to tak“, řekl sufi. „Jsem toto Nic.“

To, co je ničím, je Zdrojem, je vším, co je projevené. Neprojevené se stalo projeveným. Noumenon se stalo projevením ve fenomenalitě. Absolutní se stalo relativním. Potenciální energie se stala aktivovanou energií. Na prázdné scéně se začala rozvíjet tato hra. Na prázdném plátně se vytvořila tato malba. Zdrojem toho všeho je ono Nic.

Protože vnímáme, myslíme si, že skutečné je to, co je vnímatelné našimi smysly, zatím-

co skutečné je to, co našimi smysly vnímatelné *není*. A tak metafyzicky jsme zpátky u otázky „Kdo hledá co?“ Jak jsme viděli, tento *někdo* je jen prázdnotou, takže tu nemůže být žádný skutečný *někdo*, nemůže existovat žádný nevyvratitelný *někdo*, nemůže tu být nějaká nevyvratitelná entita, tedy ten, kdo hledá. Viděli jsme také, že ono pozorované *něco* je rovněž prázdnotou. To *něco*, co se hledá, není ničím, co by mohly oči vidět, co by mohly uši zaslechnout, co by mohl nos očichat, co by mohl jazyk ochutnat nebo čeho by se mohly dotknout prsty. A tak to *něco*, co se hledá, není nic *předmětného*. Podívejme se, jak moudří lidé popsali ono *něco*, co se hledá:

Mistr Yung ToAh Ši to nazývá Velkou bránou soucitu. Říká: „Ztratíte to jedině tehdy, když se za tím ženete. Nemůžete si to trvale podržet, zároveň se ale nemůžete od toho oprostít, a jelikož nemůžete udělat ani jedno z toho, pokračuje to dál svým vlastním způsobem. Zůstaňte tiší a ono začne mluvit, promluvte a ono umlkne. Velká brána soucitu je doširoka otevřená, žádné překážky před ní nestojí.“

Jiný Mistr řekl „Co je velká Nirvána? Velká Nirvána znamená nenechat se svázat karmou zrození a smrti. Co je karma zrození a smrti? Přát si velkou Nirvánu je karma zrození a smrti.“

A tak samotná idea hledání vlastní pravé přirozenosti, samotná idea přání dosáhnout osvícení je tou největší překážkou.

Všichni jsme hledající. Stačí se podívat nazpět a zeptat se sám sebe „Kdo ze mě udělal hledajícího? Rozhodl jsem se k tomu sám? Odhodlal jsem se snad zčistajasna jednoho dne 'Počínaje zítřkem začnu hledat svou pravou přirozenost'? Jak se to stalo?“

Vy jste se nerozhodli, že se stanete hledajícím. Způsobila to nějaká myšlenka zvenčí, která vás přiměla a nutí, abyste objevili svou pravou přirozenost.

*

KDO JE ODPOVĚDNÝ?

Pro mě je nemožné vzdát se odpovědnosti a nechat všechno plavat. Pořád se mi vrací, že jsem odpovědný za zdraví svého těla a že by se jeho stav zhoršoval, kdybych o něj přestal dbát. A nejspíš by tomu tak i bylo.

Ano! A proto to nenecháte být. Budete se o své tělo starat i nadále. Ale i kdybyste to nedělal a nechal své tělo chátrat, pak bylo předurčeno, že se to má stát. Stejná nauka, stejná četba může mít různý dopad na různé lidi.

Ano, mám obavy o výsledky.

Právě to vede k pochopení. Pokračujete bez obav dál v tom, co obvykle děláte. Pokud meditujete, meditujete i nadále. Jestli nemeditujete, nemusíte s meditacemi úmyslně začít. A vegetariánství? Jezte dál vegetariánskou stravu. A nevegetarián se dál stravuje po svém. Nikdo nemusí dělat žádné úmyslné změny. Pokud jsou změny nutné, dojde k nim. A když se něco změní, budete dělat něco nového, anebo přestanete něco dělat, aniž byste se musel cítit provinile. Je to součástí chodu Celku.

Jsem si jist, že kdybych někoho zabil a nechtyli by mě, měl bych neustále strach, že se z toho nedostanu. Nemusel bych se cítit vinný, ale zabít někoho je něco, co...

Necítíte se vinný, pokud chápete, že to, co se stalo, není *vaše* jednání, že to je součást dění v Celku. Pokud se dopustíte zločinu a zároveň víte, že to byl *váš* zločin, jak byste mohl cítit, že to není vaše vina? Chápete? Ale je-li tu pochopení a pak k něčemu dojde

a někomu se přitom prostřednictvím tohoto organismu ublíží, přijmete to i se všemi důsledky. V tom případě není nutné cítit se vinný. Je-li tu „já“, je tu přirozeně i vina.

*

JEDNOTLIVÉ POVAHY A DUCHOVNÍ CESTY

Která duchovní cesta je nejlepší?

Měli bychom mít na paměti, co řekl o konečné pravdě Ramana Mahariši: „Neexistuje žádné stvoření, žádné zničení, žádná cesta, žádný cíl...“

Otázka po nejlepší duchovní cestě ve skutečnosti vyplývá z nesprávného pochopení, protože předpokládá, že tu *je* nějaká cesta, že tu *je* nějaký cíl, že existuje nějaká nejlepší cesta, která se hodí pro všechny a pro kterou se kdokoliv může rozhodnout. To je zásadní nepochopení. Žádná lidská bytost nemá úplně stejné vrozené povahové rysy jako ti ostatní. Individuální lidské tělo, jak jsem řekl nedávno, je ve skutečnosti pouze individuálním uspořádáním dynamické energie. To je všechno, čím jedinec je: pouze konkrétně uspořádanou energií, vibrující a pulzující neuvěřitelnou rychlostí. A toto uspořádání má charakteristiky, které jsou danému psycho-fyzickému organismu vlastní. Indická Pisma to nazývají dharmou. Během věků se začal význam slova dharma chápat zkresleně a přisuzovala se mu řada různých významů. Slovo dharma doslovně znamená „původní přirozenost.“ A tak dharmou růže je vonět jako růže. Dharmou nějakého organismu je reagovat určitým způsobem na zevní události, k nimž se počítají i myšlenky. A způsob reagování vychází z vrozených vlastností, s nimiž byl tento organismus naplánován a vytvořen.

Pokud máte namířeno od jedné cesty k nějaké jiné, mám jedinou připomínku, že skutečně neexistuje žádný důvod si myslet, že jste nelojální, když opouštíte předchozí cestu, když opouštíte dřívějšího gurua. Zapomeňte na gurua, nejste nelojální ani k předchozí cestě. A tak mé doporučení je plynout s proudem, jít tam, kam vás vesmírné Vědomí vede, bez jakéhokoliv pocitu viny nebo nelojálnosti. Pocit viny či nelojálnosti je jeden z nejhorších pocitů, jaké si člověk dokáže představit.

Existuje velmi pěkný výrok arabského mudrce Monoima. Ten říká: „Nauč se, z čeho pochází utrpení a radost, láska a nenávisť, bdění, když člověk bdít nechtěl, spánek, když nechtěl spát, zamilovanost, třebaže o ni nestál, a když to všechno důvěrně prozkoumáš, najdeš Boha v sobě a ve všech, jako atom, nacházející v tobě cestu ven z tebe samého.“

Včera jste mluvil o prolínání bhakti jógy a džňána jógy. Mohl byste o tom říci víc?

Ano. Mezi džňánou a bhakti skutečně není žádný rozdíl. Tou silou, která člověka změnila v hledajícího, je každý veden, aby se pohyboval určitým směrem.

O bhakti a džňáně existuje hezký příběh. Žil kdysi jeden světec jménem Namdev, který obětoval jídlo svému bohu, Vithobovi. Legenda říká, že Vithoba pokrm opravdu snědl. V důsledku toho Namdev získal určitý věhlas jako pravý bhakta, jehož oběť byla bohem skutečně přijata.

Při jisté příležitosti seděl Namdev ve stanu s několika světcí. Jedním z nich byl džňání jménem Gora Kumbhar. Kumbhar znamená hrnčič. Někdo s láskou řekl: „Goro, ty jsi hrnčič, tak poznáš, který hrnec je správně vypálený. Vezmi svou hůl, poklepej každému na hlavu a řekni nám, kdo je nezralý, kdo není úplně vypálený.“ Když Gora došel k Namdevovi a poklepal na jeho hlavu, řekl: „Tenhle je nezralý. Ten není správně vypálený.“

Namdev se rozhněval. Příští den přišel k Vithobovi a řekl: „To je hrozné. To je nefér!

Gora Kumbhar řekl, že jsem nezralý. A co moje bhakti, kterou jsi přijímal?“

Vithoba Namdevovi odpověděl: „Hleď, ty teď vstupuješ do oblasti, kterou nemám pod kontrolou. To mě přesahuje, to přesahuje boha. S tím nemůžu nic dělat.“ Ale nakonec řekl: „Povím ti, co můžeš udělat. Jdi do chrámu zasvěceného Šivovi. Najdeš tam muže, který tam žije. Jdi k němu a pozoruj, co se bude dít.“

Namdev přišel do Šivova chrámu a našel tam muže, který tam ležel plně pohroužený ve svém vlastním stavu, s nohama na Šivalingamu. Namdev se zděsil: „Co to děláš?“, zvolal. „Položil sis nohy na posvátný Šivalingam.“ Muž odpověděl: „Opravdu? Vůbec jsem si to neuvědomil. Jsem tak nemocný a vysílený, že nemám ani sílu zvednout nohy. Byl bys tak laskav, mohl bys je zvednout a položit je někam, kde není Šivalingam?“ Namdev tedy zvedl jeho nohy; ale kamkoliv je přemístil, tam se pod nimi objevil Šivalingam. S pocitem naprosté marnosti Namdev nakonec položil jeho nohy na svou vlastní hlavu a okamžitě zažil plné poznání. Takové tedy bylo ponaučení a pochopení, které mu chtěl Vithoba umožnit.

Je cesta vědění nejtěžší?

Džňána, cesta vědění, je nejtěžší pro ty, které přirozeně přitahuje bhaktijóga nebo karmajóga; a právě tak obtížná bude cesta nesobecké činnosti, karmajóga, pro ty, kdo sledují cestu vědění. Mou vlastní zkušeností i zkušeností jiných je, že bhakti a vědění se často objevují současně. Znamená to, že cesta vědění nevylučuje bhakti. Mudrc může sedět, naslouchat bhadžánům a může ho to tak pohltit, že se mu v očích objeví slzy. Psycho-fyzický organismus zřejmě na něco zareaguje, což není vyhrazeno pouze oddaným. A pokud oddaný naprosto ztrácí svou identitu, identitu od Boha oddělené entity uctíváče, jeho identita se rozplývá do lásky a oddanosti.

*

TOUŽENÍ PO ZDROJI

Jsmeli nesmírně unaveni, toužíme po hlubokém spánku. Je to podobné touze po stavu, který předchází Vědomí?

Ano. Toužení je to hlavní. Musí existovat vyřešení kontinuity mezi Noumenalitou a fenomenalitou, mezi Nirvánou a samsárou, mezi neprojeveným a projeveným. Nikdy nejsou od sebe odděleny. Musí na sebe navazovat a váže je k sobě hledání, toužení po Zdroji. Hledání Zdroje je vrozené. Není tu díky jedinci. Je neosobní.

*

TOUHA PO OSVÍCENÍ

Když se mysl pohybuje, je v procesu stávání se, chápu to ale tak, že bychom se měli stát tím, čím už jsme. Pokud tomu tak je, nemohla by se při pozorování vlastních myšlenek objevit idea nebo jistý druh přítomnosti či něčeho, co prosvítá, co říká „Dokud je tu myšlení, cíl tohoto uvažování se nikdy neuskuteční“? Může se stát, že jedna myšlenka spustí jinou myšlenku a místo aby se člověk nechal do nich zaplétat, tak si uvědomí, že právě toto uvažování je na překážku – že tento proces stávání se člověku znemožňuje být tím, čím už ve skutečnosti je?

Je to tak. Překážkou je přání změnit to, co je, v něco jiného, a přijme-li se to, co se děje, pak se chápání prohloubí. Tento proces nemůžete urychlit.

Z hlediska jedince, který stále ještě uvažuje o sebezdokonalování a jeho vyvrcholení v osvícení, bude – jak jsem vždycky cítil – nejpovzbudivější to, co řekl Ramana Mahariši: „Vaše hlava je už v tygří tlamě. Tady už není úniku.“ Proč tedy spěchat, aby tygr už svou tlamu sklapnul? Do té doby se bavte.

Vím, že má hlava je v tygří tlamě. Po celá léta jsem nebyl ani tady, ani tam.

Obáváte se, že by tygr mohl svou tlamu sklapnout?

Toužím, aby ji sklapnul! A to mi nejspíš brání v tom, aby se to stalo...

Ano, toto přání je přesně tím, co tomu brání. Ale ani vědění, že už jste na cestě, vás nemusí chránit před netrpělivostí!

*

DILEMA, KTERÉ VYTVÁŘÍ BŮH

Když někdo řekne „Ne má vůle, ale Tvá...“, není tu žádná „moje“ vůle, se kterou by se dalo začít, aby nastala Jeho Vůle.

Správně. Kdy člověk začne skutečně myslet na Boha? Jedině když zjistí, že se mu nedáří získat to, po čem touží. Když tedy člověk zjistí, že jeho vlastní úsilí je bezvýsledné, obrátí se k síle, vytváří ji, představuje si sílu, která mu dá to, co on sám získat nemůže. Vytvoří představu, uctívá ji, modlí se k ní a žebrá, aby mu dala to, co si přeje. Když si vytvořil mentální představu Boha, potřebuje, aby tato představa byla nějakou vyšší entitou, ovšem stále ještě entitou. A když ani tato entita nesplní jeho očekávání a nedá mu, po čem touží, začne frustrace a utrpení.

V jistém bodě, když mu jeho představa Boha jako předpokládané entity nedá to, co postrádá, musí pochopit, že jeho omyl spočívá v toužení po něčem, ne v tom, že něco nedostal. Omyl spočívá v tom, že něco chce, v jeho touze po něčem. Něco chce a touží po tom, protože se považuje za samostatnou entitu.

Jde o to pochopit, že v chodu tohoto neosobního Celku dostane to, po čem touží, jen když se jeho individuální vůle bude shodovat s vůlí Boha.

*

INTENZITA A OPRAVDOVOST

Raméši, trochu mě mate, že v souvislosti s usilováním bez „já“ užíváte pojem „intenzita“ Vždycky spojuji intenzitu s nějakým záměrem.

Přesně! Právě o to jde. Ta intenzita, o níž mluvíte, není intenzita „sama o sobě“. Intenzita se nemusí pojit se záměrem.

Může existovat sama o sobě?

Ale ovšem, samozřejmě!

Potom to, co tomu brání, je moje mysl.

Ano! Mysl říká „Chtěl jsem to strašně moc. Naléhavě jsem cosi chtěl.“ To cosi může být poslední model vozu. Předmětem intenzity záměru „já“ se může stát jakákoliv věc.

Takže vy obhajujete setrvávání v intenzitě.

Ano.

Jen se snažím si to ujasnit.

Ano.

Mohla by existovat intenzita v tom, co dělám v každodenním životě, bez zaměřenosti na jakýkoliv cíl? Jako když sedím v meditaci nebo zdravím přítele, mohl bych nějak vynaložit větší intenzitu?

Hleďte, právě o to jde: tu větší intenzitu vynaložíte „vy“! (se smíchem) To není intenzita sama o sobě.

Uvažme jako příklad lásku mezi mužem a ženou. Intenzita osobně motivované lásky může vyústit v nenávisť nebo vést i k vraždě, protože mysl říká „Musím ho mít“ nebo „Musím ji mít a nikdo jiný ji dostat nesmí.“ Intenzita to je, ale je to intenzita, týkající se záměru „já“.

Pokud jde ale o intenzitu lásky jako takové, v tomto konkrétním případě by se mohlo stát, že ten, jehož milovaný či milovaná touží po někom jiném, nebude nic namítat a z opravdové lásky nechá milovanou bytost někomu jinému. Takovýto druh intenzity je něco, v čem není žádný osobní záměr. Láska, dokonce i fyzická láska, má takovou intenzitu, že vede k nejkrajnějším obětem. A co se týče hledání, jde-li o duchovní hledání, tou nejkrajnější obětí je obětování „jáství“. Chápete?

Ve všech významných symbolech náboženské transcendence je nejvyšší obětí „já“.

Přesně tak. Musí to tak být!

Takže tady se zaplétá oběť. (se smíchem)

*

UZDRAVENÍ ROZDĚLENÉ BYTOSTI: Z DUALISMU DO DUALITY

Po mnoho let jsem byl terapeutem. Uvědomil jsem si, že v uplynulých létech jsem dělal pouze to. Přicházeli ke mně lidé a zpočátku se objevoval jistý druh potíží, ale všechny strategie, kterým jsem se naučil, byly ve velmi krátké době pryč. Působilo to bezmála tak, jako kdyby něco pracovalo skrze mě nebo skrze nás coby prostředníky a dělal jsem vlastně jen to, že jsem tam byl. Nejdřív mě to dost mátló, protože mé ego terapeuta pozorovalo cosi nového, co probíhalo. Pak se to zklidnilo.

Téměř čtyřicet procent návštěvníků mých prvních přednášek v Los Angeles tvořili psychoterapeuti. Jedna z nich se zúčastňovala pokaždé. V jisté fázi jsem se jí zeptal, jestli došlo k nějakým změnám. Řekla mi přesně totéž, co jste právě řekl vy, že tam bylo zmatené ego, které pozorovalo, jak věci probíhají, a nelíbilo se mu, že v tom nehraje žádnou roli.

Řekla: „Chtěla jsem vědět, co se vlastně děje. Zkušenosti s mými klienty mi otevřely možnost nahlédnout do toho, co se děje, a uznala jsem, že to, k čemu skrze mě dochází, přesahuje schopnosti osobního já.“ Zeptal jsem se jí, jestli toto pochopení vyvolalo nějaké změny v jejich vztazích s klienty, a ona odpověděla: „Jistě. Najednou si začali uvědomovat, že oni a terapeut nejsou od sebe odděleni. Cítili jistý druh celistvosti, určitou harmonii, spontaneitu, a výsledkem bylo, že když se ego klienta do jisté míry uzdravilo, klient začal zvažovat možnost uzdravení rozdělenosti na vyšší úrovni!“

*

DUCHOVNÍ PRAXE

Je nutné meditovat, abychom se dostali do přirozeného stavu?

Ne. V takovém případě to nebude přirozený stav. *Nemůže to být přirozený stav.*

To je všechno velmi překvapující. Mám dojem, že dělám spoustu věcí, které dělat nemusím. Ale všechno je to nutné, protože to je to, co se děje, že?

Jistě, je to tak. Všechno, co se děje v současném okamžiku, se dít musí. A tak když někdo medituje, řeknu mu prostě, aby s meditací pokračoval. Děláte-li jógu, pokračujte s jógou. Pokud dojde k nějaké změně, záleží jen na tom, aby člověk neměl pocit viny. Pro to se nepokoušejte dělat změny. Pokračujte ve svém životě a dojde-li k nějakým změnám, přijměte to bez pocitu viny.

*

Raději bych s vámi mluvil v soukromí, ale došlo k pozoruhodným změnám, pokud jde o opakování mantry. Žádné dramatické zkušenosti.

Což je dobré. Jinak byste se jich držel.

Vždycky, když mě v dětství čekalo plavání ve studené vodě, tak jsem se toho chladu bál. Překvapil mě, jako bych se právě probudil. Když jsem poprvé začal pátravě opakovat „Já Jsem“, byla to stejně překvapivá zkušenost. Ted' se objevuje přirozený posuv. Mělo by se to rozvíjet? (se smíchem)

Přijměte to bez otázek, jestli by mělo či nemělo.

Mají tak zvaná duchovní cvičení a metody sebekontroly vůbec nějakou cenu?

Lidská mysl je víc než ochotná dělat to, co se jí řekne. Překvapilo by vás, kolik lidí pevně věří, že různá duchovní cvičení vedou k osvícení, a nejen to, že osvícením je i samotné cvičení těchto metod. Je to kult naprosto klamných ideálů, holá pověra.

Ale považovat všechna duchovní cvičení za modloslužbu a pověru znamená uzavřít svou mysl, ne?

Rozhodně udržujte mysl otevřenou. Pokud jste právě v situaci, kdy děláte určitá cvičení, cvičte dál a pozorujte.

Co se mě týče, předtím, než jsem přišel k Nisargadattovi Maharadžovi, jsem měl po dvacet let gurma. Byl to tradiční guru, který zasvěcoval tradičním způsobem. Když jsem k němu přišel, byla moje potřeba gurma tak nesmírná, že krátký iniciační obřad, průběh tohoto obřadu na mě tak zapůsobil, že jsem nemohl zastavit záplavu slz. Tak se projevil nahromaděné emoce, vystupňovaná potřeba najít gurma.

Velmi brzy jsem pochopil, že to, čemu mě se vši opravdovostí učil, nebylo to, co jsem skutečně potřeboval.

Když někdo přišel k Maharadžovi a řekl „Moje žena je nemocná“ nebo „Můj syn ztratil práci“, Maharadž řekl: „Je mi velmi líto, v tom vám nepomůžu.“ Kdežto můj předchozí guru považoval za součást svého působení vzít si na starost nejen váš duchovní život, ale pomáhat vám – naprosto upřímně a vážně – i ve hmotných záležitostech.

Maharadžovo učení bylo naprosto neosobní, univerzální. Ale tento předchozí guru byl především Ind a teprve pak advaitin, non-dualista. Říkával: „Ty udělej tuto púdžu, ty praktikuj toto sebeukáždňování, ty jdi navštívit ten a ten chrám.“ Nebyl to podvodník. Byl

upřímný. Ale vrcholem jeho víry bylo pevné přesvědčení, že tím nejvyšším je to, co mu říkal jeho guru, a že jeho vlastní osobní guru, který zemřel před mnoha léty, řídí jeho jednání i nadále.

Velmi brzy mi bylo zřejmé, že to není to, co jsem od svých dvanácti let hledal. Ale v povaze tohoto organismu není skoncovat s někým náhle, a tak tento vztah pokračoval celých dvacet let. Na tom vztahu bylo zvláštní, že byl astrologicky předpovězen už v roce 1950. Ne astrologem, který vykládá horoskopy, ale prostřednictvím tzv. nádi, jisté věštby v Severní Indii. Byl tam na stopu dlouhý kus suché kůry nebo listu, tak pružného, že se nezlomí. Na něm byla drobnými písmeny vyryta předpověď, že získám svého prvního guru ve dvaceti letech a nic dalšího z toho nevzejde, a že svého pravého guru potkám teprve po odchodu do důchodu. Pak že bude pokrok dosti rychlý.

Potom, co jsem odešel do důchodu, jsem si jednou přečetl v *The Mountain Path* (Horská stezka) článek, který napsala Jean Dunn o Nisargadattovi Maharadžovi. Když jsem poprvé vyšel po schodech vzhůru do Maharadžova podkroví, Nisargadattova první slova ke mně byla: „Tak jste konečně přišel, že? Pojd'te a posaďte se.“

A tak má-li někdo dar uzdravovat, proč ne? Má-li dar pracovat pomocí astrologie, dar psychoterapie, proč ne?

Těch dvacet let, která předcházela setkání s Nisargadattou, jsem *nepromarnil*. Všechno je přípravou pro další scénu. Takže pokud vás nějaká tajemná síla nasměruje k určitému výcviku, radím nevyhýbat se mu, nepřestávat s ním. Přijměte to, vyzkoušejte to. Když vaše motivace ke cvičení později zmizí, přestaňte s ním. A stane-li se to, doporučuji jediné, necítit se kvůli tomu provinile. Došlo k něčemu, nad čím nemáte žádnou moc.

Chuang-Tse řekl: „Mistr přijde, když pro to nadešla ta pravá chvíle, a v normálním běhu událostí Mistr odejde.“ Je-li tu alespoň náznak takového pochopení, třeba jen na intelektuální rovině, začnete mít pocit svobody, anebo přesněji řečeno frustraci nahradí pocit svobody.

Pocit frustrace je vůle, které se „já“ prostě zdráhá vzdát. Je-li tu skutečné přesvědčení, že jsem pouze nástroj, skrze který působí Bůh či Celek, stejně jako skrze biliony ostatních lidských bytostí, jak by tu mohlo být něco jiného než pocit nesmírné svobody?

Četl jsem některé knihy, nabádající k většímu uvědomění, k pozorování sebe sama, svých myšlenek i toho, co se děje kolem. Zjistil jsem, že když to dělám, musím vynakládat úsilí a cítím při tom pocit marnosti.

Dojde-li k takovému poznání, pak vašeho myšlení i usilování může ubývat.

Myslel jsem si, že musíme být vědomější, abychom byli dokonalejším vodičem Vědomí.

To je všechno nesmysl! To množství nesmyslů, co existuje, je otřesné! Ale i existence tohoto „otřesného nesmyslu“ je součástí chodu Celku, aby tak mohlo dojít k osvícení jen v omezeném množství případů. Aby osvícení mohlo nastat jen v nevelkém množství případů, musí ten nesmysl pokračovat.

Udržuje to hledajícího v hledání.

Ano. Důsledkem je téměř nekonečné hledání, protože snahy a hledání jsou součástí chodu Celku. Tím, kdo hledá, není jedinec.

Takže člověk zjistí, že medituje, i když se meditace necvičí?

To je skutečná meditace. Ale je-li pro tento organismus, pro jeho duchovní postup nutná pravidelná meditace, pak bude muset medítovat. Přivede ho to na místo, kde je ten či

onen druh meditace povinný a on bude medítovat. Po dvacet let jsem musel chodit ke svému předchozímu guruovi, který mi říkal, že je nutné každý den medítovat nejméně jednu a půl hodiny. Těch dvacet let pravidelného medítování muselo nějak ovlivnit tento organismus a připravit ho, aby zareagoval na Maharadžovy pokyny.

A co džapa?

Je to jedno z duchovních cvičení, které může být v určitých případech nutné. Ale duchovní cvičení nejsou vůbec nutná.

Nemusí se jich dělat spousta.

Nemusí se jich dělat spousta. Upřímně řečeno, to, co učím, je ve skutečnosti pohodlná cesta k osvícení. (se smíchem) Jen přijmout, co je! Může snad existovat něco, co by bylo méně náročné?

*

MODLITBA

Jak do toho zapadá modlitba?

No, to záleží na tom, co míníte modlitbou.

Prosit osobního Boha.

Ano, obvykle ale kvůli nějaké věci. Neříkám, že se modlíte jen za sebe. Je možné, že se modlíte za někoho jiného. Proč bychom měli předpokládat, že modlitba se nějak liší od jiných forem energie? Ta intenzita touhy, intenzita potřeby něco udělat – to je jistý druh energie. Nikdo nemůže vědět, do jaké míry tato energie působí, do jaké míry tato energie přinese výsledek. A tak se o něco modlíte, ono se to stane, a vy řeknete: „Moje modlitby byly vyslyšeny.“ A druhé straně v mnoha případech modlitby vyslyšeny nejsou.

Vzpomněl jste na ty, které vyslyšeny byly.

A není absolutně žádný důvod, abyste vy nebyl vyslyšen.

*

DUCHOVNÍ ZKUŠENOSTI

Mám otázku, která mě velmi dlouho trápila. Býval jsem zenovým mnichem. Po deset let jsem každý den seděl a prostě mizel. Slyšel jsem zvonek a stal jsem se zvukem zvonku. Díval jsem se na strom a rozdíl mezi mnou a stromem se rozplynul. Stal jsem se stromem. Byla to bezprostřední přítomnost. Všude byla totožnost, přitom tu nebyly žádné přesně definované objekty. Vždycky jsem se z toho ale vrátil nazpět jako stejný člověk. To se dělo neustále znovu a znovu, celých deset let, a ptal jsem se, jakou to má cenu, když to nezměnilo moje obvyklé vědomí.

Co je to za stav, kterým jsem procházel, a jak se vztahuje k osobnosti a k tomu, o čem mluvíte?

Souvisí to s myslí, která se o něco snažila. Nepřicházelo to naprosto přirozeně, že ne?

Ne. Bylo to velmi obtížné.

Je to velmi, velmi obtížné. Nějaký „někdo“ velmi namáhavě usiluje. A ty snahy mají za následek jistý stav mysli.

Přesně.

Provádíme-li nějaký fyzikální nebo chemický pokus, je to zcela jednoznačné a v józe je tomu také tak. Uděláte první krok, druhý, třetí, čtvrtý, pátý. Když byly učiněny všechny předchozí kroky, musí se nakonec objevit určitý předpokládaný výsledek. Ale všechno je to stále ještě v oblasti jevů.

Proto Maharadž říkával, že můžete vstoupit do samádhi na deset minut, můžete do něho vstoupit na deset dní, na deset let, na sto let, musíte se ale vrátit nazpět do toho, co jste opustili. Proto je to bezcenné.

Souhlasím. (se smíchem)

Vy souhlasíte z vlastní zkušenosti, ne z intelektuální roviny.

Absolutně. A potom jsem se musel usilovně snažit, abych se ze mě zase znovu stal obyčejný člověk, a nechal jsem samádhi a jeho jedinečnost být.

Přesně tak. Když ale takový stav nastane sám od sebe, když tu není žádné „já“, které se o něj snaží, pak stav tohoto druhu vystane jen z jediné situace. Jak Maharadž opakovaně říkal: „Záleží jen na pochopení.“

Toto pochopení může být zpočátku pouze intelektuální, to je nevyhnutelné. Proto jak Maharadž, tak Ramana Maharishi říkali: „Hledáte-li poznání, chcete-li se stát džhánajogíny, musíte mít velmi pronikavý intelekt, který je dosti pronikavý a dosti poctivý, aby došel k závěru, že to, co hledá, ve skutečnosti přesahuje jeho schopnost chápání.“

Jádrem tohoto hledání není plné porozumění; jde tu o intuitivní chápání. Ale musí se k němu dojít pomocí intelektu.

*

Četl jsem si jednou v knize, kterou napsal Sai Baba. Nikdy jsem se s ním nesetkal, nikdy jsem s ním nemluvil. Po chvíli jsem ucítil vůni, kterou jsem nemohl rozpoznat. O pár stránek dál jsem se dočetl, že Sai Baba vytvářel posvátný popel, a já tu vůni popela poznal, protože několik měsíců předtím jsem k jednomu přivoněl. Ale netušil jsem, že ty věci mají nějakou souvislost. Co to znamená?

To jednoduše znamená, že ve Vědomí se může stát cokoliv. Hleďte, intelekt je toho názoru, že všechno se dá vysvětlit.

Může to znamenat, že se ocitnete na stejné rovině vědomí, na stejné vibraci, jako ten člověk?

Mohl byste to tak brát, pokud potřebujete nějaký druh vysvětlení.

Je to něco jako naladění se na nějakou rozhlasovou stanici?

Kdybyste byl před sto lety mluvil o rozhlase, každý by si myslel, že jste se zbláznil. V příštím století budou možná všichni znát myšlenky všech ostatních. Kdoví? Ve Vědomí je možné cokoliv. Pokud chcete a vyhovuje vám to, můžete to označit za zázrak.

Ne, nezdá se mi, že by se o tom mělo uvažovat jako o zázraku. Myslím si, že je to něco podobného jako rozhlasové vlny, které se naladí, a potom uslyšíte, rozpoznáte, pocítíte či pochopíte ty jiné vibrace.

Ano, jinými slovy to, o čem mluvíte, je mechanismus celé té věci.

Myslím, že ano.

A já mluvím o povaze jevu. Tomu mechanismu teď nerozumíme. Možná, že za pár let nám věda nabídne nějaké vysvětlení tohoto mechanismu.

Děkuji vám. Můžeme-li se vymanit ze zaujetí mechanismy, pak se každý okamžik stává zázrakem.

Ano. Přesně to měl na mysli Ramana Mahariši, když řekl: „Myšlení není pravou přirozeností člověka.“ Myslet znamená představovat si, vzdalovat se od toho, co Je.

*

Zažil jsem v Maine jednu zkušenost. Seděl jsem na skále, pozoroval jsem oceán a vlny. Vnímám jsem, že cítím pohyb, který přesahuje jakékoliv lidské měřítko. Pořád hledám nějaký druh spojení s tou mocí nebo co to bylo. Nedokázal jsem si spojit tu zkušenost s tím, o čem mluvíte. Co jsem to dělal?

Vy jste nedělal nic, a právě proto se ta zkušenost objevila. Když pominula, pořád jste se jí držel. Přál jste si prožívat toho víc: „Jak k tomu došlo? Proč? Proč se to stalo právě mně?“ Všechna ta „proč“ odsouvají onu zkušenost stále dál a dál od vás.

Pokud by bod, který v duchovní mapě představuje vás, byl ve svém vývoji pokročilejší, pak by ta zkušenost skončila jen pocitem údivu. Byl byste vstal a odešel. Ta zkušenost by se pak opakovala častěji, stále častěji. Ale v té době tomu tak nebylo, mysl si začala klást otázky. Usilovali jste, aby se ten prožitek objevil znovu, a tak se vám vzdálil. To je docela normální. Chtěl byste o té úžasné zkušenosti vyprávět alespoň dvaceti lidem, nicméně v tom je určité nebezpečí.

*

JEN BÝT

Raméši, říkal jste, že Maharadž vám pořád opakoval „Jen být“ Co tím myslel?

Tady opět hraje určitou roli slovní vyjádření a po prvních šest měsíců to pro mě bylo učiněné peklo. Šlo pouze o „Koho Maharadž žádá, aby jen byl? Dokážu přijmout, že žádné „já“ není, koho ale potom Maharadž vyzývá, aby jen byl?“ Do chvíle, kdy jednoho rána najednou svitlo: Maharadž nežádá, aby *někdo* „jen byl“. V bytí nemůže být žádný „někdo“. Bytí je to jediné, co existuje. Všechno je to Vědomí.

Ale muselo to přijít pochopením, neosobním pochopením, bez nějakého jednotlivce, který se snaží něco pochopit.

To tedy musí být v I Am That problém formulace, když Maharadž říká „Budte nehybní a tiší.“ Nemluví o těle.

Přesně to jsem měl na mysli. Není tu žádné „já“, které by mělo něco pochopit nebo udělat. Ale žádný Mistr nedokáže neustále při řeči používat trpný rod. Nebyla by v tom žádná spontánnost. Slova prostě vyvstávají, jak se jim zlíbí.

Maharadže někdy žádali o vysvětlení určitých nesrovnalostí nebo rozporů mezi tím, co říká, a tím, co je napsáno v *I Am That*. Maharadž říkával: „Hleďte, *I Am That* jsem napsal já, napsal ho Maurice Frydman. Musí tam nutně být jisté evidentní nesrovnalosti a rozpory – jen si představte ty fáze, kterými kniha prošla, než nakonec přišla do tisku. Zaprvé, Jsem To, co si uvědomuje; vědění, které mám, je intuitivní přesvědčení, které vyjadřuji jen proto, že za mnou přicházejí lidé s otázkami. To, co říkám, je do jisté míry

omezeno velikostí mé slovní zásoby v jazyce marathi, a mé vyjadřování je dále omezeno nedostatečným vzděláním. Tomu, co jsem říkal, musel nejdřív porozumět Maurice, jehož znalost jazyka marathi měla nutně své meze. Maurice to pak musel přeložit do angličtiny, aby to bylo pro všechny srozumitelné. Pak se to muselo vydat dřív, než bylo hotovo konečné znění rukopisu. Není potom více než pravděpodobné, že tu budou značné rozdíly mezi tím, čeho Jsem si Vědom, a tím, co se objevuje v *I Am That*?

*

RAMÉŠOVA SÁDHANA

Zajímal se váš první guru o advaitu?

Zajímal se o advaitu, byla to ale v podstatě hinduistická advaita, vedánta. Sám jsem odjakživa nesmírně inklinoval k taoismu a k Mistru Lao-Tse, což nemá s hinduismem nic společného. Maharadž kupodivu nikdy o Mistru Lao-Tse či o taoismu neslyšel, jeho učení ale bylo naprosto obdobné. Už dříve mě kromě Lao-Tse velkou měrou zaujal Wei Wu Wei. Je těžko pochopitelný, nedá se mu snadno porozumět. V jedné ze svých předmluv říká, že se záměrně snaží být obtížně srozumitelný, protože když někdo potřebuje větší vysvětlování, není pro knihu zralý. V roce 1965 mi kdosi věnoval výtisk jedné z jeho knih. Zběžně jsem ji prošel a poznal jsem, že je to skutečný poklad, v té době jsem ji ale nedokázal plně docenit. A tak jsem ji stejně jako astrologickou literaturu odložil stranou.

Když jsem začal chodit k Maharadžovi, najednou jsem si na tu knihu vzpomněl, což bylo zvláštní. Rozhovory s Maharadžem probíhaly dopoledne. Co jsem si jeden den večer v té knize přečetl, o tom druhý den dopoledne Maharadž mluvil. Bylo to fantastické! Jak víte, Wei Wu Wei nebyl Číňan. Byl to irský aristokrat, milionář. Měl zámek na jihu Francie. Byl to mohutný, těžký muž, šest stop a tři palce vysoký, a byl znalcem vín.

Měl Wei Wu Wei plné poznání?

To opravdu nevím.

Potkal jste některé jiné džňániny? Říká se, že jedině džňáni může rozpoznat džňániho.

Žádný džňáni mě nikdy nevyhledal. A já jsem se nikdy nepokoušel najít nějakého jiného džňániho.

Je pravda, co se říká, že jen džňáni může rozpoznat džňániho?

Pravděpodobně ano. Po krátkém rozhovoru to bude zřejmé.

Raméši, znáte dobře Aštavakra Gítu?

Ano, já ji ve skutečnosti přeložil. (se smíchem)

Skutečně, to je pravda! (se smíchem) Já váš překlad četl! (ještě větší smích) Nevím, co mi to napadlo.

*

Rád bych vyjádřil svou vděčnost za to, že tu jste.

To vůbec není třeba, ujist'uji vás.

A za vaši nekonečnou trpělivost.

Jak jsem řekl, tento organismus byl obdařen jistou mírou trpělivosti, třebaže určitě ne

takovou, jakou měl Ramana Maharishi. Maharadž ovšem trpělivý nebyl.

Jsem rád, že jsem přišel k vám, ne k Maharadžovi; ten by mě byl nejspíš vyhodil!

*

ROVINY NAUKY

V jedné ze svých knih Maharadž říká o lidech ze Západu, že v minulých životech byli Rámovými válečníky. Byl jste tam, když to říkal?

Říkal to poměrně často.

Co tím myslel?

Vztahuje se to k mytologickému příběhu, Rámájaně, v němž Pánu Rámovi pomáhala armáda opic. Traduje se, že když Ráma válku vyhrál, prokázal statečným opicím laskavost, že v příštím životě budou moci zažít obojí, projevený svět i osvícení.

Svědčilo to o Maharadžově smyslu pro humor. Žádný zvláštní význam to ve skutečnosti nemělo. Když se o tom příběhu zmiňoval, mínil tím, že z těch Indů, co za ním přicházeli, se jich jen málo skutečně zajímá o nauku, kterou vysvětluje. Většina z nich chtěla vidět, co by dělal, kdyby někomu pomáhal při onemocnění, nebo jak by dokázal pomoci najít zaměstnání synovi některého z návštěvníků, prostě záležitosti podobného druhu. V mnoha případech říkával, že tam nic podobného nenajdou. Říkal, že to jediné, o čem mluví, je Vědomí, a že jim nemůže pomoci, pokud se zajímají jen o rutinní meditaci nebo jiné druhy praxe. Byla tam skutečně jen hrstka lidí, které zaujala věčná filozofie, advaita, třebaže ten pojem všichni dobře znali.

Ale ti, kdo přicházeli ze Západu, měli opravdu hluboký zájem. Myslím, že šlo právě o to. Byl jste tu v době, kdy Maharadž učil?

Ne, četl jsem jednu knihu. Vydala ji myslím Jean Dunn.

Na jeho výroku není důležitá souvislost s mytologií, ale fakt, že na Maharadže udělala velký dojem intenzita opravdovosti Zápaďanů. Říkával, že cestovali pět tisíc, deset tisíc mil, vynaložili spoustu peněz, takže se o toto téma skutečně zajímají.

Kromě toho čtete-li *I Am That* nebo kteroukoliv z jeho knih, můžete mít dojem, že u Maharadže byla vždycky velká tlačenička. Ve skutečnosti to byla docela malá skupinka. Obvykle tam bylo tak devět nebo deset lidí. O víkendech jich mohlo být kolem dvaceti.

Neříkám, že nikdo z Indů, kteří tam přicházeli, neměl zájem. Mnozí zájem *měli*. Ale Maharadž zjistil, že nejsou tak otevření nauce jako běžný návštěvník ze Západu. Normální návštěvníci ze Západu nebyli zatíženi kulturní podmíněností, kterou byli zatíženi Indové. Jejich kulturní podmíněnost byla jiného druhu. Indové byli navyklí rutinním cvičením. Bylo na příklad zcela normální, že někdo poukázal na něco, co vypadalo jako rozpor mezi dvěma posvátnými spisy, a požádal Maharadže, aby to uvedl na pravou míru. Maharadž vždycky řekl: „Hled'te, já jsem na hranici negramotnosti, takže když se mě ptáte na takové věci, nedokážu vám odpovědět.“ Tazatele odkázal jinam, řekl: „Existuje jedna dáma, která je vysoce vzdělaná v sanskrtu a má doktorát z indické filozofie. Proberte to s ní.“

Opakovaně říkal. „Nezajímám se o žádné posvátné spisy. Nezabývám se žádnými knihami. Zabývám se jen faktem, že jste tu vy, jsem tu já, je tu okolní svět, jeden druhého můžeme vidět a mluvit spolu. Proto musí existovat něco, díky čemu jsme schopni spolu komunikovat. Musí tu být něco, díky čemu naše smysly fungují. Zabývám se tímto princi-

pem a tímto principem je Vědomí.“

Během promluvy opakoval nejméně dvacetkrát: „Je tu jedině Vědomí.“

*

NĚKOMU TICHOST NESTAČÍ

Ze všech sezení, na kterých se tu setkáváme, mám dojem, že mnoho dotazů je zaměřených intelektuálně. Každý se dožaduje „Raméši, Raméši, Raméši, Raméši!“ A vy každému vlídně odpovíte. Moje otázka je: „Co je tichost?“

Tichost – to bylo to, co jsem potřeboval u Maharadže. To mi dával, když jsem s ním byl sám. Ztišení je ten nejmocnější prostředek pro přenesení tohoto vědění, aby mohlo intuitivně vyvstat. Tichost je ten nejúčinnější zprostředkovatel, v mnoha případech ale tichost nestačí.

V duchovním vývoji je nutná určitá míra vedení a u těch, kdo ho potřebovali, používal Maharadž různý přístup. Tichost mimochodem neznamená, že ustane jen hovor. Tichost je ztišení mysli. Tichost je nepřítomnost otázek, nepřítomnost uvažování, skutečná meditace. Je to ten nejmocnější zprostředkovatel pochopení. Když hledající mysl, která vytváří intelektuální problémy, postupně dojde k poznání, že čím víc vytváří problémů, tím víc vytvoří závojů mezi Já a poznáním, nastane tichost. A opět, tichost může vzniknout jen v tu pravou chvíli, na tom pravém místě. Tichost nemůžete navodit sami. A když se tichost objeví, pak je zbytečné jakékoliv slovní vyjádření. Každé slovo je ve skutečnosti neúnosné! Když se to poznává, i nádherný výrok „To jsi ty“ je najednou neúnosný. Protože „ty“ se objevuje jen tak dlouho, dokud tu není poznávání. Všechny knihy byly napsány pro ono „ty“, které tam, kde člověk může chápat beze slov, není v duchovním vývoji na místě.

Slova jsou nutná do chvíle, kdy zčistajasna svítne, že všechna slova jsou mrhání časem. Teprve potom, když dojde k poznání, se to rozpozná jako obrovský žert. Tomu žertu se smějete, teprve když je tu ono pochopení. Předtím to ale může být ten nejtragičtější žert.

*

STŘEDNÍ CESTA

Je v indické kultuře snadnější vklouznout do ne-dualistického chápání – na rozdíl od naší kultury? Tady na Západě jsme tak materialističtí.

Nu, probíhá tu jistý proces. Naši mladí Indové, kteří jsou ve své akademické kariéře nejúspěšnější, přijdou sem na Západ a začnou se honit za hmotným bohatstvím. A ti v Indii, kdo jsou na dolní hranici chudoby, jsou materialističtější než kterýkoliv člověk ze Západu!

A mladí lidé na Západě, kteří mají všechno, kterým se dostalo všech hmotných věcí, teď odjíždějí do Indie a hledají toto učení.

Pán Krišna se v Bhagavad Gítě zmiňuje, že šance jsou větší v případě obyčejných lidí, žijících v průměrných podmínkách, než u těch příliš bohatých a úspěšných, nebo příliš chudých, utiskovaných a žijících v bídě.

*

NEPRAVÍ UČITELÉ

Proč je tolik nepravých duchovních učitelů?

Dovolte mi, abych ocitoval, co o pravých a nepravých duchovních učitelích řekl William Law: „Chcete vědět, proč se ve světě objevilo tolik nepravých učitelů, kteří klamou sebe i druhé falešným rozohněním a domnělou osvíceností, učitelů, kteří si osobují právo informovat, osvěcovat a otevírat Božskému Životu, a hlavně dělají úplné divy kolem toho, že Bůh k této činnosti povolal zrovna je? Oni mohou upřímně věřit, že jim to bylo dáno od Boha. Obrátili se k Bohu, ale neodvrátili se od sebe samých. Chtěli žít v Bohu ještě dřív, než odumřeli vlastní osobnosti. Náboženství v rukou „já“, v rukou pokřivené přirozenosti, vede jen k tomu, že vyjdou na povrch nectnosti horšího druhu, než když se přirozenost ponechá taková, jaká je. To je příčina prudké vášnivosti zbožných kazatelů, jejíž horlivost je horší než vášně, týkající se pouze světských věcí. Pýcha, sebepovyšování, zášť a pronásledování pod pláštíkem zbožného zanícení se snaží posvětit jednání, jehož povaha je sama o sobě hanebná.“

Pěkně tvrdá slova, napsaná před dvěma sty padesáti roky. Byl bych se Williama Lawa rád zeptal: „Kdo vytvořil ty falešné učitele? Kdo je příčinou, že dělají to, co dělají? Je to snad nějaká jiná síla než ta, která vytváří světce? Nejsou snad i tyto vášnivé povahy součástí fungování Celku?”

*

JE NEZBYTNÝ ŽIJÍCÍ UČITEL?

Pokud jde o proces, v němž dochází k působení Milosti, mnozí říkají, že není absolutně nezbytný, že člověk ale obvykle potřebuje učitele, aby došlo k osvícení. Je to tak?

Ano, je to tak. Jde ale o to, že setkání určitých žáků a určitého gurma je součástí chodu Celku. Žák a guru jsou odděleni jen v dualitě. Guru/žák tvoří společně jednu souvztažnost a vznik této souvztažnosti je součástí chodu Celku.

A dojde k tomu teprve tehdy, když guru i žák se ocitnou v určité době na určitém místě, když nastala pro tento vztah ta pravá chvíle.

Správně.

Ve své knize Pointers (Vodítka) říkáte, že existují určité náznaky nebo vodítka, jisté indikátory toho, že hledající dělá na cestě pokrok.

Ano, když se blížíte ke konci své cesty, ke stému dvacátému devátému schodu, dostáváte náznaky. A na této rovině je „já“ velmi výrazné. Takže „já“ může říci: „Aha, dělám pokrok“, a potom „já“ zesílí! Nakonec se rozpozná, že ukazatele jsou pouhé ukazatele a nepřikládá se jim žádný zvláštní význam.

Uvažuji hodně o tom, jestli je guru důležitý. Nakolik je guru nutný? Představuji si to tak, že bych na to dokázal přijít sám, po svém.

Ramana Mahariši neměl za učitele žádnou lidskou bytost. V tomto životě ne. Je možné, že měl nějakého předtím. Jeho organismus došel ve vývoji tak daleko, že nemusel dělat ani žádnou sádhanu. To, co udělal, se prostě stalo. Ale v předchozím duchovním vývoji, který vyvrcholil v psycho-fyzickém organismu zvaném Ramana, mohl existovat organismus, který učitele měl.

Pro něho byla guruem hora Arunáčala. Říkal, že od samého počátku ho Arunáčala ně-

jak ovlivňovala. Probouzela v něm určité city. Nevěděl, co to je. A tak když opustil domov, odešel na nádraží a za peníze, které dostal na školné, si koupil jízdenku až tam, kam za ně mohl dojet. A dojel do Tiruvannamalai, do místa, kde je Arunáčala.

Takže každý psycho-fyzický organismus, skrze nějž Vědomí putuje, potká nakonec určitý typ gurua a bude dělat určitý druh sádhany, která má v té době prostřednictvím dotyčného organismu probíhat. To je důvod, proč otázky „Potřebuji gurua? Která cesta je nejlepší?“, vyplývají ze zcela mylného chápání. Neexistuje žádná nejlepší nebo nejhorší cesta. Je to prostě cesta, na kterou je každý jednotlivý organismus nasměrován.

*

ŽÍT VE SVĚTĚ

Četl jsem Experiencing the teaching (Žití nauky) a další knihy, které jste napsal. Zúčastnil jsem se také několika vašich seminářů. Všiml jsem si čehosi také u svých kontaktů s ostatními a vrtá mi hlavou, jestli by to mohlo nějak souviset s účinkem, který na mě toto učení má. Mám jisté potíže v komunikaci s běžnými lidmi venku. Zjišťuji, že mezi námi není žádný kontakt. Vzájemné kontakty nemají skoro žádný smysl. Zní to, jako kdybych se nějak vyvyšoval nad ostatní lidi, ale to vůbec nechci. Mohl byste to, co dělám, trochu osvětlit?

Vždycky se budete cítit příjemněji ve společnosti těch, kdo s vámi sdílejí vaše nejhlubší zájmy. Ještě výraznější je to v případě těch, kdo jsou na něčem závislí. Budete-li silně závislý na alkoholu, pak dobu, kdy nebudete sám, budete trávit jen ve společnosti spolualkoholiků. Mimo tuto skupinu budete osamělý. Maharadž nazýval advaitu, ne-dualitu, závislostí. Jednou se mě zeptal „Jak dlouho se oddáváte této neřesti?“

Odpověděl jsem „Co si vzpomínám, tak odjakživa.“

*

RADOST

Proč je bhadžán tak ohromná věc?

Působí vám to radost?

Ano.

Ujišťuji vás, že neexistuje žádný důvod, proč byste se měl vyhýbat radosti, vůbec žádný důvod. Když se vaší cestě objeví radost, přijměte ji z celého srdce. Pokud se na vaší cestě radost neobjevuje, tak po ní nedychtěte!

*

SEX

Je sexuální život skutečně překážkou osvícení?

Řekl bych, že sex je překážkou jen tehdy, pokud se o něm uvažuje s pocitem viny. To je moje interpretace. Pocit viny je vždycky v mysli, ne v těle.

Učitel, kterého jsem dříve měl, kladl důraz na výcvik v omezování sexuálních impulzů. Ale myslím si, že sexuální impulzy jsou přirozené a že jejich potlačování je nepřirozené.

Řekl bych totéž. Když dojde k aktu, přijměte to jako součást chodu Celku, jako Boží vůli. Pak se nebudete cítit provinile. Řeknete-li „Udělal jsem to a dělat bych to neměl. Snad mi Bůh odpustí!“, vychází to z pocitu viny a celé je to v mysli.

To je pravda, protože to dělá Vědomí.

Všechno závisí na vašem přesvědčení. Dojde-li k sexuálnímu aktu, proč byste měl považovat za Boží vůli všechno s výjimkou tohoto aktu? Proč byste měl na sebe přebírat odpovědnost, cítit se vinný, a ve všem ostatním nechávat odpovědnost na Bohu? Pamatujte, že aktivní provozování sexu a sexuální akt, k němuž *dojde*, jsou dva naprosto odlišné jevy.

Doporučoval byste, aby k sexu docházelo jedině z lásky?

V dospívání to obvykle bývá více sexu než lásky. Láska je nehmotná, vedlejší. Později v dospělosti sex potřebuje lásku. Sex bez lásky ztrácí svůj smysl. Ještě později láska může nebo nemusí vést k sexu. A nakonec láska překračuje sex. Tak to celé probíhá. Za určitým stupněm láska překročí sex a zůstává láska jako součást univerzální Lásky.

*

DĚTI: OSVÍCENÍ PLUS NEVĚDOMOST

Mám malou dcerku. Existuje něco, co bych mohl udělat, abych podpořil její vývoj směrem k hledání, nebo aby se prohloubilo její chápání?

Naopak, budete-li se snažit příliš, vzbudíte v ní odpor.

Dělá to, co má?

Přesně tak. Můžete být pouze k dispozici, projeví-li zvědavost, bude-li chtít nějaké informace. Jak je stará?

Rok.

To je věk, kdy jí nemusíte říkat vůbec nic. Ona ví. Ví, dokud ale nedojde k uzavření celého kruhu, neví, že ví. Proto slýcháme, jak děti říkávají ty nejzvláštnější věci. Mají intuitivní chápání své neosobnosti, vyjde to najevo, když začnou mluvit. Děti o sobě mluví ve třetí osobě, říkají věci jako „Jana chce kousek cukroví.“ Neřeknou „Chci kousek cukroví.“

Dítě vnímá sebe samo jako součást Celku. Později, když začne podmiňování a prohlubuje se, děcko řekne „Já něco chci“, a sebeztožnění je úplné. Do té doby je tu intuitivní pocit neosobnosti.

Znamená to, že dítě je osvícené?

Je osvícené, ale neuvědomuje si to. V jeho případě je tu osvícení plus nevědomí. A nevědomost pokračuje až do chvíle, kdy se mysl obrátí dovnitř, má-li k tomu v dotyčném body-mind mechanismu dojít. Pak, když se proces dokončí, je tu osvícení plus vědomí.

Takže ten proces musí proběhnout a pak se kruh uzavře. Původně tu bylo osvícení plus nevědomost. Potom je tu osvícení plus intuitivní vědomí.

*

CHÁPAT JAKO DÍTĚ

Když k nám mluvíte, používáte pojmy, kterým člověk musí rozumět. Jak bychom měli mluvit o přirozenosti Boha se svými čtyřletými a pětiletými dětmi? Jak jim to vysvětlit?

Potřebovali bychom pro vysvětlování jednodušší mentální představy...

Ne, nemusíte to vysvětlovat. Děti mohou říci *vám*, co Bůh je. Dítěti se nemusí o Bohu říkat nic.

Jedna německá dáma navštěvovala semináře v Indii. Ona i její manžel chodili do práce. O děti se jim starala guvernánka Karin. Ta vyprávěla matce, co toho odpoledne řekl její asi čtyřletý syn Filip.

Hoch prohlásil: „Všichni jsme žili ve snu a když jsme zemřeli, tak jsme se probudili.“

Matka si to večer ověřovala: „Co jsi to dnes řekl Karin? Něco o snu?“

„No ano“, povídá Filip, „řekl jsem Karin, že jsme všichni byli ve snu a když jsme umřeli, všichni jsme se probudili.“

Matka se Filipa zeptala: „Kdo ti to pověděl?“

Vyprávěla, že Filip se na ni podíval, jako by byla pomatená. Dítě nepochopilo, nač se matka ptá. Když se pořád na něho dívala a jako obvykle očekávala, že odpoví, dítě ji uchlácholilo odpovědí: „Kdo mi to řekl? Bůh mi to řekl.“

Mají stejné chápání všechny děti?

Ne, to ne.

Jak to tedy můžeme vysvětlit dítěti, které nemusí nutně rozumět tomu způsobu, jakým tomu rozumím já? Nemohu s ním mluvit stejně, jako vy mluvíte s námi. Jak bychom to mohli vysvětlit nějakým přirozeným způsobem?

Proč si myslíte, že musíte dítěti něco vysvětlit o Bohu?

Protože děti se pořád vyptávají „Proč, Proč? Proč? Nemůžu jim prostě říci „Proč ne? Proč ne? Proč ne?“

Opravdu vás překvapí, jak snadno dítě přijme vaši odpověď „Proč ne?“ Zkuste to! Dítě všechno chápat nemůže, v podstatě ho to může zmást. Když se zeptá „Kdo mě udělal?“ a vy odpovíte „Udělal tě Bůh“, okamžitě opáčí „A kdo udělal Boha?“

To je ono! To byla odjakživa moje otázka. Od narození jsem se sám sebe vždycky ptal: „A jak vznikl Bůh?“

A tak nám zbývá jediný možný způsob, jak to dítěti vysvětlit: prostě mu říci, že to, co nás vytvořilo, je Bůh, že Bůh vytvořil tento vesmír a že my nemůžeme vědět, kdo vytvořil Boha.

Že je to tajemství.

Je to tajemství, které nemůžeme znát, protože nejsme tak inteligentní jako Bůh! A zase vás překvapí, jak rychle to dítě přijme.

Znamená to tedy, že dítě, které není podmíněné, by mohlo snadněji přijmout realitu, pravdu, než dospělí se svými mentálními představami a tím vším?

Ano, je to tak.

Jak bychom mohli zdokonalit náš výchovný systém, aby děti nebyly podmiňovány?

Nemůžete! Kdybyste mohli, svět by skončil. Každé dítě by bylo dokonalé a vyrostlo by v dokonalý lidský exemplář. Dokonalostí nemíním svatost. Když pozorujete děti při hře, můžete někdy vidět, že dokážou dělat strašné věci.

Jeden přítel mi vyprávěl o dvou asi šestiletých chlapcích. Víte, co dělali? Posbírali mravence a dali je na hromadu. Jeden je sbíral, druhý rozškrtnul zápalku a přiložil ji k nim. A přesto mluvíme o dětské nevinnosti a je to tak v pořádku. Nevinnost dítěte je v tom, že si nepřičítá žádnou vinu. Dítě nemá představu o vině, to je nevinnost.

Nebude mít dítě pocit, že to, co udělalo, bylo z jistého hlediska nesprávné?

Ale ano, pokud bude následně podmíněno. Když bude podmíněno poučením o správném a nesprávném. Ale jak řekl jeden taoistický Mistr, „Správné a nesprávné představuje nemoc mysli.“

Co mám dělat, když vyjdu ven a najdu své dítě, jak pálí mravence?

Povíte mu, co vám přijde na mysl. Ale ať řeknete svému dítěti cokoliv, podmiňování už začalo. Začala „nemoc mysli“, rozlišování mezi správným a špatným. A *musela* začít. Je to součást života.

Kapitola osmá:

Možnost volby a vlastní vůle

ÚVOD

Pokus jste si toho ještě nepovšimli, lidská bytost je komický živočich. Každý jiný tvor by si to určitě pomyslel, kdyby si všiml jen tří věcí.

Za prvé, všichni mudrcové a proroci znovu a znovu po tisíce let tvrdili, že člověk může najít štěstí jedině v lásce a v univerzálním bratrství. Zdá se ale, že nikdo tomu nevěnuje pozornost. Všichni hledají nějakou jinou odpověď.

Lidská bytost pravdu znát nechce. Jediné, co chce, je mít víc informací o tom, co si myslí, že už ví, a tak s nadějí putuje od ášramu k ášramu, od guruovi ke guruovi a čte jednu knihu za druhou. Zkouší jeden druh sádhany a pak zase další typ sádhany a stále ignoruje základní pravdu, která se jí opakovaně říká po tisíce let.

Druhá věc je, že lidská bytost má tak enormní inteligenci, tak neuvěřitelnou inteligenci, že dokázala vyslat člověka na měsíc, a přesto nedokázala dostat pod kontrolu vlastní sociální chování a jednání. Lidská bytost je absolutně unikátní v tom, čeho dosáhla ve svém technologickém pokroku; a je unikátní i v tom, jak nedokázala zvládnout svůj sociální a politický život.

A konečně, svět je na pokraji katastrofy a je tam už po řadu let, s jednou krizí za druhou. Přesto lidská bytost, která nepochybně má inteligenci a o níž se předpokládá, že má svobodnou vůli, neumí tyto faktory zkombinovat tak, aby ze světa udělala lepší místo.

Nikomu se nelíbí, když se mu říká, že žádnou svobodnou vůli nemá, že je jen loutkou, která je ovládána nějakou inteligencí takového řádu, s níž se lidská inteligence nedá vůbec srovnat. Nesnáší to! Líbí se jí, když se jí říká, že budoucnost je v jejích vlastních rukou, že může ze své budoucnosti udělat, co bude chtít, a ráda tomu věří.

Navíc existuje spousta inteligentních lidí, kteří jsou ve svém oboru ve vedoucím postavení a kteří se zajímají o astrologii. Pokud skutečně věří ve svou svobodnou vůli, proč se zajímají o astrologii?

Když se zamyslíte nad těmito řádky, pak jediný rozumný závěr je, že lidská bytost jedná, jak jedná, protože nemá žádnou moc nad svými myšlenkami a emocemi. Má pozoruhodnou inteligenci, nemá ale žádnou vládu nad svými myšlenkami a emocemi. To, co považuje za své vlastní jednání, jsou ve skutečnosti jen reakce individuálního organismu na myšlenky či události. Organismus reaguje podle svých vrozených charakteristik, fyzických a intelektuálních, a podle svého temperamentu.

*

NEOSOBNÍ VYVSTÁVÁNÍ MYŠLENEK

Když jste mluvil, něco mi napadlo. I když si myslíme, že se můžeme rozhodovat podle vlastní vůle, ve skutečnosti možnost volby nemáme.

Je to tak. Myslíte si, že máte nějakou možnost volby, nakolik ji ale skutečně máte?

Jdete si koupit nějaké oblečení. Móda vám říká, že to je to oblečení, které byste si měli koupit. Ale před rokem to nebylo to, co byste si měli koupit. A tak móda, časopisy a média vám diktují, jaký druh oblečení byste si měli koupit, vy si to koupíte a pak řeknete, že to byla vaše volba.

Když přijedu na rozcestí, kde se silnice dělí do dvou směrů, a mám si vybrat, jestli pojedu dál cestou A nebo cestou B, tak ať si vyberu kteroukoliv z nich, dojedu na to místo, kam jsem se měl dostat.

Jedná se v podstatě o vaše přesvědčení, že jste se rozhodl pro cestu A nebo pro cestu B. Když se rozhodujete mezi A a B, co ve skutečnosti děláte? Co se stane, řeknete-li si „Pojedu po cestě B“? Je to ve skutečnosti nápad, který se vám objevil, že?

Ale on přichází skrze mě?

No ano, jistě! Nápad vstoupil do vašeho mozku zvenčí. O to jde.

Celý proces vypadá následovně: Přijde nápad, projeví se a pak se uskuteční – jednáte. Základem jakéhokoliv jednání musí tedy být nápad a ten se projeví prostřednictvím existující podmíněnosti.

Je možné, že jindy dostanete za stejných okolností jiný nápad. V obou případech jde o vaše rozhodnutí, jednou si ale vyberete cestu A a podruhé cestu B, protože v onom okamžiku vás to napadlo.

Je to důvod, proč nemůžete nikdy předem říci, co v určité situaci uděláte?

Přesně. Ten proces je nápad, slovo, jednání. Nemůžete zařídit, aby vás něco napadlo.

Je to to, co jste minil předtím, když jste řekl, že člověk se nemůže dopustit omylu?

Ano! Stane se to, co se stát má.

*

ÚSILÍ

Zní to, jako kdybyste říkal, že neexistuje nic, co by se pro dosažení osvícení dalo udělat vlastním úsilím? Je to pravda?

Absolutně.

Má tedy člověk jen nečinně čekat, až proběhne duchovní vývoj, anebo by se měl zabývat duchovní praxí?

Přesně o tom mluvím, když říkám „Tento problém existuje z hlediska jedince. Podívejte se na to z hlediska Celku; co se stane pak?“

Vy o tom uvažujete z hlediska vlastníka Vědomí, o to tu jde. „Je to ‘moje’ Vědomí. Já si uvědomuji. Mohu udělat cokoli, co udělat chci.“ Vědomí má ve skutečnosti vás. Vědomí je vlastníkem tohoto psychosomatického organismu a bilionů dalších a skrze každý z nich vyvolává takové jednání, jaké si přeje. A aby k tomuto jednání mohlo dojít, byl každý psycho-fyzický mechanismus vytvořen s určitými specifickými vlastnostmi. Každý se narodil konkrétním rodičům, což určilo jeho základní povahové rysy, a ovlivňuje ho konkrétní okolí, které ho jistým způsobem podmiňuje, což je výchova.

Ani nad vrozenými vlastnostmi, ani nad výchovou nemá jedinec žádnou moc, tak jako ji

nemá nad událostí zvanou „smrt.“ A mezi oběma okamžiky, mezi narozením a smrtí, má iluzorní „já“ tu smělost, že tvrdí: „Mám svůj život pod kontrolou. Ovládám svůj osud!“

*

HRDOST ČI ZAHANBENÍ JAKO DŮSLEDEK URČITÉHO JEDNÁNÍ

Pane, Šrí Ramany se někdo zeptal: „Když Indie dosáhla nezávislosti na Anglii, měli jedinci, kteří se v tom angažovali, právo se radovat“? A jeho odpověď zněla: „Teoreticky ne. Ale vzhledem k tomu, že o sobě stále uvažujeme jako o jedincích, je zcela pochopitelné, že to každého potěšilo.“

Ach ano. On ale mluvil z úrovně projeveného jedince. Jinými slovy, když to pochopíme správně, mínil tím, že až do osvícení je přirozené, že jedinec je hrdý na své úspěchy.

Anebo se cítí bídě při svých selháních.

Jistě, přesně tak. Anebo se cítí špatně při svých selháních. Takže na projevené rovině je to normální.

*

JEDNAT ČI NEJEDNAT

Lidé tady ve Spojených Státech jako by byli přímo posedlí zdokonalováním své psychiky. Podle toho, co jste zatím říkal, se zdá, že to jen prodlužuje existenci ega.

Prodlužuje to existenci ega, ano.

Přitom úmyslně nedělat nic je totéž, jako úmyslně něco dělat.

Ano, hleďte, jde o to, že udělat něco z vlastního rozhodnutí je aktem vůle. Jak jste řekl, záměrně nedělat nic je také aktem vůle. Je to negativní aspekt vůle. Ale obojí, záměrně něco udělat i záměrně nic nedělat je použití vůle, která se vztahuje k „já.“

Lepší je prostě říci „Počkáme a uvidíme, co se bude dít.“ Ať pak dojde k čemukoliv, bude to spontánní jednání.

Řekl byste, že to je ne-jednání?

Chcete-li, můžete tomu říkat ne-jednání, v podstatě to ale bude spontánní jednání. Stane-li se to, bude to spontánní jednání, při kterém nebudete uplatňovat pozitivní nebo negativní vůli.

Pokud všechno je Boží Vůle, proč by mělo záležet na tom, jestli se člověk zapojí do svépomocné skupiny či terapie? Tím chci říci, pokud je všechno Boží Vůle, jak může něco být pozitivní nebo negativní?

Máte naprostou pravdu. Nemůže být. A proto...

Míním tím pozorování svých myšlenek, a pokud je to Jeho Vůle, pak se to bude dít.

To je správně. Je to absolutně správné. Neexistuje nic, co byste s tím mohl udělat. Vyjma toho, že toto naslouchání může vést k jistému pochopení, které pak může vést k tomuto pozorování. Ale neznamená to, že vy byste něco dělal.

*

HITLEROVO ROZHODNUTÍ NENAPADNOUT ANGLII

Povíte nám něco o tom, jak Hitler stál proti Anglii a jak se rozhodoval během druhé světové války?

Ano. I když si o něčem myslíme, že jsme se k tomu rozhodli sami, ve skutečnosti bylo rozhodnuto *za nás*, protože rozhodnutí je konečným výsledkem nějaké myšlenky a my sami nemůžeme nijak ovlivnit, jaká myšlenka nás napadne.

Máte na mysli případ, který jsem tuším zmínil v jedné z knih, v *Explorations into the Eternal*¹⁾ (Pátrání ve Věčném.) Řekl jsem, že své nejdůležitějším rozhodnutí musel Hitler udělat nejspíš tehdy, když stál na okraji evropského kontinentu a díval se na útesy Doveru. Třebaže všichni jeho generálové říkali „Dejte nám rozkaz a nejpozději do týdne dostaneme Anglii na kolena“, Hitler se rozhodl „chybně.“ Obrátil své síly na Východ a výsledek byl z hlediska zbývající části světa dobrý, z Hitlerova hlediska ale špatný.

Rozhodl se po důkladné úvaze, ale myšlenky, z nichž jeho rozhodnutí vycházelo, nebyly „jeho“ myšlenky. Ona idea se objevila v té chvíli v jeho mozku, protože Hitler měl být poražen, protože se „měl“ rozhodnout chybně.

Dám vám jiný příklad. Musíte něco rozhodnout. Jste předseda, máte šest místopředsedů, odpovědnost je ale na vás. Svoláte tedy všechny místopředsedy, vysvětlíte jim situaci a pak se jich zeptáte: „Co doporučujete?“

Tři budou pro navrhované řešení a tři proti. Co jako předseda uděláte?

Musíte udělat závažné rozhodnutí. A tak to můžete celé ignorovat, můžete si hodit mincí, anebo čekat na inspiraci. Když se nakonec rozhodnete, čím to rozhodnutí vlastně je? Objeví se myšlenka a říká „udělej to“ nebo „nedělej to.“ Takže vaše rozhodnutí je nakonec to, co vám ona vnější myšlenka řekla, že máte udělat.

Svobodný, čistý způsob volby. To je to, o čem mluvíte?

Ano. Ale dopadne to následovně: mysl vám říká, že to bylo *vaše* rozhodnutí. Pokud to rozhodnutí bylo dobré, řeknete si: „Jsem vynikající předseda a měl bych se stát prezidentem téhle společnosti.“ Když ale vaše rozhodnutí bylo špatné, řeknete si: „Těch šest nemožných místopředsedů mi není vůbec k ničemu.“ (smích)

*

PLÁNOVÁNÍ

Má plánování nějaký smysl?

Jistě! Plánování je určitě užitečné. Ve skutečnosti to může být velmi dobře placená práce. (smích)

To, za které se neplatí.

Mám-li odjet na letiště, abych stihnul letadlo, které letí v určitou hodinu, tak musím plánovat. Ale toto plánování je součástí činnosti.

Nikdo nemůže jen sedět a nic nedělat. Probíhá tedy činnost a plánování je její součástí. Když tu není přemítající mysl, když tu není „já“, pak neexistuje žádný pocit znepokojení a strach z toho, co by se mohlo stát. Je-li tu „já“, je tu úzkost a obava, jestli to, co je naplánováno, vyjde podle plánu.

¹⁾ Ramesh S. Balsekar, *Explorations into the Eternal* (Bombay: Chetana, 1987)

Plánování je bezpochyby nutné. Bez něho se nemůžete obejít.

Takže si uděláte plán, ale neusilujete o určitý výsledek.

Přitom se ale nesnažíte to nějak ovlivnit. Plně chápete, že nad tím *nemůžete* mít moc.

Mohu říci, že se budu jevit jako ten, kdo to plánuje, ale že nejsem tím, kdo to naplánoval?

Přesně tak. Ano, pane. Je to přesně tak.

*

PŘEDURČENÍ

Řekl byste, že svobodná vůle je iluzí? Míním tím, že iluzí je možnost volby jako taková, že možnost volby neexistuje, že všechno je osud?

Ano. Naprosto.

V čem se to liší od toho, co označujeme jako předurčení?

To je předurčení. Ale toto předurčení je podřízeno faktu, že je to součást přírodní zákonitosti. A je podřízeno i prapůvodní pravdě, což znamená, že – jak řekl Ramana Maharishi – „Neexistuje žádné stvoření, žádné zničení, žádná cesta, žádný cíl, žádná svoboda, žádné předurčení. Nic neprobíhá.“

Potom tomu musíme podřídít všechny své představy o duchovní evoluci, o vývoji techniky, o evoluci v umění a vědách, o všem probíhajícím v oblasti jevů, v časoprostoru. Všechno se to musí podřídít základní pravdě, že nic neprobíhá. Pokud se to přijme, pak už se nemusí přijmout nic jiného.

Jedna věc je pochopit to, něco jiného je ale žít to v každodennosti.

No jistě. Řešení je tudíž jednoduché. Na čistě intelektuální rovině řeknete „Souhlasím, je to tak. Co bych měl tedy dělat? Mám ve svém životě udělat nějaké změny?“ Ne! Dělejte dál přesně to, co jste dělal doposud. Nic jiného, co byste *mohl* dělat, neexistuje. To je to, oč jde. Nic jiného dělat nemůžete. A co víc, vůbec na tom nezáleží. *Komu* na tom záleží?

*

JEDNÁNÍ V SOULADU S VLASTNÍ PŘIROZENOSTÍ

Pokud člověk ví, že všechno se děje jedině díky Vědomí, pak neexistuje skutečně žádný důvod, aby v něco věřil, a neexistuje také nic, kvůli čemu by se měl znepokojovat. Protože je to v podstatě prostě to, co se děje, že?

Naprosto. Proto říkám, že tu není pocit frustrace, ale nesmírný pocit svobody. Pokud k tomu všemu prostě dochází a neexistuje nic, co bych mohl udělat, proč bych se tím měl trápit? Proč prostě jen nepřihlížet bez jakékoliv snahy nějak zasáhnout, proč nenechat věci, ať se dějí – prostě jen je pozorovat?

A užívat si tu podívanou.

Užívat si tu podívanou, přesně.

Dala by se tato analýza použít i jako filozofické zdůvodnění odmítání odpovědnosti vůči společnosti? Že když někoho zabiju, tak prostě řeknu „Nejsem za to zodpovědný?“

Znamená to, jinak řečeno, že nezabíjíte pouze proto, že se bojíte odsouzení a uvěznění? Je to tak?

Řekněme, že bych prostě nejednal sociálně odpovědným způsobem. Jednoduše bych žil svůj život a nestaral se o nikoho dalšího a jen...

Předpokládejme, že by vám Bůh řekl „Dobrá, můžeš si dělat, co chceš, a nestihne tě žádný trest ani v tomto světě, ani v tom příštím.“ To, nač se vás ptám, je, jestli vezmete kulomet, půjdete ven a začnete zabíjet druhé lidi?

Ovšemže ne.

V podstatě říkám, že nemůžete udělat nic, co neodpovídá vaší vrozené povaze, což je termín pro charakteristiku vašeho organismu. Každý organismus byl stvořen s určitými vlastnostmi a narodil se konkrétním rodičům. Vaše vlastnosti byly předurčeny, vaši rodiče byli předurčeni, vaše okolní prostředí bylo předurčeno, tím byla předurčena i vaše podmíněnost. Takže byla předurčena vaše povaha i vaše výchova.

Kolik tedy máte skutečně svobodné vůle, jste-li takovýmto způsobem limitován? Když vás omezují vaše vrozené vlastnosti a podmíněnost vaším okolím, nutně vás to přiměje dělat určité věci a jiné nedělat.

To je důvod, proč říkám, že nevyrazíte ven a neuděláte něco hrozného, i kdyby vám slíbili, že vás nepostihne žádný trest. Není to možné. Na druhé straně nějaký patologický případ, někdo, kdo přirozeně inklinuje k tomu, aby hrozně věci dělal, nepotřebuje nauku, jako je tato, aby ho to přimělo udělat něco strašného. On jinak jednat neumí. Tento organismus byl stvořen, aby mohlo dojít k jistým hrozným věcem. A tyto hrozně věci jsou součástí chodu Celku.

Není to snad totéž Vědomí, tentýž Bůh, který tvoří světce i hříšníky?

Tedy ne že „Dábel způsobil, že jsem to udělal“, ale „Bůh způsobil, že jsem to udělal.“

Ano. Samozřejmě.

*

Krišnamurti během druhé světové války cestoval, poskytoval rozhovory jako vy a vyvolal spoustu vzrušení, protože neztrácel čas hovorem o Hitlerovi. Ale jeho zdůvodnění bylo hodně podobné tomu, které jste dneska večer řekl vy: než se svět dá změnit k lepšímu, musí jedinec najít sám sebe a objevit, z čeho pochází.

To je pravda. Hled'te, zmínil jste se teď o Krišnamurtim. Dovolte, abych vám pověděl, co se stalo, když se o určité události dozvěděl Krišnamurti a ještě někdo další. V Krišnamurtiho knize jsem se dočetl, že měl jednu puštěnou televizi a viděl, jak bylo ubito tulení mládě kvůli kožešině. Krišnamurti řekl, že to bylo strašné, že se na to nedokázal dívat. Co tehdy udělal? Vypnul televizi, protože to bylo přesně to, co mělo proběhnout prostřednictvím organismu jménem Krišnamurti. Jeho reakce tím skončila. Ale herečka Brigitte Bardot viděla tutéž scénu a byla tím tak otřesena, že nemohla v noci spát. Založila hnutí, které rostlo, rostlo mezinárodně, a nakonec byly podobné praktiky úředně zakázány. Znamená to snad, že Krišnamurtimu to bylo jedno a Brigittě Bardot ne?

Hled'te, v různých psycho-fyzických systémech existují různé reakce. Aby mohlo dojít k různým věcem, byly vytvořeny různé psycho-fyzické systémy. To, co se děje, je pouze činnost Celku. *A my v tom nemáme žádnou možnost volby.*

Tak je to.

A je to tak?

Je to tak. (se smíchem)

*

Pokud se přidržujeme pochopení, že naše základní vlastnosti jsou naše základní vlastnosti a stále víc a víc je pozorujeme, nezredukuje to samo o sobě vliv „já“ v našem životě, aby se tak mohlo projevit něco jiného?

Ano. Přesně tak.

Život tedy není prázdný, i když nemá žádný cíl?

Není. Orientovat se na cíl je omyl. Život jde dál. Život probíhá nepřetržitě

Život je zábavný. (se smíchem)

Ano. Přesně tak. Život může být docela zábavný, pokud se mu nevzpíráte.

Pokud to všechno dělá život sám, musí ho to bavit a musí to být v jeho zájmu.

Proto se v indické filozofii považuje celé projevení a jeho chod za Lílú. Lílú je hra či tanec. Prostě se to děje.

Kdyby se tady tančilo a nějaký mimozemšťan by pozoroval lidi, jak tančí, patrně by se ptal: „Co tím sledují?“ Lámal by si hlavu: „Co to dělají? Co to má za smysl, jaký to má cíl?“ Těžko by se mu vysvětlovalo, že je to jen tanec, kterým se lidé baví, a že si jen užívají potěšení z tance.

*

PŘIJETÍ VŮLE CELKU

Jak mám poznat, co je Jeho Vůle, když se rozhoduji, což musím dělat každý den?

Nepoznáte to! A nemůžete to poznat! A tak to jediné, co můžete udělat, je vzchopit se a přistupovat k tomu, co dělají ostatní, jako jste to dělal doposud, reagovat na ně souhlasně či odmítavě. (se smíchem) A důvěřovat Jemu, že On udělá všechno, co je třeba.

Váš organismus byl vytvořen s určitými vlastnostmi, jinak řečeno byl naprogramován, aby jednal určitým způsobem. Nemůže *nejednat* způsobem, na který byl naprogramován. A tak pokračujte dál tom, co děláte, jak se chováte...

Jinak řečeno k rozhodnutím dojde spontánně, v závislosti na mé povaze.

Ano! A má-li dojít k nějaké změně, třeba v důsledku toho, co jste četl nebo slyšel, nebo díky nějakým ideám, které se objevily zvenčí, dobrá! Ať k ní dojde.

Mám snímky spokojených násilníků a vrahů a vy říkáte, že je to v pořádku.

Tady se neřeší, jestli je to v pořádku nebo ne. Každé jednání bude mít své následky.

Je tedy správné tolerovat spokojeného vražedníka? Rozumíte mi, co chci říci?

Čili spokojený vrah bude klidně vraždit lidi. K tomu dochází, ale vy s tím nemáte nic společného!

Obával jsem se, že to řeknete.

Ale to nemá nic společného s vámi, s tou výhradou, že pokud můžete, držte se daleko od této cesty.

*

ŽÍT, „JAKO KDYBYCHOM“ MĚLI MOŽNOST VOLBY

Měl jste někdy zkušenost s probuzením kundalini?

Ne, o kundalini nevím nic, znám jen ten výraz. Nemám s tím vůbec žádnou zkušenost.

Celá idea, že projevení je iluzí, může být jistým druhem léčky, ne?

Ano. Proto se musíte v životě chovat, *jako kdybyste byl* tím, kdo jedná, a přitom vědět, že vy *nejste* ten, kdo jedná. Lidská bytost žije za pomoci fikcí. Například ví, že Slunce je stálice, že se pohybuje Země, nicméně ve svém každodenním životě přijímá fikci, že Slunce vychází a zapadá.

Chápat znamená tedy vědět, že to všechno je iluze, že žádnou svobodnou vůli nemáte, v životě ale musíte jednat tak, jako kdybyste svobodnou vůli měl.

Překvapilo mě, když jsem četl Rámakrišnúv výrok „Musíte vědět, že vy coby jedinec nejste tím, kdo jedná, v životě ale musíte jednat, jako kdybyste byl někým, kdo jedná.“

Není mi jasné, proč vás to překvapilo.

Překvapilo mě to, protože Rámakrišna byl bhakta. Hleďte, Rámakrišna nemluvil anglicky a ať už to přeložil kdokoliv, použil výraz „jako kdyby“. Je to stejný výraz, který použil ve své *Philosophy of „As If“* (Filozofie „jako kdyby“) filozof Hans Vaihinger¹⁾: „Člověk nemá jinou volbu než žít za pomoci fikcí. Musí jednat, *jako kdyby* existoval bůh, který odměňuje správné jednání a trestá špatné; *jako kdyby* iluzorní smyslový svět byl skutečný; *jako kdyby* jedinec měl svobodnou vůli, která ho činí odpovědným za jeho jednání; *jako kdyby* člověku nehrozil zánik. Člověk si může uchovat zdravý rozum jedině díky těmto fikcím.“ Takže význam pojmu *jako kdyby* je zcela jasný. Říká, že musíte jednat. Ve skutečnosti jednat *nemůžete*. Psycho-fyzický organismus musí reagovat na určité události. Musíte přijímat určitá rozhodnutí a musíte se rozhodovat, jako kdyby to byla vaše vlastní rozhodnutí.

Na těch věcech, o kterých mluvíme, mě mate, že to zní jako pokyny, kterými bych se měl ve svém životě řídit.

To nejsou pokyny! Je to jen *popis* toho, jak vypadá jednání, když se objeví probuzení.

Protože probuzený nejsem, existují tisíce různých možností, jak mohu prožívat svůj život, a tisíce různých představ, téměř o všem. Podle čeho se mám mezi nimi rozhodovat?

Ano, pro běžného člověka je to velmi opodstatněná otázka: „Chápu, že nejsem tím, kdo jedná, jak mám ale vést svůj normální život?“

Na takovou otázku je třeba odpovědět. Odpověď zní: „Nechte být své intelektuální přesvědčení, že nejste tím, kdo jedná, a pokračujte dál ve své činnosti, jako kdybyste tím jednajícím byl.“ Intelektuální pochopení, že nejste tím, kdo jedná, během doby pronikne hlouběji, a pak všechno jednání, k němuž bude docházet, se bude rozpoznávat jako sponánní jednání, ne jako „váše“ jednání.

Mnozí lidé na duchovní cestě podstupují nějakou terapii. Popisují určitý okamžik, kdy

¹⁾ Hans Vaihinger, *Philosophy of „As If“*, trans. C.K. Ogden (Telegraph Books, 1924)

nastal posun, průlom. Předtím tu byl pocit, že jsou oběti a že to někomu jakýmsi nedefinovatelným způsobem kladou za vinu. Jsou zranění, tudíž jejich rodiče byli v něčem špatní. Pak nastane posuv a oni od té chvíle přijímají svou odpovědnost za všechna zranění, ke kterým došlo. A mnoho lidí říká, jako by se právě v tom okamžiku, kdy došlo k posuvu, k něčemu rozhodli. Jako by si řekli „Nechci už nadále být viníkem nebo obětí, nechci už nikoho obžalovávat, nechci už stále mít srdce plné odporu. Začnu žít jinak, jako plně odpovědný za všechno, co se mi děje; nemůže za to nikdo, a já prostě přijímám to, co mi vstoupí do cesty.“

Ano. Hled'te, to všechno je mysl, která klame sebe samu. Autohypnóza je stále ještě mysl. Je to pořád ještě ego a mysl, která se snaží být lepší.

Rozplyne-li se samotné „já“, jde-li o poznání jiného typu, není tu už žádné „já“, které by muselo cokoli udělat. Ať se pak stane cokoli, stane se to samo od sebe, bez „já“.

Řekl byste tedy, že z těch dvou typů, oběti a toho, kdo přijal odpovědnost, je ten druhý o něco lepší, než ten první?

Ne. Když už, tak je horší, protože má pocit hrdosti, že něčeho dosáhl.

*

Na stupni, kdy lidé nejsou osvíceni a ještě nepřijali, že život je neosobní dění, mají iluzi svobodné vůle. Existuje nějaké vodítko nebo doporučení, které byste jim mohl dát, aby jim to pomáhalo při každodenním rozhodování?

Pochopit, že *mysl* je to jediné, co vytváří celý ten veliký problém. Říká: „Jsem hledající, četl jsem knihy, vím, že tohle všechno je sen, vím, že nemám žádnou svobodnou vůli, co mám tedy od zítřka dělat?“

To podstatné je, že samotné čtení a naslouchání – pokud má čtení a naslouchání vůbec nějakou cenu – vyvolá nezbytné změny samo od sebe. Zejména když se do toho nevměšujete. Odpověď tedy zní: nesnažit dělat něco mimořádného. Nesnažte se měnit svůj způsob života. Nesnažte se poopravovat svůj způsob života. Nic k němu záměrně nepřidávejte. Jen pokračujte v tom, co děláte.

Co by mohlo být jednoduššího?

*

Když dojde k osvícení a Vědomí v projevu se stane Vědomím v klidu, nezmění to způsob, jakým se vyjadřuje projevení, které člověk prožívá? Myslím pokud jde o naši snahu zlepšit svět, udělat z něho lepší místo, kde je víc lásky, méně válek a toho všeho. Když každý individuální výraz Vědomí si začne být vědom své podoby v Potencialitě, nezmění to pak celé skupiny v něco, co vnímá odlišně?

Kdyby k tomu došlo, tak tato *Lila* skončí. Podívaná bude u konce a spadne opona. Chápete? Byl by to konec Hry.

Když se ale člověk rozhlédne kolem a uvědomí si, že ty oči, do kterých se dívá, jsou jeho vlastní, můžeme prožívat hru, s tímto poznáním se společně účastnit hry, a přesto plně vyjadřovat individualitu a různost, která přináší takovou radost.

Míníte tím, že „my“ bychom toho mohli dosáhnout? Pokud bychom to mohli udělat „my“, tak proč jsme to neudělali?

Nedostatek uvědomění. Přesvědčení, že člověk je něčím odděleným a že není úplný.

Nedostatek pochopení...ano, souhlasím. Člověk nedostatečně chápe, že nemá žádnou svobodnou vůli, a tudíž se snaží všechno změnit, místo aby přijal to, co je.

Netvrdím a ani nezastávám názor, že svět by v tomto stavu být neměl. Je v tomto stavu, protože je přesně takový, jaký být má. Pochopte prosím, nejsem pesimista. Říkám jen tolik: existuje snad něco, co by – pokud svět *nemá* vyhodit sám sebe do povětří – zne-možňovalo, aby dvěma nebo dvaceti nebo dvěma stům nejmocnějších lidí světa napadla myšlenka, která by mohla situaci přes noc změnit? Co tomu může zabránit? Nic.

Je tedy dobré představovat si svět, který by byl žádoucnější, aniž by člověk odmítal a kritizoval to, co je teď?

Představovat si, ano. Vy myslíte představovat si ideál, představovat si dokonalý stav. Pokud představování si takového ideálního stavu způsobí, že se budete cítit šťastný, dejte se do toho.

Kapitola devátá:

Co se má dělat

OBEČNÁ DISKUSE

Existuje něco konkrétního, co bych měl udělat ve chvíli, kdy si všimnu, že jsem se ztratil v úvahách o budoucnosti, v přemítající mysli?

Nic. Absolutně nic.

Následující okamžik se o sebe postará sám? Můžu na to zapomenout a uvažovat o budoucnosti znovu?

Je to tak. To, co čem mluvím, je, že již *došlo* k naslouchání s určitým stupněm vnímavosti. Jinak by se neobjevila ani tato otázka. Takže toto vnímavé naslouchání se změní v chápání a toto chápání bude pozorováním, které je nezbytné, aby se uniklo zapletenosti. To, co se přes všechno pochopení ptá: „Co mám tedy dělat?“, je „já“, přemítající mysl. Odpověď zní „Nic“.

Právě toto představuje účinné ignorování přemítající mysli. Ignorování je ten jediný možný způsob, kterým se přemítající mysl zmenší. Neexistuje žádný jiný způsob, jak s ní skoncovat.

Ve vipassaně, jedné z metod, jak se vracet do přítomnosti, je třeba soustředit se na nějaký tělesný pocit. Zní to podobně jako to, co jste teď řekl.

Ne, tento druh „dělání“ je stále ještě mysl, která pozoruje mysl; je to mentální proces. Sebedotazování neznamená, že byste měli pokaždé, když se objeví nějaká myšlenka, začít metodicky uvažovat: „Komu se ta myšlenka objevila? Nejsem tělo...“ a tak dále. To všechno probíhá v čase a trvá to po nějakou dobu, že?

Všchno, k čemu dochází v čase a co trvá po nějakou dobu, je zapletenost. A tak místo zaplétání se do mentálního procesu je jednodušší a účinnější neustále zůstat ve stavu spokojeného přijímání. Myšlenka se objeví, je zpozorována a odpojí se. Pozorování nevyžaduje žádný mentální proces.

Jaká je nejlepší cesta k pochopení, že nejsem někým, kdo jedná?

Ten nejlepší způsob, jak pochopit, že vy nejste ten, kdo jedná, je poznat, že nejste hmotné tělo. Jste jen prázdnota, v níž vibruje energie podle určitého individuálního vzorce. Takže vy nejste samostatná bytost, natož někdo, kdo by jednal jako jedinec. Nejste ani individuální entita! Jste nic. Jste pouhým uspořádáním vibrující energie. Když se to doopravdy, s hlubokým přesvědčením pozná, je to obrovská pomoc.

Ale člověk to může v jednu chvíli chápat a pak po zbytek dne zjišťuje, že se zase považuje za toho, kdo jedná.

No jistě! Ale jinak to nejde. Tak to připusťte!

Ale pochopení se tak rozkouskuje...

Právě naopak, nebude rozkouskované. Proniká přímo ke kořenům bytí, k samému základu existence. Nemusíte si pořád znovu a znovu opakovat „Já jsem, jsem naživu.“ Není nutné říkat si „Jsem člověk.“ To chápání tu je. Objeví-li se podobné myšlenky, znamená

to, že vědomí je dočasně zastřené. Do jaké míry k tomuto zastření dojde, není ve vašich rukou. Neexistuje žádná technika, kterou by „já“ mohlo použít, aby tyto myšlenky odešly.

Takže jediný okamžik plného chápání, že člověk není tím, kdo jedná, je důležitější než drobná pochopení.

Absolutně správně. Jak dlouho to potrvá, je vedlejší.

Maharadž v I Am That často vytykal lidem, že lpějí na pocitu „Já Jsem“.

Tuto odpověď dostal člověk, který měl potřebu něco *dělat*. Pro toho karmajógina, muže činu, kterému bylo řečeno, že stačí jen pochopit, to bylo nesmírně obtížné.

Pro mě bylo nesnadné pochopit, ke komu se Maharadž obrací, když říká „Zůstávat v Já Jsem.“ Obvykle někoho konkrétního oslovil. Byl to těžko zvládnutelný problém, který mě hluboce deptal po šest měsíců. Je to i váš problém.

Ano, doufám ale, že to nepotrvá šest měsíců.

Můžete být vděčný, když to nepotrvá šest let! Ale je to základní věc. Ta věc mě trápila každé ráno a pak po celý zbytek dne. Konečně se najednou objevilo poznání, že doporučení „Jen buďte“ či „Zůstávejte v Já Jsem“ se netýkala mého „já“. Když jsem přijal základní pravdu, že „já“ je pouze jevem ve Vědomí, nebylo už nutné dělat nic dalšího.

Přijetí nepřichází ve všech případech rychle. Než se objevilo, během procesu, v němž postupně sílilo, Maharadž někdy oslovoval mé „já“, které potřebovalo jistou míru vedení. Svá doporučení nedával nikomu, kdo je nepotřeboval. Už předtím vysvětlil základní fakt, že neexistuje žádný takový objekt jako lidská bytost v podobě oddělené entity, která je nezávislá, má vlastní vůli a může se sama rozhodovat. Pouhý jev nemůže mít žádnou vůli.

Maharadž svým povahovým založením intuitivně inklinoval k uctívání, tedy k bhakti. Vyprávěl, že každý večer chodíval do chrámu a zpíval bhadžány: „Měl jsem opravdu dobrý hlas, tak mě těšilo zpívat ty zpěvy, dělalo mi to radost. Nezajímal jsem se o žádné vědění, ani o opakování Božího jména. Líbilo se mi dělat právě to a také jsem to dělal.“

Jeden jeho přítel, který chodíval k jistému guruovi, jednoho dne začal na Maharadže naléhat, aby ho k tomu guruovi doprovodil. A tak Maharadž šel s ním. Bylo zvykem přinést věnec z květů. „I ten květinový věnec koupil můj přítel,“ řekl Maharadž. Tím hlavním a nezákladnějším sdělením onoho gurua bylo, že žádná taková věc jako individuální entita neexistuje, že je to pouze jev ve Vědomí. „Přijal jsem to, protože jsem byl negramotný. Intelkt se nerozvinul do té míry, aby planul dychtivostí znát všechna pro a proti. Ať to mělo jakékoliv opodstatnění, mohl jsem to přijmout a tím to končilo.“

Maharadž dál chodil zpívat bhadžány a toto poznání současně zapouštělo hlubší kořeny v jeho srdci. Jeho návštěvy v chrámu pomalu ustávaly, nebyla v tom ale žádná snaha přestat s nimi.

*

Maharadže se vyptávali na setrvávání v Já Jsem: „Co jste dělal?“ Odpověděl: „Šel jsem ke svému guruovi a ten mi řekl, že mám zůstávat v Já Jsem. Dělal jsem to a za tři roky došlo k realizaci.“ Později to trochu rozvedl a řekl, že během těch tří let zůstával v Já Jsem stále víc a víc. Znamená to, že pozorování se objevovalo stále častěji a on si to prostě uvědomoval stále častěji a častěji, až nakonec tento stav už vůbec neopouštěl?

Správně. Proto říkám, že se nedá neustále mluvit v trpném rodě. Maharadž mohl jen

neustále opakovat, že neexistuje žádné „já“, které by mohlo někde zůstat. Toto zůstávání v Já Jsem *nastane*. Musí se to chápat v trpném rodě.

Cítil jsem se naprosto neschopný a provinilý, jako ignorant, protože jsem měl pocit, že bych měl dokázat udržovat vědomí v Já Jsem. Chápu, že je to pošetilost. Měl by tedy člověk nechat být i tu reakci? Je to všechno součástí stejného klamu?

Ano, a ten klam bude trvat tak dlouho, jak dlouho trvat má.

Myslel jsem si, že existuje něco, co bych s tím mohl udělat, jenže nic takového není.

Není. Jednu věc vám povědět *mohu*: že neexistuje nic, vůbec nic, co byste s tím vy mohl udělat, protože toto „vy“ musí zmizet – ono samo nezpůsobí, že toto „vy“ zmizí.

Nedokáže to. Snažil jsem se o to opravdu poctivě. (se smíchem)

Nedokáže to! Hled'te, ego nebude chtít spáchat harakiri. Celá ironie spočívá v tom, že je to ego, „já“, kdo se dožaduje osvícení, a osvícení nemůže nastat, dokud „já“ není vyhlazeno. To je ten paradox.

*

SNAHA ZMĚNIT SE

Láska k vlastnímu „já“ je pro nás přirozená. Jak by se dala tato láska k sobě použít jako dveře k tomu Většímu?

Můj milý, kdo by ji měl použít a proč by ji měl použít? To je všechno, oč mi jde. Proč byste měl použít tuto lásku k sobě, abyste něco změnil? Má-li se cokoliv změnit, změní se to, a změní se to navzdory vám, ne kvůli vaší snaze.

Takže sádhana je zbytečná?

Má-li sádhana probíhat, bude probíhat. Nemá-li sádhana probíhat, pak probíhat nebude.

Takže pokud člověk rád medituje...

Pak to bude dělat!

Dobrá, na to jsem se ptal. Zajímám se o činnost, prosím vás tedy, jestli máte nějakou metodu, kterou byste mi mohl poradit.

Ne, můj způsob je mimořádně jednoduchý. Chcete-li dělat svou práci, tak ji dělejte. Chcete-li sedět v meditaci, meditujte. Chcete-li něčeho dosáhnout, snažte se o to. Říkám „dělejte to“ jen z jediného důvodu, protože neodpovídám na vaši otázku v trpném rodě.

Ve skutečnosti říkám, že neexistuje žádný způsob, jakým byste se mohl vyhnout tomu, že to děláte. Neexistuje žádný způsob, jakým byste mohl zabránit, aby se nedělo to, co se děje, nebo abyste mohl způsobit, že by se dělo něco, co se neděje. To je ten jediný absolutní fakt.

*

CVIČENÍ A TECHNIKY

Vždycky se mi říkalo, že když se nebudu důkladně snažit, skončím jako lenoch, takže se bojím nechat svých cvičení.

Pokud máte takové obavy, nejspíš vám říkali, že se stane něco hrozného nebo že vás to

vrhne o deset kroků nazpět, nebudete-li denně sedět určitý počet hodin v meditaci. Když se objeví podobný strach a jen se pozoruje, tak odezní. Neříkám, že ustane natrvalo, ale kdykoliv se objeví a jen se pozoruje bez jakéhokoliv zaplétání se do něho ve smyslu „Měl bych něco udělat, nebo ta zapletenost bude pokračovat dál a dál“, tak strach ustane. Když se objeví a pozoruje se, vertikálně se odpojí a k žádné horizontálně probíhající zapletenosti nedojde.

Vyprávěli mi o učiteli vipassany, který upadl a zlomil si nohu. Někdo se ho zeptal: „Vy jste neměl plně pozornou mysl?“ (se smíchem)

*

Existují nějaké věci, které by člověk mohl se svým psycho-fyzickým organismem dělat, aby se jeho mysl stala vnímavější – meditace, pránajama, dodržování určitých stravovacích předpisů nebo cokoli dalšího, co by člověka způsobilo, aby byl otevřenější?

Existují. Ale ani to není ve vašich rukou. Věřit, že meditace vám může pomoci, a pak ji praktikovat – to jsou věci, o kterých si myslíte, že je děláte vy, ale k té meditaci, která bude probíhat, dojde prostřednictvím psycho-fyzického organismu, který byl vytvořen tak, aby v něm mohlo k tomuto jednání dojít. Nemůžete uniknout od tohoto základního bodu: dokážete dělat jen to, co vám bude umožněno dělat!

I tak to člověk jistě může zkusit.

Ale ano, můžete se o to pokusit, pokud vám Bohem, Celkem nebo jakkoliv jinak to nazýváte, bude dovoleno se o to pokusit.

Maharadž mluvil o soustředěnosti na Já Jsem. Když to dělám, zanedlouho se stanu objektem.

Opět je tu „já“, které si myslí „Já se osobně snažím.“ Tak to pokračuje, až se objeví poznání „Neexistuje nic, co bych mohl udělat. Má-li se to stát, stane se to.“ To je podvolení se.

*

Když tak poslouchám, co říkáte, nemůžu než s vámi souhlasit, vždycky mi ale napadne, jak se tam člověk odsud dostane? Řekl bych, že Milostí. Strávil jsem sedmnáct let života duchovními cvičeními toho či onoho druhu. Nejdřív jsem měl duchovního učitele, který říkal, že pokud budete dělat to a budete dělat ono, dosáhnete kosmického Vědomí. Pak jsem po mnoho let měl jiného učitele, který v podstatě říkal, že kosmické Vědomí tu už je a že se k němu dospěje Milostí, pozorností a oddaností k duchovnímu učiteli. A pak tu byla celá spousta různého uctívání, obřadů, určitých diet a tak dále a tak dále. Celá hromada věcí, které musíte dělat, abyste se dostal odsud tam. Takže to všechno jsem dělal sedmnáct let; a teď jsem tady. (se smíchem)

Ano, nikam jste se tím nedostal. (se smíchem) Hled'te, jde o to, že musí nastat naprostá změna hlediska. Uvažoval jste o sobě jako o hledajícím, který něco hledá. Já se vás ptám „Kdo hledá co?“

Věděl jsem že řeknete to „Kdo hledá co?“ Ale já došel ke stejnému závěru, už když jsem slyšel, že neexistuje žádný jedinec, kterého by se mohlo osvícení týkat nebo u kterého by mohlo dojít k osvícení jako k nějaké události. A tak co mám dělat? Co mám dělat, abych se tam dostal? (se smíchem)

To je naprosto správná otázka. Odpověď je krajně jednoduchá. Odpověď zní, pokračujte v tom, co jste do dneška dělali. Nic jiného dělat nemůžete.

Vy myslíte všechny ty věci, co jsem dřív dělal?

Všechno, co děláte teď!

Ale já už je nechci dělat! Nechci je dělat, protože cítím, že už jsem vyčerpал všechno, čím mi mohly být užitečné. Nezdá se mi, že by mi přinesly to, kvůli čemu jsem je začal dělat.

Dobrá, tak je nedělejte!

To znamená beznaději.

Ne! To *není* beznadějně. To je přijetí Boží Vůle. O to jde. V podstatě stále znovu a znovu docházíte k tomu, o čem tu jde – Jeho Vůle, nebo moje vůle?

Byla to *vaše* vůle, podle které jste sedmnáct let jednal, dělal jste určité věci, snažil jste se o změnu. Dejte možnost Jeho Vůli. Dejte jedinou malou šanci Jeho Vůli a sledujte, co se bude dít. Myslím, že vás to překvapí.

*

Raméši, existuje v tom, čemu učíte, nějaké cvičení, které by člověku umožnilo vycítit ten Celek, o kterém mluvíte?

Hleďte, přesně to je jádrem celého problému. Toto „já“ si přeje vycítit Já. Jak by to bylo možné? Právě naopak, ano!

Tedy dojít k tomu *může*, vy ale nemůžete udělat nic pro to, aby se to stalo. To je podstata tohoto mého učení. To je důvod, proč v *I Am That* najdete celou hromadu kontradikcí. Jednomu člověku Maharadž řekl „Musíte meditovat“ a někomu jinému řekl „Celý váš problém je v tom, že meditujete.“

Meditace může zpočátku působit jako očistný proces. Ale její nebezpečí je v tom, že jedinec, který ji praktikuje, ten, kdo medituje, v ní najde takové zalíbení, že prostředek se stane cílem. Loni v Los Angeles byl někdo, kdo mluvil o meditaci a přišel s tím, že medituje 14 hodin denně! On meditoval 14 hodin denně!

A tak Maharadž upozorňoval, že příjemný pocit z meditace může vést k tomu, že meditace se stane cílem sama o sobě.

Mám meditovat?

Jak dlouho už meditujete?

To nevím.

Skutečná odpověď na tuto otázku zní, že meditace odpadne, když zmizí její potřeba. Jakmile se bod, představující jedince, ocitne v teoretickém duchovním žebříčku na určitém místě, kde je nutná meditace, pak začne docházet k meditacím. Ať už se meditace mylně chápe jako cíl sám o sobě, nebo ne, meditování bude pokračovat. A když a pokud se tento bod vymaže a vytvoří se pro budoucnost jiný bod, tak dotýčný jedinec při dalším postupu shledá, že potřeba meditovat zmizela. Muselo to proběhnout předtím.

Proto ať v určité době dochází k čemukoliv, je zcela zbytečné se ptát, jestli je to dobře nebo špatně, správně nebo nesprávně, jestli to povede ke zlepšení nebo nepovede. Neuniknutelně budete dělat přesně to, co děláte. Nevyhnutelně jste teď tady a nasloucháte to-

mu, co se tu říká. A nikdo neví, jaký dopad bude toto naslouchání mít. To jediné, oč jde, je přijetí.

Znamená to přijmout i ten nesmírný paradox, že?

Ovšem.

*

SNAHA „UDRŽET SE“ V POZNÁNÍ

Není to v jistém smyslu ztráta blaženosti, ztráta ánanda, když je tu nějaký zájem zabývat se tím, jak funguje mysl, nebo vůbec jakýmkoliv aspektem reality?

Je. I když to, co se nechápe, je skutečnost, že „bytí“ zahrnuje „dělání“. Proto se často objevují stížnosti, že člověk si neuvědomuje bytí, když se zabývá nějakou činností. Jedná se o touhu moci skončit s jakoukoliv běžnou činností, abychom mohli být v „bytí“.

To je naprostý omyl! Je-li tu úplné zaujetí činností, je to bytí! Je to bytí z toho prostého důvodu, že tu není mysl, která by si vytvářela nějaké představy. Když se mysl neoddává svým představám, pak činnost probíhá s plnou pozorností. A když mysl není okrajově rozptýlená, pak se věnuje plná pozornost právě probíhající činnosti. Mysl tu není. Proto činnost je bytí.

Ve skutečnosti celý ten problém je tedy jen představa „Něco jsem nezvládnul.“

Přesně! Přesně.

Což není nikdy pravda.

Hleďte, mysl říká: „To nedělám ráda; dělám radši něco jiného.“ Takže přání změnit to, co je, je mysl, a to je ten problém.

*

Ve chvíli jako je teď, kdy jsme všichni pohromadě, kdy věnujeme plnou pozornost tomu, co říkáte o Celku, když tu není nic, co bychom museli dělat, se to zdá být úplně jasné. Ale zítra ráno začne skutečný zápas, aby si to člověk znovu uvědomil. Co byste doporučoval udělat?

Víte, mysl říká „Tohle jsou ohromné chvíle, chci jich víc.“ Mysl chce uchopit a udržet si to, co jste slyšel.

Když lidé přijedou do Bombaje, aby se se mnou setkali, pohovoříme si spolu a za pár hodin odjedou. Před odchodem někdy řeknou: „Máte pro mě něco, co byste mi řekl na rozloučenou? Řeknu „Ano, nepřemýšlejte o tom, co jste slyšel.“

A tak vy začínáte každý den nově?

Ano. Jistě. Ať jste slyšeli cokoli, necháte-li to na pokoji, dáte tomu šanci, aby to proniklo hlouběji. Ale jak se toho chytí mysl, ztratí to moc, chápete?

*

SPRÁVNÉ A NESPRÁVNÉ

Když začne ustupovat pocit, že člověk sám něco dělá a že je za to zodpovědný, jaký

princip nás nasměruje, abychom v jednotlivých situacích dělali to, co je správné a nutné?

Operující mysl spontánně dělá, co je pro dotyčnou činnost správné, pokud se do toho nevměšuje přemítající mysl. Ale toto „správné“ a „chybné“ se týká jen práce, kterou právě provádí operující mysl. Nezabývá se *představami*, že je něco správné a něco špatné.

Můžete narazit na spoustu lidí, kteří v jistém smyslu nemají s morálkou nic společného. Morálka je nezajímá. Mohou se označovat za ateisty. Toho, kdo je vázán morálním kódexem nějakého druhu, často překvapí a zmáte zjištění, že lidé, kteří se morálkou vůbec nezabývají, jsou tak dobří. Ohromí ho to. Předpokládá, že když někdo morálku neuznává a etické normy pro něho nic neznamenají, bude ve všem jednat nesprávně, a ono tomu tak není. Překvapí ho, když zjistí, že jsou to skutečně dobří lidé a že to, co většinou dělají, se ukáže jako dobré a ne jako špatné.

To, o čem mluvíte, jsou dvojice protikladů.

Ano, samozřejmě!

Jsou tedy stejné...

Jsou vzájemně propojené. O to jde.

To vysvětluje, proč se v psychologii má za to, že k chybám dochází vždycky kvůli nějakému poučení. Pokud něco děláme chybně, zjistíme, že to neděláme správně a nebudeme chtít udělat to znovu stejně.

To je pravda. A častěji než vědomě se to zaregistruje podvědomě. Čtu právě text o dobru a o zlu od jednoho taoistického mudrce. Kárá velkého moralistu Konfucia za jeho moralizování. Říká: „Všechny ty řeči o dobru a kráse jsou samá bodnutí, která posluchače sklíčuují a dráždí. Uděláte nejlépe, začnete-li se zajímat, čím to je, že nebe a země se pohybují po svých věčných drahách a že slunce a měsíc ustavičně svítí; budete-li pozorovat, co dělají hvězdy, hejna ptáků, stromy a keře. Neuvědomují si, co je nutné udělat. Prostě to dělají, protože je to přirozené. I vy byste se tomu měli naučit: připustit, aby vaše kroky vedla vnitřní moc, sledovat směr určovaný přírodou. A brzy se nebudete muset řídit pracně propagovaným dobrem a krásou. Labuť nepotřebuje denně koupel, aby zůstala čistá.“

Je to přesně tak, jak jste řekl, protiklady jsou vzájemně propojené a lidská mysl je jako vzájemně spojené nepřijímá, chce si mezi nimi vybírat.

Připadá mi, že správné a nesprávné se bude lišit od jednoho člověka ke druhému a že to vyžaduje určité posouzení.

Ano. Přesně tak tomu je. V životě nemůžete vždycky přesně dodržet to, co společnost a právní normy prohlašují za správné. A nedodržíte-li je, budete pravděpodobně trpět. Jeden organismus byl ve skutečnosti ukřižován právě proto, že říkal věci, které byly pro společnost a právní vědomí té doby nepřijatelné. Přesto bylo řečeno to, co bylo řečeno.

*

NEDOROZUMĚNÍ POCHÁZEJÍCÍ Z POUŽÍVÁNÍ SLOV

VI Am That Maharadž stále říká „Neexistuje nic, co byste mohli udělat, musíte být jen tiší, vrátit se ke Zdroji a přebývat v Já Jsem.“ Ale neumím udělat ani jedno z toho.

Ne. Jak jsem vám říkal, stejný problém mě po šest měsíců přiváděl téměř k šílenství! Ve skutečnosti vám jde o to, že Maharadž po vás chce něco, co udělat nemůžete.

On říká, že to je ta jediná věc, kterou můžete udělat. A já říkám „No, nedokážu udělat ani tu jedinou věc, a tak jsem doopravdy na dně.“

A proto jsem došel k poznání, že Maharadž nežádá „někoho“, aby něco udělal.

Často se ho ptali „Co je to za stav, který předchází osvícení, anebo alespoň jaký proces ho nastartuje?“ On odpovídal „Opravdovost“. Při řeči pak užíval větu „Musíte být opravdoví.“ Chápete?

Takže se zeptáte: „A jak můžu začít být opravdový?“

Ale ve skutečnosti tím mínil, že celý proces začne, je-li tu opravdovost. Člověk nemůže jinak než používat slova.

Jeden návštěvník Ramany Maharišiho se zmínil, že někdy mívá stav vědomí, kdy všechno je velmi pasivní. Slyší zvuky, cítí vůně, žádná reakce na to ale nevzniká. A tak se ptal Ramany Maharišiho „Je dobré být v tom stavu?“ A Ramana Mahariši řekl „To je přesně ten stav mysli nebo stav vědomí, na který je třeba *se zaměřit*.“ Chápete tedy? Použil formulaci „na který je třeba se zaměřit“, tím ale nemínil, že by se na něj měl zaměřit *někdo*.

A dodal: „Protože ale k tomu stavu dochází jen tu a tam, máte o tom pochybnosti. A vyjádřil jste je. Až k němu začne docházet častěji, žádné pochybnosti mít nebudete.“

Je tedy nutné používat slova, slova ovšem mohou způsobit celé měsíce trvající trápení. Můžu vám to potvrdit z vlastní zkušenosti.

Takže co jste dělal nebo nedělat?

Prostě jsem v trýzni čekal, až se objevilo poznání, že Maharadž nikoho nežádá, aby něco udělal. Najednou – „No ovšem!“ Ale v tomto organismu to muselo tak proběhnout. Muselo se objevit pochopení, že to, co Maharadž říkal, byl popis, ne předpis.

*

Předpokládám, že pokud je člověk skutečný hledající, tak bude hledat. Bude to hledat všude. Bude sledovat literaturu, bude číst.

To je pravda.

A hledání ho povleče s sebou.

Všechno je to součástí chodu Celku. A „být vlečen hledáním“ je docela přesné. (se smíchem) Je to přesně a naprosto tak, právě tak se to děje.

Takže si můžeme jediné nalít další pivo užít si to.

Nemohl byste to říci lépe! (se smíchem) A pokud to pivo dostat nemáte, něco se stane a vy tu sklenici piva nedostanete.

Co se týče jednání „jako by“: dokud si myslím, že jsem jedinec, a věřím, že nad svým životem mám nějakou vládu a že mám možnost volby, pak ta představa „jako by“ je trochu nejasná.

Hled'te, nic dalšího, co byste mohl udělat, neexistuje. Co tedy uděláte? Budete dál dělat totéž, co jste dělal dosud. To, co probíhá, se bude dít v každém případě. Jak jsem řekl, pokud je nějaká změna nutná, dojde k ní. Nedojde-li k žádné změně, znamená to, že v dané chvíli není ve fungování Celku žádná změna nutná. Takže můžete dál pokračovat, „jako kdybyste“ měl možnost svobodné volby a jako kdybyste mohl svůj život ovládat.

Kapitola desátá:

Vztah guru – žák

ÚVOD

Jak původně vznikl vztah gurua a žáka?

Všechna organizovaná náboženství původně vycházela z věčné ideje, že existuje základ všeho bytí i nebytí, něco, co není předmětné a z čeho všechno vzniká. Když ale začalo docházet k interpretaci původního učení, když se začaly vytvářet mentální představy a neosvícení jedinci začali vykládat nauku ze svého omezeného chápání původní pravdy, vznikla nesmírná propast. Propast mezi člověkem a Bohem.

Tato propast vznikla, protože v procesu interpretace původní pravdy se jedinec i Bůh změnili v pojmy a začali být chápáni jako entity. To vytvořilo jistý druh duchovní hierarchie s Bohem coby nejvyšší entitou, entitou božskou, nicméně entitou, k níž mají být namířeny všechny prosby a uctívání, tak aby jedinec mohl dostat, po čem on či ona touží.

Když vznikla tato oddělenost mezi člověkem a Bohem, propast se musela zaplnit. Zaplnila se množstvím prostředníků, kteří samy sebe umístili mezi člověka a Boha, a začala převládat představa, že žádný jedinec nemůže mít kontakt s Bohem, když si u těchto prostředníků nezajistí přímluvu.

Jak se interpretace původní pravdy časem měnily, vyrostly nakonec sekty a sub-sekty, každá s duchovním vůdcem, který se stal guruem. Ten měl nad členy skupiny nesmírnou moc, daleko převyšující moc zákona. Zákon se vztahoval jen na světské věci, údajná moc duchovních vůdců ale sahala daleko za zdejší svět. Tak vznikaly nespravedlnost, omyly a ve jménu náboženství se děly hrozné věci.

Objevuje se otázka: „Proč tu a tam narazíme na lidi s tak otřesně pokryteckou povahou, kteří v náboženství nadělají takovou spoušť?“ William Law nabízí odpověď: „Tito lidé se obrátili k Bohu, předtím se ale neodvrátili od sebe samých.“

Nejrůznější sekty slibují nadlidské a dokonce i nadpřirozené síly a lidi to k podobným věcem přitahuje. Je třeba říci, že tyto síly se opravdu dají získat pomocí určitých cvičení, prováděných přesně stanoveným způsobem, stejně jako je možné dospět k určitým výsledkům, věnujeme-li se přesně stanoveným způsobem nějaké fyzické nebo mentální disciplíně. Neznamená to tedy, že by se nedalo dosáhnout nadpřirozených sil, v Indii zvaných siddhis. Otázka ale zní: „K čemu je hledat? Co hledající doopravdy chce?“

Když jsem byl v roce 1987 v Los Angeles, někdo říkal, že by chtěl umět chodit po vodě a že kvůli tomu dělá hathajógu. Ptal se mě, jestli bych mu mohl k tomu dopomoci. Musel jsem mu říci: „Obávám se, že nemám schopnost předávat tento druh síly. Sám ji nemám. Nezajímá bych se o ni, i kdyby mi ji někdo mohl předat. Řekl bych 'Ne, děkuji. Docela mi vyhovuje jet lodí.'“

*

Jak do tohoto duchovního obrazu zapadá pravý guru?

Pravý guru se objeví následovně: ve všech koutech světa docházelo během celé du-

chovní historie k určitému spontánnímu dění, kdy v důsledku intuitivního vhledu u nějakého člověka došlo k transcendentnímu vhledu. Tento vhled proměnil realitu v naprosto novou dimenzi, v níž to, co se předtím vnímalo jako skutečné, bylo rozpoznáno jako neskutečné, a to, co se původně zdálo být neskutečné, se vnímalo jako skutečné.

U těchto velmi vzácných případů je důležité si povšimnout následující skutečnosti: těchto pár lidí poznalo, že to, k čemu u nich došlo, nevzniklo žádným úsilím z jejich strany, že k tomu došlo samo od sebe, že to byl dar nebes či Celku.

Někteří z nich měli silný sklon podělit se o toto hluboké tajemství s ostatními. Ale brzy poznali, že pokud to udělají, dostanou se do konfliktu s náboženskými představiteli a dokonce i se zákony své země. A tak vedli naprosto obyčejný život, jako by k ničemu nedošlo, aniž by si okolí čehokoliv povšimlo. Příbuzní a přátelé mohli vycítit, že se s nimi něco událo. Něco způsobilo, že byli laskavější a soucitnější než předtím.

V projevení k žádné změně nedošlo, byla to čistě vnitřní změna pohledu. To, co předtím vnímali jako skutečné – události a jevy, pozorovatelné smysly – už jako skutečné nevnímali. Neprojevené, smysly nevnímátné, bylo prožíváno jako skutečnost. Žili dál svým obvyklým způsobem, překvapovalo je ale, že někteří lidé, kteří byli na prahu tohoto transcendentního poznání, začali díky nevysvětlitelným událostem a okolnostem klepat na jejich dveře. Většinou byli přirozeně přístupní a ochotní podělit se o nauku s těmi, kdo za nimi přicházeli. A tak mezi guruem a žákem vznikl skutečný vztah. Nebyl to vztah, v němž by se stavělo na odiv učení, které, mohu-li to tak říci „bylo k mání“, byl to spíš neobyčejně klidný vztah, obsahující chápání, že lidé, kteří byli na prahu tohoto poznání, byli ke dveřím guruu nějak přivedeni. Sdělování tohoto vědění probíhalo velmi klidně a neokázale. Ti z žáků, kteří se stali osvícenými, poznali, že jejich vnitřní realita a realita uvnitř Mistra je tatáž. Nemůže v tom být žádný rozdíl. Realita, kterou poznají žáci, je stejná realita, kterou už dříve poznal jejich guru. Navzdory tomuto pochopení tu byla tak nesmírná láska ke guruovi, tolik vděčnosti za to, že se s nimi podělil o své vědění, že mnozí žáci napsali i po osvícení překrásné verše, v nichž vyjadřují oddanost svému guruovi.

Tento druh lásky ke guruovi je pro východní žáky tím nejpodstatnějším. Než jsem se dostal na Západ, měl jsem dojem, že je k ní zapotřebí určitá jemnost, která pravděpodobně na Západě neexistuje. A tak v roce 1987, jen pár týdnů potom, co jsem přijel na Západ a začal přednášet, mě překvapilo a musím říci, že i značně zmátlo, když mi někdo se slovy „Tohle je pro vás“ vtiskl do ruky zalepenou obálku.

Když jsem ji později otevřel, zjistil jsem, že obsahuje velmi krátkou báseň, která mě mimořádně dojala.¹⁾ Nikdy jsem ji nezapomněl, odrážela se v ní nesmírná láska ke guruovi.

Zmátlo mě to o to víc, že jsem se za guruu nikdy nepovažoval. Byla to čistá *shoda okolností*, že jsem se díky Henrymu Denisonovi dostal do Ameriky. A pak se objeví Američan a dá mi dopis, který v podstatě zní: „Tady jsem, ženatý dospělý muž se dvěma dětmi, vcelku úspěšný byznysmen. Nechápu tuto nesmírnou, vše překonávající lásku ke člověku, kterého jsem prvně uviděl před několika týdny.“

Užasl, když zjistil, že se v něm zrodila tak nesmírná láska a soucítění. V té chvíli jsem si dokonce myslel, že je to pocit, který je možná trochu zveličený, ukázalo se ale, že tomu tak není.

Pravý guru tedy vstoupí do hry způsobem, jaký jsem právě popsal. Když je určitá skupina lidí tajemně nasměrována ke svému guruovi, mohou to být převážně bhaktové, nebo

¹⁾ text básně - viz editorova předmluva

mohou inklinovat spíše k vědění, anebo, a to je nejpravděpodobnější, je to kombinace obojího. Pravý guru a pravý žák jsou součástí neosobního dění, součástí spontánního dění v oblasti jevů, součástí chodu Celku.

Guruova milost se projevuje prostřednictvím předávání nauky. Sanskrtské slovo pro to je upadéša. Tento výraz se často chápe nesprávně. Uvádí se, že upadéša probíhá různými způsoby: pohlížením do žákových očí, šeptáním do jeho ucha, vším možným. Doslovný a skutečný význam slova upadéša znamená znovunastolení pravé přirozenosti nebo návrat do ní. Ovlivňuje návrat rozštěpené mysli – mysli, která je v jedinci rozdělená na subjekt a na objekt, na „jeho samého“ a „ty ostatní“ – do původní celistvosti a svatosti prvopočátečního stavu čistého bytí.

Jak člověk pozná pravého guraa?

Ramana Mahariši na to odpověděl jasně, konkrétně a smysluplně. Řekl: „Ten, kdo instruuje zapáleného hledajícího, aby dělal to či ono, není pravý Mistr. Hledající je už usouzený všemi těmi snahami a hledá mír, spočinutí a tichost. To, co hledající potřebuje, je zastavení podobných aktivit. Pokud mu učitel říká, aby místo toho nebo navíc k tomu dělal ještě něco dalšího, tak to hledajícímu nepomůže. Aktivita znamená vytváření představ mysli, konceptualizaci. Aktivitou, tedy osobním usilováním, se ego posiluje, a tím se ničí Sat-Čit-Ānanda, vlastní vnitřní stav blaženosti. Pokud učitel nebo rádce doporučuje aktivitu, není to Mistr, ale ničitel. V takovém případě lze říci, že v převleku za učitele přišel buď sám Stvořitel Brahma, nebo ničitel Yama. Takový člověk není pravý učitel. Nemůže aspiranta osvobodit. Může jen posilovat pouta jeho nevolnictví.“

To jsou silná slova. Ale jejich síla a moc nevychází z toho, jak to viděl sám Ramana Mahariši. Jemu to bylo lhostejné. Síla jeho slov pochází jen ze soucitu s hledajícími. Jinak řečeno neexistuje skutečně nic, co by mohl kdokoliv udělat, je možný jen pohled z určité perspektivy, jen reorientace mysli, transformace, která nastane sama od sebe.

Ale co s pseudo-guruy a s těmi tisíci lidmi, kteří jsou pod jejich vlivem?

Skutečností zůstává, že tisíce lidí *za nimi přicházejí* a celá ta situace je součástí neosobního chodu Celku, toho, co Je. Otázka, jak to napravit, je irelevantní. Ať v projevení Vědomí existuje cokoliv, musí se to přijmout jako fakt.

Existuje evoluce, která probíhá od hříšníka ke světci, od žáka, který zatím plně nechápe, k žákovi, který nakonec obdrží poznání. Všechno, co probíhá, je pouze neosobní evoluce, a konečné osvícení není transformací nějakého jedince; je to proměna přístupu, hlediska, je to transformace ztotožněného vědomí v jeho neosobnost.

Dojde k poznání, že nemůže existovat žádný jednotlivec, který by dosáhl nějakého osvícení. Proto to jediné, co člověk může dělat, je pokračovat dál ve své činnosti a nechat probíhat všechno, co se děje. Víím, je to zase ta „obvyklá“ rada, nicméně je tady.

*

DARŠAN

Zmínil jsem se vám jednou o svém pocitu, že je důležité být ve vaší přítomnosti, že se tak všechno z člověka setře. Vy jste se smál. Ale i kdybych byl ve vaší přítomnosti mnohem déle, k osvícení by dojít nemuselo, že ne?

Proto jsem se smál. Ani kdybyste mě držel celá léta v objetí, ani tehdy by k tomu nemuselo dojít. Že by se osvícení překopírovalo, to nepadá v úvahu.

Ale jen být ve vaší blízkosti...

Říká se, že být v blízkosti guru vyvolá jistý druh změny, která pomáhá.

Jak?

Nevím.

Tantričtí učitelé mluví o přenosu energie, šakti. Existuje nějaký druh přenosu, jedná-li se o džňániho?

Pokud k takovému přenosu má v určitém okamžiku dojít, může se to stát některým z několika způsobů. Tím základním a konečným faktem je, že k ničemu takovému nemůže dojít, dokud je tu nějaké „já“, které si přeje a očekává, že na něj bude něco přeneseno. To-lik mohu říci.

*

NASLOUCHÁNÍ

Naznačil jste, že tím nejlepším způsobem učení je tichost. To mě zajímá. Je lepší být tichý v přítomnosti někoho, kdo je probuzený, než být tichý sám se sebou? Pokud ano, tak proč?

Je podstatou vaší otázky, jestli je guru nezbytný?

Nějak se to týká i toho, připadá mi ale, že jde o kvalitu tichosti, k níž dochází, když jsem v přítomnosti realizované bytosti.

Kvalita tichosti, tichost jako taková je tou nejzákladnější věcí, když nastává osvětlení. Hledíte, přítomnost osvětlení znamená naprostou absenci „já“. Dokud projevené „já“ naprosto nezmizelo, Noumenalita nemůže vstoupit. Naprostá anihilace „já“ je zmlknutí a zmlknutí je osvětlení.

Může člověk tuto kvalitu tichosti vstřebat od učitele, tak říkajíc nasáknout jí?

Může, pod podmínkou, jak už jsem řekl, že naslouchání je naprosté. Potom naslouchání vede k přijetí, že nemusí dojít k ničemu, k žádnému přijetí, že v daném psycho-fyzickém mechanismu vůbec nemusí nastat nic, co mysl považuje za cenné.

Toto přijetí vytváří vnímavost, vede k pochopení, k naprostému přijetí Jeho Vůle. Naprosté přijetí Jeho Vůle vede k automatickému zamítnutí chtění „já“. Zamítnutí vůle „já“ znamená nepřítomnost „já“.

Horizontální uvažování ve skutečnosti znamená, že jedno vede k něčemu dalšímu. Ale dojde-li k poznání, pak všechno je pouze jedna jediná věc. Vertikálně je všechno jedním. V horizontalitě vede jedna věc k věci následující. Takže náhlé přijetí jeho Vůle, naprosté vzdání se a tichost, to všechno znamená jedno. Osvětlení je vždycky náhlé, tiché, vertikální.

*

KDYŽ U ŽÁKA DOJDE K OSVÍCENÍ

Co se stane se vztahem člověka k jeho učiteli, ke guruovi, když se žák přestane identifikovat s psycho-fyzickým mechanismem?

Mezi žákem a učitelem není žádný rozdíl. Oba jsou v témže stavu. V Indii tento vztah díky tradici pokračuje do jisté míry dál. Ale slyšel jsem a četl, že když v Číně dojde v žá-

kovi k osvětlení, guru se mu podívá do očí, pozná situaci a oba se dají do smíchu. Objímají se, chechtají a někdy se i válí po zemi. Oba poznali absurditu všeho toho úsilí, které vynakládali, aby dosáhli něčeho, co tu už je.

Musím říci, že v Indii jsem něco podobného neviděl. Dodržuje se forma.

Neviděl jste, že by se váleli po zemi?

Přetrvává dodržování formy.

Maharadžovo tělo přestalo být ústředním bodem jeho totožnosti už dlouho předtím, než zemřel, že?

Uvědomování si sebe sama coby jednotlivce, coby oddělené entity, bylo skutečně pryč už dávno předtím.

Tak. Říká se, že po velké smrti nehraje malá smrt žádnou velkou roli.

Přesně tak.

*

ODPOUTAT SE OD GURUA

Mohl byste něco říci o oddělenosti mezi vámi a Maharadžem?

Žádná oddělenost nebyla. Oddělenost byla v mé mysli.

Byla tu představa, že jste od Maharadže oddělený. Zažil jste nějaké sjednocení, něco jako zmizení té představy, odpadnutí té představy?

Ano. Zmizela oddělenost nejen mezi „mnou“ a Maharadžem, ale i mezi „mnou“ a vším ostatním.

Byly ty dvě věci přesně stejné? Jako že Maharadž tu už nebyl? Ta představa neměla už o nic větší sílu než zbytek předmětného světa? Protože guru může být velmi silná identita, pokud se člověk považuje za žáka.

Vím, co myslíte. Rád bych řekl, že jsem vždycky cítil, že představa gurma může být tou poslední překážkou. Je velmi dlouhodobá. Pro svého gurma toho nikdy nemůžete udělat dost. Když začíná vztah s Božstvím, tak ať uděláte cokoli, je to vždycky málo. Představa gurma jako něčeho, co je od vás oddělené, je tou poslední překážkou, která musí odpadnout.

Zarathustrovo poslední sdělení jeho žákům se týkalo právě toho: „Teď zapomeňte na všechno, co bylo řečeno. Zapomeňte na všechno, co jsem řekl, kromě tohoto: Mějte se na pozoru před Zarathustrou!“

*

MAHARADŽ

Jak a kdy začali lidé chodit k Nisargadattovi?

Jeden muž jménem Maurice Frydman, který byl třicet nebo čtyřicet let u Krišnamurtiho a řadu let také u Ramany Maharišiho, se nějak dostal do Nisargadattovy blízkosti.

Pan Frydman řekl jednomu z mých přátel: „Nedopusťte se té chyby, kterou jsem udělal já, nepřehlížejte Nisargadattu. Nenechte se ovlivnit jeho prostým vzezřením a jednodu-

chým vyjadřováním. Nenechte se tím oklamat. Já tu chybu udělal, naštěstí se to napravilo.“

Lidé ze Západu začali přicházet, teprve když vyšlo *I Am That*.

Přijal Maurice Frydman nakonec Nisargadattu za svého guru? Přešel k němu od Krišnamurtiho?

Možná že ano, nemyslím si ale, že by to byl nějak zvlášť deklaroval.

Mluvil Nisargadatta nářečím?

Mluvil v marathi. Je zvláštní, že způsob, jakým obvykle mluvil, byl naprosto obyčejný, ale slova, jimiž vyjadřoval učení, byla nepředstavitelně hluboká. Říkával, že neví, jak se slova objevují, protože on sám je na hranici negramotnosti. Říkal také, že mnoho jeho kolegů ho nemá v oblibě, protože nepapouškuje to, co říkal jeho guru.

Mohl byste nám povědět něco o tom, jak jste se prvně setkal s Nisargadattou?

Ano! Už jsem myslel, že se na to nikdo nezeptá! (se smíchem) Stalo se, že Jean Dunn, která vydala knižně Nisargadattovy rozhovory, napsala v roce 1978 článek o Maharadžovi a o knize *I Am That* do říjnového čísla *The Mountain Path*, oficiálního časopisu ášramu Ramany Maharišiho; odebírám ho pětadvacet let, od jeho založení. Článek obsahoval množství citací z této knihy. Hned jsem si koupil oba díly. Přes víkend jsem je přečetl a v pondělí ráno jsem šel k Maharadžovi. Když jsem prvně vyšel po schodech do jeho malé podkrovní místnosti, nebyl tam nikdo jiný než Maharadž a jeho osobní sluha. Když jsem vyšel nahoru po schodech a zastavil se před ním, jeho první slova zněla: „Tak jste konečně přišel, že? Pojdte a posadte se.“

Myslel jsem, že ta slova jsou určena někomu, kdo stojí za mnou, a ohlédl jsem se, ale nikdo tam nebyl. Nejvíc na mě zapůsobil zřetelný pocit, který jsem měl, pocit, že on sám si neuvědomuje, co řekl. A tak jeho první slova byla pro mě nesmírnou inspirací. Takovým způsobem jsem tedy přišel k Nisargadattovi.

Řekl někdy Maharadž, že budete jeho pokračovatelem nebo něco podobného?

Maharadž se otázkou nějakého následníka nezabýval. Řekl jen „Vznikne sedm nebo osm knih.“ Řekl také „Mnoha lidem se nelíbí, co říkám“ a měl tím na mysli jiné žáky svého guru. „Oni očekávají, že budu říkat přesně totéž, co můj guru. Ale já nepapouškuju to, co můj guru říkal. Ze mě vychází jen to, co je v dané chvíli třeba.“ Jeho guru patřil k tradiční linii. Pro Maharadže bylo charakteristické, že tradiční linii nikdy nepřikládal žádnou zvláštní důležitost. Měl jsem pocit, že si myslí, že se toho nadělalo už příliš mnoho s tradicí a poněkud málo, pokud jde o podstatu učení.

Pak ke mně přistoupil o krok blíž a řekl: „Až vy budete mluvit, také nebudete papouškovat moje slova.“ A v té chvíli nebyla o nějakých mých přednáškách vůbec řeč!

On to tedy jaksi předpověděl.

K předpovědi *došlo*, madam. On se předpověďmi nezabýval.

*

MAHARADŽ ŽÁDÁ RAMÉŠE, ABY VYKLÁDAL NAUKU

Jak se stalo, že jste začal přednášet?

Když jsem přišel k Maharadžovi, jednou z prvních věcí bylo rozhodnutí, že pokud se mě na něco zeptá, odpovím mu vždycky přímo, bez vměšování intelektu a bez uvažování,

jestli se mu odpověď bude líbit nebo nebude. A tak kdykoliv mi položil otázku, dostal přímou spontánní odpověď.

Maharadž poznal, že jistého dne u mě k něčemu došlo. Od toho dne tak nastala ve vztahu mezi námi jistá změna. Formálnost zmizela a mohl jsem si dovolit chovat se k němu trochu důvěrněji, což bych si byl předtím nedovolil.

Moje sestra je pobožná velmi tradičním způsobem a když zjistila, že mě začínají navštěvovat lidé a že hovoříme o těchto tématech, nesmírně ji to zneklidnilo, protože mluvit o takových věcech bez guruova zplnomocnění bylo podle ní svatokrádeží. A tak jsem jí vysvětlil, že konkrétní zplnomocnění k tomu, abych vykládal nauku, jsem od Maharadže dostal.

K tomuto zplnomocnění došlo poněkud neobvyklým způsobem. Když jsem začal překládat, bylo to proto, že to bylo třeba. Maharadžovým oblíbeným slovem byla „potřeba“. Ke každé události dochází, aby byla uspokojena nějaká potřeba, a tak to, že jsem byl u Maharadžových nohou, naplňovalo potřebu ve dvou směrech: z Maharadžova pohledu i z pohledu mého.

Můj názor byl nasnadě. Přál jsem si jít za Ramanou Maharišim a několikrát jsem se o to pokusil – téměř třicet let předtím, než jsem přišel k Maharadžovi. Žádný z těchto mých pokusů nevyšel, protože osudem bylo určeno, abych byl u Maharadžových nohou a ne u nohou někoho jiného. Z Maharadžova hlediska byl nezbytný překladatel, který by intuitivně chápal, co se Maharadž snaží vyjádřit, který má také více než dostatečnou znalost angličtiny a rozumí myslí západního člověka. A tak se stalo, že všechny tři podmínky splňoval tento psycho-fyzický mechanismus zvaný Raměš.

Dva měsíce před smrtí byl na tom Maharadž už velmi špatně. Ležel, stále ještě ale dokázal vyjít nahoru do podkroví, aby tam v rozhovorech vysvětloval nauku. Když chtěl jedinou sejt dolů, vůbec poprvé řekl přítomným: „Můžete se ptát dál, pověřuji ho, aby vám odpovídal,“ a ukázal na mě.

Odešel dolů, žádné otázky ale nebyly, a tak pochopitelně nemohly být žádné odpovědi. Dva lidé, kteří seděli poblíž mě, mi řekli: „Hleďte, když nebudete mluvit, tak až Maharadž přijde, bude se zlobit.“ Odpověděl jsem: „Jenže žádné otázky nejsou. Pověřil mě, abych odpovídal na otázky, ne abych o tématu mluvil sám od sebe.“ Maharadž se vrátil a zeptal se, jak to probíhalo. Řekl jsem: „Nic se nedělo. Žádné otázky nebyly, tak nebyly žádné odpovědi.“ Něco zamručel.

Později, dva dny před svou smrtí, si zřejmě vzpomněl na své dřívější pověření, věděl ale také, že jsem tehdy nepromluvil. Bylo to dva dny předtím, než zemřel, a bylo mu tak zle, že mohl jen šeptat. Jeho osobní sluha se musel doslova sklánět až k němu a přikládat ucho k jeho rtům, aby mu porozuměl. V tomto bezmocném stavu se Maharadž najednou nadzvedl, opřel se o loket a vykřikl na mě svým normálním hlasem, který jsem už dva měsíce neslyšel: „Proč nepředáváš nauku?!“ Potom padl zpátky. Opravdu jsem si myslel, že je to konec, ale žil ještě další dva dny.

To je tedy důvod, proč vykládám nauku. Ale připomínám, že moje obvyklá praxe není jezdit po světě a přednášet. Většinou prostě sedím doma. Pokud mi Celek pošle nějaké lidi, tak s nimi mluvím. Mluvím, protože je to třeba. Je to třeba ne z mého hlediska, ale z hlediska Celku.

KRIŠNAMURTI

Když Krišnamurti říká „Vy jste svět a svět je vámi“, je to intuitivní chápání?

Ano. Vy a svět nejste od sebe odděleni. Prostě to znamená, že to jediné, co existuje, je působení Celku.

Každý má svůj vlastní způsob vyjadřování. A tak Krišnamurti říkal „Vy a svět jste jedno a totéž.“ Já bych se přikláněl k formulaci „Je tu pouze Vědomí, které je činné skrze celé toto projevení.“

Mimochodem, Krišnamurtiho si vážím. Byl to velký učitel. Potíž je ale v tom, že Krišnamurti stále mluvil k jednotlivcům, třebaže připomínal fakt, že to jediné, co existuje, je to, co je v přítomném okamžiku, tady a teď. Opakoval to nesčetněkrát.

Nicméně jeho životní rolí bylo mluvit k velkému množství lidí a to muselo probíhat na úrovni, jíž tito lidé mohli porozumět. A aby to bylo možné, musel mluvit k jednotlivcům. „Jednotlivec“ v mnoha případech zablokování zvětšil.

Jednou přijela do Bombaje skupina lidí z Krišnamurtiho státu, aby si poslechli jeho patrně poslední přednášku v Bombaji. Telefonovali mi: „Přijedeme na tu Krišnamurtiho přednášku. Mohli bychom po jejím skončení navštívit vás?“ Řekl jsem „Samozřejmě.“

Hovořili jsme asi hodinu nebo hodinu a půl. Když odcházeli, jeden člen skupiny zaváhal a vrátil se zpátky. „Mám jednu poslední otázku“, řekl. „To, co jste řekl, celou věc tak vyjasnilo, že přemýšlím nad tím, proč jsem musel třicet let chodit ke Krišnamurtimu?“

„Maharadž začíná tam, kde Krišnamurti končí“, řekl jsem. „Vašich třicet let s Krišnamurtim bylo zřejmě přípravou. Co způsobilo, že jste v tuto chvíli přišel sem? Těch třicet let! A kdybyste se s tím problémem třicet let nelopotil, pak by rozhovor, který jsme vedli, takové objasnění nepřinesl.“

Odcházel s velkým pocitem úlevy.

Kapitola jedenáctá:

Metafyzické otázky

SMYSL ŽIVOTA

Napadá mi otázka po smyslu života. Jelikož jsem asi tak uprostřed života, je mi příjemné, když cítím, že život má nějaký smysl. A připadá mi, že to, co říkáte, mu ho bere.

Ano.

Myslím, že to je důvod, proč s tím mám určité potíže.

Půjdete-li na mořský břeh, můžete tam uvidět dítě, jak si staví hrad z písku. Když nadejde čas jít domů, zboří ho. A zeptáte-li se ho „Jaký smysl mělo, že jsi tak dlouho se zalíbením stavěl ten hrad, když ho teď bouráš?“, nejspíš vám řekne, že neví, co chcete vědět. Řekne jen „Baví mě ten hrad stavět a teď mě baví ho zbourat.“ Je to jen hra.

To je tvrdá odpověď.

Chápejte, smysl života... kdo to chce vědět?

Aha, všechna odpovědnost je na mně...

Rozumím vám. Naprosto. Ale netrapte se tím, všechno je to součást Hry!

*

SAMÁDHI

Učili mě, že existuje nějaký druh transformace, k níž může dojít v charakteru člověka vstupem do samádhi.

Ne, paní. Po návratu ze samádhi budete tentýž člověk se stejnými vlastnostmi, s jakými jste byla počata a stvořena. Existuje starý otrepaný příběh o jóginovi, který vstoupil do samádhi a po návratu řekl svému žákovi: „Mám hrozný hlad, přines mi něco k jídlu.“ Ale když bylo přineseno jídlo, byl už zase zpět v samádhi. Když potom konečně ze samádhi zase vystoupil, znovu se zeptal: „Kde je moje jídlo?“

Po dvaceti dnech samádhi nebo po dvaceti letech samádhi se člověk vrací zpět do stejného okamžiku.

*

Pokud vám rozumím správně, jsou-li tu nějaké podněty, pozorujete je. Když tu žádné podněty nejsou, vstupujete do stavu ne-pozorování?

Ano.

Je to totéž jako to, čemu se říká samádhi?

Ne, je to něco, co nazývám stavem ne-pozorování a co Ramana Mahariši označoval jako přirozený stav. Samádhi je abnormální stav.

U běžného člověka probíhá neustálá zapletenost. Když toto horizontální zaplétání se,

„já“, a přemítající mysl zmizí, zůstává stav pozorování. Ať se děje cokoli, jen se to pozoruje. Není-li co pozorovat, nevystane žádný mentální obsah a potom mysl klesá hlouběji do stavu ne- pozorování. V tomto stavu ne- pozorování se vnímají vůně, jsou slyšet zvuky, ale naprosto pasivním způsobem. Nemají žádný význam, vědomí je ale stále přítomné, takže je-li to nutné, může vědomí hladce a snadno, bez jakéhokoli záměrného úsilí znovu vstoupit do stavu pozorování. Vědomí je neustále přítomné, takže když vás někdo osloví jménem nebo zazní-li nějaký zvuk, vrátíte se zpět do stavu pozorování. Pozorování a ne- pozorování jsou stavy, v nichž přebývá džňání. Stav ne- pozorování je normální stav a stav pozorování nastane, když se objeví něco, co je třeba pozorovat.

Když říkáte, že samádhi je abnormální, míníte tím, že samádhi je nežádoucí?

Ne. Prostě není normální. Samádhi je abnormální v tom smyslu, že jde hlouběji než přirozený stav. Je to stav, který může nastat.

Má nepřirozené samádhi nějakou hodnotu?

Nevím. Ti, kdo do něj vstupují, si myslí, že ano. Ponoříte se do moře, vyjdete z něho, osušíte se. Vstoupíte-li do moře znovu, vyjdete ven a osušíte se. Tak to probíhá stále.

Maharadž obvykle říkával „Vstoupíte-li do samádhi na dvě hodiny, na dva dny, na dva roky nebo na dva tisíce let, vyjdete z něho a jste zase zpátky v oblasti jevů!“ Jaký to má smysl?

Vrátíte se zpátky. Aha, chápu. Nemůžete říci, že jste byl transformován, pokud vnímáte jako jedinec v oblasti jevů?

Správně.

Jaký je rozdíl mezi hlubokým spánkem a samádhi?

Hluboký spánek je v podstatě fyzická záležitost. Samádhi je psychické dění. Vaše tělo je psychosomatický aparát. Hluboký spánek je spíše somatické dění. Samádhi náleží spíše psychické části těla.

Jak poznám ten rozdíl při vstupu do samádhi? Hluboký spánek znám.

Ten je fyzický, chápete? Ale ve skutečnosti to znáte. Takové okamžiky máte každodenně. Nemusí být rozpoznány, ale máte okamžiky, kdy je tu hluboký pocit míru. Mohou to být prchavé okamžiky, nicméně takové okamžiky existují. A když se z nich vynoříte, uvědomíte si, že v těchto okamžicích, kdy jste si neuvědomoval sebe, kdy „já“ si samo sebe neuvědomovalo, tu byl pocit pohody. A mysl na to pohotově řekne „Chci víc takových okamžiků.“

*

SAMSKÁRY

Ramana Mahariši často mluvil o samskárách, které se mají zpracovat. Chápu to tak, že samskáry by mohly být něco podobného jako to, co označujete jako základní povahové rysy.

Samskáry jsou zděděné, vrozené povahové rysy plus podmíněnost, ke které dochází vlivem prostředí, v němž jste se narodil.

Mohlo by být vrozeným povahovým rysem na příklad to, že jsem netrpělivý?

Rysem temperamentu, ano.

A k tomu navíc podmíněnost?

Ano.

Kde jsou ty samskára v okamžiku smrti?

Samskára jsou pouze obsahem mysli, nejsou to žádné objekty. Představy samskár vstoupí do paměti Celku a některé z nich se přenesou do nového organismu při početí. Které z nich to budou, nevíme.

*

REINKARNACE

Čas je ošidná záležitost. Mluvíme-li o reinkarnaci v tom smyslu, že se jedná o neosobní tendence či samskára, které mají jistou kontinuitu, mluvíme o čase lineárním způsobem. Z toho vyplývá, že před tímto životem existovaly životy, jednotlivé díly, které se spojují a vytvářejí naše současné projevení v oblasti jevů.

Z jiného hlediska se projevení objeví spontánně a z toho pohledu neexistuje žádný lineární čas a neexistuje tedy ani žádná kontinuita.

Je to tak. Takže mluvíme-li podobným způsobem o reinkarnaci, zabýváme se mnohostí jevů jen konceptuálně. Ale z hlediska džňáního, který jako takový *neexistuje*, se to odbude jen mávnutím ruky. Jinými slovy nikdy tu nebylo nějaké dřívější „já“, které by se promítalo do současného nového „já“.

Takže mluvíme-li o jevech coby ztotožněných jedincích, můžeme předpokládat fenomenalitu a projevení jako takové a reinkarnaci brát v úvahu. Pokud tu z jiného hlediska žádné „já“ není, tak se to všechno rozplyne?

Správně. Je to nepodstatné.

Ale až do tohoto okamžiku se pohybujeme v oblasti jevů, fenomenalitě.

Pohráváme si na poli tvoření mentálních představ v oblasti projevení.

Aha! Děkuji vám.

*

JSOU BŮH A VĚDOMÍ JEDNO A TOTÉŽ?

Jsou Bůh a Vědomí jedno a totéž? Pokud ne, jaký je mezi nimi rozdíl?

Žádný. Žádný rozdíl. Jsou to prostě různá pojmenování. Absolutno, Nirvána, Bůh, věčná Podstata, Vědomí, cokoliv takového. Existuje jedině To. Jaké pojmenování Tomu dáte, je úplně jedno.

*

MYSTICKÁ POVAHA GURUOVY PŘÍTOMNOSTI

Je možné mluvit o stavech Vědomí, o odstupňování Vědomí, je-li ve skutečnosti všechno hmotné iluzí, konceptualizací?

Jako o představě jistě ano.

Uvažoval jsem o faktu, že někteří mistři, guruové a džňáninové dokážou předat zkušenost vyššího stavu vědomí jiným lidem, ne nutně tím, že by se jich dotkli, ale pouhou svou přítomností.

Myslíte tím, že nastane změněný stav vědomí.

Ano, nějaký druh změny stavu vědomí.

Víte, v roce 1987 jsem se dostal na místo pojmenované „Změněné stavy“ kdesi v Los Angeles. Byly tam nejrůznější druhy přístrojů. Měli tam uzavřenou nádrž se silně slanou vodou, v níž se člověk vznáší a po nějaké chvíli se dostane do změněného stavu vědomí. Byl tam i jiný mechanismus, který dokáže změnit stav vědomí elektrickými impulzy, člověk ho může použít, aby se jeho mozek uklidnil. Pak tam bylo sklápěcí křeslo s válcem, který přejíždí nahoru a dolů po páteři, a po chvíli se člověk ocitne ve změněném stavu vědomí.

No, uvažoval jsem o tom, co se děje mezi guruem a žákem v situaci, kdy tam nejsou žádná podobná mechanická zařízení.

Proč by nemohlo dojít k podobným změnám stavu vědomí v přítomnosti nějakého zvláštního psycho-fyzického organismu, když je dokážou navodit i určité přístroje?

No, vlastně to tak je. Myslel jsem, že jde o nějakou změnu energie.

Hleďte, můžete tomu dát nálepku, jakou chcete, ale to, o čem mluvíte, musí nezbytně probíhat na mechanické rovině, na rovině fenomenality.

V některých knihách se píše, že lidem, kteří jsou v přítomnosti džňániho, se samskára rozplývají. Co říkáte?

Mohou nebo nemusí, to závisí na předurčení dotyčného organismu. Ale jedna věc je jistá. Džňáni by neřekl, že to způsobila jeho přítomnost.

Pravý džňáni to neřekne. Nepravý by mohl.

(se smíchem) Hleďte, je to jaksí nesprávné jen kvůli tomu, že tady jde o cosi ryzího.

*

BIOLOGICKÉ ZMĚNY PO OSVÍCENÍ

Krišnamurti a další se zmiňují, že když nastane uvědomění či poznání, dojde v mozkových buňkách k nesmírné změně, vytvoří se úplně nový mozek. Mohl byste to okomentovat?

Biologické procesy neznám. Upřímně řečeno, nezajímám se o ně. Někdo se mě ptal na kundalíní. O kundalíní nic nevím. Možná, že některé biologické změny, k nimž dojde, by bylo možné označit jako probuzení kundalíní. Upřímně řečeno nevím o tom nic. Nikdy jsem se o tyto věci nezajímal. Někjaký jogín by vás mohl něčemu z toho naučit, já ale o těchto věcech nic nevím.

*

DOPADY HLEDÁNÍ NA PSYCHO-FYZICKÝ ORGANISMUS

Raměši, při rozvíjení jasnějšího uvědomování jsem si všiml, že moje dovednost, na příklad v psaní, se zhoršila – pravopis a tak podobně. Připadá mi, že jsem v jakémsi stavu

nepřítomnosti – zapomínání. Je to snad něco, co se objevuje při rozvíjení...

Ne, obávám se, že ne!

Než jsem začal s hledáním, nikdy jsem žádné problémy neměl. Teď se mi někdy zastaví mysl a nedokáže udělat ani naprosto jednoduchou věc. Docela malý výpočet mi trvá hodiny, protože mysl nemyslí. Nikdy dřív se mi to nestávalo. Co to je?

Je mi líto, to nedokážu vysvětlit. Ale řekl bych, že by nebylo správné považovat to za důsledek hledání. Tedy, mohou existovat jisté cesty, jistá cvičení, která mohou mít nebezpečné následky. To se stát může. Ale pokud k tomu došlo, ani v tom případě to není vaše chyba. Není ve vašich rukou, jakou cestu si vaše bytost vybrala.

Ještě něco. S Ramanou Maharišim se moje mysl zastavovala úplně. Nemohl jsem ani na nikoho promluvit.

Ano, ale skutečně bych to nespojoval s hledáním. Věty jako „zastavení mysli“ mohou vést k omylům. V loňském roce někdo, kdo pravidelně navštěvoval tyto rozhovory a měl za úkol starat se o naše potřeby, začal udržovat vztah s vdanou ženou. Když jsme jednou společně večeřeli, řekl: „Ta žena je pro mě tak velkým přínosem, ona působí, že se mi zastavuje mysl.“

Řekl jsem mu „Pokud s ní chcete mít poměr, je to vaše věc, mějte si ho, beze všeho v tom pokračujte. Ale nespojujte s tím poměrem žádný duchovní aspekt!“

*

Někdy musím splnit nějaký naplánovaný program, mysl se mi ale zastaví, dostanu se do spontánní meditace a není možné program dokončit. Má to něco společného s hledáním nebo s rozvojem?

Ne, to nemá s vaším hledáním nic společného. Hledání bude probíhat svým vlastním způsobem. Nemá tedy smysl obviňovat hledání, že narušuje normální běh vašeho života. Do operující mysli se nevměšuje hledání. Je to přemítající mysl, „já“, které něco chce.

Není to tedy tak, že za všemi těmi řečmi o dopadech hledání je „já“, které chce vyvolat dojem, že je výjimečný hledač?

*

ZÁZRKY

Jaký význam mají zázraky?

Žádný.

Je to něco, čím se odvádí pozornost? Chci tím říci, jestli člověk nemůže mít nějakou Cestu, na které zázraky nejsou.

Ne. Zázraky jsou prostě události, které lidská mysl nedokáže na základě svého současného vědění vysvětlit.

Vědomí vytváří tyto zázraky za nějakým účelem, ne?

Ne. Jen pro potěšení.

Pro potěšení ze hry. A že podněcují různé entity, aby v ně uvěřily...

Ano. Myslíte tím, že takové věci vznikají, aby se pseudo-entity, považující se za nezávislé entity, mohly dále zapléstat? Ano, jistě.

A proto tato hra, tato Lila pokračuje.

*

SIDDHIS

Uvažoval jsem o gravitaci a levitaci. Ve změněných stavech se tělo stává lehčí, že? Co se tedy stane s přitažlivostí? Jak je možné, že gravitace nepůsobí?

Hled'te, vaše otázka se opět týká mechanických záležitostí. Pokud se jedná o mechanismus, pak ho věda jednou vysvětlí, když ho nedokáže vysvětlit teď. Všechny ty zvláštnosti probíhají jen na úrovni mechanismů.

Před sto lety nikdo neznal rozhlasové vlny a rádio tak představovalo zázrak. Za sto let budou možná všechny siddhis dokonale vysvětlitelné z vědeckého hlediska. Ale co na tom záleží?

*

Co je to tichý přenos?

Představa, nic víc.

Jak je možné, že k vám někdo přijde a díky slovnímu vyjádření nauky se dozví o advaitě, o které předtím nic nevěděl?

Jaký dopad bude slovní vyjádření mít, není ani v mých rukou, ani v rukou člověka, který naslouchá. Jediný rozdíl je v tom, že mě se to ani v nejmenším netýká, kdežto toho chudáka se to evidentně týká.

Jak je možné, že takový člověk k vám přijde a objeví se mu chápání?

Pošle ho ke mně nedefinovatelná síla.

Je to nějaká energie?

Ano, můžete to tak nazvat. Vědomí v činnosti je energie.

Ostatní učitelé, které jsem viděl, měli vždycky okolo sebe zlaté světlo. Sedával jsem poblíž nich a moje mysl se utišila. Je to hmatatelná přítomnost. U vás nic takového není. Prostě jste tady, nic zvláštního.

To jsem rád. Toto poznání se vyznačuje obyčejností. Pokud jde o mě, má to jednu velkou výhodu: je-li tu nějaké působení, nebudete spekulovat o tom, jestli je to důsledek oslnující fyzické osobnosti. Je-li tu nějaké působení, tak tu je.

Nakonec to dopadá tak, že se z toho stane cirkus se spoustou podobných představ.

V tom cirkuse se to přemílá pořád dokola a dokola a dokola!

*

OVLÁDÁNÍ PROJEVENÉHO

Někteří lidé jsou přesvědčeni, že svou realitu ovládají. Sednou si a představují si, že

budou mít velký příjem, a velký příjem se objeví. Říkají „Vizualizoval jsem si velký červený cadillac. A podívej se, mám červený cadillac.“

Psycho-fyzický organismus použil vizualizaci jako součást fungujícího procesu.

Ti lidé jsou přesvědčení, že ovládají svou vlastní realitu, místo aby jen připustili, že jde o činnost Celku.

Ale realita, o níž si myslí, že ji vytvářejí, je *uvnitř* této základní iluze. Týká-li se to nějakého jiného psycho-fyzického organismu, co se stane? Může člověk, který vytváří realitu, ovládat životy druhých lidí, kteří do té reality vstupují?

Pokud to domyslíte, tak to by musel, což nemůže.

Správně. Takže oni si *myslí*, že jejich duševní činnost způsobí jisté jevy ve Vědomí.

Znamená to tedy, že když se jim podařilo získat vůz nebo cokoli jiného, co si předsevzali vytvořit, tak to mělo být vytvořeno a bylo to vytvořeno, protože to všechno bylo v každém případě součástí plánu?

Naprosto správně.

*

ASTRÁLNÍ CESTOVÁNÍ

Může Vědomí vnímat bez přítomnosti fyzického těla?

Vědomí potřebuje psychosomatický aparát, aby mohlo samo sebe zpředmětnit v projeveném.

Jak tedy může dojít k astrálnímu putování? Sedím-li tady a najednou uvidím něco, co se děje tisíce mil odtud, není možné, abych to viděl svým tělem.

Ne, je to Vědomí, které pozoruje skrze nějaký nástroj. Pochopte prosím, nejste nic než pouhý nástroj, který je bez Vědomí naprosto nepoužitelný.

To, čemu nerozumím, je, že když tu sedím a zavřu oči, moje tělo nemůže být někde tisíce mil daleko; jak tedy můžu vidět, co se tam děje?

Proč ne? Proč si myslíte, že všechno, co se ve vesmíru děje, musí být chápáno nějakým individuálním nástrojem? Ať ten nástroj existuje, nebo ne, všechno, co se ve vesmíru děje, se bude dít i nadále. Chápete?

Teorie relativity byla lidstvu dána, jak jsem řekl už dřív, a byla mu dána ve vhodnou chvíli prostřednictvím nástroje, který byl dostatečně vědecky rozvinutý, aby ji přijal. Všechno, co se ve vesmíru děje, je činností Vědomí, které od žádného nástroje nepotřebuje žádnou konceptuální podporu.

Vy říkáte, že když Einstein přijal ideu a já vnímám něco, co je tisíce mil daleko, že je to stejný druh jevu?

Ano, přesně tak. Celý problém vzniká, protože „já“ říká, že něco pozorovalo. Ten nejdůležitější, podstatný fakt se nebere v úvahu: k tomuto pozorování došlo prostřednictvím nějakého nástroje. Žádné „já“ s tím nemá nic společného.

*

Někteří lidé umírají, vidí se, jak leží dole na operačním stole a jak je lékař přivádí zpět k životu. Zase to vypadá, jako kdyby Vědomí mohlo vnímat bez fyzického těla, protože oni tam vidí ležet své fyzické tělo.

To ano, fyzické tělo ale nebylo mrtvé. To, co je považováno za posmrtné zkušenosti, nemohou být zkušenosti *po* smrti. Mohou to být jediné zkušenosti *na pokraji* smrti. Po smrti žádné vědomí v těle není. Žádná zkušenost neprobíhá, v mysli nemůže vzniknout žádná představa, tělo je mrtvé.

Takže vy říkáte, že já neprožiju svou smrt?

Vy budete prožívat pouze jak se smrt blíží. Můžete zažít jen to, že stav hlubokého spánku se blíží. Stav hlubokého spánku prožívat nemůžete. Chápete, co myslím? V okamžiku, kdy upadnete do spánku...

Ego je pryč.

Ano. Kdo ale prožívá stav hlubokého spánku, když už spíte? Můžete tedy zažít, jak se smrt blíží, ale okamžik, kdy u vás nastane smrt, se zažít nedá, protože tu není žádné „vy“. To je závěr, k němuž směřuji.

*

UZDRAVOVÁNÍ

Raměši, co je uzdravení?

Uzdravení? To záleží na tom, co tím míníte. Lékař bude považovat za uzdravení zahojení rány. Psychoterapeut bude za uzdravení považovat uzdravení nějaké trhliny ega.

Ale co je zdrojem toho všeho?

Zdrojem je vždycky Vědomí.

Jak se člověk může stát v tomto směru užitečným nástrojem?

Pokud chcete být užitečný, můžete udělat cokoli, o čem jste přesvědčený, že je nutné dělat, abyste mohl být užitečný; jestli ale vaše činnost bude či nebude užitečná, to musí posoudit jedinci, kterých se tato vaše činnost bude týkat.

Psycho-fyzický organismus byl počat a vytvořen s určitými rysy, aby skrze něj mohlo docházet k určitému konkrétnímu jednání. Všechno jednání probíhající prostřednictvím toho psycho-fyzického organismu je dáno vrozenými rysy, s nimiž byl tento psycho-fyzický organismus počat. A tyto rysy mu byly vštípeny v okamžiku početí.

Jde tedy prostě jen o to nepřekážet tomu?

Nikdo tomu nemůže překážet.

Jak tedy funguje uzdravování?

Uzdravování, ať už je úspěšné, nebo není, je něco, co se stane. Je to součást působení Celku. Ten, kdo uzdravuje, dělá vědomě to nejlepší, co dokáže, to nejlepší, čeho je schopen. Ale jaký dopad uzdravování bude v určitém konkrétním okamžiku v daném konkrétním případě mít, to není v jeho rukou.

*

USMĚRNĚNÍ POZORNOSTI V OKAMŽIKU SMRTI

Co můžete udělat, chcete-li mít jistotu, že při opouštění těla v okamžiku smrti vejdete do samádhi a nestanete se nějakou amébou? (smích)

Co míníte tím „vy“?

Jde tedy o zaměření pozornosti?

Ne, počkejte okamžik. O kom to mluvíte? O běžném člověku?

Mluvím o sobě.

Potom předpokládáte, že budete znát přesný okamžik, kdy začnete umírat, a v tom okamžiku si položíte otázku: „Měl bych udělat to, nebo bych měl udělat ono?“ Proč si myslíte, že vám bude uděleno zvláštní privilegium, že budete znát okamžik, kdy zemřete?

Ale já jsem četl, že je velmi důležité být v okamžiku smrti soustředěný, aby člověk měl své síly nasměrované správným směrem. Jak se to tedy má udělat?

Nestarám se o to, jak to udělat. Prostě se nestarám o to, abych cokoli dělal. Můžete si myslet, že něco děláte. *Ujišťuji* vás, že neděláte. Žádný jedinec, který by cokoli dělal, neexistuje. Soustředěnost nebo něco takového nastane, má-li nastat. Žádné „vy“ s tím nemá nic společného.

*

SMRT

Když jsem byl malý, byli v naší obci lidé, kteří umírali v osmdesáti, devadesáti letech, a všichni věděli, kdy zemřou, tak v rozmezí jednoho týdne. Připravili se. Vyprali si šaty, ve kterých si přáli být pohřbeni, a položili je ke svému lůžku. Koupili rakev a řadu dalších věcí. Věděli to přesně, byli to ale očividně zdraví lidé. Byli to prostí venkované. Jejich mentalita nebyla nijak komplikovaná. Já byl ve skutečnosti jediný, kdo dokončil střední školu.

No, víte, při takovém prostém způsobu života je intuice na vysokém stupni.

Věděli to přesně.

Hleďte, daleko důležitější než znát okamžik smrti je přístup ke smrti.

Když člověk zemře, jeho tělo se rozpadne. Když se ráno probouzím zase o den starší, je tu prostě strach z toho.

Toto „já“ si dělá nárok na trvalé pokračování v tomto psycho-fyzickém organismu i po smrti. Někteří lidé šli až tak daleko, že jejich tělo bylo po smrti zmrazeno. Až tam může zajít ztotožňování „já“ s tělem!

Na Západě má smrt opravdu špatný zvuk. Lidé na Východě přijímají smrt víc. Konečně, vždyť nám není určeno, abychom zemřeli.

Ne, na Východě je to stejné. A možná horší! Není to otázka kultury. To, co vyléčí strach ze smrti, je poznání ne-dvojnosti, poznání vlastní pravé přirozenosti a pravé přirozenosti všeho projeveného.

Sám mám pocit, že ne-dualita je určitě víc chápána na Západě než na Východě. Na Východě se většina lidí stále ještě zabývá tím, jestli zemřou jako hinduisté nebo jako muslimové a jestli se dostanou se do svého zvláštního odděleného nebe. Organizované nábo-

ženství tu má stále ještě silný vliv.

Nemyslím si, že bych měl strach před smrtí. Nepřeju si zemřít, raději bych nezemřel, bojím se ale umřít při nějaké letecké katastrofě, při neštěstí nebo něčem podobném.

To, co říkáte, znamená, že hluboko uvnitř se chápe, co je smrt, že tu v podstatě není strach z jevu zvaného smrt, že je to strach z procesu umírání, chápete? Je to strach, že proces umírání bude bolestný nebo něco podobného. To je něco docela jiného. Někoho, kdo je velmi citlivý k bolesti, může proces umírání zneklidňovat víc. Obávat se procesu umírání není nic nepřírozeného.

*

MAHARIŠIHO OSVÍCENÁ KRÁVA

Četl jsem, že Ramana Mahariši řekl, že zvíře se může někdy stát plně osvíceným. Je to pravda?

Já vím, to je příběh o krávi Ramany Maharišiho. Nevím, co tím měl Ramana Mahariši na mysli.

V pořádku, to bylo mimo kontext.

Když jsem měl rozhovory v Tiburonu, byla tam jedna kočka. Jmenovala se BC. Každý den přišla, když začaly rozhovory, vyskočila mi na klín a nějakou chvíli tam zůstala. Tehdy tam koloval vtip, že „pokud tady někdo získá osvícení, bude to určitě kočka, BC.“

*

DUCHOVNÍ VÝCHOVA DĚTÍ

Mám jistou otázku ohledně výchovy dětí. Jaké prostředí je vhodné, aby se děti mohly duchovně rozvíjet?

Velmi důtklivě bych radil, abyste se nesnažili děti duchovně vychovávat. Může to u nich vyvolat nesmírný pocit zmatku. Touha duchovně vychovávat děti často ve skutečnosti způsobí, že vyrůstají s hrozným pocitem viny, který jim přináší nesmírné trápení.

Když necháte jejich duchovní vývoj na Bohu, aby probíhal tak, jak On to považuje za správné, a nedomníváte se, že jste za něj zodpovědní vy sami, budete šťastnější vy i vaše děti. Samozřejmě se musí kombinovat ukázněnost a volnost, pěstovat vědomí, co je správné a co není. Ale říkat jim, co je správné a co ne, nebo co by měly dělat a co by dělat neměly, dělat to do té míry, že se budou cítit omezované, může být podle mého názoru nesmírně zatěžující. Ať jim je příkladem vaše vlastní chování.

Základem spirituality není vyčítání nebo znepokojování. Základem spirituality je svoboda v uvolněnosti. To se všeobecně málo chápe a tak se předpokládá, že o duchovnost musí člověk usilovat s nesmírnou snahou a soustředěností. Není tomu tak. Ujišťuji vás, že tomu tak není.

Nedělejte z toho, jak byste řekli, nafouknutou bublinu. Dovolte, aby hledání mělo svůj přirozený průběh!

*

ROZŘEDĚNÍ PRAVDY V ORGANIZOVANÉM NÁBOŽENSTVÍ

Když ve Washingtonu budovali nejvyšší soudní dvůr, někoho napadlo, že by bylo pěkné pověsit tam portréty zakladatelů velkých náboženství. Objednaly se portréty a byly zavěšeny na stěny. Když muslimové zjistili, že je tam obraz Mohameda, udělali pozdvižení, obraz se musel sundat a dát do suterénu, a tam je do dneška...

Nenamítali nic proti tomu, že Proroka dali do suterénu?!

Možná, mne ale napadlo, že Mohamed chtěl, aby se jeho lidé spíše než na vtělené já soustředili na netělesné Já, aby se soustředili spíše na Átmana než na džívu, a proto původně žádal, aby se nedělaly žádné jeho obrazy. Kdyby tu byl dnes, možná by si pomyslel, že ten důraz byl snad příliš velký.

Ano, ve skutečnosti vždycky záleží na tom, jak se na to díváte. Máte-li omezený pohled, vždycky se dostanete do potíží.

Základ všech organizovaných náboženství vychází ze širší perspektivy transcendentální filozofie, filozofie advaity. Pak došlo k tomu, že do toho vstoupili pozdější interpretové, prostředníci, a pohled zúžili. Dodatečné interpretace vytvořily u všech vyznání obrovskou propast mezi původní filozofií a jejími interpretacemi.

Kapitola dvanáctá:

O emocích

OBECNÁ DISKUSE

Kdykoliv se rozhněvám nebo mám jinou intenzivní emoci, říkám si, že příčinou té emoce je fakt, že se stále ještě považuji za oddělenou entitu. Řekl byste, že to je ten důvod, proč člověk zažívá nějakou silnou emoci? Nebo by tu mohla být i jiná příčina?

Je to ta jediná příčina.

Dobrá, a když tedy skutečnost, že člověk o sobě uvažuje jako o oddělené entitě, je tou jedinou příčinou, která působí, že zažívá silné emoce nebo hněv, tak se zase musím vrátit k faktu, že jste říkal, že Maharadž se dokázal rozhněvat!

Ale to byl prostě jen určitý způsob vyjadřování. Zároveň s tím jsem také řekl, že když se ho někdo zeptal „Maharadži, proč se rozčilujete?“, že se nejspíš spontánně a laskavě zeptal „Kdo se rozčiluje?“

Vy řeknete: „Rozhněval jsem se, chci se od toho očistit.“ Maharadž věděl, že to nebyl Maharadž, kdo se rozhněval. Je to jemný, ale nesmírně velký rozdíl.

Nesouhlasíte tedy s tím, že jedinou příčinou hněvu je, že tento objekt se považuje za oddělenou entitu?

Ano, Maharadž ale nebyl entitou, která se rozhněvala. Nebyla tam žádná entita, ztotožňující se s emoci, která v dotyčném psycho-fyzickém mechanismu spontánně vyvstala. Proto Maharadž říkal: „Je tu hněv, já se nehněvám. Je tu velká bolest, já ale netrpím.“

Takže když se rozhněvám...

Vy říkáte „Hněvám se, neměl bych se hněvat. Hněv mi bere energii a nadělá mi spoustu nepřátel.“ Všechno je to horizontálně probíhající zapletenost.

Takže až se příště rozhněvám, nejlepší postup by byl...

Ne! Nepůjde o žádný postup! (se smíchem) Nehraji si se slovy. Váš problém je tak obecný a tak důležitý. Až se příště rozhněváte, je nutné pochopit, že neexistuje nic, co byste s tím mohl udělat. To je základní pochopení.

Je to prostě činnost Vědomí.

Ano! Dejte tomuto pochopení šanci.

Pochopil jsem, že ve skutečnosti za člověka řídí automatický pilot a ať se mu děje cokoliv, tak to prostě nechá být.

Přesně!

Je to ono?

Přesně! Je to ono! Je to přesně ono! A toto hluboké intuitivní přesvědčení vyvolá obrovský pocit svobody. Jakákoliv intelektuální snaha pochopit nepřinese nic než frustraci.

To je to, co jsem hledal. Děkuji vám.

Někdy cítím takovou vděčnost, cítím nutkání vytvořit si Boha, abych mu mohl být vděčný. Nevím, co s takovým vzednutím citu dělat.

Mysl říká „Musím s tím něco udělat, musím vytvořit něco, čemu by se ta vděčnost mohla věnovat.“ Ale proč? Nechte ji, ať se vzedne a přetéká. Nechte ji, ať propukne v podobě slz či jakkoliv jinak. To je v pořádku. Ten pocit vděčnosti jste nevytvořil, on se objevil sám od sebe. Nechte ho, ať tryská. Je to přirozený důsledek pochopení. Intelektuální pochopení nemůže vyvolat takové vytrysknutí vděčnosti.

*

Jaká je funkce emocí?

Emoce vyvstane v mysli, podobně jako myšlenka nebo touha. Vyvstání jakékoliv emoce, myšlenky či touhy je vždycky spontánní. Nemůžete *přimět* nějakou emoci, aby vznikla, a nemůžete ani trvale bránit jejímu objevení.

Jakmile jednou vyvstane, můžete se do ní buď zaplést, jako to dělají běžní lidé, anebo, je-li tu určité chápání, nastane pozorování a zapletenost do emoce či myšlenky nebo touhy se přeruší.

Odpovídá skladba emocí povaze toho kterého jedince?

Ano. Jakmile se objeví emoce, další vtažení do ní podle určitého schématu bude záviset na povahových rysech dotyčného organismu. Přesně tak.

*

LÁSKA A SOUCÍTĚNÍ

Je tu něco, co cítí lásku k něčemu druhému, anebo je to všechno neosobní?

Žádný subjekt, který miluje nějaký objekt, tu není. *Je tu láska, je tu soucítění, je tu skromnost, dobrá vůle, říkejte tomu jakkoliv.* Odlišnost mezi projeveným a neprojeveným je jen hypotetická.

Není to tedy emoce?

Ani v nejmenším. Je to přesný opak emoce.

Řekl byste, že to je láska Noumenálního k projevenému, protože jsou ve skutečnosti jedno a totéž?

Ano. Proč ne?

*

A co univerzální láska, o které mnoho lidí mluví? Je to zase jen další mentální představa?

Ano, ale univerzální láska je jiné označení pro chápání principu polarity, pro chápání, že všechny objekty, všechny lidské bytosti jsou zpředmětněnými projevy jednoho a téhož univerzálního Bytí.

Když někomu řeknete „Miluj svého souseda“, může odpovědět „Proč bych měl milovat svého souseda, je to hrozný případ. Kope do mých psů, mou kočku zahnal na strom. Proč

bych ho měl milovat?“ Ale dojde-li k pochopení, že všechny zpředmětněné projevy jsou jedno a totéž Bytí, pak vyvstane láska či soucítění.

Potom to není jen „Miluj svého souseda“, ale „Miluj všechno.“

Ano. To vzniká jako důsledek pochopení. Všechno v oblasti jevů je vaším sousedem, ve skutečnosti je to vaše vlastní Já.

Vaše Já v neosobním smyslu.

Ano, samozřejmě, ano. Existuje krásný sufitský příběh, v němž jeden ze sufitů zvolal na veřejnosti „Já jsem Bůh!“ a zbožný dav ho ukamenoval.

Té noci se jednomu z těch, kdo ho kamenovali, zdál sen. Viděl ve snu Boha, jak mrtvého sufiho vítá s otevřenou náručí. Ten, co kamenovat, se tedy Boha zeptal: „Faraona jsi poslal do pekla, protože prohlásil ‘Já jsem Bůh.’ Sufi řekl totéž, ty jsi ho ale uvítal v nebi.“

Bůh odpověděl: „Když faraon řekl ‘Já jsem Bůh’, myslel sebe. Když sufi řekl ‘Já jsem Bůh’, myslel Mě.“

SLOVNÍČEK SANSKRTSKÝCH POJMŮ

- advaita*: ne-dualita, ne-dvojnost; opakem je dvaita = dualita, dvojnost
- ánanda*: duchovní blaženost, naprosté naplnění, jeden z atributů Brahman
- Átman*: vesmírné Bytí v srdci člověka
- bhadžán*: zpěv vyjadřující oddanost k Božství
- bhakta*: oddaný Bohu
- bhaktijóga*: jóga lásky, vroucí oddanosti a sebevzdání
- Brahman*: absolutní Skutečnost, svrchované Bytí, zde nazývané Vědomí, Celek
- čit*: čiré Vědomí, jeden z atributů Brahman
- dharma*: vrozená povaha; přirozené charakteristiky
- džíva*: vědomí ztotožněné jakožto jednotlivec
- džňánajóga*: jóga vědění
- džňáni*: mudrc, který došel k poznání cestou džňánajógy
- fenomenalita*: oblast jevů, toho, co je projevené; opakem je Noumenalita, Neprojevené
- guru*: duchovní učitel
- hathajóga*: jóga fyzického těla
- jóga*: duchovní cesta ke spojení s nejvyšším Bytím, s Brahman
- karma*: jednání, které je důsledkem působení kauzality; výsledek činnosti
- karmajóga*: jóga nesobecké činnosti
- kundalinijóga*: jóga aktivující psychická centra (čakry), generující duchovní sílu (šakti)
- mantra*: posvátná védská formule vzývání, uctívacem mnohokrát opakovaná
- Nirvána*: stav neduální jednoty
- Líla*: Boží „hra“; kosmická „hra“ Vědomí
- púdža*: obřad obětování
- sádhana*: metoda duchovního cvičení
- samádhi*: zkušenost Bytí (sat-čit-ánanda), sjednocení s Brahman (zde: Vědomí, Celek)
- samsára*: strastiplné prožívání duality jako něčeho skutečného; opak Nirvány
- satori*: totéž co savikalpa samádhi
- sat*: univerzální Existence, čiré neomezené bytí, jeden z atributů Brahman
- sat-čit-ánanda*: Existence-Vědomí-Blaho (v advaitě se takto označuje zkušenost Bytí)
- savikalpa samádhi*: vnímání Vědomí v projevení, přičemž vše je vnímáno jako Jedno
- siddhis*: jógické „zázračné“ síly
- Šiva*: personifikace Vědomí bez projevu; božstvo uctívané jogíny
- Šivalingam*: symbol Šivovy plodivé síly
- vipassana*: buddhistická meditace všímavosti

SLOVNÍČEK ODBORNÝCH POJMŮ

apercepce: mysl vnímající sebe samu

body-mind systém: psycho-fyzický či psychosomatický organismus, mechanismus, systém

dezidentifikace: mizení identifikace s něčím (zde: s pocitem „Jsem ten, kdo jedná“.)

dezintegrace: rozpad, zničení

divergentní: vzdalující se, oddělující se, odlučující se ; opak konvergentního

entita: cosi samostatně existujícího, jsoucnost coby jednotlivý objekt

fenomenon: jev

fenomenalita : vše, co se jeví jako poznávané, pro-jevené, jehož jednotlivé jevy nemají vlastní nezávislou existenci

imanentní: smyslově vnímatelné; opak transcendentního

inherentní: něčemu vlastní; vrozený

irelevantní: nepodstatný, vedlejší

kauzalita: příčinnost; existence souvislosti mezi příčinou a jejím následkem

koncepce, koncept: mentální představa, idea, předpoklad, pojetí

konceptuální: pojmové; hypotetické, existující jako koncept, pojem, idea mentální představa

konvergentní: přibližující se

konvergence: postupné sblížování; sbíhavost

laterální: tíhnoucí k jedné straně, zde: přístup tíhnoucí k jednostrannému řešení

mandatorní: povinný, předem stanovený

noumenální: neprojevené

Noumenon: Skutečnost nezávislá na našem poznání; Skutečnost jako taková, zde nazývána Vědomí v klidu nebo Vědomí bez pohybu

retreat: několikadenní duchovní program v ústraní

transcendentní: přesahující to, co je vnímatelné smysly